

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI
O‘RTA MAXSUS, KASB-HUNAR TA‘LIMI MARKAZI**

M.N. BOLIYEV

**LOTIN TILI
VA MEDITSINA
TERMINOLOGIYASI**

Tibbiyot kollejlari uchun darslik

Qayta ishlangan va to‘ldirilgan 10-nashri

Toshkent — «ILM ZIYO» — 2016

UO'K 811.124 (075) 61.001.4
KBK 81.2
B83

*Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi ilmiy-metodik
birlashmalari faoliyatini muvofiqlashtiruvchi Kengash
tomonidan nashrga tavsiya etilgan.*

«Lotin tili va meditsina terminologiyasi» fani darsligi kasb-hunar kollejlari uchun tuzilgan o'quv dasturi asosida qayta ishlandi va to'ldirildi. Fonetika, harf va tovushlar tasnifi, odam skeleti va ichki a'zolari, dori shakllari, dorivor o'simlik qismlariga doir ma'lumotlar hamda nazorat ishlari variantlari kabi qismlar kiritildi. Ushbu darslikda tibbiy atamalarning yasalishi va ularning zamonaviy tibbiyot terminologiyasi (anatomik, davolash hamda dorishunoslik)da qo'llanilishi berilgan. Darslikdagi mavzular boblarga bo'lingan. Qo'shimcha ma'lumotlarda kasallik nomlari, tibbiy fanlar va davolash usullari, shuningdek, xalq tabobatida qo'llaniladigan shifobaxsh o'simliklar va mevalarning lotincha nomlari berilgan.

Mas'ul muharrirlar: **N.Q. TURNIYOZOV** — Samarqand davlat chet tillar instituti professori; **M.M. YO'LDOSHEV** — Samarqand davlat universiteti professori.

Taqrizchilar: **A.E. MAMATOV** — O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti professori; **Z.B. O'RINBOYEV** — Samarqand davlat universiteti dotsenti; **I.K. MIRZAYEV** — Samarqand davlat universiteti professori; **A.M. BUSHUY** — Samarqand davlat chet tillar instituti professori. **D. SALOHYIY** — Samarqand davlat universiteti professori.

Ushbu darslik
«Yilning eng yaxshi darsligi va o'quv adabiyoti — 2010»
tanlovida g'olib bo'lib, diplom bilan taqdirlangan.

ISBN 978-9943-16-309-6

© «ILM ZIYO» nashriyot uyi, 2005-y.
© «ILM ZIYO» nashriyot uyi, 2016-y.

MUQADDIMA

Har bir fan zamon o'zgarishi bilan rivojlanib, takomillashib boradi. Tibbiyot sohasidagi lotin tili va meditsina terminologiyasi fanining rivoji tibbiy fanlar bilan bog'liqdir. Tibbiyot kollejlari o'quvchilarga meditsina hamda tabobatda qo'llaniladigan meditsinaga doir atamalarini o'rgatish asosiy maqsad hisoblanadi.

Darslik materiallari tibbiyot kollejlari uchun tuzilgan namunaviy o'quv dastur mavzulari asosida berilgan. Ushbu darslikdagi topshiriqlar turli xil bo'lib, ular o'quvchilarning mustaqil ishlash va fikr yuritish, izlanish, tahlil qilish, xulosa chiqarish kabi malakalar hosil qilishida muhim ahamiyatga ega.

Meditsina atamalarini yasashda qo'llaniladigan so'z yasovchi qo'shimchalar va lotincha-yunoncha ma'nodosh so'zlarning darslikda berilishi so'z turkumlaridan o't hamda sifatlarga oid mavzularni chuqurroq o'rganishga qaratilgan. Har bir mavzuda yodlash uchun so'zlar, mashqlar va retseptlar mutaxassisliklarning turlariga qarab, ya'ni M*— *anatomik*, S—M*— *davolash*, M—F*— *umumtibbiy*, F*— *dorishunoslikka* doir atamalar berilgan.

Ushbu to'qqizinchi nashr oldingi nashrga qo'shimchalar kiritilgan holda qayta ishlandi. Mavzularga doir meditsina atamalarining eskirganlari yangilariga almashtirildi, yozma nazorat ishlariga mustaqil bajarish uchun test savollari va Gippokrat qasamyodining o'zbekcha tarjimai qo'shimcha qilindi.

Har bir mavzu so'ngida kasb-hunar kollejlari o'quvchilarning dunyoqarashi va ma'naviy-ma'rifiy bilimlarini oshirishga ko'maklashuvchi mustaqil o'rganish uchun lotin maqollari hamda hikmatli so'zlar berilgan. Darslikda lotincha-

o‘zbekcha lug‘at ham berilgan bo‘lib, bu o‘quvchilarning mashq va topshiriqlarni mustaqil bajarishiga yordam beradi.

Tibbiyot kollejlari o‘quvchilari meditsinani o‘rganishga kirishishdan oldin quyidagi maqollarni hamma vaqt yodda saqlashi kerak: «*In via est in medicina via sine lingua latina* — lotin tilisiz meditsinaga yo‘l yo‘q» yoki «*Non est medicina sine lingua latina* — lotin tilisiz meditsinani tasavvur etib bo‘lmaydi».

LOTIN TILINING QISQACHA TARIXI

Tibbiyotga oid yangiliklar, kasalliklar, dorilarning nomi necha asrlar davomida lotin-yunon tilida berilgan va bundan keyin ham shunday bo‘lib qoladi. Lotin tili xalqaro tibbiyot tili, deb tan olingan. Bu esa, tibbiy olimlarning hamkorlikda ishlashlariga yanada yordamlashadi.

Juda qadim zamonlarda hozirgi Italiya hududidagi Ap-penin yarimorolida Latsiya viloyati bo‘lib, u yerda lotin qabilasi yashagan. Bu qabila bosqinchilik urushlari vaqtida butun Yevropa, Afrikaning shimoliy qismi va O‘rtayer dengizida yashovchi qabilalarga o‘z hukmdorligini o‘tkazgan. Bosib olingan yerlarda yashovchi qabilalarga o‘z tilini, ya’ni lotin tilini davlat tili, deb qabul qilishga majbur qilgan. Lotinlarning poytaxti Rum shahri bo‘lgan. Rum saltanati Yunonistonni bosib olganda, bu yerda madaniyat yuksak darajada taraqqiy etgan bo‘lib, u Rum davlati xalqlari madaniyatida o‘z aksini topgan. Buni tibbiyotning davolashga doir atamalarida yaqqol ko‘rish mumkin.

Keyinchalik, eramizning beshinchi asrlariga kelib, Rum saltanati inqirozga uchradi va uning o‘rniga hozirgi Fransiya, Ispaniya, Yunoniston, Misr, Italiya va shunga o‘xshash boshqa davlatlar yuzaga keldi. Ilk bor tibbiy atamalar yig‘masini eramizdan oldingi beshinchi asrda yashagan tibbiy alloma Buqrot (Gippokrat) yozgan. Ko‘p olimlar o‘zlarining ilmiy ishlarini lotin tilida yozib, ilmiy darajalarni himoya qilishgan.

Yevropa mamlakatlarida XVIII asrgacha lotin tili fan va ma'muriy ishlarda ishlatilib kelingan. Lekin milliy davlatlarning shakllanishi bilan lotin tili o'zining fan va madaniyat sohasidagi ahamiyatini butunlay yo'qotdi. Lotin tili o'lik tilga aylangan bo'lsa-da, hozirgi kungacha o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Ayni paytda tibbiyot, tarix, huquqshunoslik, filologiya va biologiya fanlarida lotin tilidan keng foydalaniladi. Bu, ayniqsa, tibbiyotda yaqqol ko'zga tashlanadi, chunki anatomik va davolashga oid atamalar hamda dorilarning nomi lotin tilidadir. Retsept varaqasida hamisha dori nomlari va dorixona xodimiga shifokor tomonidan dori tayyorlash haqidagi ko'rsatmalar lotin tilida yoziladi. Shunday ekan, bo'lajak o'rta tibbiyot xodimlari ham lotin tilini puxta o'zlashtirib olishsa, foydadan xoli bo'lmaydi.

FONETIKA

1-§. LOTIN TILI ALIFBOSI

Lotin tili alifbosida 25 ta harf bor.

Bosma harflar	Yozma harflar	Harflarning nomi	O'zbekcha muqobili
Aa	<i>Aa</i>	a_ (a)	a
Bb	<i>Bb</i>	bɛ (be)	b
Cc	<i>Cc</i>	ce_ (se)	ts, s yoki k
Dd	<i>Dd</i>	dɛ (de)	d
Ee	<i>Ee</i>	e (e)	e
Ff	<i>Ff</i>	ef (ef)	f
Gg	<i>Gg</i>	gɛ (ge)	g
Hh	<i>Hh</i>	ha (xa)	h
Ii	<i>Ii</i>	i (i)	i
Jj	<i>Jj</i>	jota (yota)	y
Kk	<i>Kk</i>	ka (ka)	k
Ll	<i>Ll</i>	el (el)	l
Mm	<i>Mm</i>	em (em)	m
Nn	<i>Nn</i>	en (en)	n
Oo	<i>Oo</i>	o_ (o)	o
Pp	<i>Pp</i>	pe_ (pe)	p
Qq	<i>Qq</i>	qu (qu)	q
Rr	<i>Rr</i>	er (er)	r
Ss	<i>Ss</i>	es_ (es)	s yoki z
Tt	<i>Tt</i>	tɛ (te)	t
Uu	<i>Uu</i>	u_ (u)	u
Vv	<i>Vv</i>	ve (ve)	v
Xx	<i>Xx</i>	ix (iks)	iks
Yy	<i>Yy</i>	ypsilon (ipsilon)	i
Zz	<i>Zz</i>	zeta (zeta)	z yoki ts

2-§. TOVUSHLAR TASNIFI

Lotin tilida tovushlar talaffuz etilishiga ko'ra **unli** (*vocales*) va **undosh** (*consonantes*) tovushlarga bo'linadi: *a, e, i, o, u, y* tovushlari unli; *b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z* tovushlari undosh tovushlar hisoblanadi.

3-§. UNLI TOVUSHLAR TALAFFUZI

«**A, a**» unli tovushi o'zbek tilidagi «A» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *amarus* (amarus) — achchiq, *albus* (albus) — oq, *abdomen* (abdomen) — qorin.

«**E, e**» unli tovushi o'zbek tilidagi «E» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *pes* (pes) — oyoq, *elasticus* (elastikus) — qayishqoq, bukiluvchan, *derma* (derma) — teri.

«**I, i**» unli tovushi o'zbek tilidagi «I» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *internus* (internus) — ichki, *intestinum* (intestinum) — ichak.

«**O, o**» unli tovushi o'zbek tilidagi «O» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *organum* (organum) — a'zo, *lobus* (lobus) — bo'lak, *oculus* (okulus) — ko'z.

«**U, u**» unli tovushi o'zbek tilidagi «U» tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *uterus* (uterus) — bachadon, *ulcus* (ulkus) — yara, *urina* (urina) — siydik.

«**Y, y**» unli tovushlar o'zbek tilidagi «I» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *symptoma* (simptoma) — belgi, alomat, *amygdala* (amigdala) — bodom, *Gossypium* (gossipium) — paxta.

 1-mashq. O'qing. Unli harflarning o'qilish qoidasiga rioya qiling.

Amarus, Valeriana, emulsum, tabuletta, pasta, gaster, rubor, organum, linimentum, mastitis, costalis, bacterium, ventriculus, optimus, morbus, internus, tuberculum, sepsis, duodenum oculus, hepatitis, medicamentum, ureter, elasticus, abdomen, vertebra, uterus, vagina, vena, sutura, scapula, papilla, medulla, urina, arteria, Kalium, lobulus, decoctum, Amygdala, spiritus.

4-§. DIFTONGLAR

Bir tovushni ifodalovchi ikki unli harf birikmasi diftong deb ataladi. Lotin tilida, asosan, to'rtta diftong bor:

«**ae**» unli harflari birikmasi o'zbekcha «e» deb o'qiladi. Masalan: *aegrotus* (egrotus) — bemor, *gangraena* (gangrena) — tirik to'qimalarning o'lishi, *Laevomycesinum* (levomitsetinum) — levomitsetin.

«**oe**» unli harflari birikmasi o'zbekcha «e» deb o'qiladi. Masalan: *oedema* (edema) — shish, *Foeniculum* (fenikulum) — shivit.

«**au**» unli harflari birikmasi (au) dagi (u) harfi qisqa o'qiladi. Masalan: *Aurum* (aurum) — oltin, *trauma* (trauma) — shikastlanish.

«**eu**» unli harflar birikmasi (eu) dagi (u) harfi qisqa o'qiladi. Masalan: *neuralgia* (neuralgiya) — asab kasalligi, *pneumonia* (pneumoniya) — o'pkaning yallig'lanishi, *Leukomycesinum* (leukomitsin) — leykomitsin.

«**ai**» unli harflar birikmasi lotin tilida «ai» deb talaffuz qilinadi. Masalan: *Daimeton* (daimeton) — daimeton, *Dikainum* (dikaynum) — dikain, *Naucain* (naukain) — novokain.

«**ei**» unli harflar birikmasi lotin tilida «ei» deb talaffuz qilinadi. Masalan: *Luteine* (luteine) — lutein.

«**ou**» unli harflar birikmasi o'zbekcha «u» deb o'qiladi. Masalan: *croup* (krup) — hiqildoqning o'tkir yallig'lanishi.

Ba'zi vaqtlarda qator kelgan ikki unli harf birikmasi diftong hosil qilmaydi, u holda ikkinchi unli harfning ustiga ikki nuqta qo'yiladi va unlilar ayrim-ayrim o'qiladi. Masalan: *aër* (aer) — havo, *Aërosolum* (aerazol) — aerazol, *Aloë* (aloy) — sabur, *dyspnoë* (dispnoe) — nafas qisishi.

 2-mashq. O'qing. Diftong va unli harflarning talaffuz qilinishiga e'tibor bering.

Praeparatum, diaeta, apnoë, anaemia, paediatr, haema, oedema, gangraena, haematogenum, aurum, pneumonia, Aloë, Aminocaine, Daimeton, Intercain,

Luteine, Foeniculum, Crataegus, roentgenum, aurus, bacteriaemia, oestrogenus, haemostaticus, aër, hyperaemia, trauma, leukaemia, croup, dyspnoë, Novocainum.

3-mashq. *Quyidagi soʻzlarni oʻqing va tibbiy termin shaklida yozing.*

[Valeriana], [preparatum], [spiritus], [apnoe], [planta], [dieta], [aurum], [emulsom], [medulla], [skapula], [anemia], [hema], [pediter], [dekoktum], [tabuletta], [kaput], [okulus], [auris], [oris], [trunkus], [kollum], [manus], [duktus], [mamma], [dorsum], [pektus], [umbilikus], [gluteus], [anus], [penis], [vagina], [testis], [pes], [edema], [pasta], [gangrena], [gaster], [hematogenum], [Aloë], [pneumonia], [fenikulum], [rentgenum], [linimentum], [morbus], [Kratagus], [bakteriemia], [morbus], [estrogenus], [duodenum], [hemostatikus], [medikamentum], [trauma], [elastikus], [urina], [leukemia], [abdomen].

4-mashq. *Oʻqing. Diftonglar va unli harflarning talaffuz qilinishiga eʼtibor bering.*

Aceteinum, Aminocaine, anaemia, amarus, auris, bacca, bacterium, Cysteinum, caecum, cito, cutis, Daimeton, dens, decoctum, emulsum, faex, gaster, haema, Herocaine, internus, intercain, Juniperus, Laevomysetinum, lobulus, Luteine, Leukomycin, Kalium, medulla, nasus, Neurotinum, oedema, Novocainum, papilla, Procaine, rubor, scabies, scapula, Syntocainum, sutura, succeus, tabuletta, tuberculum, ureter, uterus, vagina, vertebra, vena.

5-§. UNDOSH TOVUSHLAR TALAFFUZI

«C, c» harfi ikki xil oʻqiladi:

e, i, y — unli harflari va **ae, oe** diftonglari oldida (s) deb oʻqiladi. Masalan: *cerebrum* (serebrum) — miya, *cystis*

(sistis) — pufak, *cito* (sito) — tez, *caecum* (sekum) — ko‘richak, *coelia* (seliya) — qorin bo‘shlig‘i.

Boshqa hollarda, ya‘ni **a, o, u** — unilari oldida, undoshlar oldida va so‘z oxirida kelsa, **c** harfi (k) deb o‘qiladi. Masalan: *caput* (kaput) — bosh, *costa* (kosta) — qovurg‘a, *cuprum* (kuprum) — mis, *lac* (lak) — sut, *medicus* (medikus) — shifokor, do‘xtir.

H, h — o‘zbekcha (h) harfi kabi talaffuz qilinadi: *herba* (herba) — o‘t (bot.), *humanus* (humanus) — odamiylik, *hepar* (hepar) — jigar, *haema* (hema) — qon.

K, k — harfi tibbiy lotin tilida kam qo‘llaniladi, faqatgina yunon va arab tilidan kirib kelgan atamalarda uchraydi: *Kalium* (kalium) — kaliy, *keratoma* (keratoma) — shoxsimon o‘sma.

L, l — harfi yumshoq talaffuz qilinadi: *mel* (mel) — asal, *luna* (luna) — oy, *labium* (labium) — lab.

S, s — harfi ikki unli yoki har qanday bir unli bilan **m, n** undosh harflari o‘rtasida (z) harfidek, boshqa hollarda esa (s) deb o‘qiladi: *Rosa* (roza) — atirgul, *vaselinum* (vazelinum) — vazelin, *neoplasma* (neoplazma) — neoplazma, *scabies* (skabies) — qichima, *mensis* (menzis) — oy.

X, x — harfi ikki unli o‘rtasida kelsa, (gz) deb o‘qiladi, qolgan hollarda (ks) yoki (gs) deb talaffuz qilinadi: *apex* (apeks) — uch yoki bosh qism, *exitus* (egzitus) — natija, *lex* (legs) — qonun, *radix* (radiks) — ildiz.

Z, z — harfi yunon va boshqa tillardan o‘zlashtirilgan atamalarda (z) deb o‘qiladi: *zone* (zona) — zona, *zygoma* (zigoma) — yuz (yonoq) suyagi, *zonula* (zonula) — karmarcha. Lekin *Zincum* (sinkum) — rux va *influenza* (influenza) — yuqori nafas yo‘llarining o‘tkir katari atamalaridagina z harfi (s) deb talaffuz qilinadi.

5-mashq. Undosh harflarning o‘qilishiga e‘tibor bering.

Activatus, leukaemia, Haematogenum, occipitalis, contagiosus, nasalis, bacteriaemia, costalis, roentgenum, suppositorium, conjunctivus, sternum, gargarisma, spirituosus, paralysis, densitas, auris, laryngitis, symptoma, Magnesia, auscultare, Crataegus, apnoë, hyperaemia,

gangraena, paediatr, haemostaticus, oestrogenus, aestimare, vaccinum, officinalis, pancreas, Amido-pyrim, cellula, hygiēna, cera, cito, statim, praeparatum, prognosis, medicamentum, diagnosis.

 6-mashq. *Quyidagi atamalarda C harfining (ts) tovushidek o'qilishini tushuntiring.*

Canalis, cerebrum, costa, occipitalis, conjunctivus, Crataegus, collum, cranium, cytus, ductus, processus, tuberculum, rectum, facies, tinctura, caecum, cella, calvaria, decoctum, cerebellum, causticus, ventriculus, medicinalis, columna, scapula.

 7-mashq. *Quyidagi atamalarda C harfining (K) tovushidek o'qilishini tushuntiring.*

Abducens, abductor, acidum, acetum, bacca, bacterium, cancer, cartilago, cutis, cystis, elasticus, fascia, fructus, hepaticus, jecur, lac, medicamentum, mucilago, narcosis, oculus, pancreas, rectalis, scabies, succus, tuberculum, Urtica, vaccinum.

 8-mashq. *Quyidagi tibbiy atamalarni o'qing va S harfining (Z) tovushidek talaffuz qilinishini tushuntiring.*

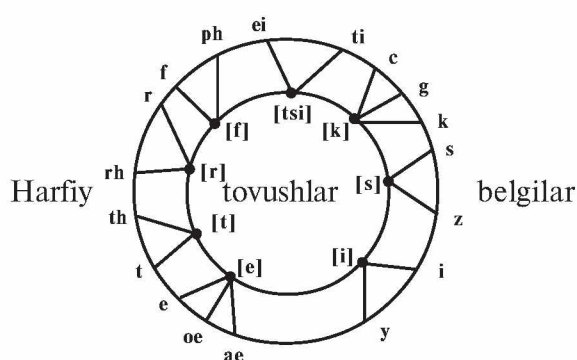
Abdominalis, Anisum, amarus, amnesia, bacillus, blastoma, calcaneus, cardiacus, cutis, cystis, dosis, narcosis, naturalis, nasus, obductus, otitis, optimus, spasmus, tabes, usus, vaselinum, vesica, virus.

 9-mashq. *Tibbiy atamalarni o'qing va S harfining (S) tovushidek o'qilishini tushuntirib bering.*

Auris, abducens, compositus, dens, dentalis depuratus, dilutus, destillatus, durus, dysuria, dysenteria, emulsum, fissura, fibrosus, genus, hydrops, incisura, intestinum, internus, lobus, mastitis, mollis, morbus, neurosis, ostium, paries, percussio, Ricinus, Rosa, siccus, sternum, succus, species, tonsilla, ulcus, vaginalis, vomicus.

 10-mashq. Quyidagi tibbiy atamalarni o‘qing, x va z harflarining o‘qilishiga e‘tibor bering.

Zona, exoderma, exoplasma, xeroformium, eczema, extractum, larynx, zygoma, dexter, mixtura, Zincum, Taraxacum, radix, influenza, cortex, maxilla, externus, zygomaticus, zonula, Oryza.

1-rasm. Harflar va tovushlar tasnifi.

6-§. HARF BIRIKMALARI VA QO‘SH UNDOSHLARNING O‘QILISH XUSUSIYATLARI

q — harfi doimo «u» harfi bilan birgalikda kelib, unli harf oldidan kelganda (kv) deb talaffuz qilinadi: *aqua* (akva) — suv, *quinque* (kvinkve) — besh, *quadriceps* (kvadritseps) — to‘rt boshli.

ngu — harflar birikmasi unli oldida kelganda (ngv), boshqa hollarda esa (ngu) deb o‘qiladi: *Lingua* (lingva) — til, *unguentum* (ungventum) — surtma, *angulus* (angulus) — burchak.

su — harf birikmasi a, e unli harflari oldida kelsa (sv), boshqa hollarda (su) deb o‘qiladi: *Suavis* (svavis) — yoqimli, *consuetudo* (konsvetudo) — odat, *Suinsulinum* (suinsulinum) — suinsulin.

ti — harf birikmasi unlilar oldida kelganda (si) deb o‘qiladi, lekin s, x undoshlaridan keyin kelganda esa (ti)

deb talaffuz qilinadi: *Articulatio* (artikulatsio) — boʻgʻin, *solutio* (solutio) — eritma, *ostium* (ostium) — teshik, *mixtio* (mikstio) — aralashish.

sch — harflar birikmasi (sx) deb oʻqiladi: *Schizandra* (sxizandra) — limonoʻt, *ischium* (isxium) — dumba suyagi.

Quyidagi harf birikmalarini yunon tilidan oʻzlashtirilgan atamalarda uchratish mumkin.

ch — harflari birikmasi (x) deb talaffuz qilinadi: *Chirurgus* (xirurgus) — jarroh, *Chamomilla* (xamomilla) — moy-chechak.

ph — harflar birikmasi (f) deb oʻqiladi: *Diaphoreticus* (diaforetikus) — terlatuvchi, *Phosphorus* (fosforus) — fosfor.

th — harflari birikmasi (t) deb oʻqiladi: *Mentha* (menta) — yalpiz, *thermometrum* (termometrum) — harorat oʻlchagich.

rh — harf birikmasi (r) deb oʻqiladi: *Rheum* (reum) — rovoch, *rhaphe* (rafe) — chok chizigʻi.

 11-mashq. *Quyidagi anatomik atamalarni oʻqing va tarjima qiling.*

a). Cranium, maxilla, mandibula, dens, vertebra, columna, ulna, clavicula, scapula, thorax, costa, sternum, humerus, radius, femur, carpus, metacarpus, phalanx, patella, fibula, tibia, metatarsus, tarsus.

b). Lingua, pharynx, larynx, trachea, oesophagus, cor, pulmo, lien, diaphragma, hepar, ventriculus, vesica, duodenum, ovarium, testis, pancreas, uterus, colon, intestinum, processus.

 12-mashq. *Quyidagi farmakologik atamalarni oʻqing va tarjima qiling.*

a). Tabuleta, pilula, dragee, briket, pulvis, unguentum, tinctura, linimentum, suppositorium, emplastrum, mixtura, oleum, solutio, extractum, decoctum, infusum, emulsum, suspensio, mucilago, aërosolum.

b). Herba, folium, flos, bacca, semen, stigma fructus, tuber, radix, rhizoma, cortex, secale cornutum.

 13-mashq. *Atamalarni o‘qing va ostiga chizilgan harf birikmalarining talaffuziga e‘tibor bering.*

Althaea, **aether**, **bronchus**, **camphora**, **chirurgus**, **bronchialis**, **Morphinum**, **encephalon**, **Hippophaë**, **Kalanchoë**, **kephalargia**, **metaphisis**, **nephritis**, **phlegmone**, **phystiotherapia**, **physiologia**, **thorax**, **xerophagia**, **Ichthyolum**, **Rheum**, **phalanx**, **rheumatismus**, **saccharum**, **rhaphe**, **erythema**, **therapia**, **diaphoreticus**, **Phosphorus**, **Mentha**, **concha**, **cirrhosis**, **Helianthus**, **Phenolum**, **Chamomilla**, **Schizandra**, **diaphragma**, **Ephedra**, **lethargia**, **cholecystopathia**, **Strophanthus**, **pharmacologia**, **chronicus**, **Glycyrrhiza**, **terebinthina**.

 14-mashq. *Quyidagi atamalarni o‘qing va ti, qu, ngu, su harf birikmalari talaffuziga e‘tibor bering.*

Angulus, **pinguis**, **essentia**, **lingua**, **suasor**, **articulatio**, **costio**, **operatio**, **equisetum**, **Sanguisorba**, **unguentum**, **Liquiritia**, **unguis**, **aqua**, **quadriceps**, **suavis**, **Suinsulinum**, **ostium**, **mixtio**, **longus**, **aequalis**, **Quersus**, **liquor**, **squama**, **combustio**, **injectio**, **substantia**, **solutio**, **liquor**, **sublingualis**.

7-§. UNLI «Y» HARFINING TIBBIY ATAMALARDA QO‘LLANILISHI

Unli «Y» harfi yunon tilidan o‘zlashtirilgan atamalarda uchraydi. «Y» unlisi old qo‘shimchalarda, o‘zak va qo‘shimchalarda uchrashi mumkin. Buning uchun quyidagi old qo‘shimcha, o‘zak va qo‘shimchalarni esda saqlash kifoya:

oxy-	glyc-	hydr-	syn-
hyper-	yl-	pyo-	myc-
hypo-	dys-	pyr-	yo-

oxy — taxir; oxygenium — kislorod;

hyper — yuqori, ko‘proq; hypertonia — qon bosimining ko‘tarilishi.

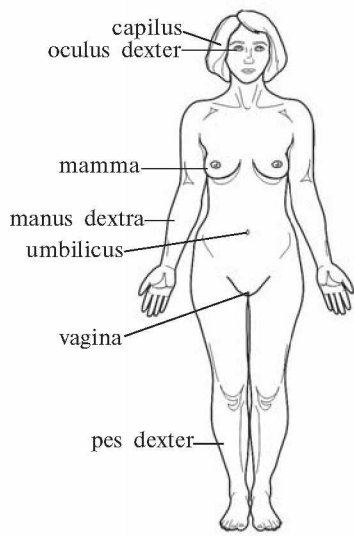
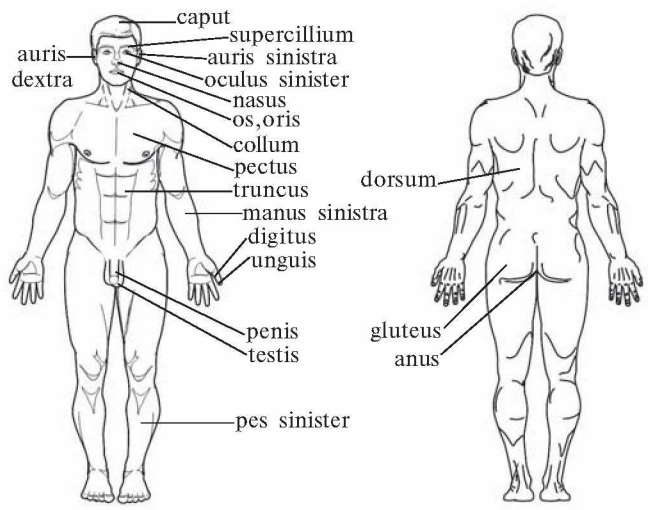
<i>glyc</i>	— shirin;	<i>Glycyrrhiza</i>	— shirinmiya
<i>yl</i>	— modda;	<i>amylum</i>	— ohor
<i>hypo</i>	— past, kamroq;	<i>hypotonia</i>	— qon bosimining pasayishi
<i>hydr</i>	— suv;	<i>Hydrogenium</i>	— vodorod
<i>pyo</i>	— yiring;	<i>pyorrhoea</i>	— yiring oqishi
<i>myo</i>	— mushak;	<i>myocardium</i>	— yurak mushagi
<i>pyr</i>	— issiqlik;	<i>Antipyrinum</i>	— issiqni pasaytiruvchi dori
<i>myc</i>	— qo‘ziqorin;	<i>Biomycinum</i>	— biomitsin
<i>dys</i>	— kasallik holati yoki a‘zo faoliyatining buzilishi;	<i>dysuria</i>	— qovuqdan siydik chiqishining qiyinlashuvi
<i>syn (sym)</i>	— ulash	<i>symphysis</i>	— qo‘shilish.

 15-mashq. Quyidagi tibbiy atamalarni o‘qing.

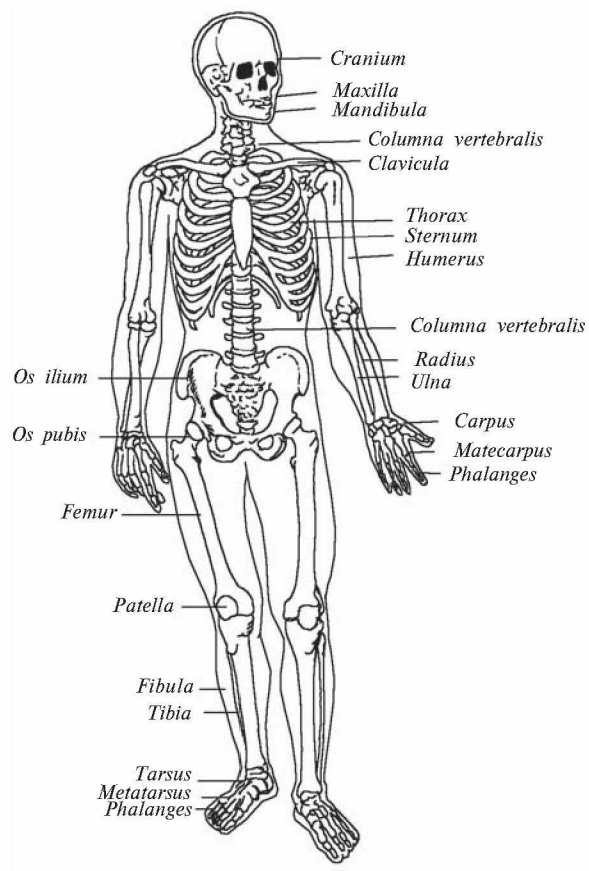
Antipyrinum, butyrum, cystis, dysenteria, dystrophia, hydrops, hypnoticus, mycosis, myotonia, larynx, lymphia, hypertonia, lymphaticus, hypotonia, myoma, myalgia, physiologia, polyvitaminum, dystrophia, Glycyrrhiza, cytologia, dyspepsia, amylaceus, erythrocytus, pyocytus, Glycerinum, Erythromycinum, Glycosidum, Gossypium, hydroxydum, Hyoscyamus, hyperaemia, hypothermia, Ichthyolum, Hydrargyrum, Helichrysum, gypsum.

 Mavzularga oid savollar

1. Lotin alifbosini yoddan aytib bering.
2. Qaysi harflar (I) tovushidek talaffuz qilinadi?
3. Qanday diftonglarni bilasiz?
4. **Ae, oe, au, eu** harf birikmalari qanday o‘qiladi?
5. **Ai, ei, ou** harf birikmalari qanday talaffuz qilinadi?
6. C harfi qaysi hollarda (ts) va (k) deb o‘qiladi?
7. S harfi qaysi hollarda (s) va (z) deb o‘qiladi?
8. X va z harflarining o‘qilish qoidasini aytib bering.
9. **Qu** va **ngu** harf birikmalari qanday o‘qiladi?
10. **Ti** va **su** harf birikmalari qanday o‘qiladi?
11. **Sch, ch, ph, th** va **rh** harf birikmalari qanday o‘qiladi?

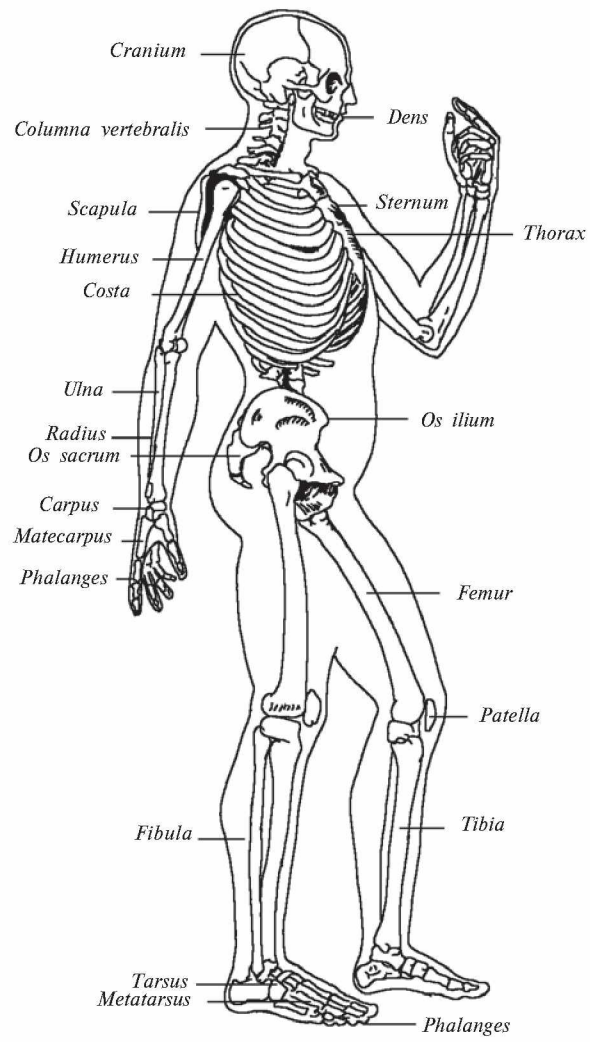

I-rasm. Tashqi a'zolar (Organum externum).

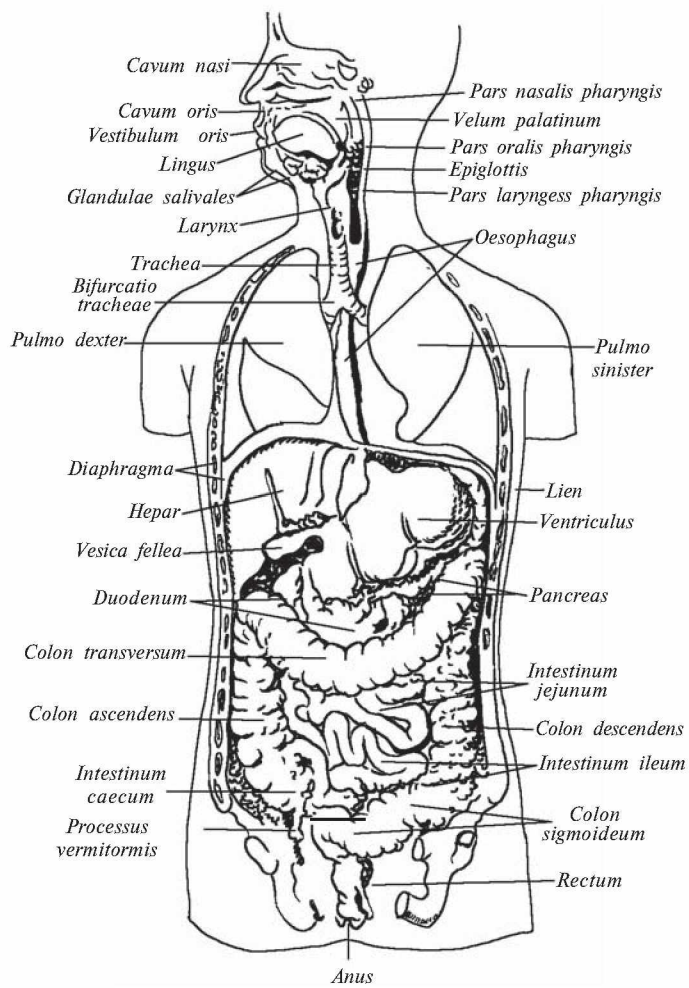
2-rasm. Skelet (skeleton).

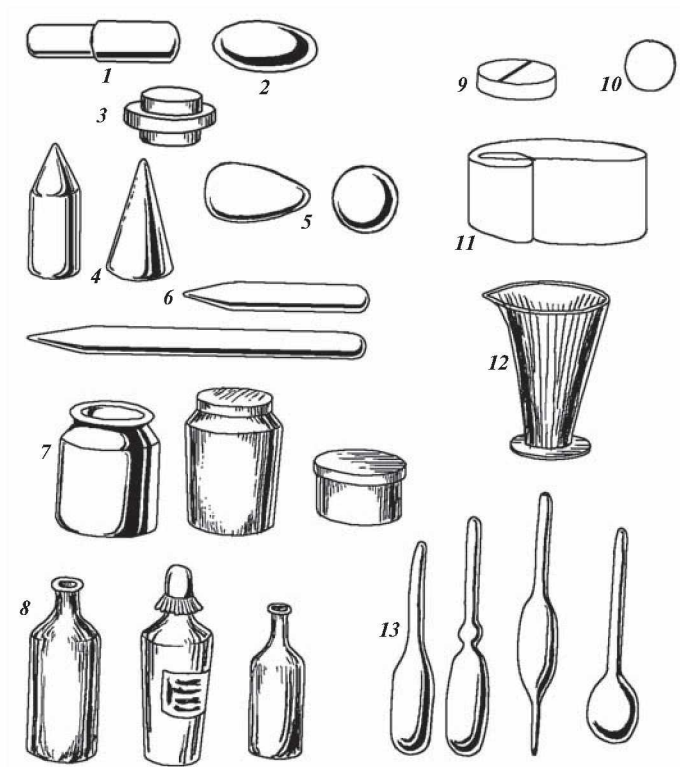

3-rasm. Skelet (skeleton).

4-rasm. Ovqat hazm qilish va nafas olish a'zolari —
Apparatus digestorius et apparatus respiratorius.

5-rasm. Dori shakllari va idishlari —
Formae medicamentorum et officinalum:

1 — capsula gelatinosa; 2 — capsula gelatinosa elastica; 3 — capsula amylacea seu oblata; 4 — suppositoria; 5 — globulus; 6 — bacilli; 7 — ollae; 8 — vitra; 9 — tabuletta; 10 — pilula; 11 — pulvis in charta paraffinata; 12 — mensura; 13 — ampullae.

6-rasm. Dorivor o'simlik qismlari — *Partes plantarum officinalis*:
 1 — Herba; 2 — Folia; 3 — Flores; 4 — Bacca; 5 — Semina; 6 — Stigma;
 7 — Fructus; 8 — Tuber; 9 — Radix; 10 — Rhizoma; 11 — Secale
 cornutum; 12 — Cortex.

! **Mustaqil o'rganish uchun**

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Non scholae, sed vitae discimus.
 Biz maktab uchun emas, hayot uchun o'qiyamiz.
In via est in medicina via sine lingua latina.
 Lotin tilisiz tibbiyotga yo'l yo'q.
Radix litterarum amarae sunt, fructus dulce.
 Ilmning ildizi achchiq, mevasi esa, shirin.

8-§. SO‘ZLARNING BO‘G‘INLARGA BO‘LINISHI

Lotin tilida o‘zbek tilidagidek so‘zlar bo‘g‘inlarga bo‘linadi va so‘zda necha unli harf bo‘lsa, shuncha bo‘g‘in bo‘ladi. Masalan: *Com-po-si-tus, de-pu-ra-tus, mas-ti-tis*. Tovushlar cho‘ziq va qisqa talaffuz qilinadi. Tovushning cho‘ziqligini belgilash uchun harf ustiga to‘g‘ri chiziqcha, qisqaligini belgilash uchun yoysimon chiziqcha qo‘yiladi:

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡
a a, o o, i i, u u, e e, y y.

Tovush va bo‘g‘inlarning cho‘ziq yoki qisqaligini aniqlash uchun harf ustiga urg‘u belgisini (‘) qo‘yish kerak.

9-§. BO‘G‘INLARNING CHO‘ZIQ VA QISQALIK QOIDALARI

1. Cho‘ziqlik qoidasi

1. Agar bo‘g‘inida diftong bo‘lsa, o‘sha bo‘g‘in cho‘ziq talaffuz qilinadi. Masalan: *Gangrāena* — to‘qimalarning o‘lishi; *diaeta* — parhez; *lagōena* — shisha idish.

2. Agar unli harf ikki va undan ortiq undosh harflar yoki **x** va **z** undoshlari oldida kelsa, shu bo‘g‘in cho‘ziq o‘qiladi. Masalan: *Maxilla* — yuqori jag‘; *tabulēta* — tabletka; *unguentum* — surtma; *Glycyrrhizā* — qizilmiya; *reflexus* — refleks.

3. Agar bo‘g‘inida **ūr, īn, at, ūt, ar, āl, ōs** qo‘shimchalari bo‘lsa, bu bo‘g‘inlar cho‘ziq o‘qiladi. Masalan: *Fissūra* — tirqish; *Analginum* — analgin; *nitratīs* — nitrat; *acūtus* — o‘tkir; *aquōsus* — suvli; *muscularīs* — mushakli; *costālīs* — qovurg‘aga oid.

2. Qisqalik qoidasi

1. Agar unli harf unli harf oldida kelsa, o‘sha bo‘g‘in qisqa o‘qiladi. Masalan: *Oleum* — moy; *labium* — lab; *folium* — barg.

2. Agar unli harf **bl, br, cl, cr, dl, dr, pl, pr, tl, tr** harf birikmalari oldida kelsa, shu unli qisqa talaffuz qilinadi;

Vertebra — umurtqa; *cerebrum* — bosh miya; *cicatrix* — chandiq; *palpebra* — qovoq.

3. Agar unli harf **ch, th, ph, rh, qu** harf birikmalari oldida kelsa, qisqa o'qiladi: *Stomachus* — oshqozon; *reliquus* — qoldiq; *Amaphos* — amafos; *choledochus* — o't (safro)ga oid.

4. Agar bo'g'inda **ul, ol, ib, il, id** harf birikmalari bo'lsa, bo'g'in qisqa o'qiladi: *Injectabilis* — igna orqali dori yuborishga taalluqli; *gracilis* — nafis; *solubilis* — eruvchan; *fluidus* — suyuq.

5. **ia** qo'shimchasiga ega bo'lgan ayrim yunon atamalari urg'u **i** harfiga tushadi: *Dysenteria* — ichburug'; *anaemia* — kamqonlik; *therapia* — davolash; *hypertonia* — qon bosimining ko'tarilishi.

10-§. URG'U

O'zbek tilida urg'u, odatda, ko'pincha, so'zning oxirgi bo'g'inidagi unli tovushga tushadi. Masalan: jigar, yurak.

Lotin tilida esa, urg'u so'zning oxiridan ikkinchi yoki uchinchi bo'g'inidagi unli tovushga tushadi.

1. Lotin tilida urg'u so'zning oxirgi bo'g'iniga tushmaydi.

2. Ikki bo'g'inli so'zlarda urg'u hamisha so'zning ikkinchi bo'g'iniga tushadi: *Costa* — qovurg'a; *caput* — bosh.

3. Agar so'zning oxiridan ikkinchi bo'g'ini cho'ziq bo'lsa, urg'u o'sha bo'g'inning unli tovushiga tushadi: *Medicina* — tibbiyot; *tinctura* — spirtli eritma; *destillatus* — tozalangan; *solutus* — eritilgan.

4. Agar so'zning ikkinchi bo'g'ini qisqa bo'lsa, urg'u so'zning oxiridan uchinchi bo'g'inidagi unli tovushga tushadi: *Medicus* — shifokor; *pilula* — hab dori; *cranium* — bosh suyagi.

 16-mashq. *Urg'u qoidasiga rioya qilgan holda quyidagi tibbiy atamalarni o'qing.*

Ligamentum, extractum, vertebra, complexus, Glucyrrhiza, cerebrum, cranium, pilula, pneumonia,

cella, musculus, acidum, femur, pectoralis, clavicula, medicatus, therapia, scabies, palpebra, oleum, butyrum, dystonia, fractura, anaemia, aethereus, tuberculum, folium, solutio, decoctum, tinctura, depuratus, signatura, operatio.

Mavzularga oid savollar

1. Urg'u qoidasini bayon eting.
2. Bo'g'inlarning cho'ziqlik qoidasini bayon eting.
3. Bo'g'inlarning qisqalik qoidasini izohlang.
4. Tibbiy atamalarda urg'u qaysi bo'g'inlarga qo'yiladi?
5. Unli tovush qachon cho'ziq o'qiladi?
6. Unli tovush qachon qisqa o'qiladi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Omne principium diffecile est.

Har bir ish boshlanishidagina qiyin.

Qui scribit, bis legit.

Yozmoq, ikki qayta o'qimoqdir.

Alit lectio ingenium.

O'qish aqlni peshlaydi.

11-§. SO'ZLARNING YASALISHI

So'z tartibi.

Tibbiy atamalarning yasaliş usullari

Hozirgi zamon lotin tibbiy atamaları tibbiyotning rivojlanishi bilan bog'liqdir. Qadimgi yunon olimi Buqrot tibbiy atamashunoslikka asos solgan olimdir. Vaqt o'tishi bilan tibbiy atamalar ko'pgina yangi so'zlar bilan boyidi, ko'pgina atamalar qaytadan ko'rib chiqildi yoki ma'nosi o'zgartirildi. Endi u yoki bu atamaning ma'nosini tushunish uchun

ko'pgina atamaning tarkibiy qismini farqlash bilangina cheklanib qolmasdan, ularning ma'nosini ham bilish kerak, buning uchun so'z tarkibini bilish zarur. Har bir so'zni, agar u faqat yordamchi so'z bo'lmasa, ma'noli qismlarga ajratish mumkin: old qo'shimcha, o'zak, so'z yasovchi qo'shimcha va tugallanma.

O'zak deb, so'zning tub ma'nosini bildiradigan, biror qo'shimcha olmagan qismiga aytiladi. Masalan:

<i>Medicus</i>	— shifokor
<i>medicina</i>	— tibbiyot
<i>medicinalis</i>	— tibbiy

Bu atamalarda umumiy o'zak *medic* hisoblanadi.

O'zak oldida kelib, unga yangi ma'no beradigan qismiga **old qo'shimcha** deyiladi:

<i>Intercostalis</i>	— qovurg'alar oralig'iga qarashli
<i>intervertebralis</i>	— umurtqalar oralig'iga oid
<i>interosseus</i>	— suyaklar oralig'iga tegishli

Bu atamalarda old qo'shimcha **inter** hisoblanadi.

O'zakdan keyin kelib, so'zga yangi ma'no beruvchi qismiga **so'z yasovchi** qo'shimcha deyiladi:

<i>costalis</i>	— qovurg'aga tegishli
<i>vertebralis</i>	— umurtqaga tegishli

Bu yerda so'z yasovchi qo'shimcha **alis** hisoblanadi.

So'zning turlanish yoki tuslanishdagi o'zgaruvchan qismiga **tugallanma** deyiladi:

<i>Succus purus</i>	— toza shira
<i>aqua pura</i>	— toza suv
<i>unguentum purum</i>	— toza surtma

Bu atamalarda **-us**, **-a**, **-um** tugallanmalardir. Atamaning asosiy ma'nosini bildiruvchi, so'z o'zgartuvchi qo'shimchalar olmagan qismiga negiz deyiladi:

<i>costa</i>	(negiz—cost)
<i>vertebra</i>	(negiz—vertebr)
<i>intervertebralis</i>	(negiz—intervertebr)

Lotin tili anatomik va farmatsevtik atamalarda, yunon tili klinik atamalarda ko'p uchraydi.

Ko'p atamalar bog'lovchi unli harf yordamida va unsiz ikkita negizning qo'shilishi bilan hosil bo'ladi:

<i>Psychotherapia</i>	— ruhiy kasallikni davolash
<i>psyshe</i>	— ruh
<i>therapia</i>	— davolash
<i>Oncologia</i>	— o'smalarni o'rganuvchi fan
<i>onco</i>	— o'sma
<i>logia</i>	— fan
<i>Dermatologia</i>	— teri kasalliklarini o'rganuvchi fan
<i>dermat</i>	— teri
<i>logia</i>	— fan

Ko'pchilik murakkablashtirilgan dorilarning nomi qisqartirilgan murakkab so'zlardan iborat bo'ladi. Ular shu murakkablashtirilgan dori tarkibiga kiradigan dorilarning nomini qisqartirish asosida tuziladi. Misollar:

<i>Tempalginum</i>	— tempalgin
<i>Tempidonum</i>	— temp
<i>Analginum</i>	— algin
<i>Calmaginum</i>	— kalmagin
<i>Calcium</i>	— cal
<i>Magnium</i>	— magni
<i>Coffetaminum</i>	— kofetamin
<i>Coffeinum</i>	— coffe
<i>Ergotaminum</i>	— tamin

Tibbiy atamalarning yasashida qo'llaniladigan asosiy so'z yasovchi qo'shimchalar

So'z yasovchi qo'shimcha		Ma'nosi	Misollar
Lotincha	Yunoncha		
1	2	3	4
in-, im-	a-, an-	inkor etish, sifatsiz	impotentia—jinsiy zaiflik Analginum — og'riq qoldiruvchi dori
contra-	anti-	qarshi	invalidus — kuchsiz, majruh Contraceptinum—homilaga qarshi dori
-dol-	-alg-	og'riq	antifebrilis — isitmaga qarshi neuralgia— asab kasalligi Promedolum — og'riq qoldiruvchi dori
	dys-	a'zo faoliyatining buzilishi	dyspnoë — nafas qisishi
	-aesths-	sezish	anaesthesia— og'riqsizlantirish usulining umumiy nomi
cor(d)-	-arthr- -card (i)	bo'g'in yurak	arthralgia— bo'g'im og'rig'i Corazolium — yurak dorisi cardiolgia— asab kasalligi natijasida yurakning xastalanishi
-bili-	-chol (e)-	jigar o'ti	Bilitrastum — rentgen orqali o't pufagini tekshirish uchun qo'llaniladigan rangli modda cholecystitis — o't pufagining yallig'lanishi
	-cyst-	pufak	cystitis — siydik pufagining yallig'lanishi
	-derma-, dermat-	teri	dermatitis — teri yallig'lanishi

Jadvalning davomi

1	2	3	4
	-ectomia-	kesib tashlash	dermatologia — teri kasalliklarini o'rganuvchi fan nephrectomia— buyrakni kesib olib tashlash tonsillectomia — bodomsimon bezni kesib olib tashlash
intra-	endo-	ichki, ichidagi	endonasalis — burun ichi intravenosus — ko'k tomir ichidagi
	enter	ingichka ichak ustida, ustki qism, keyin	enteritis — ingichka ichak yallig'lanishi
	epi-		epidermis — teri ustki qavati
	-gaster-	me'da, oshqozon qon	epicrisis — favquloddagi keskin holatdan keyin, kasallik haqidagi oxirgi (keyingi) fikr-mulohazalar gastritis — me'da shilliq pardasining yallig'lanishi
	haem (o) -aemia-	orasi	haemostaticus — qon to'xtatuvchi anaemia — kamqonlik
inter-	-itis- -logia-	yallig'lanish fan	intercostalis — qovurg'alar oralig'iga oid bronchitis — bronx yallig'lanishi
trans-	-meta-	joyidan ko'chirish, o'zgartirish	oncologia—o'smalarni o'rganuvchi fan metastasis—og'riqning bir a'zodan ikkinchi a'zoga o'tishi
	nephr-	buyrak	transfusio — quyish transplantatio— biron-bir a'zoni kesib olib, boshqa joyga o'tkazish nephritis — buyrakning yallig'lanishi
	-neur- -onco-	asab o'sma	neuralgia— asab kasalligi oncologia— o'smalarni o'rganuvchi fan
	-oma-	quloq	osteoma— suyak to'qimalaridan o'suvchi o'sma
	-ot-	yonida, o'xshash,	otitis — quloq yallig'lanishi
	-para-	atrofida	paracentralis — markaz atrofida

Jadvalning davomi

1	2	3	4	
re-	-pathia-	kasallik	parasternalis — ko'krak yonida paratyphus — ich terlamaga o'xshash kasallik apathia— befarqlik holati pathologia—kasalliklar haqidagi fan	
	-phil(ia)-	mayl, holat	haemophilia — qon oqishiga moyillik spasmophilia — titrab qaqshashlik holati	
	-peri-	atrofida, yonida, ustida	pericardium — yurak xaltachasi periosteum — suyak usti pardasi	
	-proct-	to'g'ri ichak	proctitis — to'g'ri ichak shilliq pardasining yalig'lanishi	
	-rect(o)-		rectoscopya — to'g'ri ichakni tekshirish	
			reanimatio — qayta tiriltirish	
		-scopya		gastroscopya— me'da bo'shlig'ini tekshirish
	-stomia		jarrohlik yo'li bilan sun'iy teshik ochish	nephrostomia—buyrakdan sun'iy teshik ochish
		-therapia	davolash	hydrotherapia—suv bilan davolash
		-tomia	kesish	tracheotomia—kekirdakni kesish
	-tonia	bosim	hypertonia—qon bosimining ko'tarilishi	
	-trophia	oziqlanish	atrophia—oriqlash	
-ur (ia)		siydik	dysuria—siydik chiqishining qiyinlashuvi diureticus—siydik haydovchi	

 17-mashq. *Quyidagi soʻz yasovchi qoʻshimchalarni maʼnosiga qarab joylashtiring va oʻqing:*

<i>alg</i>	— quloq
<i>arthr</i>	— yurak
<i>cardi</i>	— boʻgʻin
<i>chole</i>	— pufak
<i>cyst</i>	— ichki
<i>endo</i>	— oʻt
<i>itis</i>	— oʻsma
<i>gastr</i>	— buyrak
<i>dermat</i>	— ogʻriq
<i>contra</i>	— yalligʻlanish
<i>aesthes</i>	— meʼda
<i>nephr</i>	— teri
<i>oma</i>	— qarshi
<i>ot</i>	— sezgi

 18-mashq. *Quyidagi tibbiy atamalarni maʼnosiga qarab oʻz oʻrniga qoʻyib chiqing va oʻqing:*

<i>atrophia</i>	— qon bosimining koʻtarilishi
<i>reanimatio</i>	— siydik chiqishining qiyinlashuvi
<i>hydrotherapia</i>	— oʻsmalarni oʻrganuvchi fan
<i>dysuria</i>	— asab kasalligi
<i>Corazolum</i>	— oriqlash
<i>intravenosus</i>	— qayta tiriltirish
<i>gastritis</i>	— suv bilan davolash
<i>neuralgia</i>	— yurak dorisi
<i>oncologia</i>	— koʻk tomir ichidagi
<i>hypertonia</i>	— oshqozon shilliq pardasining yalligʻlanishi

 19-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tilida yozing va oʻqing:*

(Analginum), (invalidus), (dermatologiya), (tempalginum), (kalmaginum), (neuralgia), (kofaminum), (onkologia), (interkostalis), (antipirinum), (korazolum), (dispnoe), (anemia), (hidroterapia).

 20-mashq. Quyidagi soʻz birikmalaridan tibbiy atama yasang va maʼnosini aniqlang.

Haemato	—	} —logia	Pharmaco	—	} —logia
Bio	—		Sexo	—	
Deonto	—		Reanimato	—	
Onco	—		Stomato	—	
Physio	—		Toxico	—	
Epidemio	—		Parasito	—	
Curorto	—		Surdo	—	
Balneo	—		Cyto	—	
Angio	—		Audio	—	
Morpho	—		Histo	—	

 Mavzularga oid savollar

1. Lotincha soʻz yasovchi qanday qoʻshimchalarni bilasiz?
2. Yunoncha soʻz yasovchi qanday qoʻshimchalarni bilasiz?
3. Anatomik va farmatsevtik atamalarda qaysi soʻz koʻproq ishlatiladi?
4. Klinik atamalarda qaysi til ustun turadi?
5. Murakkab atamalar qanday yasaladi?
6. Murakkablashtirilgan dori nomlari qanday yasaladi?

 Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Pigritia est mater omnia vitiorum.
Dangasalik — kamchiliklarning onasi.
Medicina fructusior nulla.
Tibbiyot fanidek sermahsul fan olamda yoʻq.
Scientia est potentia.
Bilim — kuchdir.
Mens sana in corpore sano.
Sogʻlom tanda — sogʻ aql.

MORFOLOGIYA

12-§. SO‘Z TURKUMLARI

So‘zlarning ma’no va grammatik jihatdan o‘xshashliklariga ko‘ra ayrim leksik-grammatik turlarga bo‘linishi natijasida hosil bo‘lgan guruhlariga so‘z turkumi deyiladi.

Lotin tilidagi so‘zlar mustaqil hamda yordamchi so‘z turkumlariga bo‘linadi.

Mustaqil so‘z turkumi

<i>Nomen substantivum</i>	— ot
<i>Nomen adjectivum</i>	— sifat
<i>Nomen numerale</i>	— son
<i>Pronomen</i>	— olmosh
<i>Verbum</i>	— fe‘l
<i>Adverbium</i>	— ravish

Yordamchi so‘z turkumlari

<i>Praepositio</i>	— old ko‘makchi
<i>Conjunctio</i>	— bog‘lovchi
<i>Interiectio</i>	— undov
<i>Particulae</i>	— yuklama

13-§. FE‘L

Predmetning ish-harakati yoki holatini ifodalovchi so‘zlar fe‘l deb ataladi. Masalan: *curare* — davolamoq, *amare* — sevmok, *legere* — o‘qimoq.

Lotin tilida fe‘l o‘zbek tilidagidek shaxs-son, zamon va mayl bilan tuslanadi.

Lotin tilida fe‘llar to‘rt turga tuslanadi. Birinchi turda tuslanuvchi fe‘llar «-are» qo‘shimchasi bilan tugallanadi:

dare — bermoq. Ikkinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-ere» qo'shimchasi bilan tugallanadi: *miscere* — aralashtirmoq. Uchinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-ere» qo'shimchasi bilan tugaydi: *solvere* — eritmoq. To'rtinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-ire» qo'shimchasi bilan tugaydi: *audire* — eshitmoq.

Agar birinchi, ikkinchi va to'rtinchi turda tuslanishga kiruvchi fe'llardan noaniq shakldagi «-re», uchinchi turda tuslanishga kiruvchi fe'llarda esa, «-ere» qo'shimchalari olib tashlansa, fe'lning negizi hosil bo'ladi. Masalan:

Tuslanish	Fe'lning noaniq shakli	Fe'l negizi
I	Dāre — bermoq	dā
II	Miscere — aralashtirmoq	miscē
III	Solvere — eritmoq	solv
IV	Audire — eshitmoq	audi

Lotin tilida fe'llar xuddi o'zbek tilidagidek birlik (*singularis*), ko'plik (*pluralis*)da tuslanadi.

Lotin tilida fe'lning uch mayli mavjud:

- I *Indicativus* — aniqlik mayli
- II *Conjunctivus* — shart mayli
- III *Imperativus* — buyruq mayli

Aniqlik mayli

Aniqlik mayli ish-harakat yoki holatining aniqligini ko'rsatadi.

Masalan:

Medicus aegrotam curat — Shifokor bemorni davolayapti.

Buyruq mayli

Buyruq mayli buyurish, so'rash, iltimos kabi ma'nolarni ifodalab, odatda, ikkinchi shaxsga qaratilgan bo'ladi. Buyruq mayli birlik sonini hosil qilishi uchun fe'lning noaniq shaklidan «-re» qo'shimchasini olib tashlash kerak. Masalan:

Tuslanish	Fe'lining noaniq shakli	Fe'l negizi	Buyruq mayli birliksoni
I	Dare — bermoq	da	Da — ber!
II	Miscere — aralashtirmoq	miscce	Misce — aralashtir!
III	Solvere — eritmoq	solv	Solve — erit!
IV	Audire — eshitmoq	audi	Audi — eshit!

Buyruq mayli ko'plik sonini hosil qilishi uchun fe'lining buyruq mayli birlik soniga «-te», faqat uchinchi tuslanish negiziga «-ite» qo'shimchasini qo'shish kerak. Masalan:

Tuslanish	Fe'lining noaniq shakli	Fe'l negizi	Buyruq mayli ko'plik soni
I	Dare — bermoq	da	Date — bering!
II	Miscere — aralashtirmoq	miscce	Miscete — aralashtiring!
III	Solvere — eritmoq	solv	Solveite — eriting!
IV	Audire — eshitmoq	audi	Audite — eshiting!

Shart mayli

Shart mayli ish-harakatning ma'lum bir sharoitda bo'lishi mumkin ekanligini bildiradi. Masalan:

Misceatur — Aralashtirilsin! Aralashtirilgan bo'lsin!

Signetur — Bildirilsin! Bildirilgan bo'lsin!

Detur — Berilsin! Berilgan bo'lsin!

Retseptlarda shart mayli uchinchi shaxs birlik va ko'plik sonlarida ishlatiladi. Masalan:

Dividatur in partes aequales — teng qismlarga bo'linsin!

Dentur tales doses numero... — shunday miqdor (son)... da berilsin.

Lotin tilida fe'llarning ikkita nisbati bor:

aniqlik nisbati (*Activum*)

majhullik nisbati (*Passivum*)

Aniqlik nisbatidagi fe'lda ish-harakat shaxs tomonidan bajariladi, to'ldiruvchi esa, harakatning obyekt bo'ladi. Aniqlik nisbati uchinchi shaxs birlik sonini hosil qilish uchun fe'l negiziga **-t**, ko'plik sonini hosil qilish uchun esa **-nt**

qo‘shimchasini qo‘shish lozim. Masalan: *Medicus aegrotam curat* — Shifokor bemorni davolayapti.

Majhullik nisbatida harakat to‘ldiruvchi anglatgan predmet tomonidan bajarilib, haqiqiy bajaruvchisi noma’lum bo‘ladi. Majhullik nisbati uchinchi shaxs birlik sonini hosil qilish uchun fe‘l negiziga **-tur**, ko‘plik sonida esa **-ntur** qo‘shimchasini qo‘shish kerak. Masalan: *Aegrotus ab medicis curantur* — Bemor shifokorlar tomonidan davolansin.

I tuslanish

Dare — bermoq (negizi — *da*)

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *Dat* — u beryapti

Uchinchi shaxs ko‘plik soni *dant* — ular berishyapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *datur* — berilsin

Uchinchi shaxs ko‘plik soni *dantur* — berilsin

II tuslanish

Miscere — aralashtirmoq (negizi — *misce*)

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *misceat* — u aralashtiryapti

Uchinchi shaxs ko‘plik soni *miscent* — ular aralashtirishyapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *miscetur* — aralashtirilsin

Uchinchi shaxs ko‘plik soni *miscentur* — aralashtirilsin

III tuslanish

Fe‘l negiziga birlik sonda **-i**, ko‘plikda **-u** unli harflari qo‘shiladi.

Solvere — eritmoq (negizi — *solv*).

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *solvit* — u erityapti
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *solvunt* — ular eritishyapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *solvitur* — eritilsin
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *solvuntur* — eritilsin

IV tuslanish

Audire — eshitmoq (negizi — *audi*)

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *audit* — u eshityapti
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *audiunt* — ular eshitishyapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *auditur* — eshitilsin
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *audiuntur* — eshitilsin

Esse — bor bo‘lmoq yordamchi fe‘lning hozirgi zamon uchinchi shaxsda tuslanishi.

Birlik	Ko‘plik
<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>est</i> — u bor	<i>sunt</i> — ular borlar

III shaxs

Misol:

Zincum metallum est — rux metallidir

*Argentum et Zincum
metalla sunt* — kumush va rux metallardir

Fiat, fiant fe‘lining retseptlarda qo‘llanilishi. Uchinchi shaxs birlik soni shart fe‘li *fiat* — qilinsin va uchinchi shaxs ko‘plik soni shart fe‘li *fiant* — tayyorlansin, *fio, fieri* — qilmoq, hosil bo‘lmoq fe‘lidan hosil qilingan. Masalan:

- Misce, fiat pulvis* — aralashtirib kukun hosil qilinsin
*Misce, fiat unguen-
tum* — aralashtirib surtma hosil qilinsin
Misce, fiat pilulae — aralashtirib hab dori tayyorlansin

14-§. GAPDA SO‘ZLARNING TARTIBI

Lotin tilida gap bo‘laklarining tartibi erkindir. Gapning boshida ega, o‘rtasida to‘ldiruvchi, oxirida kesim keladi. Masalan:
Aegrota pilulam sumit — bemor hab dori ichyapti.

15-§. TIBBIYOTDA QO‘LLANILADIGAN QUYIDAGI FE‘LLARNI XOTIRANGIZDA SAQLANG

Addere	— qo‘shmoq
adhibere	— qo‘llamoq, ishlatmoq
agitare	— chayqatmoq
audire	— eshitmoq
auscultare	— eshitib ko‘rmoq
colare	— suzmoq
concidere	— kesmoq
conspargere	— sepmoq
contundere	— yanchmoq
coquere	— pishirmoq, qaynatmoq
curare	— davolamoq
dare	— bermoq
diluere	— qo‘shmoq, suyultirmoq
diagnoscere	— aniqlamoq
dividere	— bo‘lmoq
exsiccare	— quritmoq
extendere	— surtmoq
extrahere	— chiqarib olmoq
extrimere	— siqmoq
filtrare	— suzgichdan o‘tkazmoq
formare	— shakl bermoq
finire	— tugatmoq
infundere	— quymoq
macerare	— ivitmoq

miscēre	— aralashtirmoq
obducere	— o‘rab olmoq, qoplamoq
palpāre	— paypaslamoq
praeparāre	— tayyorlamoq
recipere	— olmoq
refrigerāre	— sovitmoq
repetere	— takrorlamoq
salvĕre	— sog‘ bo‘lmoq
valere	— sog‘ bo‘lmoq
servāre	— saqlamoq
solvere	— eritmoq
signāre	— belgilamoq
sterilisāre	— qaynatib tozalamoq
sumere	— qabul qilmoq, ichmoq
terere	— qirg‘ichdan o‘tkazmoq
vertere	— orqasiga aylantirib qaramoq

 21-mashq. *Quyidagi fe’llarni tuslanishiga ko‘ra guruhlarga ajrating.*

Audire, colāre, miscere, obducere, palpāre, coquere, curāre, dāre, dividere, recipere, salvare, sumere, vertere,olvere, repetere, praeparāre, conspergere, finire.

 22-mashq. *Fe’llarning negizini aniqlang.*

Addere, agitāre, filtrāre, finire, macerāre, servāre, extendere, valere, signāre, terere, vertere, concidere.

Namuna:

Fe’l	Tuslanish	Negiz
Addere	III	add

 23-mashq. *Quyidagi fe’llarning buyruq shaklini hosil qiling va o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

Agitāre, audire, auscultāre, conspergere, contundere, coquere, diagnoscere, extendere, praeparāre, signāre, dāre, terere, miscere, vertere, adhibĕre, filtrāre, colāre, finire obducere.

Namuna:

Fe'l	Tuslanish	Negiz	Buyruq mayli	
			birlik	ko'plik
Audire	IV	audi	audi eshit	audite eshiting

 24-mashq. Quyidagi fe'llarni ma'nosiga qarab joylashing.

Auscultāre	— takrorlamoq
colāre	— olmoq
obducere	— davolamoq
dāre	— shakl bermoq
miscēre	— belgilamoq
praeparāre	— eshitib ko'rmoq
infundere	— suzmoq
dividere	— o'rab olmoq
signāre	— bermoq
formare	— aralastirmoq
dignoscere	— tayyorlamoq
curāre	— quymoq
sterilisare	— bo'lmoq
vertere	— aniqlamoq
repetere	— qaynatib tozalamoq
recipere	— orqasiga aylantirib qaramoq

Mavzularga oid savollar

1. Lotin tilida nechta tuslanish bor?
2. Qanday qo'shimchali fe'llar birinchi turda tuslanadi?
3. Qanday qo'shimchali fe'llar ikkinchi turda tuslanadi?
4. Qanday qo'shimchali fe'llar uchinchi turda tuslanadi?
5. Qanday qo'shimchali fe'llar to'rtinchi turda tuslanadi?
6. Fe'lning negizini qanday aniqlash mumkin?
7. I, II va IV turda tuslanadigan fe'llarning buyruq shakli qanday hosil bo'ladi?
8. III turda tuslanadigan fe'llarning buyruq shakli qanday aniqlanadi?

9. Aniqlik nisbati fe'l negiziga qanday qo'shimchalar qo'shish yordamida hosil qilinadi?
10. Majhullik nisbati fe'l negiziga qanday qo'shimchalar qo'shilsa hosil bo'ladi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Patriam amare et defendere debemus.
Vatanimizni sevishimiz va himoya qilishimiz kerak.
Non est medicina sine lingua latina.
Lotin tilisiz tibbiyotni tasavvur etib bo'lmaydi.
Salve.
Assalom.
Salvete!
Assalomu alaykum!
Vale!
Xayr! Yaxshi qol! Ko'rishguncha!
Valete!
Ko'rishgunimizcha xayr! Yaxshi qoling!
Labor omnia vincit.
Mehnat hamma narsani yengadi.

16-§. OT

Predmetning ma'nosini ifodalaydigan va grammatik son, egalik, rod, kelishik kategoriyalariga ega bo'lib, kim? nima? so'roqlariga javob beradigan mustaqil so'z turkumiga ot deyiladi. Otlarda uch xil grammatik rod bo'lib, ular quyidagicha:

Rod (*Genus*)

Genus masculinum — Genus maskulinum
Genus femininum — Genus femininum
Genus neutrum — Genus neutrum

Son (*Numerale*)

Lotin tilida otlar ikki songa ega:

Singularis — birlik son
Pluralis — ko'plik son

Lotin tilida ham xuddi o‘zbek tilidagidek oltita kelishik mavjud bo‘lib, tibbiyotda otlar, asosan, beshta kelishikda turlanadi.

Kelishik (*Casus*)

- Casus Nominativus* — bosh kelishik, kim? nima?
- Casus Genetivus* — qaratqich kelishigi, kimning? nimaning?
- Casus Dativus* — jo‘nalish kelishigi, kimga? nimaga?
- Casus Accusativus* — tushum kelishigi, kimni? nimani?
- Casus Ablativus* — chiqish kelishigi, kimdan? nimadan?
- Casus Vocativus* — gapda bosh kelishik bilan bir xil savolga javob bo‘lib keladi. Shuning uchun ham oltinchi kelishik tibbiyotda qo‘llanilmaydi.

Lotin tilida otlarning turlanish xususiyatlarini, asosan, besh guruhga bo‘lish mumkin. Otlarning guruhlardagi turlanish xili qaratqich kelishigi (*Genetivus Singularis*)ning birlik sondagi kelishik qo‘shimchasiga qarab aniqlanadi.

Qaratqich kelishigi birlik sonining besh guruhda turlanish qo‘shimchalarini xotirada saqlang.

Guruhlar	<i>Genetivus Singularis</i> qo‘shimchalari
I	ae
II	i
III	is
IV	us
V	ei

Lug‘atda otlar quyidagicha yoziladi: bosh kelishikning to‘liq shakli, keyin qaratqich kelishigining qo‘shimchasi va rodi. Masalan:

Aqua, ae, f — o‘qilishi — *aqua, aquae*, — suv,
feminini
dens, ntis, m — o‘qilishi — *dens, dentis*, — tish,
masculini
septum, i, n — o‘qilishi — *septum, septi* — to‘siq,
neutri

Otlar kelishiklar bo‘yicha turlanganda ot negiziga kelishik qo‘shimchalari qo‘shiladi. Otning negizini topish uchun qaratqich kelishigi birlik soni shaklidan kelishik qo‘shimchasini olib tashlash kerak:

Nominativus Singularis	Genetivus Singularis	Ot negizi
aqua	aquae	aqu—
dens	dentis	dent—
septum	septi	sept—

 25-mashq. Quyidagi otlarning turlanishini va rodini aniqlang:

Tinctura ae, f; *musculus*, i, m; *species*, ei, f; *dysenteria*, ae, f; *cutis*, is, f; *col—apsus*, us, m; *unguentum*; i, n; *membrana*, ae, f; *spasmus*, i, m; *folium*, i, n; *dies*, ei, f; *coelia*, ae, f; *habitus*, us, m; *bacillus*, i, m; *aër*, is, m, *res*, ei, f.

17-§. OTLARNING BIRINCHI GURUHDA TURLANISHI

Otlarning birinchi guruhda kelishiklar bo‘yicha turlanishiga bosh kelishik birlik sonida (Nominativus Singularis) «a» qo‘shimchasi bilan tugallangan jenskiy roddagi otlar kiradi. Qaratqich kelishigi birlik sonida (Genetivus Singularis) esa, «ae» qo‘shimchasi bilan tugallanadi va lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi. Masalan: *Tinctura*, ae, f — spirtli eritma, *tabletta*, ae, f — tabletka, *pilula*, ae, f — hab dori. Bu otlar jenskiy rodga tegishli otlardir. Jenskiy roddagi otlar quyidagi kelishiklarda turlanadi:

Cesus	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nominativus	a	ae	pilula	pilulae
Genetivus	ae	arum	pilulae	pilularum
Dativus	ae	is	pilulae	pilulis
Accusativus	am	as	pilulam	pilulas
Ablativus	a	is	pilula	pilulis

Dori nomlari va dorivor o‘simliklar nomi hamma vaqt bosh harf bilan yoziladi.

18-§. OTLARNING BIRINCHI GURUHDA TURLANISHIDA ISHLATILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. So‘z yasovchi — ur + a qo‘shimchasi harakat natijasini ifodalovchi fe’llardan hosil bo‘lgan otlar bo‘lishi mumkin.

Misollar:

fract-ur-a	— sinish,	frangere	— sindirmoq
mixt-ur-a	— aralashma,	miscere	— aralastirmoq
signat-ur-a	— belgilash,	signare	— belgilamoq
tinct-ur-a	— ivitma (nastoyka) ning spirtida tay- yorlangan eritmasi,	tingere	— ivitmoq
fiss-ur-a	— yoriq,	darz findere	— yormoq
struct-ur-a	— tuzilish,	struere	— tuzmoq
recept-ur-a	— retseptura,	recipere	— olmoq fe’lidan hosil qilingan

2. **-ul+a** va **-cul+a** so‘z yasovchi qo‘shimchalari kichraytirish ma’nosini anglatadi:

gland-ul-a	— bezcha,	glans	— eman mevasi
radic-ul-a	— ildizcha,	radix	— ildiz
pil-ul-a	— hab dori,	pila	— to‘p, koptok
partic-ul-a	— qismcha,	pars	— qism so‘zlaridan kelib chiqqan

3. **-in+a** soʻz yasovchi qoʻshimchasi soha, kasallik va moddaning maʼnosini anglatishi mumkin:

medic-in-a	— tibbiyot
medicus	— shifokor
ang-in-a	— halqum limfa toʻqimasining yalligʻlanishi
angeion	— qon tomiri
gelat-in-a	— yelimshak
gel	— tuz soʻzlaridan kelib chiqqan

Birinchi guruhda turlanuvchan quyidagi yunon atamalariga jenskiy rodga Nom. Sing. -e, Gen. Sing. -es qoʻshimchasi qoʻshiladi. Bularning faqat lugʻat shaklini bilish kerak.

Aloë, ës, f	— aloy, sabur
Hippophaë, ës, f	— chirqanoq
Kalanchoë, ës, f	— kalanxoy
chole, es, f	— oʻt (safro)
Hierochloë, ës, f	— tilqiyor

19-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>aorta, ae, f</i>	— shotomir
	<i>arteria, ae, f</i>	— oʻq qon tomiri
	<i>bursa, ae, f</i>	— xalta
	<i>clavicula, ae, f</i>	— oʻmrov suyagi
	<i>costa, ae, f</i>	— qovurgʻa
	<i>cuticula, ae, f</i>	— nozik poʻst teri
	<i>fascia, ae, f</i>	— mushak pardasi
	<i>fibula, ae, f</i>	— kichik boldir suyagi
	<i>fossa, ae, f</i>	— chuqurcha
	<i>fractura, ae, f</i>	— sinish
M:	<i>glandula, ae, f</i>	— bezcha
	<i>lingua, ae, f</i>	— til
	<i>mamma, ae, f</i>	— sut bezi

	<i>mandibula, ae, f</i>	— pastki jagʻ
	<i>maxilla, ae, f</i>	— yuqori jagʻ
	<i>pleura, ae, f</i>	— oʻpka pardasi
	<i>scapula, ae, f</i>	— kurak
	<i>tibia, ae, f</i>	— katta boldir suyagi
	<i>tonsilla, ae, f</i>	— bodomsimon bez
	<i>trachea, ae, f</i>	— kekirdak
	<i>urethra, ae, f</i>	— siydik chiqarish yoʻli
	<i>urina, ae, f</i>	— siydik
	<i>vagina, ae, f</i>	— qin, ayollar jinsiy aʼzosi
	<i>vena, ae, f</i>	— koʻk qon tomir, vena
	<i>vertebra, ae, f</i>	— umurtqa
	<i>vesica, ae, f</i>	— pufak
	<i>vesicula, ae, f</i>	— pufakcha
S—M:	<i>bucca, ae, f</i>	— lunj
	<i>calvaria, ae, f</i>	— kalla suyagining qopqogʻi
	<i>cellula, ae, f</i>	— hujayracha
	<i>columna, ae, f</i>	— umurtqa ustuni
	<i>concha, ae, f</i>	— chigʻanoq
	<i>cornea, ae, f</i>	— koʻz shox pardasi
	<i>crista, ae, f</i>	— qirra
	<i>fissura, ae, f</i>	— yoriq, darz
	<i>gingiva, ae, f</i>	— milk
	<i>gravida, ae, f</i>	— homilador
	<i>incisura, ae, f</i>	— kesma, boʻlakcha
	<i>mamilla, ae, f</i>	— koʻkrak soʻrgʻichi, emchak uchi
	<i>medulla, ae, f</i>	— miya moddasi, miya
	<i>medulla ossium</i>	— ilikli suyak
	<i>medulla spinalis</i>	— orqa miya
	<i>medulla odlongata</i>	— uzunchoq miya
	<i>membrana, ae, f</i>	— nogʻora parda
	<i>nucha, ae, f</i>	— boʻyinning orqa tomoni
	<i>orbita, ae, f</i>	— koʻz kosasi

	<i>palpebra, ae, f</i>	— qovoq
	<i>papilla, ae, f</i>	— so‘rg‘ich
	<i>patella, ae, f</i>	— tizza qopqog‘i
	<i>prostata, ae, f</i>	— erkaklar jinsiy a‘zosi- ning toq (prostata) bezi
	<i>pulpa ae, f</i>	— go‘sh, et
	<i>retina ae, f</i>	— to‘r parda (ko‘zga oid)
	<i>sclera, ae, f</i>	— ko‘zning oq pardasi
	<i>spina, ae, f</i>	— tuk
	<i>substantia, ae, f</i>	— modda (asos)
	<i>sutura ae, f</i>	— chok
M—F:	<i>vulva ae, f</i>	— ayollarning tashqi jinsiy a‘zosi
	<i>Althaea, ae, f</i>	— gulxayri
	<i>ampulla, ae, f</i>	— 1) ampula, ichiga dori solib og‘zi payvandlangan shishacha; 2) naychali a‘zoning kengaygan qismi (anat.)
	<i>aqua, ae, f</i>	— suv
	<i>Belladonna, ae, f</i>	— belladonna, zaharli o‘t o‘simligi
	<i>Calendula, ae, f</i>	— tirmoqgul, gulhamishabahor
	<i>camphora, ae, f</i>	— kamfora, o‘tkir hidli modda
	<i>capsula, ae, f</i>	— 1) kapsula achchiq dorining eruvchan g‘ilofi; 2) qobiq (anat.)
	<i>Chamomilla ae, f</i>	— moychechak
	<i>charta ae, f</i>	— qog‘oz

<i>Convallaria, ae, f</i>	— marvaridgul
<i>febricula, ae, f</i>	— yengil isitma
<i>gutta, ae, f</i>	— tomchi
<i>herba, ae, f</i>	— o't (o'sim.)
<i>massa, ae, f</i>	— xamirsimon modda
<i>massa pilularum</i>	— hab dorining xamirsimon moddasi
<i>Mentha, ae, f</i>	— yalpiz
<i>mixtura, ae, f</i>	— mikstura (suyuq dorivor aralashma)
<i>natura, ae, f</i>	— tabiat
<i>oblata, ae, f</i>	— shirin g'ilof
<i>particula, ae, f</i>	— qismcha, bo'lakcha
<i>pasta, ae, f</i>	— pasta (quyuq surtma dori)
<i>pilula, ae, f</i>	— hab dori
<i>Rosa, ae, f</i>	— na'matak atirgul
<i>ratula, ae, f</i>	— tugmacha dori
<i>Salvia, ae, f</i>	— mavrak, marmarak
<i>signatura ae, f</i>	— belgi, ko'rsatma
<i>tabuleta, ae, f</i>	— tabletka, tugmachasimon dori
<i>temperatura, ae, f</i>	— harorat
<i>tinctura, ae, f</i>	— nastoykaning spirtda tayyorlangan eritmasi
<i>Valeriana, ae, f</i>	— valeriana
F: <i>Amygdala, ae, f</i>	— bodom (meva)
<i>axungia, ae, f</i>	— yog', moy
<i>bacca, ae, f</i>	— meva
<i>Betulla, ae, f</i>	— qayin
<i>calcaria, ae, f</i>	— ohak
<i>cera, ae, f</i>	— mum
<i>colatura, ae, f</i>	— suzib tindirilgan suyuqlik
<i>Cina, ae, f</i>	— darmana

<i>Cucurbita, ae, f</i>	— oshqovoq, kada
<i>Datura, ae, f</i>	— bangidevona
<i>Ephedra, ae, f</i>	— efedra, ignabargli daraxt
<i>Farfara, ae, f</i>	— tuyatovon
<i>Frangula, ae, f</i>	— itjumrut
<i>gelatina, ae, f</i>	— yelimshak
<i>gemma, ae, f</i>	— kurtak (o'sim.)
<i>Gentiana, ae, f</i>	— gazako't, gajako't
<i>Glycyrrhiza, ae, f</i>	— qizilmiya
<i>Liquiritia, ae, f</i>	— shirinmiya
<i>Ipecacuanha, ae, f</i>	— ipekakuana, qustiruvchi (qayt qildiruvchi) ildiz
<i>lagona, ae, f</i>	— shisha idish
<i>Lavandula, ae, f</i>	— lavanda, havorang, xushbo'y yashil o'simlik
<i>Leuzea, ae, f</i>	— levezeya
<i>officina, ae, f</i>	— dorixona
<i>olla, ae, f</i>	— shisha idish
<i>Oryza, ae, f</i>	— guruch (sholi)
<i>Periploca, ae, f</i>	— periploka
<i>pharmaceuta, ae, f</i>	— dorishunos
<i>planta, ae, f</i>	— o'simlik
<i>Polygala, ae, f</i>	— istod
<i>rezina, ae, f</i>	— yelim, qatron
<i>Sanguisorba, ae, f</i>	— sangvizorba dorivor ko'kat
<i>scatula, ae, f</i>	— quticha
<i>Schizandra, ae, f</i>	— limon
<i>Senna, ae, f</i>	— senna
<i>Terebinthina, ae, f</i>	— terpentin, ignabargli daraxtning yelimi
<i>Thea, ae, f</i>	— choy

<i>Tilia, ae, f</i>	— jo'ka
<i>Tormentilla, ae, f</i>	— g'ozpanja, beshbarg, yerchoy
<i>Urtica, ae, f</i>	— chayono't

**20-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH
ATAMALAR**

Lotincha	Yunoncha	O'zbekcha
aqua	hydor	suv
cornea	keratos	ko'zning shox pardasi
glandula	aden	bezcha
lingua	glossa	til
femina	gynaec	ayol
mamma	mastos	sut bezi
lacrima	dacryon	ko'z yoshi
medulla	myelos	ilikli suyak
palpebra	blepharon	qovoq
urina	uron	siydik
vagina	colpos	qin
vena	phleps	ko'k tomir
vertebra	spondylos	umurtqa
vesica	cystis	pufak

 26-mashq. Quyidagi otlarni tarjimasiga qarab joylashtiring. *M.*

<i>Arteria</i>	— pufak
<i>clavicula</i>	— ko'k qon tomir
<i>costa</i>	— umurtqa
<i>fibula</i>	— qin
<i>fractura</i>	— siydik
<i>glandula</i>	— kurak
<i>lingua</i>	— katta boldir suyagi
<i>mandibula</i>	— bodomsimon bez
<i>maxila</i>	— o'q qon tomiri
<i>pleura</i>	— o'mrov suyagi
<i>scapula</i>	— qovurg'a

<i>tibia</i>	— sinish
<i>tonsilla</i>	— til
<i>urina</i>	— yuqori jagʻ
<i>vagina</i>	— oʻpka pardasi

 27-mashq. *Tibbiy atamalarni maʼnosiga qarab joylashing. S—M.*

<i>Calvaria</i>	— chok
<i>columna</i>	— modda
<i>fissura</i>	— ayollarning tashqi jinsiy aʼzosi
<i>gingiva</i>	— koʻzning oq pardasi
<i>medulla</i>	— erkaklar jinsiy aʼzosi-ning toq bezi
<i>membrana</i>	— kalla suyagi qopqogʻi
<i>orbta</i>	— ustun
<i>palpebra, ae, f</i>	— yoriq
<i>prostata</i>	— milk
<i>papilla</i>	— miya
<i>sclera</i>	— nogʻora parda
<i>substantia</i>	— koʻz kosasi
<i>sutura</i>	— qovoq
<i>vulva</i>	— soʻrgʻich

 28-mashq. *Lotin tilidagi otlarning oʻzbekcha muqobilini oʻz oʻrniga qoʻying. M—F.*

<i>Ampulla</i>	— harorat
<i>aqua</i>	— belgi, koʻrsatma
<i>Belladonna</i>	— spirtli eritma
<i>Calendula</i>	— valeriana
<i>camphora</i>	— suyuq dorivor aralashma
<i>Chamomilla</i>	— yalpiz
<i>charta</i>	— ampula
<i>Convallaria</i>	— suv
<i>febricula</i>	— belladonna

<i>gutta</i>	— tirnoqgul
<i>herba</i>	— kamfora
<i>Mentha</i>	— moychechak
<i>mixtura</i>	— qog'oz
<i>Salvia</i>	— yengil isitma
<i>singnatura</i>	— tomchi
<i>temperatura</i>	— mavrak
<i>tinctura</i>	— marvaridgul

 29-mashq. Quyidagi dorivor giyohlarning lotincha nomiga o'zbekcha nomini moslashtiring. F.

<i>Amygdala</i>	— yerchoy
<i>Betula</i>	— chayono't
<i>Leuzea</i>	— ipekakuana
<i>Cina</i>	— jo'ka
<i>Cucurbita</i>	— choy
<i>Datura</i>	— terpentin
<i>Ephedra</i>	— senna
<i>Farfara</i>	— limon
<i>Frangula</i>	— sangvazorba
<i>Gentiana</i>	— istod
<i>Glycyrrhiza</i>	— periploka
<i>Lavandula</i>	— guruch
<i>Ipecacuanha</i>	— levezeya
<i>Oryza</i>	— lavanda
<i>Periploca</i>	— shirinmiya
<i>Polygala</i>	— gazako't
<i>Sanguisorba</i>	— itjumrut
<i>Schizandra</i>	— tuyatovon
<i>Senna</i>	— efedra
<i>Terebinthina</i>	— bangidevona
<i>Thea</i>	— oshqovoq
<i>Tilia</i>	— darmana
<i>Tormentilla</i>	— qayin
<i>Urtica</i>	— qizilmiya
<i>Liquiritia</i>	— bodom

 30-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qilgan holda bosh kelishik birlik va ko'plik (Nominativus Singularis et Pluralis hamda qaratqich kelishik birlik va ko'plik Genetivus Sing. et Plur)da turlang.*

- M: o'q qon tomiri, qovurg'a, bodomsimon bez, til, siydik, kurak, umurtqa, pufak, ko'k qon tomiri, siydik chiqarish yo'li.
- S—M: kalla suyagining qopqog'i, yoriq, milk, miya, nog'ora parda, qovoq, modda, ko'z kosasi, chig'anoq.
- M—F: suv, tirnoqgul, marvaridgul, o't, hab dori, g'ilof, suyuq dorivor aralashma, quyuq surtma dori, tugmachasimon dori, spirtli eritma, valeriana.
- F: bodom, oshqovoq, meva, ohak, mum, shisha idish, o'simlik, limon, shirinmiya, quticha, chayono't, choy, jo'ka, suzilgan suyuqlik.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Sing.	Gen.Sing.
I	F	aqua	aquae	aquae	quarum

 31-mashq. *Quyidagi otlarning kelishigini aniqlang.*

- M: Aorta, bursae, costarum, fibula, glandulae, fractura, venarum, vesicae, vagina, urinarum.
- S—M: Buccae, cellularum, cornea, incisurae, conchae, grvida.
- M—F: Aquarum, Belladonnae, Calendularum, camp-horae, capsularum, Chamomillae, charta, Convallariae, guttarum.
- F: Baccarum, axungia, Betula, Cucurbitarum, Frangulae, gemmarum, Polygala, Sennae, scatularum.

21-§. MOSLASHMAGAN ANIQLOVCHI

Lotin tilida ikki xil aniqlovchi qoʻllaniladi: moslashgan aniqlovchi sifat bilan, moslashmagan aniqlovchi esa qaratqich kelishigida turlangan ot bilan ifodalanishi mumkin. Masalan: *aqua Menthae* — yalpizning suvi, *tinctura Valerianae* — valeriananing spirtli eritmasi, *tabuletta Bromcaphorae* — bromkamforaning tugmachasimon dorisi, *gemma Betulae* — qayinning kurtagi, *vena portae* — koʻk qon tomirning aʼzoga kirish joyi.

Moslashmagan aniqlovchi bilan aniqlanuvchi atamani kelishiklar boʻyicha turlaganda faqat aniqlanuvchi soʻz oʻzgarib, moslashmagan aniqlovchi esa, oʻzgarmasdan qoladi.

 32-mashq. *Quyidagi moslashmagan aniqlovchilarni oʻzbek tiliga tarjima qiling.*

- M: Caput — fibulae, caput — costae, corpus — linguae, corpus tibiae, corpus vesicae, corpus vertebrae, fascia prostatae, fossa vesicae, incisura — mandibulae, papilla mammae, ruptura vaginae.
- S—M: Ampulla tibiae (uterinae), commissura palpebrarum, concha auriculae, fascia nuchae, rima palpebrarum, spina — scapulae, sutura calvariae, valva aortae, valvula venae.
- M—F: Aqua Menthae, guttae tincturae Convallariae, tabulettae Bromcamphorae, tinctura Valerianae, herba Chamomillae, tinctura Calendulae.
- F: Aqua Amygdalarum, adde aquam, adde tincturam Schizandrae, adde guttas tincturae Calendulae, divide massam pilularum, da gemmas Betulae, macera baccas, gemma Betulae, Senna planta est, Calendula, Convallaria, Chamomilla, Ephedra, Farfara, Glycyrrhiza, Polygala et Salvia plantae sunt.

 33-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- S—M: tilning ko‘k tomiri, ko‘k tomirning a‘zoga kirish joyi, kurakning sinishi, o‘mrov suyagining sinishi, qovurg‘alarning sinishi, yuqori jag‘ning sinishi, pastki jag‘ning sinishi, ko‘z shoxparasining moddasi.
- M—F: tomchidan qo‘sh, tugmachasimon doridan ber, spirtli eritmani aralashtir, suyuq dorivor aralashmadan ber, yalpiz suvi tomchisidan ol.
- F: mevalarni qurit, suvdan quyung, mevalarni va kurtaklarni ter, bodom suvining tomchisidan ol.

22-§. PREDLOG (OLD KO‘MAKCHI)LAR VA BOG‘LOVCHILAR

Predlog ayrim ot yoki otlarni ikkinchi bir so‘z bilan bog‘lab, ularning orasidagi munosabatlarni ko‘rsatish uchun qo‘llaniladi. Har qaysi predlog faqat ma‘lum kelishik bilan birga ishlatiladi. Predloglar o‘zlari bog‘lanib kelgan otlardan oldin ayrim yoziladi.

Tushum kelishigida ishlatiladigan predloglar:

Ante	— oldida
ad	— uchun, -gacha, -da (retseptda)
contra	— qarshi
intra	— ichida
per	— orqali
post	— keyin, so‘ng

Masalan:

<i>Ad aegrotam</i>	— kasal uchun
<i>intra ventriculum</i>	— me‘da ichida
<i>per vaginam</i>	— qin orqali
<i>post partum</i>	— tug‘gandan keyin
<i>ante operationem</i>	— operatsiya oldidan
<i>contra scabiae</i>	— qichimaga qarshi

Chiqish kelishigida qoʻllaniladigan predloglar:

cum	— bilan
de	— haqida
ex	— dan
sine	— siz
pro	— uchun

Masalan:

<i>Cum aqua</i>	— suv bilan
<i>de morbo</i>	— kasallik haqida
<i>ex officina</i>	— dorixonadan
<i>sine colore</i>	— rangsiz
<i>pro aegrota</i>	— bemor uchun

Tushum va chiqish kelishigida qoʻllaniladigan predloglar:

in -ga, -da	sub — ostida
--------------------	--------------

Masalan:

<i>in aquam</i>	— suvga
<i>in aqua</i>	— suvda
<i>sub linguam</i>	— til ostiga
<i>sub lingua</i>	— til ostida

Bogʻlovchilar

Tibbiy atamalarni bir-biri bilan bogʻlash vazifasini bajarib, turlanmaydigan soʻz **bogʻlovchi** deb ataladi

et	— va, bilan
aut	— yoki
ut fiat	— hosil boʻlguncha
seu	— yoki
sed	— lekin

Masalan:

<i>Amidopyrinum aut Analginum</i>	— amidopirin yoki analgin
<i>costa et vertebra</i>	— qovurgʻa va umurtqa

<i>misce, ut fiat pulvis</i>	— kukun hosil bo'lguncha aralashtir
<i>capsula seu ampulla</i>	— kapsula yoki ampula

 34-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

- M—F: Da in capsulis amyliceis, da in ampullis, da in charta cerata, da in tabulettis, da in scatula, da in oblatis.
- F: Solve in aqua, infunde aquam in ollam, forma pilulas ex massa pilularum, pone tabulettam sublinguam.

 35-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M—F: Kapsulalarda ber, qog'ozda (o'ralgan holda) ber, tugmachasimon dori shaklida ber.
- F: Tugmachasimon dorini suvda erit, hab dorilarni qutichada (ichiga solib) ber, valerianalarni qutichada (ichiga solib) ber, valeriananing spirtli eritmasini shisha idishga quy, qayin kurtagidan spirtli eritma tayyorla, valeriananing spirtli eritmasi bilan aralashtir.

 Mavzularga oid savollar

- Otlarda nechta rod bor?
- Lotin tilidagi otlarning soni nechaga bo'linadi?
- Tibbiyotda qaysi kelishiklar ko'p qo'llaniladi?
- Qaysi kelishik qo'shimchasiga qarab otlarning guruhi aniqlanadi?
- Besh guruhga tegishli otlarning *Gen. Sing.* qo'shimchasini bayon eting.
- Otlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
- Lug'atda otlarning rod belgisi qanday ko'rsatiladi?
- Birinchi guruh otlari qaysi rodga tegishli?
- Birinchi guruh otlari *Nominativus et Genetivus* da qanday qo'shimchalarga ega?
- Birinchi guruh otlarini yasashda qanday so'z yasovchi qo'shimchalar qo'llaniladi?
- Moslashmagan aniqlovchi qanday so'zlar bilan ifodalanishi mumkin?

12. Moslashmagan aniqlovchi bilan aniqlanuvchi atama kelishiklarda qanday turlanadi?
13. *Accusativus* kelishigida qanday predloglar qo'llaniladi?
14. *Ablativus* kelishigida qanday predloglar ishlatiladi?
15. Tibbiyotda qo'llaniladigan bog'lovchilarni misollar asosida izohlang.
16. Lotincha-yunoncha ma'nodosh atamalarni bayon eting.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Ars longa vita brevis.

Hayot qisqa, san'at esa abadiydir.

Vita sine litteris mors est.

Ilmsiz hayot — o'limdir.

Amat victoria curam.

Talabalik tirishqoqlikni talab qiladi.

Carpe diem.

Bugungi ishni ertaga qoldirma.

Domus propria — domus optima.

Mehmondorchilik yaxshi, uy undan ham yaxshi.

23-§. RETSEPTURA

Retseptura — bu dorilarni yozish va tayyorlash qoidalarini o'rganuvchi fan.

Retsept va uning asosiy qismlari

Retsept — bu shifokorning dori tayyorlash, tayyorlangan dorini qabul qilish usullari ko'rsatmasi va davolanish uchun bemorga berish kerakligi to'g'risida dorixonaga xat orqali murojaat qilishi. Retsept maxsus varaqalarda yoziladi.

Retsept rasmiy hujjat bo'lib, uni yozgan shifokor, shu bilan birga, dorini tayyorlab bergan dorishunos ham retseptning to'g'riligi uchun yuridik jihatdan javobgardir. Respublikamizda retseptlar lotin tilida yoziladi, ammo retseptning quyidagi qismlari bundan istisno: sarlavha, dorini qanday qabul qilish to'g'risidagi ko'rsatma va retsept yozgan shaxsning imzosi.

Retsept sakkiz qismdan iborat

1. Davolash muassasasining manzili va telefon raqami.
2. Retsept yozgan kun, oy, yil.
3. Bemorning ism-sharifi va yoshi.
4. Shifokorning ism-sharifi.
5. Dorining nomi va miqdori.
6. Shifokorning dorixona xodimiga dori tayyorlash (surtma, kukun va boshqalar) to'g'risidagi ko'rsatmasi.
7. Shifokorning bemorga dorini qabul qilish usuli haqidagi ko'rsatmasi.
8. Shifokorning imzosi va shaxsiy muhri.
Retseptning beshinchi, oltinchi va yettinchi qismining boshlang'ich so'zi lotin tilida yoziladi.

Beshinchi qism — shartli belgi R. (qisqartirilgan holda) bilan boshlanadi (*recipe* — ol, *recipere*—olmoq fe'lining buyruq mayli uchinchi shaxs birlik sonidir). So'ngra bosh harf bilan dori nomi yoziladi, keyin miqdori ko'rsatiladi. Dori nomi hamma vaqt qaratqich kelishigi (*Genetivus*)da yoziladi. Masalan:

Recipe: Tincturae Valerianae 10 ml
Tincturae Convalariae 15 ml

Qattiq va sochiluvchan moddalar miqdori grammlarda, suyuqliklar esa, millilitr, tomchilarda ko'rsatiladi:

(nimaning?)   (nimasidan?)   (qancha?)

OI: Marvaridgul spirtli eritmasidan 10 ml

Recipe: Tincturae Convalariae 10 ml

Agar ikki dori moddasining miqdori bir xil bo'lsa, unda ikkinchi dori nomidan keyin shartli belgi $\bar{a}\bar{a}$ (ana—teng, babbaravar) yozilib, so'ngra dori miqdori ko'rsatiladi:

Recipe: Tincturae Convalariae
Tincturae Velerianae $\bar{a}\bar{a}$ 10 ml

Grammlar va millilitrlar arab raqamlari bilan ko'rsatilib yoziladi: 3,0; 0,3; 0,03 va boshqalar.

Tomchilar rim raqamlari bilan ko'rsatiladi:

gullam I, guttas II.

Dori moddalarining biologik ta'sir birligi qisqacha BT shaklida, soni esa, arab raqamlari bilan o'nliklar, mingliklar, millionlarda yoziladi:

Recipe: Phenoxymethylpenicillini 100000

Oltinchi qismda shifokor dori moddasiga qanaqa shakl berishni lotin tilida yozadi (kukun, hab dori, surtma), ularga qanday ishlov berish kerakligi, qancha miqdorda berish va qanday ko'rinishdaliigi ko'rsatiladi: *Misce, fiat unguentum.*

Dorilarni biror narsaga o'rab yoki solib berish kerak bo'lsa, retseptda kerakli ko'rsatmalar ko'rsatilib yoziladi:

Da in vitro nigro — qora (rangli) shishachada ber

Da in vitro flavo — sariq shishachada ber

Da in charta cerata — mumli qog'ozda ber

Da in ampullis — ampulalarda ber

Da in scatulla — qutichada ber

Retseptning lotincha qismi shartli qisqartirilgan S. (*signa* — belgila) harfi bilan tugaydi (*Signa* — belgila, ya'ni bu *signare* — belgilamoq fe'lining buyruq mayli uchinchi shaxs birlik sonidir).

Yettinchi qism dorini qabul qilish usuli (*Signatura*). Bu qismda bemor tushunadigan tilda dori miqdori, vaqti va dorini qanday usulda qabul qilish yo'llari ko'rsatiladi:

Signa: 15 tomchidan kuniga 2 marta ovqatdan yarim soat oldin.

Signa: 1 tabletkadan kuniga uch mahal.

Signa: 1 stakan issiq suvga 1 choy qoshiq (chayqash uchun).

Retseptdagi qo'shimcha yozuvlar

1. Dorini tezlik bilan tayyorlash yoki berish lozim bo'lsa, retsept varaqasining yuqori qismiga shifokor tomonidan quyidagi so'zlar yoziladi:

Cito — tez! zudlik bilan!
Sitissime — juda tez!
Statim — darhol!

- Agar retsept varaqasining orqa tomonidan dori nomlarining davomi bo'lsa, u holda shifokor retsept varaqasi pastining o'ng tomoniga *Verte* — orqa tomoniga «qaralsin», deb yozadi (qisqartirilgani — V!).
- Agar yozilgan retseptni takrorlash lozim bo'lsa, unda shifokor retsept varaqasining yuqorisiga *Repete* — takrorla! *Repetatur* — takrorlansin yoki *Bis repetatur* — ikki marta takrorlansin, deb yozib qo'yadi. Retseptlar bitta moddadan tashkil topgan bo'lsa oddiy, ikki yoki undan ortiq moddadan tashkil topgan bo'lsa, murakkab retsept deyiladi.

RETSEPT VARAQASINING NAMUNASI

Retsept varaqasining shakli

Sog'liqni saqlash vazirligi Muassasaning nomi	OKUD bo'yicha kod shakli _____ OKPO bo'yicha muassasa kodi _____ 107/V sonli tibbiy hujjat shaklini O'zR. SSV tasdiqlagan
--	--

RETSEPT

(kattalar, bolalar uchun — keraksizi o'chirilsin)

20__ -yil «__» _____

(retsept yozilgan kun, oy, yil)

Bemorning ismi, sharifi

Yoshi

Shifokorning ismi, sharifi

So'm	tiyin	
So'm	tiyin	

Shifokorning imzosi va shaxsiy muhri

Retseptning muhlati — 10 kun, 2 oy
(keraksizi o'chirilsin)

Retsept varaqasining orqa tomoni

Shifokorga eslatma

- davolash-profilaktika muassasasining shartli belgisi bosmaxona usulida bosiladi yoki to'rtburchak muhr qo'yiladi;
- retsept lotin tilida tushunarli qilib, aniq harflar bilan siyohda yoki sharikli ruchkada yoziladi, retseptni tuzatish man etiladi;
- bir retsept varaqasida tarkibida zaharli yoki nasha moddasi bo'lgan bitta dori yoki ikkita oddiy va kuchli ta'sir etuvchi dori bo'lishi mumkin;
- faqat qabul qilingan qisqartma otlarning shartli belgisi yozilishi kerak;
- qattiq va sochiluvchan moddalar — grammlarda (0,001; 0,5; 1,0), suyuqliklar — millilitrlarda, grammlarda va tomchilarda yozilishi kerak;
- dorini qabul qilish usuli bemor tushunadigan tilda yozilishi kerak, «ichki», «ma'lum» kabi umumiy ko'rsatmalar bilan cheklanish mumkin emas;
- retsept shifokorning imzosi, shaxsiy muhri bilan tasdiqlanishi lozim.

Dorini shaxsiy tayyorlash №	Dorixonaning to'rtburchak muhri	
Qabul qilindi. Tayyorlandi	Tekshirildi	Berildi

 36-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: *Aquae Menthae* 100.0 ml
Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 5—10 marta.
Recipe: *Tincturae Calendulae* 40 ml
Da. Signa: 10—20 tomchidan kuniga 2 marta.

Recipe: Tincturae Convallariae 15 ml
Da. Signa: 15 tomchidan kuniga 2—3 marta.
Recipe: Tincturae Schizandrae 50 ml
Da. Signa: 20—25 tomchidan kuniga 2 marta.
Recipe: Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae aa 10 ml
Tincturae Belladonnae 5 ml
Misc. Da. Signa: 20—25 tomchidan kuniga 2—
3 marta.

 37-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

1. Ol: Valeriananing spirtli eritmasidan 10 ml
Ber. Belgila: 15 — 20 tomchidan kuniga 3 mahal.
2. Ol: Yalpizning spirtli eritmasidan 25 ml
Ber. Belgila: 15 — 20 tomchidan kuniga 3 mahal.
3. Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan,
Valeriananing spirtli eritmasidan teng miq-
dorda 15 ml
Aralashtir. Ber.
4. Ol: Qayin kurtagidan 30,0
Ber. Belgila. 1 osh qoshiq kurtak 1 stakan qaynoq
suvda damlansin, 2 osh qoshiqdan kuniga 3 ma-
hal ichilsin.

Mavzularga oid savollar

1. Retseptura soʻzini tushuntirib bering.
2. Retsept deganda nimani tushunasiz?
3. Retsept necha qismdan iborat?
4. Retseptning lotincha qismi qaysi soʻzlar bilan boshlanib, qaysi soʻzlar bilan tugaydi?
5. Retseptda dori nomlari qaysi kelishikda yoziladi?
6. Qaysi retsept oddiy va qandaylari murakkab retsept deyiladi?
7. Retseptlarda qanday qoʻshimcha soʻzlar yozilishi mumkin?
8. Dorini tezlik bilan tayyorlash lozim boʻlsa, qanday lotincha soʻzlar retsept varaqasiga yozilishi mumkin?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari, hikmatli so'zlar va iboralar

Amicus certus in re incerta cernitur.

Sodiq do'st og'ir kunda bilinar.

Natura sanat, medicus curat.

Tabiat sog'aytiradi, shifokor davolaydi.

Usus optimus magister est.

Tajriba eng yaxshi ustozdir.

Fugiens laboris.

Yalqov. Dangasa.

Homo hebes.

Befarosat. Aqlsiz odam.

Homo sapiens.

Aqli odam.

24-§. TIBBIYOTDA KO'P QO'LLANILADIGAN YUNONCHA SO'Z YASOVCHI QO'SHIMCHALAR VA ATAMALAR. M—F.

aesthes, -aesthesia (gr. aesthesis)	— sezish, his qilish
anaesthesia	— og'riqsizlantirish
-alg, -algia (gr. algos)	— og'riq
neuralgia	— asab kasalligi
-graph, -graphia	— chizaman, tasvirlay-
(gr. grapho)	man, yozaman
(ge. tomos)	— qavat
tomographia	— rentgen nurlari orqali qavatning aniq tasvirini olish
-haem, -haemat, -aemia	— qon
(gr. haema)	
anaemia	— kamqonlik
-logia (gr. logos)	— fan
oncologia	— shishlarni o'rganuvchi fan
-metria (gr. metreo)	— o'lchayman, aniqlayman

craniometria	— kalla suyagini o‘lchash
-path, -pathia (gr. pathos: apathia)	— 1) sezish; 2) kasallikni sezmaslik, qiziqishning so‘nishi
-therm, -thermia (gr. thermos)	— issiqlik, harorat
hypothermia	— sovish
-ton, -tonia (gr. tonos)	— taranglashish
hypertonia	— qon bosimining ko‘tarilishi
-ur, -uria (gr. uron)	— siydik
anuria	— siydik chiqmasligi
-rrhagia (gr. rrhagos)	— yulingan, kesilgan
haemorrhagia	— qon oqishi (ketishi)
-scop, -scopia (gr. scopeo)	— kuzataman, o‘rganaman
rectosopia	— to‘g‘ri ichakni maxsus asboblardan orqali tekshirish
-therapia (gr. therapeia)	— qarash, davolash
hydrotherapia	— suv bilan davolash
-trophia (gr. throphe)	— oziqlanish
atrophia	— oriqlash
-ectasia (gr. ektasis)	— kengaytirish, cho‘zish
bronchoectasia	— bronxlarning kengayishi
-ectomy (gr. ectome)	— kesish
tonsillectomia	— tanglaydagi bodomsimon bezni kesib olib tashlash
-ergia (gr. ergon)	— ish, harakat
(gr. allos)	— boshqa
allergia	— organizmning biron-bir dori moddasiga qarashliligi
malacia (gr. malokos)	— yumshoq
osteomalacia	— suyaklarning yumshashi

-penia (gr. penia)	— yetishmovchilik
lymphopenia	— periferik qonda limfotsitlarning kamayishi
-phad, -phagia (gr. phagein)	— yemoq
dysphagia	— yutishning qiyinlashuvi
-philia (gr. philia)	— sevmuq, moyillik
haemophilia	— qon ketishiga moyillik
-phobia (gr. phobos)	— qoʻrquv
photophobia	— yorugʻlikdan qoʻrqish
-plasia (gr. plasis)	— shakllanish, hosil boʻlish
hypoplasia	— rivojlanmagan
-plegia (gr. plege)	— zarba, falokat
hemiplegia	— muskul faoliyatining bir tomonlama izdan chiqishi
-rhapsia (gr. rhapshe)	— chok
(gr. colpos)	— qin
colporrhaphia	— qin ichki devorini tikish
-sthenia (gr. sthenos)	— kuch
asthenia	— holsizlanish, umumiy kuchsizlanish
-stomia, stomat (gr. stoma. atos. n)	— teshik, ogʻiz
stomatologia	— ogʻiz boʻshligʻi va tish kasalliklarini oʻrganuvchi fan

25-§. OTLARNING IKKINCHI GURUHDA TURLANISHI

Otlarning ikkinchi guruhiga mujskoy (*Masculinum*) va sredniy (*Neutrum*) roddagi otlar kiradi. Masculinum Nom. Sing. **da -us**, -er qoʻshimchasiga, Neutrum Nom. Sing. da **um** qoʻshimchalariga ega. Ikkala roddagi otlar Gen. Sing. da **-i** qoʻshimchasi bilan turlanadi va lugʻat shakli quyidagicha boʻladi. Masalan:

<i>Musculus</i> , i, m	— mushak
<i>magister</i> , tri, m	— oʻqituvchi
<i>oleum</i> , i, n	— moy
<i>unguentum</i> , i, n	— surtma

**Masculinum va Neutrum rodlaridagi otlar kelishiklarda
quyidagicha turlanadi**

Caus	Singularis		Pluralis	
	Masculinum	Neutrum	Masculinum	Neutrum
Nominativus	– us, er	– um	– i	– a
Genetivus	– i	– i	– orum	– orum
Dativus	– o	– o	– is	– is
Accusativus	– um	– um	– os	– a
Ablativus	o	– o	– is	– is
Nominativus	musculus	oleum	musculi	olea
Genetivus	musculi	olei	musculorum	oleorum
Dativus	musculos	oleo	musculis	oleis
Accusativus	musculos	oleum	musculos	olea
Ablativus	musculos	oleo	musculis	oleis

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Femininum* rodiga tegishli

<i>Alnus, if</i>	– qandag‘och
<i>Amygdalus, i, f</i>	– bodom (daraxt)
<i>Crataegus, i, f</i>	– do‘lana
<i>Eucalyptus, i, f</i>	– evkalipt
<i>Juniperus, i, f</i>	– archa
<i>Pinus, i, f</i>	– qarag‘ay
<i>Rhamnus, i, f</i>	– itjumrut
<i>Padus, i, f</i>	– shumurt
<i>Sambucus, i, f</i>	– marjon daraxt
<i>Sorbus, i, f</i>	– milash (chetan)

Dorilarning asosiy qismi Neutrum rodida yozilib, Nom. Sing. da **-um** qo‘shimchasi, Gen. Sing. da **-i** qo‘shimchasi qo‘shiladi.

Masalan:

Nom. Sing. Analginum, Vaselineum, Novocainum,
Gen. Sing. Analgini. Vaselini. Novocaini.

Dorilarning o‘zbekcha nomi lotincha nomining o‘qilishiga mos keladi, faqat **-um** qo‘shimchasi bo‘lmaydi:

Penicillinum
Norsulfazolum
Corvalolum

26-§. IKKINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLARNING YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. So‘z yasovchi qo‘shimchalar **-in+um** va **-ol +um** ko‘pincha dori nomlarida qo‘llaniladi: *Analg-in-um*; *Menth-ol-um*.
2. So‘z yasovchi qo‘shimcha **-ism+us** har xil zaharlanishlarni va biror-bir kasallikka moyilligi borligini ifodalashi mumkin:

Saturn-ism-us (saturnus) — qo‘rg‘oshin,
qo‘rg‘oshin bug‘idan
yoki changidan surunkali
zaharlanish

Ophit-ism-us (gr.ophis) — ilon, ilon zaharidan zaharlanish

Cocain-ism-us — kokainga berilish

Infantil-ism-us (infans) — bola, aql pastlik

1. So‘z yasovchi qo‘shimchalar **-ment** — vosita yoki tadbirni ifodalovchi otlarni hosil qilishda xizmat qiladi:

Liga-mentum (ligare) — bog‘lamoq, bog‘lam

ali-mentum (alare) — ovqatlantirmoq, ovqat

medica-mentum — dori-darmon

So‘z yasovchi qo‘shimchalar **-ul+us**, **-cul+us**, **-ul+um**, **-culum** otlarga kichraytirish ma‘nosini beradi:

Globulus — soqqacha

tuberculum — do‘mboqcha

capitulum — boshcha

granulum — donacha

<i>globus</i>	— soqqa
<i>tuber</i>	— do‘mboq
<i>caput</i>	— bosh
<i>granum</i>	— don

27-§. QUIYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING

M:	<i>Bronchus, i, m</i>	— bronx, nafas yo‘li
	<i>oesophagus, i, m</i>	— qizilo‘ngach
	<i>humerus, i, m</i>	— yelka suyagi
	<i>morbis, i, m</i>	— kasallik
	<i>musculus, i, m</i>	— mushak, muskul
	<i>nasus, i, m,</i>	— burun
	<i>nervus, i, m</i>	— asab
	<i>oculus, i, m</i>	— ko‘z
	<i>uterus, i, m</i>	— bachadon
	<i>ventriculus, i, m</i>	— me‘da, oshqozon
	<i>cerebrum, i, n</i>	— bosh miya
	<i>cranium, i, n</i>	— kalla suyagi
	<i>duodenum, i, n</i>	— o‘n ikki barmoqli ichak
	<i>intestinum, i, n</i>	— ichak
	<i>myocardium, i, n</i>	— yurak mushagi
	<i>endocardium, i, n</i>	— yurak ichki pardasi
	<i>epicardium, i, n</i>	— yurak mushagini sirtidan qoplovchi seroz parda
	<i>pericardium, i, n</i>	— yurak xaltasi
	<i>peritoneum, i, n</i>	— qorin seroz pardasi
	<i>rectum, i, n</i>	— to‘g‘ri ichak
	<i>per rectum</i>	— to‘g‘ri ichak orqali
S—M:	<i>angulus, i, m</i>	— burchak
	<i>bulbus oculi</i>	— ko‘z soqqasi
	<i>carpus, i, m</i>	— kaft oldi
	<i>metacarpus, i, m</i>	— kaft orqasi
	<i>condylus, i, m</i>	— bo‘rtma shakldagi o‘sma
	<i>digitus, i, m</i>	— barmoq

<i>folliculus, i, m</i>	— xaltacha, pufakcha
<i>fundus, i, m</i>	— tagi, osti
<i>lobus, i, m</i>	— bo‘lak
<i>lobulus, i, m</i>	— bo‘lakcha
<i>lumbus, i, m</i>	— bel
<i>nodus, i, m</i>	— tugun
<i>neonatus, i, m</i>	— yangi tug‘ilgan bola, chaqaloq
<i>pylorus, i, m</i>	— me‘daning chiqish qismi
<i>sulcus, i, m</i>	— burushiq, ajin
<i>tarsus, i, m</i>	— oyoq kafti yuzasiga oid
<i>metatarsus, i, m</i>	— oyoq kaftiga oid
<i>thalamus, i, m</i>	— ko‘ruv do‘mbog‘i
<i>thymus, i, m</i>	— ayrisimon bez
<i>truncus, i, m</i>	— gavda, poya, tana
<i>umbilicus, i, m</i>	— kindik
<i>atrium, i, n</i>	— yurak bo‘lmasi
<i>brachium, i, n</i>	— yelka
<i>antebrachium, i, n</i>	— bilak
<i>cavum, i, n</i>	— bo‘shliq
<i>caecum, i, n</i>	— ko‘richak
<i>cerebellum, i, n</i>	— miyacha
<i>collum, i, n</i>	— bo‘yin, bo‘yincha
<i>dorsum, i, n</i>	— orqa
<i>ileum, i, n</i>	— yonbosh ichak
<i>jejunum, i, n</i>	— ingichka ichak
<i>labium, i, n</i>	— lab
<i>ligamentum, i, n</i>	— bog‘lam
<i>ovarium, i, n</i>	— tuxumdon
<i>permeum, i, n</i>	— oraliq
<i>septum, i, n</i>	— to‘siq
<i>sternum, i, n</i>	— ko‘krak (to‘sh)
<i>tympanum, i, n</i>	— nog‘ora
<i>membrana tympani</i>	— nog‘ora parda
M—F: <i>Crataegus, i, f</i>	— do‘lana
<i>globulus, i, m</i>	— soqqacha (sharcha)

<i>Helianthus, i, m</i>	— kungaboqar
<i>Leonurus, i, m</i>	— arslonquyruq
<i>numerus, i, m</i>	— son (raqam)
<i>sirupus, i, m</i>	— sharbat
<i>Strophanthus, i, m</i>	— strofant
<i>Strychnos, i, m</i>	— chilibuxa
<i>succus, i, m</i>	— shira
<i>Absinthum, i, n</i>	— ermon (shuvoq, yovshan)
<i>acidum, i, n</i>	— kislota
<i>amylum, i, n</i>	— ohor
<i>antidotum, i, n</i>	— zaharga qarshi, ziddi- zahar
<i>decoctum, i, n</i>	— qaynatma
<i>emulsum, i, n</i>	— emulsiya (suyuqlik qo- rishmasi)
<i>emplastrum, i, n</i>	— malham
<i>extractum, i, n</i>	— ekstrakt (so‘rim)
<i>folium, i, n</i>	— barg
<i>granulum, i, n</i>	— donacha
<i>Helichrysum, i, n</i>	— bo‘znoch
<i>Hypericum, i, n</i>	— dalachoy, qizilpoycha
<i>infusum, i, n</i>	— damlama
<i>linimentum, i, n</i>	— suyuq surtma
<i>oleum, i, n</i>	— moy
<i>Rheum, i, n</i>	— rovoch
<i>remedium, i, n</i>	— davolash vositasi
<i>saccharum, i, n</i>	— qand, shakar
<i>suppositorium, i, n</i>	— shamcha
<i>unguentum, i, n</i>	— surtma
<i>venenum, i, n</i>	— zahar
<i>vitaminum, i, n</i>	— vitamin
<i>vitrum, i, n</i>	— shisha idishcha
<i>Bacillus, i, m</i>	— tayoqsimon dori
<i>bulbus, i, m</i>	— ildizpoya, piyozbosh
<i>briquetum, i, n</i>	— briket

Lotincha	Yunoncha	O'zbekcha
musculus	myo	mushak
nasus	rhin	burun
nervus	neur	asab
oculus	ophthalm	ko'z
umbilicus	omphal	kindik
uterus	hyster, metra	bachadon
ventriculus	gaster	me'da, oshqozon
caecum	typhl	ko'richak
cerebrum	encephal	bosh, miya
intestinum	enter	ichak
crassum	col	yo'g'on ichak
ligamentum	desm (o)	bog'lam
medicamentum	pharmac	dori-darmon
ovarium	oophol	tuxumdon
rectum	proct	to'g'ri ichak
venenum	toxicon	zahar

 38-mashq. Quyidagi otlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M.

<i>Bronchus</i>	— qorin seroz pardasi
<i>humerus</i>	— to'g'ri ichak
<i>morbus</i>	— yurak mushagi
<i>musculus</i>	— ichak
<i>nasus</i>	— kalla suyagi
<i>nervus</i>	— o'n ikki barmoqli ichak
<i>oculus</i>	— bosh miya
<i>uterus</i>	— nafas yo'li
<i>ventriculus</i>	— yelka suyagi
<i>cerebrum</i>	— kasallik
<i>cranium</i>	— mushak
<i>duodenum</i>	— burun
<i>intestinum</i>	— asab
<i>myocardium</i>	— ko'z
<i>peritoneum</i>	— bachadon
<i>rectum</i>	— me'da

 39-mashq. Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab joylashtiring. S—M.

<i>Carpus</i>	— tuxumdon
<i>condylus</i>	— bog'lam
<i>digitus</i>	— nog'ora
<i>lobus</i>	— ko'krak
<i>lumbus</i>	— orqa
<i>nodus</i>	— ko'richak
<i>thymus</i>	— bo'shliq
<i>truncus</i>	— bilak
<i>umbilicus</i>	— kaft oldi
<i>brachium</i>	— bo'rtma shakldagi o'sma
<i>antebrachium</i>	— barmoq
<i>cavum</i>	— bo'lak
<i>caecum</i>	— bel
<i>collum</i>	— tugun
<i>dorsum</i>	— ayrisimon bez
<i>labium</i>	— gavda
<i>ligamentum</i>	— kindik
<i>ovarium</i>	— yelka
<i>sternum</i>	— lab
<i>tympanum</i>	— bo'yin

 40-mashq. Lotin tilidagi otlarning o'zbekchasini o'z o'rniga qo'ying. M—F.

<i>Crataegus</i>	— zahar
<i>numerus</i>	— shisha idishcha
<i>sirupus</i>	— surtma
<i>Helianthus</i>	— shamcha
<i>Stophanthus</i>	— moy
<i>succus</i>	— rovoch
<i>acidum</i>	— suyuq surtma
<i>amylum</i>	— damlama
<i>decoctum</i>	— qaynatma

<i>emulsum</i>	— barg
<i>emplastrum</i>	— do‘lana
<i>extractum</i>	— son
<i>folium</i>	— sharbat
<i>infusum</i>	— malham
<i>linimentum</i>	— strofant
<i>oleum</i>	— shira
<i>Rheum</i>	— kislota
<i>suppositorium</i>	— ohor, kraxmal
<i>unguentum</i>	— qaynatma
<i>venenum</i>	— emulsiya
<i>vitrum</i>	— kungaboqar

41-mashq. Quyidagi dorivor giyohlarning lotincha nomiga o‘zbekchasini moslashtiring. F.

<i>Galanthus</i>	— dastarbosh
<i>Eleutherococcus</i>	— bangidevona
<i>Myrtillus</i>	— qoqigul
<i>Hyoscyamus</i>	— bug‘doy
<i>Oxycoccus</i>	— bo‘yimodaron
<i>Thymus</i>	— zig‘ir
<i>Ricinus</i>	— paxta
<i>Anisum</i>	— shivit
<i>Chelidonium</i>	— eleuterokokk
<i>Erysinum</i>	— boychechak
<i>Foeniculum</i>	— mingdevona
<i>Equisetum</i>	— chernika
<i>Gossipium</i>	— kanakunjut
<i>Linum</i>	— klukva
<i>Millifolium</i>	— tog‘jambil
<i>Stramonium</i>	— arpabodiyon
<i>Tanacetum</i>	— qirqbo‘g‘im
<i>Taraxacum</i>	— qoncho‘p
<i>Triticum</i>	— jeltushnik

 42-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nominativus Sing. hamda Genetivus Sing.da turlang.*

- M: qizilo'ngach, yelka suyagi, mushak, ko'z, bachadon, me'da, yurakning ichki pardasi, yurak mushagini sirtidan qoplovchi seroz parda, yurak xaltachasi, to'g'ri ichak, o'n ikki barmoqli ichak.
- S—M: burchak, ko'z soqqasi, kaft orqasi, xaltacha tagi, bo'lakcha, chaqaloq, oyoq kafti yuzasiga oid, nog'ora parda, ko'ruv do'mbog'i, kindik.
- M—F: sharcha, arslonquyruq, chilibuxa, ermon, ziddi-zahar, donacha, bo'znoch, dalachoy, shakar, vitamin, davolash vositasi.
- F: tayoqchasimon dori, piyozbosh, briket, boychechak, mingdevona, sambitgul, parmanchak, qirqbo'g'im.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing	Gen. Sing	Nom. Plur.	Gen. Plur
II	m	musculus	musculi	musculi	musculorum
II	n	folium	folii	folia	foliorum

 43-mashq. *Quyidagi otlarning kelishigini aniqlang.*

- M: oesophagus, morbus, musculi, cerebri, cranii, per rectum.
- S—M: bulbi oculi, digitorum, lumbi, umbilici, brachii.
- M—F: Crataegi, globulus, foliorum, suppositorii, veneni bacillorum, bulbi, Galanthus, Hyoscyami, Rubi idaei, acetum.

 44-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling va moslashmagan aniqlovchini toping.*

- M: angullus, oculi, caput humeri, cavum pericardii, cavum pleurae, corpus humeri, fossa cranii, fundus oculi, septum nasi, septum linguae, morbus oesophagi.

- S—M: angulus costae, cancer labii, collum costae, dorsum sellae, fractura digitorum, fissura cerebelli, fundus vesicae, ligamentum nuchae, morbus gingivorum, vestibulum vaginae.
- M—F: antidotum metallorum, decoctum foliorum, Salviae, extractum Absinthii, folia Convallariae infusum herbae Hyperici, oleum Vaselini, sirupi Rhei, tinctura Strophanthi, unguentum Laevocini.
- F: decoctum foliorum Uvae ursi, emplastrum Hydrargyri, folium Kalanchoës, herba Hyperici, infusum herbae Leonuri, sirupus Aloës, succus baccarum Myrtilli, tinctura Strychni.

45-mashq. *Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling va moslashmagan aniqlovchini koʻrsating.*

- M: qiziloʻngachning xavfli oʻsmasi (raki), meʼda raki, asab kasalligi, bosh miyaning koʻk tomiri (Vena).
- S—M: meʼda osti, barmoq sinishi, muskul boylami, nogʻora pardasi, toʻsh burchagi, qovurgʻa boʻyinchasi, orqa muskul, kalla suyagining choki, miyachaning boʻlakchalari, bosh miya boʻlagi, bachadon boʻyinchasi.
- M—F: rovoch ekstrakti (soʻrimi), gulxayri sharbati, shakar sharbati, mavrak barglari, yalpizning spirtli eritmasi, glukozaning tugmachasimon dorisi, yodning spirtli eritmasi, naʼmatak moyi, glitserinli surtma, «Sanitas»ning suyuq surtmasi.
- F: klukva mevasi, yalpiz bargi, kalanxoy shirasi. Ol: tayoqchasimon dorilardan, soqqachalardan va shamchalardan; Ber: qonchoʻp oʻtidan; Ol: mavrak bargi damlamasidan, tuyatovon bargidan qaynatma tayyorla; Ol: parmanchak sharbatidan keragicha, shivit suvi, moychechak oʻtidan damlama tayyorla, ixtiol va vazelindan olib surtma tayyorla.

 46-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Recipe: Tincturae Absinthii
Tincturae Belladonnae aa 10 ml
Misc. Da.
Signa: 15—20 tomchidan ovqatlanishdan oldin.
- Recipe: Resorcini 1,0.
Vaselini 10,0
Misc, fiat unguentum.
Da. Signa: surtma.
- Recipe: Amidopyrini
Analgini aa 0,25
Da tales doses numero 6 in tabulettis.
Signa: tabletkadan kuniga 2—3 mahal.
- Recipe: Infusi foliorum Salviae 20,0 — 200 ml
Da. Signa: Chayqash uchun.
- Recipe: Mentholi 2,0
Olei Helianthi 20,0
Misc. Da.
Signa: Mentolli moy.
- Recipe: Tincturae Strychni 5 ml
Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae aa 10 ml
Misc. Da.
Signa: 20—25 tomchidan kuniga 2—3 marta.
- Recipe: Infusi herbae Hyperici 10,0 — 200 ml
Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—4 mahal.
- Recipe: Olei Ricini 20,0
Xeroformii 1,2
Vinylini 1,0
Misc, fiat linimentum.
Da. Signa: Surtmali bog'lamalar uchun.
- Recipe: Infusi foliorum Eucalypti 10,0—200 ml
Da. Signa: Chayqash uchun.

Recipe: Olei Eucalypti 10,0
Mentholi 1,0
Misc. Da.
Signa: Bugʻli ingalatsiya uchun.
Recipe: Tabulettas Amidopyrini 0,25 numero 10
Da. Signa: 1 tabletkadan kuniga 2—3 marta.
Recipe: Decocti foliorum Farfarae 15,0—200 ml
Da. Signa: 1 osh qoshiqdan har 2—3 soatda.

 47-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Analgindan 0,5
10 dona shunday miqdorli tabletkadan ber.
Belgila: 1 tabletkadan kuniga 2 mahal.
Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan,
Valeriananing spirtli eritmasidan teng
miqdorda 10 ml,
Belladonnaning spirtli eritmasidan 5 ml,
Mentoldan 0,2
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2—3 marta.
Ol: Arslonqyruq oʻti damlamasidan 15,0—200 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—4 marta.
Ol: Archagul barglarining qaynatmasidan 10,0—200 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—5 marta.
Ol: Sano bargi damlamasidan 10,0—150 ml,
Rovoch sharbatidan 30 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan ertalab va kechqurun
ichish uchun.
Ol: Shivit suvidan 200 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 5—6 marta.
Ol: Chirqanoq moyidan 30 ml
Ber. Belgila: Surtish uchun.
Ol: Kanakunjut moyidan 20,0,
Kseroformdan 1,2,

Vinilindan 1,0
Suyuq surtma bo'lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Surtmali malham uchun.

? Mavzularga oid savollar

1. Ikkinchi guruhda turlanuvchi otlarga qaysi rodlar misol bo'ladi?
2. Ikkinchi guruhdagi turlanuvchi otlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
3. *Masculinum* ga oid ikkinchi guruh otlari *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* da qanday qo'shimchalarga ega bo'ladi?
4. *Nautrum* ga oid ikkinchi guruh otlari *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* da qanday qo'shimchalarga ega bo'ladi?
5. Ikkinchi guruh otlarini yasashda qanday so'z yasovchi qo'shimchalar ishlatiladi?
6. Ikkinchi guruhda turlanuvchi *Femininum* ga oid otlarni izohlang.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Homines dum docent, discunt.
Odamlar o'rgatib o'rganadilar.
Multum vinum bibere, non diu vivere.
Ichkilikni ko'p ichgan, ko'p yashamaydi.
Non progredi est regredi.
Olg'a intilmaslik, orqada qolmoq demakdir.
Nulla aetas ad discendum sera.
Ilmning kechi bo'lmaydi.
Qui quaerit — reperit.
Izlagan — topadi.
Summum bonum medicinae sanitas.
Tibbiyotning oliy maqsadi — sog'liq-salomatlik.

29-§. DORI NOMLARI YASALISHIDA QO'LLANILADIGAN MA'NOLI SO'Z YASOVCHI QISMLAR

Ko'pchilik dori nomlari sun'iy ravishda hosil qilinib, ular bir necha so'z bo'laklari orqali ifodalanishi mumkin. Bunday so'z qismlari dorining kimyoviy tarkibi, davolash ta'siri yoki farmakologik tavsifi haqida ma'lumot beradi. Masalan,

Ampicillinum, Bicillinum, Oxacillinum dori nomlaridagi cillin+um soʻz yasovchi qismi shu dorilarning antibiotik guruhiga tegishli ekanini yoki Phenaminum, Phenobarbitalum, Phenylbutazolium dori nomlaridagi — phen — umumiy soʻz yasovchi qismi shu dorilar tarkibida fenil moddasi borligini koʻrsatadi.

30-§. QUYIDAGI MA'NOLI SO'Z YASOVCHI QISMLARNI, ULARNING YOZILISHI VA MAZMUNINI XOTIRANGIZDA SAQLANG!

Ma'noli qism	Mazmuni	Misollar
— cillin—	antibiotik	Penicillinum
—mycin—	antibiotik	Streptomycinum
—cyclin—	antibiotik	Tetracyclinum
—sulfa—	mikroblarga qarshi sulfanilamidlar	Norsulfazolum Sulfadimezinum
—pyr—	isitma pasaytiruvchi	Amidopyrinum
—alg—,	ogʻriq qoldiruvchi	Analginum,
—dol—		Promedolum
—chol—	oʻt (safro) haydovchi	Allocholum
—cor—(lat)	yurakka tegishli	Corvalolum
—card—(gr)	yurakka oid	Cardiotoxinum
—oestr—	estrogenlar	Oestradiolum
—aeth (yl)	etil	Aethaperazinum
—meth (yl)—	metil	Methylsulfazinum
—(a)zol—	azot guruhi	Aethazolum
—(a)zon—,	azot guruhi	Phthivazidium
—zid—		
—(a) zin—	azot guruhi	Sulfadimezinum
—thi(o)—	oltingugurt	Thioacetazonum
—phen (yl)—	fenil	Phenalginum
—hydr—	suv, vodorod	Hydrocortisonum
—oxy—	taxir, kislorod	Oxytetracyclinum
—cain—	ogʻriqsizlantiradigan	Novocainum
—aesth—	sezdirmaydigan	Anaesthocainum
—andr—,	androgenlar	Protandrenum, Methyl
—test—		testosteronum
—barb—	barbituratlar	Phenobarbitalum
—thyr—	qalqonsimon bez moddasi	Diiodthyrosinum
—Phyll—	barg	Theophyllinum

—anth—	gul	Strophanthinum
—naphth—	qora moy, neft	Benzonaphtholum
—glyc—	shirin	Glycirinum
—the—,		
—thi (o)—	choy	Thioacetazinum
—stress—,		
—tranq—	tinchlantiradigan	Anastress, Tranquil
—ur—	siydik haydovchi	Urothrophinum
—vit—	vitamin	Vitaminum, Undevit
—mal—,—al—	uyqu keltiruvchi	Luminalum
—somm—	uxlatuvchi	Somnafin
—hypn—	uxlatgich	Hypnobroom
—yl—,—hyle—	modda	Amylum

Dorilarning farmakologik ta'siri

Odam a'zolariga bir xil ta'sir ko'rsatadigan dorilar farmakologiyada guruhlariga bo'linadi va ular sifat ko'rinishida bo'lib, dorilarning farmakologik ta'sirini ta'riflaydi.

31-§. QUYIDAGI ATAMALARNI XOTIRANGIZDA SAQLANG!

<i>Analgetica</i>	— og'riq qoldiradigan
<i>analeptica</i>	— jonlantiruvchi
<i>anaesthetica</i>	— sezdirmaydigan (og'riqsizlantiradigan)
<i>antiseptica</i>	— yuqumsizlantiradigan
<i>cardiaca</i>	— yurakka tegishli
<i>haemostatica</i>	— qon to'xtatuvchi
<i>spasmolytica</i>	— spazmolitik
<i>hypotensiva</i>	— qon bosimini pasaytiruvchi
<i>hypnotica</i>	— uxlatuvchi
<i>heroica</i>	— ta'siri bo'yicha kuchli
<i>narcotica</i>	— narkotik
<i>sedativa</i>	— tinchlantiruvchi
<i>anthelminthica</i>	— gijjaga qarshi
<i>antiasthmatica</i>	— nafas qisishiga qarshi
<i>antibiotica</i>	— antibiotik
<i>antipyretica</i>	— isitma pasaytiruvchi

<i>sulfanilamidea</i>	— mikrobg qarshi
<i>laxativa</i>	— surgi, ichni yumshatuvchi
<i>fungicida</i>	— zamburug'li teri kasalligiga qarshi
<i>diuretica</i>	— siydik haydovchi
<i>cholagoga</i>	— o't (safro) haydovchi
<i>bactericida</i>	— bakteritsid (bakteriyaga qarshi)

 48-mashq. *Quyidagi dori nomlarida ma'noli so'z yasovchi qo'shimchalarni ko'rsating. M—F.*

Algolysinum, Aminazinum, Aethacridinum, Anaesthocalinum, Phthalazolium, Anaesthesinum, Barbamylum, Sulfacylum, Erythromycinum, Methylsulfazinum, Ampicillinum, Milocordinum, Octoestrolum, Pycophenum, Oleandomycinum, Sulfapyridazinum, Dicainum, Urodanum, Sulfadimethoxinum.

 49-mashq. *Farmatsevtik atamalarini ma'nosiga qarab joylashtiring. M—F.*

<i>Analgetica</i>	— bakteritsid
<i>anaesthetica</i>	— o't haydovchi
<i>antiseptica</i>	— siydik haydovchi
<i>anthelminthica</i>	— surgi
<i>antibiotica</i>	— mikrobg qarshi
<i>bactericida</i>	— narkotik
<i>cardiaca</i>	— antibiotik
<i>cholagoga</i>	— gijjaga qarshi
<i>diuretica</i>	— og'riq qoldiruvchi
<i>haemostatica</i>	— yuqumsizlantiruvchi
<i>hypnotica</i>	— spazmolitik
<i>laxativa</i>	— uxlatuvchi
<i>narcotica</i>	— qon to'xtatuvchi
<i>spasmolytica</i>	— yurakka oid
<i>sulfanilamidea</i>	— og'riqsizlantiruvchi

 50-mashq. Dori nomlarini lotin tiliga tarjima qiling va ma'noli so'z yasovchi qismlar ostiga chizing. M—F.

Agopirin, bisilin, valokardin, amidopirin, tetrasiklin, xolagol, etazol, tiamin, metoksin, anestizin, sovkain, korglikon, nitrogliserin, testosteron, fenoksimetilpenisillin, antianemin, diazolin.

 51-mashq. Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.

Recipe: Dragee Diazolini 0,25
Da tales doses numero 20
Signa: 1 donachadan kuniga 3 mahal ovqatdan keyin.

Recipe: Phenoli 0,5
Glycerini 10 ml
Misc. Da.
Signa: Quloqqa tomizish uchun.

Recipe: Sulfadimezini 0,5
Da tales doses numero 20 in tabulettis.
Signa: 2 tabletkadan kuniga 4 mahal.

Recipe: Sulfacyli — natrii 2,0
Lanolini 0,8
Vaselini ad 10,0
Misc, fiat unguentum.
Da. Signa: Ko'zga surtish uchun.

 52-mashq. Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.

Ol: Kordiamindan 10 ml
Ber. Belgila: 20–25 tomchidan ichish uchun.

Ol: Dibazoldan 0,02,
Shunday miqdorli 12 ta tabletka ber.
Belgila: 1 tabletkadan kuniga 3 marta.

Ol: «Betiol» shamchalaridan 10 dona
Ber. Belgila: Kuniga 1 shamchadan.

Ol: Naftalan emulsiyasidan
Ber. Belgila: Kompresni yumshatish uchun.

**32-§. KIMYOVIY MODDALAR, OKSIDLAR,
KISLOTALAR VA TUZLARNING NOMI**

Farmatsevtik atamalarning asosiy qismini kimyoviy moddalar va birikmalar tashkil qiladi.

1. Kimyoviy moddalar

Hamma kimyoviy moddalarning nomi ikkinchi guruhda turlanuvchi sredniy rodga oid bo‘lib, **-um** qo‘shimchasiga ega bo‘ladi. Masalan:

Lotincha nomi	Kimyoviy belgisi	O‘zbekcha muqobili
Aluminium	Al	Aluminiy
Argentum	Ag	Kumush
Arsenicum	As	Margimush
Aurum	Au	Oltin
Barium	Ba	Bariy
Bismuthum	Bi	Bismut
Borum	B	Bor
Bromum	Br	Brom
Calcium	Ca	Kalsiy
Carboneum	C	Karbon
Chlorum	Cl	Xlor
Cuprum	Cu	Mis
Ferrum	Fe	Temir
Fluorum	F	Ftor
Iodum	I	Yod
Hydrogenium	H	Vodorod
Nitrogenium	N	Azot
Oxygenium	O	Kislrod
Hydrargyrum	Hg	Simob
Kalium	K	Kaliy
Lithium	L	Litiy
Magnium	Mg	Magniy
Manganum	Mn	Marganes
Natrium	Na	Natriy
Plumbum	Pb	Qo‘rg‘oshin
Silicium	Si	Kremniy
Stibium	Sb	Surma
Thallium	Tl	Talliy
Zincum	Zn	Rux

Qoidadan tashqari holat:

Sulfur, uris, n	— oltingugurt
Phosphorus, i, m	— fosfor

2. Oksidlar nomi

Hamma oksidlar ikki otdan tashkil topadi.

Birinchisi — modda nomi Gen. Sing., ikkinchisi oksidlarning guruh nomi Nom. Sing. da bo'ladi. Masalan:

<i>Calcii oxydum</i>	— kalsiy oksidi
<i>Hydrogenii peroxydum</i>	— vodorod peroksidi
<i>oxudum</i>	— oksid
<i>peroxydum</i>	— peroksid
<i>hydroxydum</i>	— gidroksid

Chala oksidlar ikkita otdan tarkib topib, birinchisi — modda nomi Nom. Sing. da, ikkinchisi — chala oksid guruhining nomi oxydulatus, **a, um**, sifati ham Nom. Sing. da bo'ladi:

Nitrogenium oxydulatum — azotning chala oksidi.

3. Kislotalar nomi

Kislotalar nomi acidum (kislota) ot va moslashgan sifatdan hosil qilinadi:

<i>Acidum Lacticum</i>	— sut kislota
<i>Acidum Boricum</i>	— borat kislota

Ayrim hollarda moddalar ikkita kislota hosil qilishi mumkin. Bu vaqtda tarkibida kislorod miqdori ko'p bo'lgan kislotalar — **icum** qo'shimchali sifat yordamida hosil qilinadi:

<i>Acidum Sulfuricum</i>	— oltingugurt kislota
<i>Acidum Nitricum</i>	— azot kislota
<i>Acidum Phosphoricum</i>	— fosfor kislotalasi

Tarkibida kislorod miqdori kam bo'lgan kislotalar **-ocum** qo'shimchali sifat yordamida hosil qilinadi:

<i>Acidum Sulfurosum</i>	— oltingugurt kislota
<i>Acidum Phosphorosum</i>	— fosfor kislotalasi

Tarkibida kislorod moddasi boʻlmagan kislotalar **hydro** — old qoʻshimchasini qoʻshish bilan hosil qilinadi:

<i>Acidum Hydrochloricum</i>	— vodorod xlorid kislota
<i>Acidum Hydrobromicum</i>	— vodorod bromid kislota
<i>Acidum Hydroiodicum</i>	— vodorod yodid kislota

4. Tuzlar nomi

Kation nomi — ot Gen. Sing. shaklida birinchi oʻringa, anion nomi ham ot bilan ifodalanib, Nom. Sing. shaklida ikkinchi oʻringa qoʻyiladi. Tarkibida kislorod boʻlgan kislotali tuzlarni ifodalovchi anionlar **-as**, **-is** va **-idum** qoʻshimchalari yordamida hosil qilinadi:

Kalii sulfas — kaliy sulfat. *Kalii asetis* — kaliy asetat.
Natrii sulfas — natriy sulfat. *Natrii nitris* — natriy nitrit.
Natrii sulfidum — natriy sulfid.

33-§. QUYIDAGI KISLOTALAR NOMINI XOTIRANGIZDA SAQLANG!

<i>Acidum aceticum</i>	— sirka kislota
<i>Acidum acetylsalicylicum</i>	— asetilsalitsilat kislota
<i>Acidum benzoicum</i>	— benzoy kislota
<i>Acidum boricum</i>	— borat kislota
<i>Acidum citricum</i>	— limon kislota
<i>Acidum folicum</i>	— folat kislota
<i>Acidum carbolicum</i>	— karbolat kislota
<i>Acidum carbonicum</i>	— koʻmir kislota
<i>Acidum glutaminicum</i>	— glutamin kislota
<i>Acidum lacticum</i>	— sut kislota
<i>Acidum nicotinicum</i>	— nikotinat kislota
<i>Acidum salicylicum</i>	— salitsilat kislota
<i>Acidum tartaricum</i>	— uzum kislota
<i>Acidum ascorbinicum</i>	— askorbinat kislota
<i>Acidum dehydrocholum</i>	— degidroxolat kislota
<i>Acidum arsenicum</i>	— margimush kislota
<i>Acidum arsenicosum</i>	— margimushli kislota

<i>Acidum ferro-ascorbicum</i>	— temir askorbinat kislota
<i>Acidum nitricum</i>	— azot kislota
<i>Acidum nitrosum</i>	— azotli kislota
<i>Acidum sulfuricum</i>	— oltingugurt kislota
<i>Acidum sulfurosum</i>	— oltingugurt kislota
<i>Acidum hydrobromicum</i>	— vodorod bromid kislota
<i>Acidum hydrochloricum</i>	— vodorod xlorid kislota
<i>Acidum hydroiodicum</i>	— vodorod yodid kislota

 53-mashq. Quyidagi kimyoviy moddalarni tarjimasiga qarab o‘z o‘rniga qo‘ying. M—F.

<i>Argentum</i>	— kislod
<i>Aurum</i>	— rux
<i>Barium</i>	— qo‘rg‘oshin
<i>Bromum</i>	— oltingugurt
<i>Carboneum</i>	— vodorod
<i>Chlorum</i>	— fosfor
<i>Cuprum</i>	— natriy
<i>Ferrum</i>	— magniy
<i>Fluorum</i>	— simob
<i>Hydrogenium</i>	— kaliy
<i>Oxygenium</i>	— kumush
<i>Hydrargyrum</i>	— oltin
<i>Kalium</i>	— bariy
<i>Magnium</i>	— brom
<i>Natrium</i>	— uglerod
<i>Plumbum</i>	— xlor
<i>Zincum</i>	— mis
<i>Sulfur</i>	— temir
<i>Phosphorus</i>	— ftor

 54-mashq. Quyidagi oksidlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.

Magnii oxydum, Hydrogenii peroxydum, Aluminium hydroxydum, Zinci oxydum, Hydrargyri oxydum, Magnii peroxydum, Aluminium hydroxydum.

 55-mashq. Kislotalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. *M—F.*

<i>Acidum aceticum</i>	— oltingugurt kislota
<i>Acidum acetylsalicylicum</i>	— temir askorbinat kislota
<i>Acidum boricum</i>	— margimush kislota
<i>Acidum carbolicum</i>	— azot kislota
<i>Acidum carbonicum</i>	— askorbinat kislota
<i>Acidum glutaminicum</i>	— nikotinat kislota
<i>Acidum lacticum</i>	— salitsilat kislota
<i>Acidum nicotinicum</i>	— sirka kislota
<i>Acidum salicylicum</i>	— asetilsalitsilat kislota
<i>Acidum ascorbinicum</i>	— borat kislota
<i>Acidum arsenicum</i>	— karbolat kislota
<i>Acidum ferro-ascorbicum</i>	— ko‘mir kislota
<i>Acidum nitricum</i>	— glutamin kislota
<i>Acidum sulfuricum</i>	— sut kislota

 56-mashq. Quyida keltirilgan tuzlar nomini o‘zbek tiliga tarjima qiling. *M—F.*

Calcii chloras, Kalii acetas, Natrii arsenis, Zinci sulfas, Natrii nitris, Magnii sulfas, Nitrii fluoridum, Hydrargyri cyanidum, Dihydrostreptomycini ascorbas.

 57-mashq. Quyidagi tuzlar nomini lotin tiliga tarjima qiling. *M—F.*

Bariy sulfat, mis sulfat, kodein fosfat, kaliy xlorid, natriy benzoat, kalsiy laktat, rux dixlorid, kaliy yodid.

58-mashq. Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.

Recipe: Zinci oxydi
Amyli ana 5,0
Vaselini 10,0
Misc. Da.
Signa: Quyuq surtma.

Recipe: Magnii oxydi 20,0
Aquae destillatae 120 ml
Misc. Da.
Signa: 1 osh qoshiqdan har daqiqada.

Recipe: Natrii bromidi 4,0
Codeini phosphatis 0,2
Adonisidi 6,0
Aquae destillatae 200 ml
Misc. Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga
3 mahal.

Recipe: Mentholi 0,15
Acidi borici pulverati
Zinci oxydi ana 0,75
Vaselini 15,0
Misc. fiat unguentum Da.
Signa: Burunga surtish uchun.

Recipe: Acidi salicylici 1,0
Zinci oxydi
Amyli Tritici ana 12,5
Vaselini flavi ad 50,0
Misc. fiat pasta. Da.
Signa: Lassar quyuuq surtmasi.

59-mashq. *Retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Benzoy kislotasidan 0,6
Salitsilat kislotadan 0,3
Vazelindan 10,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: Surtma.

Ol: Natriy bromiddan 6,0
Barbital-natriydan 1,0
Antipirindan 2,0
Valeriananing spirtli eritmasidan
Do'lana ekstraktidan teng miqdorda 6,0
Qalampirmunchoq suvidan 200 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga uch mahal.

- Ol: Natriy bromiddan
Kaliy bromiddan teng miqdorda 3,0
Kofein-natriy benzoatdan 0,5
Tozalangan suvdan 200 ml
Valeriananing spirtli eritmasidan 2,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 2—3 mahal.
- Ol: Natriy bromiddan
Natriy gidrokarbonatdan teng miqdorda 4,0
Kodein fosfatdan 0,12
Valeriananing spirtli eritmasidan 10 ml
Tozalangan suvdan 180 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 mahal.
- Ol: Ammoniy xloriddan 2,0
Kodein fosfatdan 0,2
Shirinmiya ekstraktidan 6,0
Tozalangan suvdan 200 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan har ikki soatda
ichish uchun.

Mavzularga oid savollar

1. Kimyoviy moddalar qaysi rodga tegishli?
2. Oksidlar qanday hosil qilinadi?
3. Chala oksidlar qanday yasaladi?
4. Kislotalar nomi qanday hosil bo'ladi?
5. Tuzlar nomi qanday usulda hosil bo'ladi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Consuetudo est altera natura.
Odat kishining ikkinchi tabiatidir.
Fortes fortuna adiuvat.
Jasur kishilarga taqdir yordam beradi.

Debes, argo potes.
Bajarish zarurmi, demak, qo'lingdan keladi.
Homini cibus utilissimus est simplex.
Oddiy ovqat, odam uchun har narsadan ham foydali.
Ubi concordia, ibi victoria.
Hamjihatlik bor joyda, g'alaba bo'ladi.

34-§. SIFAT

Predmetning belgisini bildirib, qanday? qanaqa? savollariga javob bo'lgan so'zlarga sifat deyiladi. Lotin tilida sifatlar otlar kabi rollarda, sonlarda va kelishiklarda turlanadi. Sifatlarning o'z kelishik qo'shimchalari bo'lmaganligi sababli ular I, II va III guruhdagi otlarning kelishik qo'shimchalari orqali turlanadi.

Sifatlar ikki guruhga bo'linadi:

- birinchisi — birinchi va ikkinchi guruhda turlanuvchi sifatlar;
- ikkinchisi — uchinchi guruhda turlanuvchi sifatlar.

Birinchi guruhda turlanuvchi sifatlar Femininum rodiga tegishli bo'lib, Nom. Sing. dagi qo'shimchasi **-a** va Masculinum hamda Neutrum rodlariga tegishli bo'lib, Masculinum Nom. Sing. da **-us**, **-er** qo'shimchalariga va Neutrum Nom. Sing. da **-um** qo'shimchasiga ega bo'ladi.

Birinchi guruhda turlanuvchi sifatlarning lug'at shakli

Lug'atlarda Masculinum rodiga tegishli sifatning to'liq shakli yozilib, keyin Femininum va Neutrum rodlarining Nom. Sing. qo'shimchasi yoziladi. Masalan:

<i>Purus, a, um</i>	— toza,
<i>ruber, bra, brum</i>	— qizil,
<i>niger, gra, grum</i>	— qora.

Sifatlarning lug'at shaklini esda saqlash kerak. Birinchi guruh sifatlarining kelishiklardagi turlanish namunasi.

1. *Purus, a, um*, — toza; 2. *Dexter, tra, trum* — o'ng.

Casus	Masculinum	Femininum Singularis	Neutrum
Nominativus	pur+us	pur—a	pur—um
Genetivus	pur—i	pur—ae	pur—i
Accusativus	pur—um	pur—am	pur—um
Nominativus	pur—o	pur—a	pur—o
Ablativus	dexter	dextra	dextrum
Genetivus	dextr—i	dextr—ae	dextr—i
Accusativus	dextr—um	dextr—am	dextr—um
Ablativus	dextr—o	dextr—a	dextr—o
Pluralis			
Nominativus	pur—i	pur—ae	pur—a
Genetivus	pur—orum	pur—arum	pur—orum
Accusativus	pur—os	pur—as	pur—a
Ablativus	pur—is	pur—is	pur—is
Nominativus	dextr—i	dextr—ae	dextr—a
Genetivus	dextr—orum	dextr—arum	dextr—orum
Accusativus	dextr—os	dextr—as	dextr—a
Ablativus	dextr—is	dextr—s	dextr—s

**35-§. BIRINCHI GURUH SIFATLARINING
YASALISHIDA QO‘LLANILUVCHI SO‘Z
YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR**

1. Sifatlarni yasashda **-eus** va **-aceus** so‘z yasovchi qo‘shimchalar predmet belgisini, rangini va uning qanday moddadan yasalganligini ko‘rsatadi. Masalan:

ferr+eus — temirga oid, ferrum — temir, oss+eus — suyakka tegishli, os. ossis. n — suyak, chari + aceus — qog‘ozga oid, charta — qog‘oz so‘zlaridan olingan.

2. Sifatlarni hosil qilishda **-idus** so‘z yasovchi qo‘shimchasi qo‘llanilib, bunda predmetning tabiiy xususiyatlari (mazasi, og‘irligi va harorati) ko‘rsatiladi:

frig+idus — sovuq
grav+idus — og‘ir
faet+idus — sassiq

3. **-osus** soʻz yasovchi qoʻshimchasi sifatlarda moʻl-koʻlchilik maʼnosini anglatadi:

<i>aqu+osus</i>	— suvga serob
<i>squam+osus</i>	— tangachasimon
<i>fibrin+osus</i>	— sertola

-icus, -imus, -ideus, -asus, -enthus soʻz yasovchi qoʻshimchalar sifatlarni hosil qilishda qoʻllaniladi:

<i>Pancreat+ icus</i>	— meʼda osti beziga oid
<i>palat+imus</i>	— tanglayga oid
<i>lamdo+ ideus</i>	— lamdovidli
<i>coll+asus</i>	— qadoqli, qavariqli
<i>purul+entus</i>	— yiringli

36-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>Acusticus, a, um</i>	— eshitishga oid
	<i>cavus, a, um</i>	— kovak, ichi boʻsh
	<i>coccygeus, a, um</i>	— dumgʻazaga oid
	<i>coronarius, a, um</i>	— tojsimon
	<i>dexter, tra, trum</i>	— oʻng
	<i>sinister, tra, trum</i>	— chap
	<i>externus, a, um</i>	— tashqi
	<i>internus, a, um</i>	— ichki
	<i>gastricus, a, um</i>	— meʼdaga oid
	<i>iliacus, a, um</i>	— yonboshga tegishli
	<i>intermedius, a, um</i>	— oraliq
	<i>latus, a, um</i>	— keng
	<i>lymphaticus, a, um</i>	— limfasimon
	<i>medianus, a, um</i>	— oraliq
	<i>medius, a, um</i>	— oʻrta
	<i>thoracicus, a, um</i>	— chuqur
	<i>profundus, a, um</i>	— koʻkrakka tegishli
	<i>transversus, a, um</i>	— koʻndalang
	<i>nervus trigeminus</i>	— uch shoxli nerv

<i>zygomaticus, a, um</i>	— yuz suyagiga tegishli
<i>callosus, a, um</i>	— serqadoq
<i>compactus, a, um</i>	— zich, tig'iz
S—M: <i>cutaneus, a, um</i>	— teriga oid
<i>subcutaneus, a, um</i>	— teri ostiga tegishli
<i>musculus deltoideus</i>	— deltasimon mushak
<i>durus, a, um</i>	— qattiq
<i>pius, a, um</i>	— miya pardasining yumshoq to'qimasiga oid
<i>fibrosus, a, um</i>	— tolasimon
<i>glandulosus, a, um</i>	— bezsimon
<i>ischiadius, a, um</i>	— quymuchga tegishli
<i>mastoideum, a, um</i>	— sut bezisimon
<i>mucosus, a, um</i>	— shilliqsimon
<i>obliquus, a, um</i>	— qiyshiq
<i>oblongatus, a, um</i>	— uzunchoq
<i>palatinus, a, um</i>	— tanglayga oid
<i>pilosus, a, um</i>	— sersoch
<i>saphenus, a, um</i>	— yashirin
<i>serratus, a, um</i>	— tishli
<i>spinosus, a, um</i>	— serqiltiq, sertuk
<i>spongiosus, a, um</i>	— g'ovaksimon
<i>squamosus, a, um</i>	— tangachasimon
<i>acutus, a, um</i>	— o'tkir
<i>chronicus, a, um</i>	— surunkali
<i>contagiosus, a, um</i>	— yuqumli
<i>epidemicus, a, um</i>	— keng tarqaluvchi
<i>malignus, a, um</i>	— xavfli
<i>toxicus, a, um</i>	— zaharli
<i>tuberosus, a, um</i>	— egri-bugrisimon
<i>vasculosus, a, um</i>	— sertomir
<i>verrucosus, a, um</i>	— serso'gal
M—F: <i>acetylsalicylicus, a, um</i>	— asetilsalitsilat
<i>albus, a, um</i>	— oq
<i>amarus, a, um</i>	— achchiq
<i>calidus, a, um</i>	— issiq

	<i>camphoratus, a, um</i>	— kamforali
	<i>ceratus, a, um</i>	— mumli
	<i>compositus, a, um</i>	— murakkab
	<i>concentratus, a, um</i>	— to'yingan, quyuq
	<i>crystallisatus, a, um</i>	— zarrachasimon
	<i>destillatus, a, um</i>	— soflangan, tozalangan
	<i>dilutus, a, um</i>	— suyultirilgan
	<i>fluidus, a, um</i>	— suyuq, oquvchan
	<i>fervidus, a, um</i>	— qaynovchan
	<i>gelatinosus, a, um</i>	— yelimshaksimon
	<i>gelidus, a, um</i>	— muzli
	<i>niger, gra, grum</i>	— qora
	<i>obductus, a, um</i>	— usti parda bilan qoplangan (qobiqli)
	<i>opticus, a, um</i>	— ko'rishga oid
	<i>purus, a, um</i>	— toza
	<i>rectificatus, a, um</i>	— tozalangan (spirtli)
	<i>siccus, a, um</i>	— quruq
	<i>spirituosus, a, um</i>	— spirtli
	<i>spissus, a, um</i>	— quyuq
F:	<i>tepidus, a, um</i>	— iliq
	<i>activatus, a, um</i>	— aktivlashtirilgan
	<i>aethereus, a, um</i>	— efirli
	<i>aethylicus, a, um</i>	— etilli
	<i>amylaceus, a, um</i>	— ohorli
	<i>anhydricus, a, um</i>	— suvsiz
	<i>hydricus, a, um</i>	— suvli
	<i>anisatus, a, um</i>	— arpabodiyonsimon
	<i>aquosus, a, um</i>	— suvli
	<i>aromaticus, a, um</i>	— xushbo'y
	<i>causticus, a, um</i>	— achishtiruvchi
	<i>cinereus, a, um</i>	— kulrang
	<i>coeruleus, a, um</i>	— havorang, zangori
	<i>divisus, a, um</i>	— bo'linuvchan
	<i>exsiccatus, a, um</i>	— quritilgan
	<i>fructuosus</i>	— sermeva
	<i>glutenosus, a, um</i>	— seryelim

<i>grossus, a, um</i>	— yirik, katta
<i>liquidus, a, um</i>	— suyuq, eruvchan
<i>oleosus, a, um</i>	— moyli
<i>paraffinatus, a, um</i>	— mumsimon
<i>piperitus, a, um</i>	— qalampirli
<i>praecipitatus, a, um</i>	— choʻkindi
<i>porcinus, a, um</i>	— choʻchqa yogʻiga tegishli
<i>pulveratus, a, um</i>	— kukunsimon
<i>ruber, bra, brum</i>	— qizil
<i>sanus, a, um</i>	— sogʻ
<i>solidus, a, um</i>	— qattiq
<i>sterilisatus, a, um</i>	— sterillangan
<i>suillus, a, um</i>	— choʻchqa yogʻiga oid
<i>tritrus, a, um</i>	— qirgʻichdan oʻtkazilgan
<i>uliginosus, a, um</i>	— dogʻlangan
<i>ustus, a, um</i>	— kuydirilgan

37-§. LOTINCHA-YUNONCHA MAʼNODOSH SIFATLAR

Lotincha	Yunoncha	Oʻzbekcha
albus	leuk	oq
durus	seler	qattiq
flavus	xanth	sariq
magnus	macros	katta
niger	melan	qora
multus	poly	koʻp
ruber	arythr	qizil
parvus	micros	kichik

 60-mashq. Quyidagi sifatlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. *M.*

<i>Acusticus</i>	— koʻkrakka oid
<i>coccygeus</i>	— oraliq
<i>dexter</i>	— yuz suyagiga tegishli
<i>internus</i>	— limfasimon
<i>externus</i>	— eshitishga oid
<i>gastricus</i>	— dumgʻazaga oid

<i>lymphaticus</i>	— o‘ng
<i>medianus</i>	— tashqi
<i>thoracicus</i>	— me‘daga oid
<i>zygomaticus</i>	— ichki

 61-mashq. Sifatlarni ma‘nosiga qarab joylashtiring.

S—M:	<i>Compactus</i>	— sertomir
	<i>cutaneus</i>	— egri-bugri
	<i>durus</i>	— serso‘gal
	<i>fibrosus</i>	— zaharli
	<i>ischiadicus</i>	— xavfli
	<i>mastoideus</i>	— keng tarqaluvchi
	<i>mucosus</i>	— yuqumli
	<i>oblongatus</i>	— surunkali
	<i>palatinus</i>	— o‘tkir
	<i>acutus</i>	— uzunchoq
	<i>chronicus</i>	— tanglayga oid
	<i>contagiosus</i>	— shilimshiqsimon
	<i>epidemicus</i>	— sut bezisimon
	<i>malignus</i>	— quymuchga tegishli
	<i>toxicus</i>	— tolasimon
	<i>tuberosus</i>	— qattiq
	<i>vasculosus</i>	— teriga oid
	<i>verrucosus</i>	— zich

62-mashq. Sifatlarning o‘zbekcha nomini lotincha muqobiliga qarab o‘z o‘rniga qo‘ying. M—F.

<i>acetylsalicylicus</i>	— toza
<i>albus</i>	— qobiqli
<i>amarus</i>	— quyuc
<i>camphoratus</i>	— spirtli
<i>ceratus</i>	— yelimshaksimon
<i>compositus</i>	— suyuq
<i>crystallisatus</i>	— asetilsalitsilat
<i>destillatus</i>	— oq
<i>fluidus</i>	— achchiq

<i>gelatinosus</i>	— kamforali
<i>obductus</i>	— mumli
<i>purus</i>	— murakkab
<i>spirituosus</i>	— zarrachasimon
<i>spissus</i>	— tozalangan

 63-mashq. *Farmatsevtik atamalarni o'z o'rniga qo'ying. F.*

<i>Activatus</i>	— kukunsimon
<i>aethereus</i>	— sterillangan
<i>amylaceus</i>	— kuydirilgan
<i>anisatus</i>	— mumsimon
<i>aromaticus</i>	— cho'chqa yog'iga oid
<i>causticus</i>	— qirg'ichdan o'tkazilgan
<i>divisus</i>	— moyli
<i>suillus</i>	— faollashtirilgan
<i>exsiccatus</i>	— efirli
<i>fructosus</i>	— ohorli
<i>oleosus</i>	— arpabodiyonli
<i>tritrus</i>	— xushbo'y
<i>paraffinatus</i>	— achishtiruvchi
<i>pulveratus</i>	— bo'linuvchi
<i>sterilisatus</i>	— quritilgan
<i>ustus</i>	— sermeva

 64-mashq. *Quyidagi sifatlarni lotin tiliga tarjima qiling va lug'at shaklida yozing.*

- M: tojsimon, kovak, chap, yonboshga tegishli, oraliq, keng, chuqur, ko'ndalang, o'rta.
- S—M: serqadoq, teri ostiga tegishli, yumshoq, bezsimon, qiyshiq, sersoq, yashirin, sertuk, tishli, g'ovaksimon, tangachasimon, egri-bugrisimon, sertomir, zaharli, serso'gal.
- M—F: issiq, to'yingan, zarrachasimon, qaynovchan, muzli, tozalangan, quruq, quyuq, iliq, qobiqli.

F: etilli, ohorli, suvsiz, suvli, kulrang, havorang, seryelim, suyuq, qalampirli, cho'kindi, qizil, sog', cho'chqa yog'iga oid.

 65-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Magnesiae ustae 2,5
Da in scatula.
Signa: Yarim choy qoshiqdan kuniga 2 mahal.

Recipe: Diuretini 4,0
Aquae Menthae piperitae
Aquae destillatae ana 60 ml
Misc. Da.
Signa: 20—30 tomchidan kuniga 3 mahal.

Recipe: Tincturae amarae
Tincturae Rhei ana 15 ml
Misc. Da.
Signa: 20—30 tomchidan kuniga 3 mahal.

Recipe: Extracti Eleutherococci fluidi 50 ml
Da. Signa: 20—30 tomchidan kuniga 3 marta.

Recipe: Extracti Urticae fluidi
Extracti Millefolii fluidi ana 25 ml
Misc. Da.
Signa: 25—30 tomchidan kuniga 3 marta.

Recipe: Infusi herbae Gnaphalii uliginosi 30,0—200 ml
Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 4 marta.

 66-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Sanoning murakkab spirtli eritmasidan 30 ml
Ber. Belgila: Kuniga 1 mahal (kattalar uchun).
Ol: Me'da shirasidan 100 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta ovqatlanish paytida.

- Ol: Diprazindan 0,025.
Qobiqli tabletkadan 20 ta ber.
Belgila: 1 tabletkadan kuniga 2—3 marta.
- Ol: Kuydirilgan magneziydan 20,0.
Tozalangan suvdan 120 ml.
Aralashtir. Ber.
Belgila: Kislotadan zaharlangan paytda 1 osh qoshiqdan har 10 minutda ichish uchun.
- Ol: Achchiq rovochning spirtli eritmasidan 50 ml
Ber. Belgila: 12 tomchidan kuniga 2 mahal ovqatlanishdan oldin.
- Ol: Suyuq gematogendan 250,0
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Mavzularga oid savollar

1. Sifat deganda nimani tushunasiz?
2. Sifatlar necha guruhga bo'linadi?
3. Sifatning lug'at shakli deganda nimani tushunasiz?
4. *Femininum* rodiga tegishli sifatlar *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* qanday qo'shimchalarga ega?
5. *Masculinum* va *Neutrum* rodiga qarashli sifatlar *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* qanday qo'shimchalarga ega?
6. Predmet belgisi va rangini ko'rsatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
7. Predmetning tabiiy xususiyatlarini ko'rsatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
8. Predmetdan mo'l-ko'lchilik ma'nosini anglatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
9. Lotincha-yunoncha ma'nodosh sifatlarini bayon eting.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Ad cogitandum et agentum homo natus est.
Inson fikrlash va harakat qilish uchun yaratilgan.
Disce, sed a doctis, indoctos ipse doceto.
Bilgandan o'rgan, bilmaganga o'rgat.

Radices doctrinae amarae, fructus dulces sunt.

Ilmning ildizi achchiq, mevasi esa, shirin.

Diagnosis bona, curatio bona.

Yaxshilab tekshirish, davolash garovidir.

Ex malis eligere minima oportet.

Yomonlikdan eng kichigini tanlash lozim.

38-§. MOSLASHGAN ANIQLOVCHI

Lotin tilida sifatlarda rod, son hamda kelishik bo'yicha o'zgaradi va ot sifatini aniqlab, u bilan rod, son va kelishikda moslashadi. Moslashgan aniqlovchi — sifat hamma vaqtdan keyin turadi:

Cera pura — toza mum
succus purus — toza shira
Vaselineum purum — toza vazelin

Birinchi guruh sifatlarining otlar bilan kelishiklarda turanish namunasi:

Musculus rectus — to'g'rilovchi muskul
oculus dextre — o'ng ko'z
vena dextra — o'ng ko'k tomir
extractum fluidum — suyuq ekstrakt

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	musculus rectus	muscul-i rect-i
Genetivus	muscul-i rect-i	muscul-orum rect-orum
Accusativus	muscul-um rect-um	muscul-os rect-os
Ablativus	muscul-o rect-o	muscul-is rect-is
Nominativus	oculus dexter	ocul-i dextr-i
Genetivus	ocul-i dextr-i	ocul-orum dextr-orum
Accusativus	ocul-um dextr-um	ocul-os dextr-os
Ablativus	ocul-o dextr-o	ocul-is dextr-is
Nominativus	vena dextra	ven-ae dextr-ae
Genetivus	vena-ae dextr-ae	ven-arum dextr-arum
Accusativus	ven-am dextr-am	ven-as dextr-as
Ablativus	ven-a dextr-a	ven-is dextr-is
Nominativus	extractum fluidum	extract-a fluid-a
Genetivus	extract-i fluid-i	extract-orum fluid-orum
Accusativus	extract-um fluid-um	extract-a fluid-a
Ablativus	extract-o fluid-o	extract-is fluid-is

 67-mashq. *Quyidagi soʻzlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling.*

- M: Arteria coronaria dextra, aorta thoracica, glandula thyroidea, glandulae gastricae, humerus dexter et sinister, intestinum crassum, morbus chronicus, morbus hypertonicus et hypotonicus, morbus ischaemicus, musculus trapezius, nervus ischiadicus, nervus vagus, pneumonia crouposa, vena cava, ventriculus dexter, vertebra thoracica, vesica fellea, vesica urinaria.
- S—M: Cancer ventriculi, ganglia thoracicae, glandula parathyroidea, incisura cardiaca, medulla oblongata, musculus organismi, nodus lymphaticus, nervus trigeminus, palatum osseum, sutura palatina mediana, tunica vasculosa, typhus exanthematicus, urethra femina, urethra masculina, variola vera, morbus, contagiosus est, diphteria morbus internus est.
- M—F: Aqua destillata, charta cerata, Mentha piperita, infusum Sennae compositum, extractum Belladonnae siccum, extractum Leonuri fluidum, da oleum Camphoratum in ampullis, tabulettae extracti Valerianae obductae, tincturae Amarae.
- F: Axungia porcina depurata, extractum Taraxaci spissum, extractum Sanguisorbae fluidum, extractum Hyoscyami siccum, oleum Terebinthinae rectificatum, mixtura medicamentum compositum est, praepara aquam Amygdalarum amararum.

 68-mashq. *Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: chap meʼda, oʻng koʻz, koʻkrakka oid aorta, koʻrish asabi, koʻzga oid muskul, koʻndalang muskul, asab kasalligi, ichki kasallik.

- S—M: sariq bog‘lam, keng bog‘lam, limfa tuguni, tangachasimon chok, uzun muskul, tanglayga oid ko‘ndalang chok, surunkali me‘da kasalligi.
- M—F: rovochning quruq ekstrakti, gulxayrining quyuuq ekstrakti, toza kodein, oq surtma, qora suyuq surtma, oq qandni soflangan suvda erit, to‘g‘ri ichak orqali, sariq vazelin, kanakunjut moyini elastik yelimshak kapsulalarda ber. Qalampir, yalpiz suvi, miksturani qora shishachada ber.
- F: ochorli kapsula, vazelin moyi, quruq ekstrakt, g‘o‘zaning (paxta) suyuq ekstrakti, shirinmiyaning quyuuq ekstrakti, chilibuxaning quruq ekstrakti, surtmani mumli qog‘ozda ber, murakkab qo‘rg‘oshin malhami, kuydirilgan magneziiy.

69-mashq. *Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Recipe: Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae ana 10 ml
Extracti Crataegi fluidi 5 ml
Mentholi 0,05
Misc. Da.
Signa: 20—25 tomchidan kuniga 3 mahal.
- Recipe: Olei Terebinthinae
Olei camphorati
Chloroformi ana 100,0
Misc. Da.
Signa: Surtish uchun.
- Recipe: Mentholi
Camphorae tritae 0,05
Olei Eucalypti guttam I
Olei Vaseline 10,0
Misc. Da.
Signa: Halqumga quyish uchun.
- Recipe: Extracti Eucommiae fluidi 25 ml
Da. Signa: 15—30 tomchidan kuniga 2—3 mahal.

70-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M–F.*

- Ol: Sangvizorba suyuq ekstraktidan 30 ml
Ber. Belgila: 30 tomchidan kuniga 3–4 marta.
- Ol: Metil ko'kidan 0,1
Shunday miqdorda 10 ta yelimshak kapsulalarda ber.
Belgila: 1 kapsuladan kuniga 2 marta.
- Ol: Itshumurt suyuq ekstraktidan 30 ml
Ber. Belgila: 30–40 tomchidan ichish uchun.
- Ol: Quruq gematogendan 1,0
60 ta shunday miqdorda mumlangan qog'ozda ber.
Belgila: Bittadan kuniga uch mahal.

MUSTAQIL BAJARISH UCHUN TOPSHIRIQLAR

Quyidagi so'zlarni tarjima qiling:

A). Yuqori jag', ampula, arteriya, oziqlanishning buzilishi, modda, tashqi, o'pka yallig'lanishi, ko'z, bakteriya, pastki jag', xotira yo'qolishi, o'tkir, kapsula, qorin bo'shlig'i, mumsimon, ovqat hazm qilishning buzilishi, suv, kuydirilgan, burun, yelka suyagi, ichki, til, yurak faoliyatining buzilishi, xushbo'y, hab dori, ko'k qon tomiri murakkab, pufak, ichburug', achchiq, tomchi, kekirdak, surunkali, mushaklarning tirishishi, yelimshaksimon, ichak, umurtqa, xavfli, bez, zaharli, spirtli, tirik to'qimalarning o'lishi, tugmachasimon dori, qovuqdan siydik chiqishining qi-yinlashuvi, suyultirilgan, o't (o'simlik), o'mrov bronx, o'n ikki barmoqli ichak, me'daga oid.

B). Tonsilla, anuria, oblongatus, tinctura, vagina, epidemicus, scapula, costa, compactus, oesophagus, furunculus, fluidus, rectum, contagiosus, mixtura, urethra, sutura, mamma, ventriculus, uterus, caecum, infusum, urina, leukaemia, hypertonia, pasta, morbus, cranium, folium, decoctum, narcoticus, camphora, hypotonia, nervus, musculus, linimentum, suppositorium, medicamentum, serum, sedativus.

*Quyida berilgan sifatlarni otlar bilan moslashtiring
va tarjima qiling:*

A). lobus (dexter), substantia (compactus), bronchus (medius), medulla (oblongatus), medicamentum (internus), morbus (contagiosus), glycosidum (cardiacus), clavicula (dexter), capsula (gelatinosus), vesica (urinarius), rheumatismus (acutus), scapula (sinister).

B). To'g'ri ichak, tashqi chok, surunkali kasallik, suyuq ekstrakt, kamforali moy, me'da shirasi, surunkali revmatizm, elastik kapsula, o't pufagi, o'ng ko'z, toza kodein, ichki kasallik.

Quyidagilardan retsept tuzing va tarjima qiling:

- Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan
Valeriananing spirtli eritmasidan teng 10,0
Belladonnaaning spirtli eritmasidan 5,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—25 tomchidan kuniga 2—3 marta.
- Ol: Achchiq spirtli eritmadan
Rovochning spirtli eritmasidan teng 15,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 3 marta
ovqatlanish oldidan.
- Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan
Valeriananing spirtli eritmasidan teng 10,0
Do'lana ekstraktidan 5,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2 marta.
- Ol: Evkalipt moyidan
Arpabodiyon moyidan teng 10,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: Ingalatsiya uchun.
- Rp: Infus...foli....Senn....10,0—150,0
Sirup... Rhe...30,0
M.D.
- S: Bir osh qoshiqdan ertalab va kechqurun.

Rp: Aqu....Menth... 100,0
D.S: Bir osh qoshiqdan kuniga 5—10 marta.
Rp: Tinctur...Valerian.... aethere....30,0
D.S: 10—15 tomchidan qabul qilish uchun.
Rp: Emuls....ole...Ricin...100,0
Resorcin....0,12
Bismuth...nitrat....1,0
Tinctur... Opi....
M.D.
S: Bir choy qoshiqdan kuniga 3 marta.

I. TAKRORLASH UCHUN TEST SAVOLLARI

1. *Sizningcha, tibbiyot tili qaysi til?*

- a) O‘zbek
- b) Lotin
- c) Yunon
- d) Ingliz
- e) Rus

2. *Lotin tili qaysi xalq (qabila) tili edi?*

- a) Farang
- b) Latin
- c) Estek
- d) Afina
- e) Rumlik

3. *Unli tovushlar yozilgan qatorni toping.*

- a) a, c, i, o, u, y.
- b) j, a, y, w, ae.
- c) f, a, o, e, k.
- d) a, o, u, y, i, e.
- e) a, ae, oe, ou, ue.

4. Undosh harflar qatorini toping.

- a) b, v, d, t, s, e
- b) b, v, j, u, i, t
- c) b, v, j, t, d, o
- d) a, o, u, i, o', e
- e) v, d, b, r, j, c

5. Diftong nima?

- a) Ikki undosh harf birikmasiga diftong deyiladi.
- b) Bir xil ikkita unli harf ketma-ket kelsa diftong deyiladi.
- c) Ikki unli harf ketma-ket kelib bir tovushdek talaffuz qilinishiga diftong deyiladi.
- d) Ikki unli va undosh harfning bir tovushdek talaffuz qilinishiga diftong deyiladi.
- e) Barcha harflar yig'indisiga diftong deyiladi.

6. Lotin tilida qo'llanilayotgan asosiy diftonglar yozilgan javobni toping.

- a) ae, oe, au, eu
- b) au, oi, ay, aj
- c) oe, au, ei, ao
- d) oa, ao, ie, au
- e) ae, ao, ai, au

7. Diftong talaffuz qilinmaydigan so'zlar qatorini toping.

- a) aloë, oedema, aër
- b) neuralgia, aurum, croup
- c) dyspnoë, aër, benzoë
- d) luteine, benzoas, faex
- e) scabies, dicainum, trauma

8. C harfi «ts» dek o'qiladigan so'zlar qatorini toping.

- a) cystis, caecum, fascia
- b) costa, cystis, ductus
- c) decoctum, scapula, coelia
- d) acidum, bacca, cancer
- e) costa, oculus, lac

9. C harfi «k» dek o'qiladigan so'zlar qatorini toping.

- a) cutis, jecur, lac
- b) cystis, fructus, costa
- c) cortex, caecum, cera
- d) cancer, cito, cellula
- e) cera, cartilago, calvaria

10. S harfi «s» dek o'qiladigan so'zlar qatorini toping.

- a) scabies, scapula, succus
- b) sternus, costalis, nasus
- c) virus, spasmus, blastoma
- d) oculus, pancreas, incisura
- e) vaselinum, clyisma, usus

11. X harfi «gz» dek o'qiladigan so'zlar qatorini toping.

- a) exoplasma, exoderma, exitus
- b) xeroformium, maxilla, mixtura
- c) externus, radix, larunx
- d) apex, lex, dexter
- e) taraxacum, rex, xipoideus

12. X harfi «ks» dek o'qiladigan javobni toping.

- a) exitus, exoderma, exoplasma
- b) Exitus, externus, dexter
- c) Exitus, Externus, exoderma
- d) Externus, radix, extractum
- e) Exitus, maxilla, exoplasma

13. Qaysi qatordagi soʻzlarda undoshlar harf birikmasi holida uchraydi?

- a) unguentum, lingua, aqua, schizandra
- b) bacteriaemia, aestrogenus, elasticus, medicamentum
- c) decoctum, medulla, linimentum, mastitis
- d) abdomen, leukaemia, bacterium, diagnosis
- e) substantia, tonsilla, conjunctivus, maxilla

14. Javoblarning qaysi birida «ngu» harf birikmasi uchraydi?

- a) angulis
- b) unguentum
- c) aqua
- d) longus
- e) liquor

15. Qaysi qatordagi atamalarda «th» harf birikmasi yoziladi?

- a) strophan...us, ae...er, men...a, al...aea
- b) essen...ia, exi...us, mix...ura, opera...io
- c) medicamen...um, in...ernus, cos...alis, diae...a
- d) injec...io, equise...um, solu...io, occipi...alis
- e) ure...er, elas... icus, ven...riculus, emplas...rum

16. Qaysi javobdagi soʻzlarda ikki harf bir tovushni ifodalaydi?

- a) aër, aloë, dyspnoë, aërosolum
- b) auris, trauma, pneumonia, aurum
- c) Daimeton, Luteine, Novacainum, Acetein
- d) gangraena, raentgenum, anaemia, oestrogenus
- e) Intercain, apnoë, Herocaine, Syntocain

17. Qaysi qatorda C harfi TS tovushidek o'qiladi?

- a) occipitalis, vaccinum, encephalon, fascia
- b) bronchialis, zincum, eczema, siccus
- c) scabies, injectio, narcosis, operatio
- d) essentia, bronchus, scabies, vesica
- e) medicus, ventriculus. costalis, scapula

18. C harfi «K» tovushidek o'qiladigan qatorni toping.

- a) officinalis, processus, leukaemia, pyocytus
- b) glycosidum, mycosis, foeniculum, decoctum
- c) cytus, ichthyolum, erythromycinum, biomycinum
- d) glycerinum, cystis, erythrocytus, fascia
- e) cerebellum, processus, cera, vesica

19. Qaysi javobda ti harf birikmasi ts deb o'qiladi?

- a) essentia, operatio, substantia, injectio
- b) equisetum, ostium, rheumatismus, vaccinum
- c) haemostaticus, hepatitis, elasticus, mastitis
- d) optimus, officinalis, nephritis, conjunctivus
- e) thrombocytus, antipyrinum, lymphaticus, myocarditis

20. S harfining «Z» tovushidek o'qiladigan javobni toping.

- a) neurosis, amnesia, equisetum, paralysis
- b) processus, eczema, aequalis, substantia
- c) essentia, exoderma, occipitalis, scabies
- d) gossypium, zygoma, systema, dyspensia
- e) cystis, gypsum, hyoscymus, glycyrrhiza

21. Qaysi so'zlarda S harfi «S» deb o'qiladi?

- a) dyspepsia, sepsis, cystis, substantia
- b) equisetum, cera, vesica, amnesia
- c) vaccinum, zygoma, physiotherapia, dysuria
- d) glycosidum, nitroglycerinum, thrombocytus, pyocytus
- e) glycyrrhiza, hypophysis, glycerinum, fascia

22. Qaysi qatordagi soʻzlarda yunon harf birikmalari mavjud?

- a) Rheum, mentha, diaphoreticus, bronchus
- b) gypsum, glycosidum, zygomatikus, amygdala
- c) Dysenteria, polyvitaminum, mycesis, hypnoticus
- d) Larynx, hygiena, laryngitis, polyvitaminum
- e) Biomycinum, hyoscyamus, hypertonia, systema

23. S harfi «Z» dek oʻqiladigan qatorni toping.

- a) auris, mastitis, neurosis, hydrops
- b) compositus, diagnosis, neoplasma, dysenteria
- c) costa, mastitis, rosa, tonsilla
- d) dens, dysuria, emulsum, fibrosus
- e) optimus, nasus, dosis, vaselinum

24. «Y, y» unlisi qanday soʻzlarda uchraydi?

- a) yunon tilidan oʻzlashtirilgan soʻzlarda
- b) arab tilidan oʻzlashtirilgan soʻzlarda
- c) shevaga oid soʻzlarda
- d) hamshiralikka oid soʻzlarda
- e) farmatsevtikaga oid soʻzlarda

25. Urgʻu toʻgʻri qoʻyilgan soʻzlarni toping.

- a) 'caput, tinc'tura, pi'lula
- b) ca'put, tinc'tura, pi'lula
- c) 'caput, 'tinctura, 'pilula
- d) 'caput, 'tinctura, 'pilula
- e) ca'put, tinctu'ra, pilu'la

26. Qaysi qatordagi soʻzlarda «I» va «Y» harflari notoʻgʻri almashirilgan? Toʻgʻri qatorni toping.

- a) erythrocytus, hypophysis, simphysis, nitroglycerinum
- b) exytus, therapya, amnesia, essentya

- c) leukaemya, pneumonia, arterya, sepsys
- d) myxtura, sublyngualis, conjunctyvus, injectyo
- e) dyaphragma, substantya, diagnosys, occi pytalis

27. Faqat «Y» harfi qo‘yiladigan javobni toping.

- a) fasc...a, bronch...al...s, neph...t...s, therap...a
- b) h...perton...a, l...mpa, goss...p...um, n...trogl...ger...num
- c) pneumon...a, foen...culum, ...nternus, aur...s
- d) l...n...mentum, aequal...s, conjunct...vus, sch...zandra
- e) ...nject...o. scab...es, s...ccus, occ...p...tal...s

28. Urg‘u so‘zning oxiridan ikkinchi bo‘g‘inga tushadigan qatorni toping.

- a) decoctum, tinctura, gangraena, medicina
- b) vertebra, scabies, folium, oleum
- c) aethereus, palpebra, oxygenium, gossypium
- d) therapia, trauma, bacterium, aequalis
- e) lingua, bronchialis, thyreoidea, solubillis

29. Qaysi qatordagi atamalar bo‘g‘in ko‘chirish qoidasiga mos tushmaydi? To‘g‘ri qatorni toping.

- a) mas-ti-tis, nit-ra-tis, ver-teb-ra, lym-pha-ti-cus
- b) ichthyo-lum, hyos-cya-mus, glyc-o-si-dum, gyps-um
- c) my-cas-is, myo-to-nia, but-yr-um, max-il-la
- d) cer-eb-el-lum, essen-tia, tub-er-cul-um, or-gan-um
- e) med-ic-us, int-er-nus, co-sta-lis, emp-laas-trum

30. Qaysi javobda tub so‘zlar berilgan?

- a) costa, pectus, nasus, gaster
- b) neuralgia, nephritis, proctitis, reanimatio
- c) otitis, pectoralis, rectosopia, endonasalis
- d) dermatologia, gastritis, cardiologia, cystitis
- e) intercostalis, contraceptinum, dermatitis, pathologia

31. Fe'l turlarga bo'linishi qanday qo'shimchalar orqali aniqlanadi?

- a) -are, -ere, -ere, -ire.
- b) -ura, -ere, -are, -ire.
- c) -are, -ere, -ire, -ure.
- d) -ere, -ure, -ire, -tur.
- e) -te, -ite, -tur, -nt.

32. Fe'lning negizi qanday hosil qilinadi?

- a) Agar I, II, IV turdagi fe'llar noaniq shaklidan *-ere* qo'shimchasini olib tashlasa negiz hosil bo'ladi.
- b) Agar fe'lning buyruq maylidan *-te* qo'shimchasini olib tashlab, *-ere* qo'shimchasini qo'shsa fe'l negizi hosil bo'ladi.
- c) Fe'lning hech qanday shaxs — son, zamon, mayl qo'shimchasini olmagan shakli fe'lning negizi deyiladi.
- d) Agar I, II, IV tur fe'llariga *-te*, III tur fe'llariga *-ite* qo'shimchasi qo'shilsa, fe'llarning negizi hosil bo'ladi.
- e) Agar shart va buyruq mayllarida tushlangan fe'lga *-re* va *-ere* qo'shimchalari qo'shilsa fe'lning negizi hosil bo'ladi.

33. Retsepturada qo'llaniluvchi asosiy fe'llarni toping.

- a) da, detur, tales, doses
- b) signa, pulvis, charta, recipe
- c) da, misce, recipe, signa
- d) misce, fiat, signa, amara
- e) fiat, recipe, da, tales

34. Qaysi javobda aralastir, ber, belgila fe'llarining noaniq shakli berilgan?

- a) miscere, dare, signare
- b) miscete, date, signate
- c) misce, da, signa
- d) myscere, date, sygnare
- e) miscere, dar, signo

35. Retsepturada qo'llaniladigan «Ohorli kapsulalarda ber», «Takrorla», «Belgila» iboralarining lotincha shaklini ko'rsating.

- a) Da in capsules amyloaceis. Repete. Signa.
- b) Misce in capsules amyloaceis. Repetetur. Signetur.
- c) Signa in capsules gelatinosis. Recipe.
- d) Recipe in capsules elasticis. Misce. Repete ad amyloaceis.
- e) Da et capsulae amyloaceis. Repetetur. Signatur.

36. «Suyuq surtma hosil bo'lguncha aralastir» iborasining lotincha shaklini ko'rsating.

- a) Misce fiat linimentum
- b) Misce fiant linimentum
- c) Misce ut fiat unguentum
- d) Miscete fiat linimentarum
- e) Miscere fiat suppositorium

37. «Ol», «takrorla», «aralastir», «ber», «belgila» fe'llarining buyruq shaklini aniqlang.

- a) recipe, repete, misce, da, signa
- b) recipere, miscere, date, signate, repete
- c) repetetur, misceatur, detur, signetur, recipetur
- d) misce, recipere, repetete, da, signa
- e) da, signa, miscete, recipe, repete

38. «Solvite» fe'li qaysi tuslanishga tegishli?

- a) Birinchi tuslanish, ko'plik soni
- b) Ikkinchi tuslanish, birlik soni
- c) Uchinchi tuslanish, ko'plik soni
- d) Uchinchi tuslanish, birlik soni
- e) To'rtinchi tuslanish, ko'plik soni

39. «Kukun hosil bo'lguncha aralashtir» iborasining to'g'ri javobini toping.

- a) Misce fiat pulvis
- b) Miscetur, fiat pulvis
- c) Mesce, ut fiat pulvis
- d) Miscete fiat pulveratus
- e) Misce fiat pulveris

40. Quyidagi fe'llarning o'zbekcha variantiga lotincha muqobilini toping: «ol», «ber», «aralashtir», «belgila».

- a) Miscere, Recipere, dare, signa
- b) Recipe, Da, Misce, Signa
- c) Signate, Miscete, Date, Recipere
- d) Dare, Signa, Miscete, Recipete
- e) Recipe, Signare, Misce, da

41. Otlarning lug'at shakli berilgan to'g'ri javobni toping.

- a) pilula, ae, f, oleum, i, n,
- b) pilula, is, m, oleum, ae, n
- c) pilula, am, f, oleum, us, er
- d) pilulae, a, us, olei, um, m
- e) pilulus, a, er, olei, m, us

42. Ushbu so'zlarning tarjimasini toping: siydik, pastki jag', tizza qopqog'i.

- a) urina, mandibula, patella
- b) vagina, maxilla, papilla
- c) cellula, lingua, medulla
- d) fibula, bursa, crista
- e) papilla, urina, lingua

43. *Birinchi guruhda turlanuvchi otlar berilgan to'g'ri javobni toping.*

- a) pilula, ae, f; tinctura, ae, f
- b) aqua, ae, f; tinctura, ae, m
- c) pilula, as, n; tincturae, a, n
- d) oleum, i, n; musculus, i, m
- e) facies, ei, f; fructus, us, m

44. *Otlarning guruhlari qanday aniqlanadi?*

- a) Genetivus Singularis qo'shimchasiga qarab.
- b) Nominativus Singularis qo'shimchasiga qarab.
- c) Rod va kelishik qo'shimchasiga qarab.
- d) Birlik va ko'plik qo'shimchasiga qarab.
- e) Nominativus Pluralis qo'shimchasiga qarab.

45. *Otlarning lug'at shakli to'g'ri yozilgan javobni toping.*

- a) Aqua, ae, f — suv; oleum, i, n — moy
- b) Aqua, us, um — suv; oleum, a, us — moy
- c) Aqua, is, m — suv; olei, um, m — moy
- d) Aquae, a, n — suv; oleum, n, i — moy
- e) Aquae, is, i — suv; oleum, us, ei — moy
- f) Amat victoria curam

46. *Moslasmagan aniqlovchi berilgan javobni toping.*

- a) aqua Menthae, tabutella Analgini, gemma Betulae.
- b) aquae purae, tabulettae Analginum, gemma Betula.
- c) aqua Mentha, tabuletta Analginum, gemma Betula.
- d) Mentha aquae, Analginum tabuletta, Betulae gemma.
- e) aqua pura, tabuletta amara, gemma alba.

47. «Spirтли eritma tomchilari» iborasining lotincha to'g'ri javobini toping.

- a) guttae tincturae
- b) guttarum tinctura
- c) gutta tincturae
- d) guttae tinctura
- e) guttaorum tincturae

48. «Pastki jag'ning kesmasi» iborasini aniqlang.

- a) incisura mandibulae
- b) incisurae mandibulae
- c) incisurarum mandibularum
- d) incisura mandibula
- e) incisurae mandibulas

49. «Moychechakning o'ti» iborasining yorliq (etiketka) shaklini toping.

- a) Herba Chamomillae
- b) Herba Chamomila
- c) Herbae Chamomilae
- d) Herba Chamomilarum
- e) herbarum Chamomilae

50. «Tirnogulning spirtli eritmasi» iborasining retseptda yozilish shaklini aniqlang.

- a) Tincturae Calendulae
- b) tincturae Calendulae
- c) Tinctura calendulae
- d) tincturae Calendularum
- e) tinctura Calendula

51. *Retsept nima?*

- a) Shifokorning dori tayyorlash, tayyorlangan dorini berish usullari ko'rsatmasi va bemorga berish kerakligi to'g'risidagi dorixonada xat orqali murojaati.
- b) Shifokorning bemorga tashxis qo'yish va tashxisning to'g'riligini tekshirib, davolashga qabul qilish to'g'risida shifoxonaga xat orqali murojaati.
- c) Dorixonada xodimining shifokorga dori turlari haqida ko'rsatmalari yozilgan xati.
- d) Dorining narxi yozilgan chipta.
- e) Dorilarning sifatini belgilovchi hujjat.

52. *Retseptda dori nomi qaysi kelishikda yoziladi?*

- a) Casus Genetivus.
- b) Genus Genetivus.
- c) Casus Nominativus.
- d) Singularis Pluralis.
- e) Casus Dativus et Ablativus.

53. *Retseptni davom ettiring: Rp: Tincturae ___ 100 ml*

- a) Convallariae
- b) Analgini
- c) Tabullettae
- d) Gippocrata
- e) Pulmo

54. *Retseptni to'ldiring: Rp: Tincturae Absinthii 50 ml
Tincturae Belladonnae 100 ml _____ Signa.*

- a) Misce ut fiat.
- b) Da tales doses N 10.
- c) Misce. Da.
- d) Aqua destillata.
- e) Sterilisa. Da.

55. *Retseptura — bu ...*

- a) dorilarni yozish va tayyorlash qoidalarini o‘rganish
- b) dorilarni tayyorlash va ichish qoidalarini o‘zlashtirish
- c) dorilarni yozish, tayyorlash va bemorlarga berish
- d) dorilarni o‘rganish va o‘zlashtirish qoidalarini qo‘llash
- e) dorilarni tajribada sinash uchun bemorda qo‘llash qoidalari

56. *Retsept qaysi so‘z bilan boshlanib, qaysi so‘z bilan tugaydi?*

- a) Recipe, Signa
- b) Misce, Da
- c) Recipe, Da
- d) Recipe, Repete
- e) Signa, Polyclinica

57. *Retseptda dori nomlari yozilganda qaysi kelishik qo‘llaniladi?*

- a) genetivus
- b) nominativus
- c) dativus
- d) accusativus
- e) ablativus

58. *Retseptning beshinchi qismida nima ko‘rsatilgan?*

- a) dori nomi va miqdori
- b) dori shakli va soni
- c) dori turi va raqami
- d) dori guruhi va nomi
- e) dori miqdori va imzo

59. *Retseptning oltinchi qismida nima ko'rsatiladi?*

- a) shifokorning dorishunosga ko'rsatmasi
- b) shifokorning dorishunosga yo'llanmasi
- c) shifokorning dorishunosga yo'riqnomasi
- d) shifokorning dorishunosga tushuntirish xati
- e) shifokorning bemorga ko'rsatmasi

60. *Retseptning yettinchi qismida qanday ko'rsatma beriladi?*

- a) dorini qabul qilish usuli
- b) dorini lotincha yozish
- c) bemorga yo'llanma berish
- d) dorini uch mahal ichish
- e) dorini surunkali qabul qilish

61. *Qachon bo'g'in cho'ziq o'qiladi? Noto'g'ri javobni toping.*

- a) Agar ikki unli harf ketma-ket kelsa.
- b) Agar bo'g'inda diftong bo'lsa.
- c) Agar unli undosh harf birikmalari oldida kelsa.
- d) Agar bo'g'inda -ur, -in, -at, -ut qo'shimchalari bo'lsa.
- e) Agar bo'g'inda -ar, -al, -os qo'shimchalari bo'lsa.

62. *Qachon bo'g'in qisqa o'qiladi? Noto'g'ri javobni toping.*

- a) Agar unli x va z undosh harflari oldida kelsa.
- b) Agar unli harf unli harf oldida kelsa.
- c) Agar unli harf *br, bl, cl, cr, dl, dr, pl, pr, tl, tr* harf birikmalari oldida kelsa.
- d) Agar unli harf *ch, th, ph, rh, qu* harf birikmalari oldida kelsa.
- e) Agar bo'g'inda *ul, ol, ib, il, id, ia* harf birikmalari bo'lsa.

63. Lotin tilida urg'u so'zning qaysi bo'g'iniga tushadi?
Noto'g'ri javobni toping.

- a) So'zning oxirgi bo'g'iniga tushadi.
- b) So'zning oxirgi bo'g'iniga tushmaydi.
- c) Ikki bo'g'inli so'zda so'zning birinchi bo'g'iniga tushadi.
- d) So'zning oxiridan ikkinchi bo'g'ini cho'ziq bo'lsa, urg'u shu bo'g'iniga tushadi.
- e) So'zning oxiridan ikkinchi bo'g'ini qisqa bo'lsa, urg'u so'zning oxiridan uchinchi bo'g'iniga tushadi.

64. Murakkab tibbiy atamalar qanday yasaladi?

- a) Ikkita negizning bog'lovchi unli harf yordamida yoki bevosita qo'shilishi bilan murakkab atamalar hosil bo'ladi.
- b) Ikkita bog'lovchi yordamida bog'langan murakkab negizli atama murakkab tibbiy atama deyiladi.
- c) Bitta negizdan iborat bo'lgan atamalar murakkab tibbiy atamalarni hosil qiladi.
- d) Ikkita gapdan tuzilgan murakkablashtirilgan so'zlar tibbiy atamalarni hosil qiladi.
- e) Tushunish qiyin bo'lgan so'zlarning barchasi murakkab tibbiy atamalar deyiladi.

65. Kasallik ma'nosini ifodalovchi javobni aniqlang.

- a) pathia
- b) philia
- c) itis
- d) intra
- e) aemia

66. Qaysi javobda yallig'lanishga oid so'z yasovchi qo'shimchalar yordamida yasalgan so'zlar berilgan?

- a) nephritis, dermatitis, cholecystitis, enteritis
- b) neuralgia, impetentia, epidermis, metastasis

- c) paratyphus, rectoscopia, reanimatio, dysuria
- d) atrophia, gastroscopia, osteoma, transplantatio
- e) anaemia, epicrisis, sepsis, pneumonia

67. *Javoblardan qaysi birida davolash ma'nosini anglatuvchi atamalar berilgan?*

- a) hydrotherapia, physiotherapia, acupunctura, dietoherapia
- b) stomatologia, phthisiatria, neurochirurgia, oecologia
- c) logopedia, otiatria, hygiena, deontologia
- d) electrophysiologia, heriatria, chirurgia, neurochimia
- e) apathia, anaemia, cardialgia, rectoscopia

68. *Fan, soha, bo'lim ma'nosini anglatuvchi so'zlarni toping.*

- a) neurochimia, logopedia, phthisiatria, hygiena, heriatria
- b) tonsillectomia, cardialgia, anaesthesia, metastatis
- c) haemophilia, rectoscopia, reanimatio, nephroma
- d) anaemia, intravenosus, contraceptinum, antisepticus
- e) spasmophilia, apatia, metastatis, transfusio

69. *«Mikrobg qarshi» so'z yasovchi qismining lotinchasini ko'rsating.*

- a) –sulfa-
- b) –pyr-
- c) –dol-
- d) –siffa-
- e) a va d

70. *«Aesth» so'z yasovchi qismning to'g'ri ma'nosini aniqlang.*

- a) sezdirmaydigan
- b) tinchlantiruvchi
- c) uxlatadigan
- d) og'riqsizlantiradigan
- e) yuqumsizlantiruvchi

71. Ikkinchi guruhda turlanuvchi otlar Genetivus Singularisda qaysi qo'shimchaga ega?

- a) -a
- b) -is
- c) -ae
- d) -i
- e) -ua

72. Ikkinchi guruhda turlanuvchi otlarni yasashda qaysi qo'shimchalar ishlatiladi?

- a) -in, -ol, -ism, -ment, -ul
- b) -tor, -xor, -sor, -er, -ur
- c) -cul, -xor, -ura, -cor, -um
- d) -us, -a, -um, -er, -io
- e) -cum, -cul, -sum, -sel, -i

73. -in+um, -ol+um, -ism+us, -ment+um qo'shimchalari qanday qo'shimchalar?

- a) Ikkinchi guruhda turlanuvchi otlarni yasovchi
- b) Birinchi guruhda turlanuvchi otlarni yasovchi
- c) Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarni yasovchi
- d) Birinchi va Ikkinchi guruh sifatlarini yasovchi
- e) Fe'l va ravish yasovchi

74. To'g'ri qo'yilgan qo'shimchalarni toping: Rp: *Tabulett Analgin* _.

- a) -a/ -a
- b) -a/ -um
- c) -ae/ -i
- d) -um/ -ae
- e) -i/ -ae

75. Quyidagi retseptni to'ldiring: Infusi ... Leonuri

- a) herbae
- b) folium
- c) baccarum
- d) herbas
- e) cortex

76. Berilgan retseptura iborasini to'ldiring: Succu ... Myrtilli

- a) baccarum
- b) baccae
- c) bacca
- d) baccus
- e) baccum

77. «Moychechak o'tining damlamasi» iborasining retsept shaklini aniqlang.

- a) Infusi herbae Chamomillae
- b) Decocti herbarum Chamomillae
- c) Infusum folium Chamomillae
- d) Decoctum cortex Chamomillae
- e) Tincturae herbae Chamomillae

78. Tarjima qiling: muskul boylami.

- a) ligamentum musculi
- b) musculus ligamentum
- c) musculus gluteus
- d) ligamentum nuchae
- e) ligamentum musculum

79. Nuqtalar o'rniga kerakli so'zni qo'ying: Qizilo'n-gachning xavfli o'smasi — Cancer ...

- a) gaster
- b) oesophagi

- c) uteri
- d) oesophagus
- e) uterus

80. *Quyidagi retseptura iborasini tugallang: Misce, fiat unguent...*

- a) -a
- b) -i
- c) -um
- d) -orum
- e) -is

81. *Tinchlantiruvchi dori nomini ko'rsating.*

- a) Anstress, Tranquil
- b) Novacainum, Corvalolum
- c) Amidopyrinum, Analginum
- d) Somnafinum, Luminalum
- e) Phenalginum, Vitaminum

82. *Siydik haydovchi dorini aniqlang.*

- a) Urothrophinum
- b) Glycirinum
- c) Amylum
- d) Phthivazidum
- e) Penicillinum

83. *«Yuqumsizlantiradigan» so'zining lotincha to'g'ri ma'nosini toping.*

- a) antiseptica
- b) anaesthetica
- c) contraceptica
- d) antipyretica
- e) antibiotica

- c) Formum durum
- d) Formarum durarum
- e) Formas durae

89. *Dorining yumshoq shaklining nomini toping.*

- a) Forma mollis
- b) Forma molla
- c) Formus mollus
- d) Formum mollum
- e) Formo mollo

90. *Dorining suyuq shakli qaysi?*

- a) Forma fluida
- b) Formus fluidus
- c) Formum fluidum
- d) Formorum fluidorum
- e) Formasum fluisum

91. *Lotin tilida sifatlarning lugʻat shaklini koʻrsating.*

- a) amarus, a, um: dexter, tra, trum;
- b) purus, um, er: oculus, a, er;
- c) auris, a, um; bene, a, us;
- d) sinister, o, e; nux, i, us;
- e) mays, a, um; flavi, o, ae.

92. *Toʻgʻri qoʻyilgan qoʻshimchalarni toping: Rp: Extract_ foli_ Menth_ piperit_.*

- a) -orum/ -ae/ -idis/ -is
- b) -a/ -orum/ -is/ -is
- c) -ae/ -is/ -e/ -ae
- d) -arum/ -idis/ -e/ -ae
- e) -i/ -orum/ -ae/ -ae

93. *-eus va -aceus soʻz yasovchi qoʻshimchalari qanday maʼnoni anglatadi?*

- a) belgini, rangni
- b) ogʻirlikni, tiniqlikni
- c) kattalikni, koʻplikni
- d) kichiklikni, ozlikni
- e) kenglikni, torlikni

94. *Qaysi javobda moslashgan aniqlovchi notoʻgʻri berilgan?*

- a) aqua Amigdalorum
- b) morbus chronicus
- c) extractum spissum
- d) oleum rectificatum
- e) aorta thoracica

95. *Quyidagi retseptni toʻldiring: Aqua Menthae ...*

- a) piperitae
- b) piperitea
- c) piperitas
- d) pyperitae
- e) piperitam

96. *Retseptdagi «Sanoning murakkab spirtli eritmasi» iborasini lotin tiliga tarjima qiling.*

- a) Tincturae Sennae compositae
- b) Tinctira Senna composita
- c) Infusae Sennae compositae
- d) Decoctae Sennae compositae
- e) Extractae Sennae compositae

97. *«Oshqozonning xavfli oʻsmasi» iborasi lotinchaga qanday tarjima qilinadi?*

- a) cancer ventriculi
- b) cancer gastricim

- c) cancer ventriculus
- d) cancer gastricus
- e) hammasi to'g'ri

98. «*Vesica urinaria*» o'zbekchaga qanday tarjima qilinadi?

- a) siydik pufagi
- b) o't pufagi
- c) qorin pardasi
- d) ko'z pardasi
- e) miya po'stlog'i

99. «*Extracti Crataegi fluidi*» retseptura iborasi qanday tarjima qilinadi?

- a) Do'lananing suyuq so'rimi
- b) Do'lananing quyuq so'rimi
- c) Itshumurtning suyuq malhami
- d) Kanakunjutning quyuq so'rimi
- e) Dastarboshning qattiq so'rimi

100. «*Marvaridgulning spirtli eritmasi*» iborasining tarjimasini toping.

- a) tinctura Calendulae
- b) tinctura Convallariae
- c) infusum Convallariae
- d) decoctum calandula
- e) species valerianae

39-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR

1. Uchinchi guruhga *Masculinum*, *Femininum* va *Neutrum* rodlariga tegishli otlar kirib, ular Nom. Sing. da har xil qo'shimchalarga ega bo'ladi. Uchinchi guruhdagi otlarning asosiy xususiyati, uchala roddagi otlar Gen. Sing. da **-is** qo'shimchasiga ega bo'lishidir.

2. *Masculinum* va *Femininum* rodlaridagi otlar kelishiklarda turlanganda bir xil qo‘shimchalarga ega bo‘ladi.
3. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlar teng murakkab bo‘ladi, bunda Gen. Sing. dagi bo‘g‘inlar soni Nom. Sing. dagi bo‘g‘inlar soniga teng bo‘ladi. Noteng murakkabda esa Gen. Sing. dagi bo‘g‘inlar soni Nom. Sing. dagi bo‘g‘inlar sonidan ortiq bo‘ladi. Masalan:

Teng murakkab	Noteng murakkab
Nom. Sing. Cut-is	cor-pus
Gen. Sing. cut-is	cor-po-ris

4. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning negizi Gen. Sing. dagi **-is** qo‘shimchasini olib tashlash bilan hosil qilinadi:

Kelishik	Teng murakkab ot	Negiz	Noteng murakkab ot	Negiz
Nom. Sing. Gen. Sing.	Cutis Cut-is	cut.	Cortex Cortic-is	cortic.

Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning lug‘at shakli birinchi o‘rinda Nom. Sing. shaklining to‘liq holi, keyin Gen. Sing. ning qo‘shimchasi, so‘ngra rodi ko‘rsatilib, oxirida tarjimai beriladi:

Radix, icis, **f** ildiz Nom. Sing. radix, Gen. Sing. radicis.

Bir bo‘g‘inli otlar lug‘atda Nom. Sing. shakli bilan birga, Gen. Sing. shaklida ham to‘liq yoziladi: Flos, floris, m.

Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo‘shimchalari

Causus	Singularis		Pluralis	
	Masc. Femin.	Neutrum	Masc. Femin.	Neutrum
Nominativus			es	a
Genetivus	is	is	um	um
Dativus	i	i	ibus	ibus
Accusativus	em	Acc. -Nom.	es	a
Ablativus	e	e	ibus	ibus

Otlarning uchinchi guruhda turlanish namunasi
Cortex **icis, m-** Solutio, **onis, f-** Semen, **inis, n-**

Singularis			
Casus	Masculinum	Femininum	Neutrum
Nom.	cortex	solutio	semen
Gen.	cortic—is	solution—is	semin—is
Acc.	cortic—em	solution—em	semen
Abl.	cortic—e	solution—e	semin—e
Pluralis			
Nom.	cortic—es	solution—es	semin—a
Gen.	cortic—um	solution—um	semin—um
Acc.	cortic—es	solution—es	semin—a
Abl.	cortic—ibus	solution—ibus	semin—ibus

40-§. BIRINCHI GURUH SIFATLARINING UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR BILAN MOSLASHISHI

Birinchi guruh sifatlari uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan rodxa va sonda moslashib, faqat kelishiklar bo'yicha turlanganda qo'shimchalar har xil bo'ladi. Masalan: *Amarus*, **a, um** —achchiq sifatini cortex, icis, m —po'stloq, radix, icis, **f**—ildiz, semen, **inis, n**—urug' otlar bilan moslashtir-sak, unda quyidagilar hosil bo'ladi:

Cortex amarus — achchiq po'stloq
radix amara — achchiq ildiz
semen amarum — achchiq urug'

Bunday hollarda cortex, radix, semen otlari uchinchi guruhda amarus, a, um sifati esa, birinchi va ikkinchi guruhda kelishiklar bo'yicha turlanadi.

Sifatlarning otlar bilan moslashuv namunasi

1. Liquor flavus — sariq suyuqlik
liquor, oris, m — suyuqlik
flavus, a, um — sariq

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	liquor flavus	liquor-es flav-i
Gen.	liquor-is flav-i	liquor-um flav-orum
Acc.	liquor-em flav-um	liquor-es flav-os
Abl.	liquor-e flav-o	liquor-ibus flav-is

2. Radix amara
radix, **icis, f**
amarus, **a, um**
- achchiq ildiz
— ildiz
— achchiq

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	radix amara	radic-es amar-ae
Gen.	radic-is amar-ae	radic-um amar-aum
Acc.	radic-em amar-am	radic-es amar-as
Abl.	radic-e amar-a	radic-ibus amar-is

3. Semen amarum
semen, **inis, n**
amarus, **a, um**
- achchiq urug'
— urug'
— achchiq

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	semen amarum	semin-a amar-a
Gen.	semin-is amar-i	semin-us amar-orum
Acc.	semin-en amar-um	semin-a amar-a
Abl.	semin-e amar-o	semin-ibus amar-is

semen, **inis, n**

41-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI MASCULINUM RODIGA TEGISHLI OTLAR

Nominativus	Genetivus	Misollar
— o	— onis	pulmo, pulmonis — o'pka
	— inis	homo, hominis — odam
— or	— oris	liquor, liquoris — suyuqlik
— os	— oris	flos, floris — gul
— er	— eris	aether, aetheris — efir
— ex	— ris	venter, ventris — qorin
	— icis	cortex, corticis — po'stloq
-es	— edis	pes, pedis — oyoq
	— etis	paries, parietis — to'siq
	— itis	stipes, stipitis — novda

Qoidadan tashqari holat

1. Quyidagi otlar Neutrus rodiga qarashli:
Os, oris, n — og‘iz, tuber, eris, n bo‘rtma, tugunak, piper, eris, n — qalampir, cor, cordis, n — yurak, os, ossis, n — suyak, Papaver, eris, n — ko‘knori, cadaver, eris, n — jonsiz (o‘lik) tana.
2. Quyidagi otlar Femininum rodiga qarashli:
Gaster, gastris, f — oshqozon, me‘da; mater, matris, f — miya pardasi.

42-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI MASCULINUM RODIGA OID OTLARNING YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. -tor, -sor, -xor so‘z yasovchi qo‘shimchalari harakat ma‘nosini anglatadi:

<i>Flexor</i>	— bukuvchi, <i>flectere</i> — bukmoq
<i>extensor</i>	— to‘g‘rilovchi (yoziluvchi), <i>extendere</i> — to‘g‘rilamoq
<i>adductor</i>	— yaqinlashtiruvchi, <i>adducere</i> — yaqinlashtirmoq
<i>abductor</i>	— uzoqlashtiruvchi, <i>abducere</i> — uzoqlashtirmoq
<i>rotator</i>	— aylantiruvchi, <i>rotare</i> — aylantirmoq
<i>levator</i>	— ko‘taruvchi, <i>lovare</i> — ko‘tarmoq fe‘llaridan hosil qilingan.

2. -or so‘z yasovchi qo‘shimchasi jismoniy yoki ruhiy holat ma‘nosini anglatadi:

<i>Dolor</i>	— og‘riq, <i>dolere</i> — og‘rimoq
<i>tumor</i>	— shish, o‘sma, <i>tumere</i> — shishmoq
<i>rubor</i>	— qizarish, <i>rubere</i> — qizarmoq fe‘llaridan hosil qilingan

43-§. QUIYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	Apex, icis, m	— uchki qism, boshi
	cor, cordis, n	— yurak
	cortex, icis, m	— po‘stloq (teriga oid)
	gaster, tris, f	— oshqozon
	os, oris, n	— og‘iz
	os, ossis, n	— suyak
	per os	— og‘iz orqali
	pes, pedis, m	— oyoq
	pulmo, onis, m	— o‘pka
	musculus sphincter, eris, m	— qisuvchi muskul
	ureter, eris, m	— siydik yo‘li
S—M:	musculus extensor, oris, m	— yozuvchi muskul
	musculus flexor, oris, m	— bukuvchi muskul
	musculus abductor, oris, m	— uzoqlashtiruvchi muskul
	musculus adductor, oris, m	— yaqinlashtiruvchi muskul
	musculus rotator, oris, m	— aylantiruvchi muskul
	musculus levator, oris, m	— ko‘taruvchi muskul
	calor, oris, m	— issiqlik
	dolor, oris, m	— og‘riq
	paries, etis, m	— to‘siq
	tuber, eris, m	— bo‘rtma
	tumor, oris, m	— shish, o‘sma
	vomer, eris, m	— dimog‘ suyagi
M—F:	aether, eris, m	— efir
	auctor, oris, m	— retsept yozgan kishi, muallif
	pro auctore	— muallif uchun
	cortex, icis, m	— po‘stloq (o‘sim.)
	flos, oris, m	— gul

	liquor, oris, m	— suyuqlik
	liquor Ammonii	— suv maza
	anisatus	— novshadil arpabodiyon tomchisi
F:	adeps, icis, m	— yogʻ, charvi
	aër, aëris, m	— havo
	Bursa pastoris	— jagʻ-jagʻ, ochambiti
	carbo, onis, m	— koʻmir
	odor, oris, m	— hid
	sapo, onis, m	— sovun
	sapor, oris, m	— maza
	stipes, itis, m	— novda (bot.)
	Papaver, eris, n	— koʻknor
	Piper, eris, n	— qalampir, murch
	Polygonum	— suvqalampir
	hydropiper	
	tuber, eris, n	— boʻrtma, tugunak

44-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH ATAMALAR

Lotincha	Yunoncha	O'zbekcha
homo	anthropos	odam (erkak kishi)
pes	podos	oyoq
pulmo	pneumon	o'pka
os	stomat	og'iz
tumor	onco	shish (o'sma)

 71-mashq. Quyidagi otlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M.

<i>Apex</i>	— oyoq
<i>cor</i>	— o'pka
<i>cortex</i>	— qisuvchi muskul
<i>gaster</i>	— siydik yo'li
<i>os</i>	— uchki qism
<i>per os</i>	— yurak
<i>pes</i>	— po'stloq
<i>pulmo</i>	— oshqozon
<i>musculus sphincter</i>	— og'iz
<i>ureter</i>	— og'iz orqali

 72-mashq. Quyidagi atamalarni mazmuni asosida moslashtiring. S—M.

<i>Musculus extensor</i>	— boʻrtma
<i>musculus flexor</i>	— shish, oʻsma
<i>musculus abductor</i>	— dimogʻ suyagi
<i>musculus adductor</i>	— toʻsiq
<i>musculus rotator</i>	— ogʻriq
<i>musculus levator</i>	— yozuvchi muskul
<i>calor</i>	— bukuvchi muskul
<i>dolor</i>	— yaqinlashtiruvchi muskul
<i>paries</i>	— aylantiruvchi muskul
<i>tuber</i>	— uzoqlashtiruvchi muskul
<i>tumor</i>	— koʻtaruvchi muskul
<i>vomer</i>	— issiqlik

 73-mashq. Lotin tilidagi otlarning oʻzbekcha muqobilini oʻz oʻrniga qoʻying. M—S.

<i>Aether</i>	— novshadil arpabodiyon tomchisi
<i>auctor</i>	— gul
<i>pro auctore</i>	— suyuqlik
<i>cortex</i>	— muallif
<i>flos</i>	— efir
<i>liquor</i>	— muallif uchun
<i>liquor Ammonii anisatus</i>	— poʻstloq

 74-mashq. Quyidagi soʻzlarning lotincha nomiga oʻzbekcha nomini moslashtiring. F.

<i>Adeps</i>	— novda
<i>aër</i>	— koʻmir
<i>Bursa pastoris</i>	— hid
<i>carbo</i>	— qalampir

<i>odor</i>	— bo‘rtma
<i>sapo</i>	— yog‘
<i>sapor</i>	— havo
<i>stipes</i>	— jag‘-jag‘
<i>Papaver</i>	— sovun
<i>Piper</i>	— maza
<i>Polygonum</i>	— ko‘knor
<i>hydropiper</i>	— suv maza
<i>tuber</i>	— suvqalampir

 75-mashq. *Quyidagi otlarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. Sing. et Gen. Sing. da turlang:*

M: yurak, po‘stloq, og‘iz, oshqozon, oyoq, o‘pka, issiqlik, og‘riq, to‘siq, bo‘rtma, shish, dimog‘ suyagi, efir, gul, suyuqlik, novshadil arpabodiyon tomchisi, yog‘, havo, jag‘-jag‘, ko‘mir, ko‘knor, qalampir, suvqalampir, bo‘rtma (bot.).

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen.Plur.
III	m	pulmo	pulmonis	pulmones	pulmonum

 76-mashq. *Quyidagi atamalarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

M: Cortex cerebri, apex linguae, apex cordis, nasus hominis, musculus adductores, abductores, flexores extensores: gangraena pulmonis, tumor cerebri

S—M: Cortex cerebelli, musculus sphincter, apex vesicae, digiti pedis, paries externus.

M—F: flores Calendulae, infusum florum Chamomillae, decoctum corticis Frangulae, liquor Burovi, liquor Ammonii anisatus, da medicamentum.

F: pro auctore, extractum Bursae pastoris fluidum, cortex Eucommiae, extractum florum Helichrysi, decoctum florum Tanacetii, extractum Viburni fluidum, flores Crataegi, extractum Polygoni hydropiperis fluidum.

 77-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling.*

M: odam gavdasi, oyoq sinishi, yurakning o'rta venasi, o'ng va chap o'pka, o'pkaning uchki qismi.
S—M: quymuchga oid bo'rtma, ichki to'siq, yozuvchi muskul, ko'tariluvchi muskul, uzoqlashtiruvchi muskul, yuqori jag' bo'rtmasi, xavfsiz o'sma, xavfli o'sma.
M—F: moychechak guli, tirnoqgul guli damlamasi, faollashtirilgan ko'mir, novshadil arpabodiyon tomchisi, chirqanoq bargi, mevasi va po'stlog'i.
F: Qora marjon daraxti guli, itshumurt po'stlog'i qaynatmasi, jag'-jag', etil efiri, dastarbosh guli, suvqalampir suyuq ekstrakti.

 78-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlarga moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Apex (internus, a, um) sapor (amarus, a, um);
pulmo (dexter, tra, trum) carbo (activatus, a, um);
aether (purus, a, um) liquor (puris, a, um);
tuber (ischiadicus, a, um) pulmo (sinister, tra, trum).

 79-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Florum Calendulae 30,0
Da. Signa: Chayqash uchun damlama.
Recipe: Carbonis activati 100,0
Da in scatula.
Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Infusi herbae Bursae pastoris ex 10,0—200 ml
Da. Signa: 1—2 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Extracti Bursae pastoris fluidi
Extracti Viburni fluidi ana 10 ml
Misc. Da.
Signa: 20 tomchidan kuniga 3 marta.

Recipe: Decocti corticis Eucommiae ex 10,0—200 ml
Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Infusi florum Tiliae 50 ml
Da. Signa: Chayqash uchun.

 80-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Moychechak gulidan 30,0
Ber. Belgila. Choy kabi damla.

Ol: Burov suyuqligidan 100 ml
Ber. Belgila: Malham uchun.

Ol: Novshadil arpabodiyon tomchisidan 15 ml
Ber. Belgila: 5—10 tomchidan kuniga
2—3 marta.

Ol: Suvqalampir suyuq ekstrakti
Bodrezak suyuq ekstraktidan teng miqdorda 20 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2—3 marta.

Ol: Novshadil arpabodiyon tomchisidan 50 ml
Gulxayri sharbatidan 30,0
Tozalangan suvdan 200 ml
Aralashtir. Ber.

Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 2 marta.

Ol: Alnus po'stlog'i damlamasidan 15,0—200 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—4 marta.

Mavzularga oid savollar

1. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning asosiy xususiyati nimadan iborat?
2. Teng murakkab otlar deganda nimani tushunasiz?

3. Noteng murakkab otlar deganda nimani tushunasiz?
4. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning negizini qanday aniqlash mumkin?
5. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning lugʻat shakli qanday yoziladi?
6. Birinchi guruh sifatleri uchunchi guruhda turlanuvchi otlar bilan qanday moslashadi? Misollar keltiring.
7. *Masculinum* rodiga tegishli otlar *Nom. Sing.*da qanday qoʻshimchalarga ega?
8. *Masculinum* rodiga oid otlarning yasashida qanday soʻz yasovchi qoʻshimchalar qoʻllaniladi?
9. Lotincha-yunoncha maʼnodosh atamalarni bayon eting.

Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Salus populi — suprema lex.
 Xalq farovonligi — oliy qonun.
Dulce et decorum est pro patria mori.
 Vatan uchun jon bermoq baxt va sharaf erur.
Vivere est cogitare.
 Yashamoq — fikr yuritmoqdir.
Vox audita latet, littera scripta manet.
 Aytilgan soʻz uchib ketar, yozilgani qolar.
Bonum initium est dimidium facti.
 Yaxshi boshlangan ish—yarim bitgan ish.

45-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI FEMININUM RODIGA TEGISHLI OTLAR

Femininum rodiga tegishli otlar *Nom. Sing.*da quyidagi qoʻshimchalarga ega:

Nominativus	Genetivus	Misollar
—as	— atis	extremitas, extremitatis — uchi, oxiri
—es	—is	tabis, tabis — oriqlash
—is	—idis	colitis, colitidis — yoʻgʻon ichak shilliq pardasining yalligʻlanishi
	—is	auris, auris — quloq
—us	—utis	senectus, senectutis — qarilik
	—udis	incus, incudis — sandon, ichki togʻay (quloqda)

—ax	—acis	borax, boracis — tanakor
—ux	—ucis	nux, nucis — yongʻoq
—ix	—icis	radix, radiceis — ildiz
—s	—tis	mens, mentis — aql, idrok
—x	—gis	meninx, meningis — miya pardasi
—do	—inis	hirudo, hirudinis — zuluk
—go	—inis	mucilago, mucilaginis — shilliq modda
—io	—onis	solutio, solutionis — eritma

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Masculinum* rodiga tegishli:

Canalis, **is, m** — yoʻl, kanal; lapis, **idis, m** — tosh; pulvis, **eris, m** — kukun; axis, **is, m** — boʻyin umurtqasi; penis, **is, m** — olat, erkaklarning jinsiy aʼzosi; sanguis, **inis, m** — qon; unguis, **is, m** — tirnoq; vermis, **is, m** — chuvalchangsimon qurt, gijja; dentis, **m** — tish; hydrops, **opis, m** — istisqo; thorax, **acis, m** — koʻkrak qafasi; larynx, laryngis — hiqildoq; pharynx, **ngis, m** — halqum, yutqin; coccyx, **ygis, m** — dum suyagi; tendo, **inis, m** — pay, chandir; margo, **inis, m** — qirra, chekka.

Quyidagi otlar Neutrum rodiga qarashli:

Pancreas, pancreatis, **n** — meʼda osti bezi; vas, vas-sis — tomir.

46-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI FEMININUM RODIGA TEGISHLI OTLARNING YASALISHIDA ISHLATILADIGAN SOʻZ YASOVCHI QOʻSHIMCHALAR

1. **-io** soʻz yasovchi qoʻshimchasi harakat yoki harakat natijasini ifodalaydi:

contusio — shikastlanish, lat yeyish, *contundere* — urmoq

curatio — davolash, *curare* — davolamoq

solutio — eritma, *solvere* — eritmoq feʼllaridan hosil qilingan

2. **-itis** soʻz yasovchi qoʻshimchasi yalligʻlanish jarayonini anglatadi:

bronchitis — bronx shilliq pardasining yalligʻlanishi

<i>hepatitis</i>	— jigarning yallig‘lanishi
<i>hephritis</i>	— buyrakning yallig‘lanishi
<i>gingivitis</i>	— milk shilliq qavatining yallig‘lanishi

3. **-osis** so‘z yasovchi qo‘shimchasi moddaning ko‘payishi yoki to‘planishini ko‘rsatadi:

<i>monocytosis</i>	— monositlarning qonda ko‘payishi
<i>lipomatosis</i>	— yog‘ to‘qimalarining ayrim a‘zo qismlarida to‘planishi

4. **-iasis** so‘z yasovchi qo‘shimchasi kasallikni anglatadi:

<i>amaebias</i>	— amyobali ichburug‘
<i>leontiasis</i>	— moxov kasalligi

47-§. TIBBIY AMALIYOTDA QO‘LLANILADIGAN ANIONLAR NOMI

<i>Acetas, atis, m</i>	— asetat
<i>arsenas, atis, m</i>	— arsenat
<i>arsenis, itis, m</i>	— arsenat
<i>benzoas, atis, m</i>	— benzoat
<i>bromidum, i, n</i>	— bromid
<i>carbonas, atis, m</i>	— karbonat
<i>citras, atis, m</i>	— sitrat
<i>chloridum, i, n</i>	— xlorid
<i>iodidum, i, n</i>	— yodid
<i>nitras, atis, m</i>	— nitrat
<i>nitris, itis, m</i>	— nitrit
<i>phosphas, atis, m</i>	— fosfat
<i>salicylas, atis, m</i>	— salitsilat
<i>sulfas, atis, m</i>	— sulfat
<i>tetraboras, atis, m</i>	— tetraborat
<i>gluconas, atis, m</i>	— glukonat
<i>glycerophosphas, m</i>	— glitserofosfat
<i>hydrocarbonas, atis, m</i>	— gidrokarbonat
<i>hydrochloridum, i, n</i>	— gidroxlrid

48-§. QUIYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>Appendix, icis, f</i>	— o'simta
	<i>articulatio, onis, f</i>	— bo'g'im
	<i>auris, is, f</i>	— quloq
	<i>basis, is, f</i>	— asos
	<i>canalis, is, f</i>	— yo'l, kanal
	<i>cartilago, inis, f</i>	— tog'ay
	<i>cavitas, atis, f</i>	— bo'shliq
	<i>dens, dentis, f</i>	— tish
	<i>hypophysis, is, f</i>	— miya (pastki) ortig'i
	<i>larynx, yngis, m</i>	— hiqildoq, bo'g'iz
	<i>pancreas, atis, n</i>	— me'da osti bezi
	<i>pervis, is, f</i>	— chanoq (jom)
	<i>pharynx, yngis, m</i>	— halqum, yutqin
	<i>thorax, acis, m</i>	— ko'krak qafasi
	<i>vas, vasis, n</i>	— tomir
	<i>amputatio, onis, f</i>	— kesib tashlash
	<i>anamnesis, is, f</i>	— kasallikning kelib chiqishi haqida ma'lumotnoma
	<i>auscultatio, onis, f</i>	— eshitib aniqlash, eshitib ko'rish
	<i>cirrhosis, is, f</i>	— to'qima kasalligi
	<i>contusio, onis, f</i>	— shikastlanish, lat yeyish
	<i>crisis, is, f</i>	— kasallik jarayonining keskin o'zgarishi
	<i>curatio, onis, f</i>	— davolash
	<i>diagnosis, is, f</i>	— kasallikni aniqlash
	<i>genesis, is, f</i>	— kelib chiqish, rivojlanish
	<i>lysis, is, f</i>	— buzilish
	<i>metastasis, is, f</i>	— kasallikning bir a'zo- dan ikkinchisiga o'tishi
	<i>mycosis, is, f</i>	— terining zamburug' kasalligi

<i>necrosis, is, f</i>	— to‘qimalarning o‘lishi
<i>palpatio, onis, f</i>	— qo‘l bilan paypaslab tekshirish
<i>paralysis, is, f</i>	— biron-bir a‘zo faoliyatining buzilishi, ishlamasligi
<i>percussio, onis, f</i>	— barmoq yoki bolg‘acha bilan urib ko‘rish, to‘qillatish
<i>prognosis, is, f</i>	— kasallik rivojini oldindan bilish
<i>sclerosis, is, f</i>	— skleroz, tomirda qonning zichlanishi
<i>sepsis, is, f</i>	— sepsis, qon orqali zaharlanish
<i>stenosis, is, f</i>	— stenoz, torayish
<i>transfusio onis, f</i>	— transfuziya, quyish
<i>transfusio sanguinis</i>	— qon quyish
S—M: <i>cutis, is, f</i>	— teri
<i>bilis, is, f</i>	— o‘t (safro)
<i>extremitas, atis, f</i>	— uchi, oxiri
<i>graviditas, atis, f</i>	— homilador
<i>graviditas extrauterina</i>	— homilaning bachadondan tashqarida rivojlanishi
<i>iris, iridis, f</i>	— ko‘z rangdor pardasi
<i>meninx, ngis, f</i>	— miya pardasi
<i>sanguis, inis, m</i>	— qon
<i>symphysis, is, f</i>	— birlashish, qo‘shilish
<i>tendo, inis, m</i>	— pay, chandir
<i>terminatio, onis, f</i>	— xotima, yakun
<i>testis, is, m</i>	— tuxum (urug‘)
<i>tuberositas, atis, f</i>	— g‘adir-budur
<i>convulsio, onis, f</i>	— tutqanoq, mushaklarning beixtiyor qisqarishi

	<i>extractio, onis, f</i>	— 1) sugʻorish, olib tashlash, soʻrish, 2) ajratib olish (soʻrim)
	<i>febris, is, f</i>	— isitma, bezgak
	<i>incisio, onis, f</i>	— kesik
	<i>inflammatio, onis, f</i>	— yalligʻlanish
	<i>paresis, is, f</i>	— qisman shol, falaj boʻlish
	<i>perforatio, onis, f</i>	— teshilish
	<i>synthesis, is, f</i>	— qoʻshilma, birikma
	<i>tussis, is, f</i>	— yoʻtal
M—F:	<i>Adonis, idis, m</i>	— gulizardak
	<i>borax, acis, f</i>	— tanakor
	<i>Digitalis, is, f</i>	— angishvonagul
	<i>dosis, is, f</i>	— miqdor oʻlchovi
	<i>emulsio, onis, f</i>	— emulsiya, bir-biriga mos kelmaydigan ikki xil suyuqlik aralashmasi
	<i>Filix, icis, f</i>	— qirqquloq
	<i>hirudo, onis, f</i>	— zuluk
	<i>injectio, onis, f</i>	— tomir yoki teri ostiga igna orqali dori yuborish
	<i>mucilago, inis, f</i>	— shilliq modda
	<i>narcosis, is, f</i>	— ogʻriq sezdirmaydigan yoki behush qilish
	<i>pars, partis, f</i>	— qism
	<i>pulvis, eris, m</i>	— kukun
	<i>radix, icis, f</i>	— ildiz
	<i>solutio, onis, f</i>	— eritma
	<i>Thermopsis, idis, f</i>	— afsonak
	<i>pix, picis, f</i>	— yelim
	<i>Pix liquida</i>	— qatron
F:	<i>apis, is, f</i>	— asalari
	<i>Arachis idis, f</i>	— yeryongʻoq

<i>aspersio, onis, f</i>	— sepma dori
<i>basis, is, f</i>	— asos
<i>Mays, ydis, f</i>	— makkajo‘xori
<i>nux, nucis, f</i>	— yong‘oq
<i>Plantago, inis, f</i>	— zubtutum
<i>Ribes, is, n</i>	— qorag‘at
<i>Sinapis, is, f</i>	— xantal
<i>Solutio Ammonii caustici</i>	— novshadil spirti
<i>suspensio, onis, f</i>	— suspenziya

**49-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA’NODOSH
ATAMALAR**

Lotincha	Yunoncha	O‘zbekcha
cutis	derma	teri
articulatio	arthron	bo‘g‘im
dens	odontos	tish
sanguis	haema	qon
cartilago	chondros	tog‘ay
vas	angion	tomir
auris	otos	quloq

81-mashq. Quyidagi otlarning lotin nomiga qarab o‘zbekcha muqobilini o‘z o‘rniga qo‘ying. *M.*

<i>Appendix</i>	— qo‘l bilan paypaslab kasallikni aniqlash
<i>articulatio</i>	— qon orqali zaharlanish
<i>auris</i>	— kasallikning bir a‘zodan ikkinchisiga o‘tishi
<i>cartilago</i>	— kasallikni aniqlash
<i>dens</i>	— shikastlanish
<i>larynx</i>	— davolash
<i>pancreas</i>	— eshitib ko‘rish
<i>pharynx</i>	— kasallikning kelib chiqishi haqida ma‘lumotnoma
<i>thorax</i>	— o‘siq
<i>amputatio</i>	— bo‘g‘im

<i>anamnesis</i>	— tog‘ay
<i>auscultatio</i>	— quloq
<i>contusio</i>	— tish
<i>curatio</i>	— hiqildoq
<i>diagnosis</i>	— me‘da osti bezi
<i>metastasis</i>	— halqum
<i>palpatio</i>	— ko‘krak qafasi
<i>sepsis</i>	— kesib tashlash

 82-mashq. Quyidagi atamalarni ma‘nosiga qarab joylashtiring. S—M.

<i>cutis</i>	— qisman shol, falaj bo‘lish
<i>bilis</i>	— teshilish
<i>extremitas</i>	— yo‘tal
<i>graviditas</i>	— isitma, bezgak
<i>meninx</i>	— yallig‘lanish
<i>sanguis</i>	— sug‘urish
<i>tendo</i>	— teri
<i>terminatio</i>	— o‘t (safro)
<i>convulsio</i>	— uchi, oxiri
<i>extractio</i>	— homiladorlik
<i>febris</i>	— miya pardasi
<i>inflammatio</i>	— qon
<i>paresis</i>	— pay, chandiq
<i>perforatio</i>	— xotima
<i>tussis</i>	— tutqanoq

 83-mashq. Lotincha so‘zlarni o‘zbekchasi bilan moslashtiring. M—F.

<i>Adonis</i>	— igna bilan dori yuborish
<i>borax</i>	— qirqquloq
<i>Digitalis</i>	— yelim
<i>dosis</i>	— afsonak
<i>emulsio</i>	— eritma
<i>mucilago</i>	— gulizardak

<i>pulvis</i>	— tanakor
<i>radix</i>	— angishvonagul
<i>solutio</i>	— o'lovli miqdor
<i>Thermopsis</i>	— ikki xil suyuqlik qorishmasi
<i>pix</i>	— shilliq modda
<i>injectio</i>	— kukun
<i>Filix</i>	— ildiz

 84-mashq. *Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab o'rniga qo'ying. F.*

<i>Apis</i>	— novshadil spirti
<i>Arachis</i>	— suspenziya
<i>aspersio</i>	— xantal
<i>Mays</i>	— qorag'at
<i>nux</i>	— asalari
<i>Plantago</i>	— yeryong'oq
<i>Ribes</i>	— sepma
<i>Sinapis</i>	— makkajo'xori
<i>suspensio</i>	— yong'oq
<i>solutio Ammonii</i>	— zubtutum

 85-mashq. *Quyidagi otlarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. Sing. Gen. Sing. et Pluralis da turlang.*

- M: asos, yo'l, bo'shliq, miya ortig'i, chanoq, tomir, to'qima kasalligi.
 S—M: ko'z rangdor pardasi, birlashish, tuxum, kesik, qo'shilma.
 M—F: qirqquloq, zuluk, behush qilish, qism, kukun, qatron.
 F: yeryong'oq, sepma, makkajo'xori, zubtutum, qorag'at, xantal.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen. Plur.
III	f	solutio	solutionis	solutiones	solutionum

 86-mashq. *Quyidagi atamalarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

- M: articulatio composita, cavitas thoracis, cavitas pharyngis, cavitas oris, dens serotinus, auris interna, basis crani, cervix uteri, transfusio sanguinis, radix pulmonis.
- S—M: articulationes digitorum pedis, ligamentum apicidentis, arteria carotis interna, plicae iridis, compressio cerebri, raphe pharyngis, canalis radices dentis, symphysis mandibulae, erosio cervici uteri, graviditas extra uterina, tussis convulsiva, tumor laryngis.
- M—F: infusum radices Valerianae, solutio Iodi spirituosae, solutio Folliculino oleosa pro injectionibus, solutio Natrii chloridi isotonica, solutio Ammonii caustici, extractum Thermopsideis siccum infusum radices Althaeae, pix liquida Betulae, extractum Aloës fluidum.

 87-mashq. *Quyidagi so'zlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: o'ng qism, burun tog'ayi, tog'ay uchi, dumg'aza suyagi bo'shlig'i, o'rta, ichki va tashqi quloq, ko'rish yo'li (kanali), limfa tomiri, o'pka asosi, murakkab bo'g'in, qon quyish.
- S—M: ichki to'siq, miya pardasi, tanglay yo'li, keng pay, sut tishlari, me'daning kengayishi, qizilo'ngachning torayishi.
- M—F: natriy brom, kaliy brom, eritma, igna orqali dori yuborish uchun suv, achchiq ildiz, murakkab kukun, rovoch ildizi kukuni, angishvonagul bargi kukuni, gulizardak o'ti, afsonak o'ti damlamasi, amidopirin kukuni, yeryong'oq moyi, paxta ildizi po'stlog'i, shirinmiya ildizining murakkab kukuni, novshadil spirti.

 88-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlarga moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Pulvis (compositus, a, um) solutio (spirituosus, a, um) bronchitis (acutus, a, um) auris (medius, a, um) pleuritis (siccus, a, um) meningitis (epidemicus, a, um) articulatio (compositus, colitis (chronicus, a, um) a, um).

 89-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Infusi herbae Thermopsidis 0,1—100 ml

Liquoris Ammonii anisati 1 ml

Natrii benzoatis 0,6

Sirupi Althaeae 20 ml

Misce. Da.

Signa: Bir choy qoshiqdan kuniga

3—4 mahal.

Recipe: Tabulettas Oleandomycini phosphatis obductas numero 25

Da. Signa: 1 tabletkadan kuniga 4—6 mahal.

Recipe: Boracis

Natrii hydrocarbonatis ana 20,0

Natrii chloridi 10,0

Olei Menthae guttas III

Misce, fiat pulvis

Da. Signa: Chayqash uchun.

Recipe: Calcii carbonatis praecipitatis

Natrii hydrocarbonatis

Bismuthi subnitratris ana 0,3

Extracti Belladonnae 0,015

Misce, fiat pulvis.

Dentur tales doses numero 20

Signetur: 1 donadan kuniga 3 marta.

Recipe: Strychnini nitratris 0,05.

Phenobarbitali 5,0

Pulveris et radices Valerianae quantum satis

Misce, fiat pilulae numero 100

Da. Signa: Har kuni 2—3 hab doridan.

Recipe: Chlorali hydratis 1,0

Mucilaginis Amyli

Aquae destillatae ana 25 ml

Misce. Da.

Signa: 1 donadan huqna uchun.

Recipe: Pulveris foliorum Digitalis 0,05

Sacchari 0,3

Misce, fiat pulvis. Da tales doses numero 12

Signa: 1 donadan kuniga 3—4 mahal.

90-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

OI: 5 % li Glukoza eritmasidan 5 ml

Shunday miqdorda 6 ta ampula ber.

Belgila: Ko'k tomirga yuborish uchun.

OI: 0,1 Tetratsiklin gidrokslorid tabletkasidan

30 dona ber.

Belgila: 2 tabletkadan kuniga 3—4 mahal.

OI: Natriy xloriddan 0,45

Natriy gidrokarbonat

Kalsiy xlorid

Kalsiy xloriddan teng miqdorda 0,01

Glukozadan 0,5

Igna orqali quyish uchun suvdan 500 ml

Aralashtirilsin! Tozalansin! Berilsin!

Belgilansin: Ko'k tomirga yuborish uchun (tomchilab).

OI: Pilokarpin gidroksloriddan 0,1

Tozalangan suvdan 10 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: Ko'zga tomizish uchun.

- Ol: Bariy sulfiddan 20,0
Rux oksidi
Bug‘doy ohoridan teng miqdorda 10,0
Aralashtir. Bankada ber.
Belgila: Sochni to‘kish uchun.
- Ol: Zubtutum shirasidan 50 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
- Ol: Qayin qatronidan 5,0
Kseroformdan 3,0
Kanakunjut moyidan 100 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: Bog‘lash (malham) uchun
(Vishnevskiy surtmasi).

? Mavzularga oid savollar

1. *Femininum* rodiga tegishli otlar *Nom. Sing.*da qanday qo‘shimchalarga ega?
2. *Femininum* rodiga oid otlarning yasashida qanday so‘z yasovchi qo‘shimchalar qo‘llaniladi?
3. Tibbiy amaliyotda qo‘llaniluvchi anionlarni izohlang.
4. Lotincha-yunoncha ma‘nodosh atamalarni bayon eting.
5. Birinchi guruhdagi sifatlar uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan rodga qanday moslashadi?

! Mustaqil o‘rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so‘zlar

Amicus cognoscitur amore, more, ore, re.

Do‘st mehr-muhabbatda, axloqda, gapda va ishda bilinar.

Amor tussisque non celatur.

Sevgi va yo‘talni yashirib bo‘lmaydi.

Tempora mutantur et nos mutamur in illis.

Zamon o‘zgaryapti, shu bilan birga biz ham o‘zgaryapmiz.

Si vera narretis, non opus sit testibus.

Agar haqiqatni gapirsangiz, guvohga hojat yo‘q.

Mendaci homini verum quidem dicenti credere non solemus.

Yolg‘onchining rost gapi ham yolg‘on bo‘lur.

**50-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI
NEUTRUM RODIGA TEGISHLI OTLAR**

Neutrum rodiga oid otlar *Nom. Sing.*da quyidagi qo‘shimchalarga ega:

Nominativus	Genetivus	Misollar
—en	—inis	adbomen, adbominis, n — oshqozon, me‘da
—us	oris	corpus, corporis, n — gavda, tana
	—eris	ulcus, ulceris, n — yara
	—uris	pus, puris, n — yiring, madda
—ur	—oris	femur, femoris, n — son
	—uris	sulfur, sulfuris, n — oltingugurt
—ut	—itis	occiput, occipitis — ensa
—ma	—atis	trauma, traumatis, n — shikastlanish
—l	—llis	mel, mellis, n — asal
	—	fel, fellis, n — o‘t (safro)
—c	—tis	lac, lactis, n — sut
—e	—is	secale, secalis, n — javdarli bug‘doy
—al	—alis	animal, animalis, n — hayvon
—ar	—aris	calcar, calcaris, n — pix

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Masculinum* rodiga qaraydi:

Ren, renis, m—buyrak; Lien, lienis, m—taloq; lichen, inis, m—temiratki; sal, is, m—tuz; aden, is, m—bez.

**51-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI
NEUTRUM RODIGA TEGISHLI OTLARNING
YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN SO‘Z
YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR**

1. **-itis** so‘z yasovchi qo‘shimchasi yallig‘lanish jarayonini ifodalaydi:

hepatitis — jigar yallig‘lanishi, *hepar*—jigar,
arthritis — bo‘g‘im yallig‘lanishi, *arthron* — bo‘g‘im so‘zidan hosil qilingan.

2. **-ema** va **-oma** so‘z yasovchi qo‘shimchalari sepkil, shish va yiringli yara ma‘nosini anglatadi:

<i>blepharodema</i>	— koʻz qovoqlarining shishi
<i>adenoma</i>	— bez shishi
<i>odontoma</i>	— tish shishi
<i>emphysema</i>	— terining havo borligi natijasida kengayishi
<i>exanthema</i>	— terida toshma paydo boʻlishi

1. **-osis** soʻz yasovchi qoʻshimchasi yalligʻlanishga oid boʻlmagan kasalliklarni ifodalaydi:

<i>nephrosclerosis</i>	— buyrak sklerozi
<i>acidosis</i>	— kislotaning meʼyoridan ortiq boʻlishi
<i>neurosis</i>	— asab sistemasi faoliyatining buzilishi

2. **-asis, -esis** soʻz yasovchi qoʻshimchalari yalligʻlanishga oid boʻlmagan kasalliklarning sharoitini, harakatini yoki holatini aniqlaydi:

<i>choletihiasis</i>	— oʻt pufagida tosh paydo boʻlish kasalligi
<i>diuresis</i>	— maʼlum vaqt ichida hosil boʻlgan siydik miqdori

52-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M.	<i>Abdomen, inis, n</i>	— oshqozon, meʼda
	<i>caput, itis, n</i>	— bosh, boshcha
	<i>corpus, oris, n</i>	— gavda, tana
	<i>diaphragma, atis, n</i>	— koʻkrak-qorin toʻsigʻi (muskulli devor)
	<i>femur, oris, n</i>	— son
	<i>foramen, inis, n</i>	— teshik
	<i>hepar, atis, n</i>	— jigar
	<i>lien, lienis, m</i>	— taloq
	<i>pectus, oris, n</i>	— koʻkrak
	<i>ren, renis, m</i>	— buyrak
	<i>asthma, atis, n</i>	— nafas qisishi

	<i>carcinoma, atis, n</i>	— xavfli o'sma, rak
	<i>glaucoma, atis, n</i>	— ko'z ichi qon bosimi-ning oshishi
	<i>sarcoma, atis, n</i>	— biriktiruvchi to'qimadan o'sadigan xavfli o'sma
M:	<i>symptoma, atis, n</i>	— belgi, alomat
	<i>aden, enis, m</i>	— bez
	<i>crus, cruris, n</i>	— boldir
	<i>occiput, itis, n</i>	— ensa
	<i>rete, is, n</i>	— to'rsimon parda (ko'zga oid)
	<i>zygoma, atis, n</i>	— yong'oq
	<i>viscus, eris, n</i>	— ichki
	<i>eczema, atis, n</i>	— chilla yara
	<i>emphysema, atis, n</i>	— terining havo borligi natijasida kengayishi
	<i>erythema, atis, n</i>	— qizillik (dog')
	<i>neoplasma, atis, n</i>	— o'sma
	<i>oedema, atis, n</i>	— shish
	<i>trachoma, atis, n</i>	— shilpiqlik (traxoma)
	<i>ulcus, eris, n</i>	— yara
	<i>vulnus, eris, n</i>	— jarohat
M—F:	<i>Secale, is, n</i>	— javdari bug'doy
	<i>Secale cornutum</i>	— shoxkuya (bot.)
	<i>sulfur, uris, n</i>	— oltingugurt
	<i>jecur, oris, n</i>	— jigar
	<i>oleum jecoris Aselli</i>	— baliq yog'i
	<i>semen, inis, n</i>	— urug'
	<i>rhizoma, atis, n</i>	— ildizpoya
	<i>viride, is, n</i>	— maysa, ko'kat
F:	<i>albumen, inis, n</i>	— oqsil
	<i>alumen, inis, n</i>	— achitqi, achchiqtosh
	<i>elixir, iris, n</i>	— eleksir
	<i>gargarisma, atis, n</i>	— chayqash
	<i>genus, eris, n</i>	— rod, jins
	<i>lac, lactis, n</i>	— sut

<i>mel, mellis, n</i>	— asal
<i>Nuphar, aris, n</i>	— nilufar (sariq gulli dori- vor suv o'simligi)
<i>sal, salis, m</i>	— tuz
<i>stigma, atis, n</i>	— tumshuqcha, og'izcha (bot.)
<i>tempus, oris, n</i>	— vaqt
<i>ex tempore</i>	— kerakli vaqtda, keragicha

**53-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH
ATAMALAR**

Lotincha	Yunoncha	O'zbekcha
lien	splen	taloq
caput	kephale	bosh
ren	nephros	buyrak
corpus	somat	tana, gavda
jecur	hepar	jigar
fel	chole	o't (safro)
pus	pyon	yiring
lac	galactos	sut

 91-mashq. Quyidagi atamalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. *M.*

<i>abdomen</i>	— belgi, alomat
<i>caput</i>	— xavfli o'sma
<i>corpus</i>	— taloq
<i>diaphragma</i>	— biriktiruvchi to'qima- dan o'sadigan xavfli o'sma
<i>femur</i>	— buyrak
<i>hepar</i>	— oshqozon
<i>lien</i>	— bosh
<i>pectus</i>	— gavda
<i>ren</i>	— ko'krak-qorin to'sig'i
<i>carcinoma</i>	— son
<i>symptoma</i>	— jigar
<i>sarcoma</i>	— ko'krak

 92-mashq. Quyidagi otlarni ma'nosiga qarab joylashtiring. S—M.

<i>aden</i>	— shilpiqlik
<i>crus</i>	— yara
<i>occiput</i>	— shish
<i>zygoma</i>	— jarohat
<i>eczema</i>	— bez
<i>erythema</i>	— boldir
<i>neoplasma</i>	— yong'oq
<i>oedema</i>	— ensa
<i>trachoma</i>	— qizillik (dog')
<i>ulcus</i>	— o'sma
<i>vulnus</i>	— chilla yara

 93-mashq. Lotincha atamalarni o'zbekcha muqobili bilan moslashtiring. M—F.

<i>Secale</i>	— ildizpoya
<i>sulfur</i>	— urug'
<i>jecur</i>	— ko'kat
<i>Secale cornutum</i>	— oltingugurt
<i>oleum jecoris Aselli</i>	— javdari bug'doy
<i>semen</i>	— jigar
<i>rhizoma</i>	— qorakuya
<i>viride</i>	— baliq yog'i

 94-mashq. Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab o'z o'rniga qo'ying. F.

<i>Albumen</i>	— tuz
<i>elixir</i>	— kerakli vaqtda
<i>alumen</i>	— sariq nufar
<i>gargarisma</i>	— oqsil
<i>lac</i>	— achitqi, achchiqtosh
<i>mel</i>	— eleksir
<i>Nuphar</i>	— chayqash
<i>sal</i>	— sut
<i>ex tempore</i>	— asal

95-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. et Singularis et Plur. da turlang.*

M: oshqozon, nafas qisishi, ko‘z ichi qon bosimining oshishi, belgi.
 S—M: to‘rsimon parda, yonoq, ensa, ichki, chilla yara.
 M—F: oltingugurt, jigar, urug‘, baliq yog‘i, ildizpoya.
 F: tumshuqcha, vaqt, chayqash, eleksir, oqsil, achitqi.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen.Plur.
III	n	rhizoma	rhizomatis	rhizomata	rhizomatum

96-mashq. *Quyidagi so‘z birikmalaridan tibbiy atama yasang va ma‘nosini aniqlang.*

branch	—	arthr	—	myocard	—
col	—	cervis	—	nephr	—
encephal	—	dermat	—	odont	—
gingiv	—	myos	—	parat	—
mast	—	neur	—	rach	—
vagin	—			stomat	—
rhin	—			prostat	—
polimyel	—			radicul	—
periton	—			metr	—
tonsill	—			gastr	—

97-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

M: foramen mandibulae, cavitas abdominis, foramen venae cavae, foramen apicis dentis, corpus humeri, caput femoris, ten dexter, angina pectoris, fractura femoris, emphysema pulmonum, carcinoma vesicae felleae.
 S—M. foramina incisiva, foramina palatina, foramen spinosum, rete testis, crus dextrum et sinistrum, lobuli hepatis, diaphragma pelvis, symptomata certa morbi, ulcus duodeni, vulnus capitis, erythema cutis.

- M—F: Sulfur praecipitatum, oleum jecoris Aselli, semen Lini, mucilago seminis Lini, rhizoma Filicis maris, pulvis Secalis cornuti.
- F: rhizoma Eleutherococci, semen Schizandrae, acidum Lacticum, rhizoma Nupharis lutei, stigma Maydis, radix Veratri.

 98-mashq. *Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: aylana teshik, son tanasi, chap buyrak, meʼda osti bezi tanasi, uzunchoq bosh, nafas qisishi belgisi, jigarning xavfli oʻsmasi.
- S—M: chap boldir, jigarning chap boʻlagi, toʻgʻri ichak yarasi, qizil ekzema, hiqildoq shishi, toʻsh tanasi.
- M—F: achchiq urugʻ, valeriana ildizpoyasi, zigʻir urugʻi, oshqovoq urugʻi, tozalangan oltingugurt, afsanak urugʻi.
- F: kuydirilgan achchiqtosh, makkajoʻxori popugi, achchiq bodom urugʻi, qora xantal urugʻi, oshqovoq urugʻi emulsiyasi.

 99-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Lien (sanus, a, um) crus (dexter, tra, trum) ren (sinister, tra, trum) corpus (luteus, a um) hepar (adiposus, a, um) alumen (ustus, a, um) oedema (malignus, a, um) gargarisma (tepidus, a, um).

 100-mashq. *Quyidagi retseptlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Recipe: Emulsi olei jecoris Aselli 200,0
Da in vitro fusco.
Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 2 mahal.
- Recipe: Corporis Vitrei 2 ml
Da in ampulla.
Signa: Teri ostiga yuborish uchun.

- Recipe: Sulfuris depurati
Magnesii oxydi
Sacchari ana 10,0
Misce. Da.
Signa: Yarim choy qoshiqdan ichish uchun.
- Recipe: Picis liquidae Betulae
Sulfuris praecipitati ana 3,0
Vaselini ad 30,0
Misce, fiat unguentum. Da.
Signa: Surtma.
- Recipe: Emulsi seminum Cucurbitae 100 ml
Da Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
- Recipe: Extracti stigmatum Maydis fluidi 20 ml
Da. Signa: 30—40 tomchidan kuniga 2—3 mahal.

 101-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Ol: Achchiqtoshdan 4,0
Borat kislotasidan 6,0
Tozalangan suvdan 200 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: Malham uchun.
- Ol: Tozalangan oltingugurtdan 0,3
Shaftoli moyidan 30,0
Aralashtirilsin! Tozalansin! Berilsin!
Belgilansin: Igna orqali yuborish uchun.
- Ol: Makkajo‘xori popugidan 20,0
Ber. Belgila: 1 stakan qaynoq suvga bir osh qoshiqda damlansin va 1 osh qoshiqdan kuniga uch mahaldan ichish uchun.
- Ol: Yeryong‘oq urug‘i emulsiyasidan 180 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga uch marta.
- Ol: Qorakuyaning suyuq ekstraktidan
Suvqalampirning suyuq ekstraktidan teng miqdorda 10 ml
Jag‘-jag‘ning suyuq ekstraktidan 10 ml
Aralashtirilsin. Berilsin.
Belgilansin: 30 tomchidan kuniga uch marta.

Ol: Salitsilat kislotadan 2,0
Kuydirilgan achchiqtosh
Talkdan teng miqdorda 50,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: Sepma.

Mavzularga oid savollar

1. *Neutrum* rodiga tegishli otlar *Nom. Sing.* da qanday qo'shimchalarga ega?
2. *Neutrum* rodiga oid otlarning yasashida qanday so'z yasovchi qo'shimchalar qo'llaniladi?
3. Birinchi guruh sifatleri uchinchi guruhda turlanuvchi *Neutrum* rodidagi otlar bilan qanday moslashadi?
4. Lotincha-yunoncha ma'nodosh otlarni bayon eting.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Non quaerit aeger medicum eloquentem, sed sanantem.
Bemor shirinsuxan shifokorni emas, sog'aytiruvchi shifokorni istaydi.

Est modus in rebus.

Hamma narsaning chegarasi (me'yor) bor.

Non omne, Quod nitet, aurum est.

Yaltiroq narsalar oltin bo'lavermaydi.

Notae inflammationis sunt quattuor: rubor et tumor cum calore et dolore.

Yallig'lanishning belgilari to'rtta: qizarish va shish hamda isitma og'riq bilan.

Optimum medicamentum quies est.

Orom eng yaxshi doridir.

54-§. YUNON TILIDAN KIRIB KELGAN TIBBIY ATAMALAR

Lotin tiliga va tibbiy atamalarga yunon tilidan kirib kelgan ko'pgina so'zlarni uchratish mumkin. Bularning ayrimlari o'zining sof yunoncha shaklini saqlab qolgan, boshqalari esa, lotin tili qo'shimchalarini qabul qilgan.

Shuning uchun ham ularning kelishiklarda turlanish xususiyatlarini esda saqlash lozim.

Birinchidan, Masculinum roddagi otlar *Nom. Sing.* da **-es**. *Gen. Sing.* esa, **-ae** qo'shimchasi bilan tugaydi va birinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo'shimchalarini oladi. Masalan:

Diabetes, diabetae, m — qand kasalligi,
ascites, ascitae, m — istisqo, qoringa suv yig'ilishi

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	diabetes	diabetae
Genetivus	diabetae	diabetarum
Accusativus	diabetam	diabetas
Ablativus	diabeta	diabetis

Ikkinchidan, *Femininum* roddagi otlar *Nom. Sing.* da **-e**, *Gen. Sing.* da **-es** kelishik qo'shimchalari bilan tugaydi. Birlik sonida turlanganda yunon tili qo'shimchalari saqlanib, ko'plik sonida esa birinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo'shimchalarini qabul qiladi:

Phlegmone, phlegmones, f — yallig'lanish
rhaphe, rhapses, f — chok, chok chizig'i
systole, systoles, f — qisilish, siqilish

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	rhaphe	rhaphe
Genetivus	rhapses	rhapsarum
Accusativus	rhapses	rhapsas
Ablativus	rhaphe	rhapsis

Uchinchidan, **-on** qo'shimchali otlar ikkinchi guruhda turlanuvchi *Neutrum* roddagi otlar kabi kelishiklarda turlanadi:

Skeleton, sceleti, n — skelet
organon, organi, n — a'zo

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	organon	organa
Genetivus	organi	organorum
Accusativus	organon	organa
Ablativus	organo	organi

To'rtinchidan, *Neutrum* roddagi otlar *Nom. Sing.* da **-ma**, *Gen. Sing.* da **-atis** qo'shimchasi bilan tugaydi va uchinchi guruhda turlanuvchi *Neutrum* roddagi otlar kabi turlanadi, lekin *Dativus et Ablativus Plur.* da **-ibus** o'rniga **-is** qo'shimchasi qo'yiladi:

Eczema, eczematīs, n — chilla yara
gramma, grammatis — gramm
systema, systematis, n — sistema

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	gramma	grammata
Genetivus	grammatis	grammatum
Dativus	grammati	grammatis
Accusativus	gramma	grammata
Ablativus	grammate	grammatis

Beshinchidan, **-is** qo'shimchali yunon tilidan kirib kelgan teng murakkab so'zlar uchinchi guruhda turlanuvchi *Masculinum* yoki *Femininum* rodlariga tegishli otlarning kelishik qo'shimchalarini oladi, lekin quyidagi turlanish xususiyatlariga ega:

Accusativus Singularis da **-em** (o'rniga **-im**)
Dativus Singularis da **-e** (o'rniga **-i**)
Genetivus Pluralis da **-um** (o'rniga **-ium**)
qo'yiladi
Basis, basis, f — asos
crisis, crisis, f — kasallik jarayonining keskin o'zgarishi

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	basis	bases
Genetivus	basis	basium
Dativus	basi	basibus
Accusativus	basim	bases
Ablativus	basi	basibus

55-§. QUYIDAGI YUNONCHA ATAMALARNI
YOD OLING!

M:	<i>ancon, onis, m</i>	— tirsak
	<i>angeion, ii, n</i>	— tomir
	<i>arthron, i, n</i>	— bo‘g‘im
	<i>carcinoma, atis, n</i>	— xavfli o‘sma, rak
	<i>cele, es, f</i>	— dabba, churra tushishi
	<i>colon i, n</i>	— yo‘g‘on ichakning ko‘richakdan to‘g‘ri ichakkacha bo‘lgan qismi
	<i>cystis, is, f</i>	— pufak
	<i>derma, atis, n</i>	— teri
	<i>desma, atis, n</i>	— bog‘lam
	<i>encephalon, i, n</i>	— bosh miya
	<i>enteron, i, n</i>	— ichak
	<i>ganglion, ii, n</i>	— tugun
	<i>genion, i, n</i>	— iyak, engak
	<i>haema, atis, n</i>	— qon (tomir ichagidagi)
	<i>kephale, es, f</i>	— bosh
	<i>keratoma, atis, n</i>	— epidermis, shox qavat- ning o‘sma kabi qalinlashuvi
	<i>lipoma, atis, n</i>	— yog‘li o‘sma
	<i>myxoma, atis, n</i>	— shilliq parda sarkomasi
	<i>neuron, i, n</i>	— asab
	<i>osteon, i, n</i>	— suyak
	<i>pyon, i, n</i>	— yiring
	<i>rhapfe, es, f</i>	— chok
	<i>soma, atis, n</i>	— gavda, tana
	<i>stoma, atis, n</i>	— og‘iz
	<i>zygoma, atis, n</i>	— yonoq
S—M:	<i>anamnesis, is, f</i>	— xotirlash, eslash
	<i>angiostenosis, is, f</i>	— tomirning torayishi
	<i>apostema, atis, n</i>	— chi p qon, sizlog‘ich

<i>ascites, ae, f</i>	— assit, qoringa suv yigʻilishi
<i>brachypnoë, ës, f</i>	— nafas olishning qisqaligi
<i>cardiorrhexis, is, f</i>	— yurak faoliyatining toʻxtashi (yorilishi)
<i>cataplasma, atis, n</i>	— issiq suvga hoʻllangan doka bogʻlam yoʻli bilan davolash
<i>cholelithiasis, is, f</i>	— oʻt xaltachasiga tosh yigʻilishi
<i>cholestasis, is, f</i>	— oʻtning toʻplanib qolishi
<i>diabetes, ae, f</i>	— qand kasalligi
<i>diastole es, f</i>	— yurakning kengayishi
<i>dyspnoë ës, f</i>	— nafas qisishi, harsillash
<i>enteroptosis, is, f</i>	— ichaklarning pastga qarab siljishi
<i>epidermis, is, f</i>	— teri ustki qavati
<i>gastroptosis, is, f</i>	— meʻdaning pastga qarab siljishi
<i>haemoptoë, ës, f</i>	— nafas yoʻli orqali qon tupurish
<i>hydrohepatosis, is, f</i>	— jigarda suyuqlik toʻplanishi
<i>iridorrhexis, is, f</i>	— koʻz rangdor pardasi-ning yorilishi
<i>kyesis, is, f</i>	— homiladorlik
<i>neurosis, is, f</i>	— asab kasalligi
<i>odontopoësis, is, f</i>	— tish chiqishi
<i>psychosis, is, f</i>	— ruhiy kasallik
<i>systole, es, f</i>	— yurakning bir meʻyorda qisqarishi
<i>uropoësis, is, f</i>	— siydik hosil boʻlishi
<i>xeroderma, atis, n</i>	— terining quruqlashishi

M—F:	<i>Aloë, ës, f</i>	— aloy, sabur
	<i>astma, atis, n</i>	— nafas bo‘g‘ilishi
	<i>basis, is, f</i>	— asos, negiz
	<i>chole, es, f</i>	— o‘t (safro)
	<i>clyasma, atis, n</i>	— huqna, to‘g‘ri ichakni yuvish
	<i>crisis, is, f</i>	— kasallik jarayonining keskin o‘zgarishi
	<i>dosis, is, f</i>	— miqdor o‘lchovi
	<i>diagnosis, is, f</i>	— kasallikni aniqlash
	<i>gargarisma, atis, n</i>	— chayqash
	<i>hypnosis, is, f</i>	— uxlatuvchi
	<i>mensis, is, f</i>	— oy
	<i>narcosis, is, f</i>	— sun‘iy uyqu holati
	<i>pharmacon, i, n</i>	— dori-darmon
	<i>phyton, i, n</i>	— o‘simlik
	<i>pneumon, i, n</i>	— o‘pka
	<i>praxis, is, f</i>	— amaliyot
	<i>psyche, es, f</i>	— ruh
	<i>pyrosis, is, f</i>	— jig‘ildon qaynashi, zarda
	<i>rhizoma, atis, n</i>	— ildizpoya
	<i>symptoma, atis, n</i>	— belgi, alomat
	<i>systema, atis, n</i>	— sistema, tarmoq

 102-mashq. Yunoncha atamalarni o‘zbekcha muqobili bilan moslashtiring. M.

<i>Angeion</i>	— suyak
<i>arthron</i>	— yiring
<i>carcinoma</i>	— og‘iz
<i>cele</i>	— bosh
<i>colon</i>	— asab
<i>cystis</i>	— tomir
<i>derma</i>	— bo‘g‘im
<i>encephalon</i>	— xavfli o‘sma
<i>enteron</i>	— dabba

<i>ganglion</i>	— yo‘g‘on ichakning ko‘richakdan to‘g‘ri ichak-kacha bo‘lgan qismi
<i>genion</i>	— pufak
<i>haema</i>	— teri
<i>kephale</i>	— ichak
<i>neuron</i>	— bosh miya
<i>osteon</i>	— tugun
<i>pyon</i>	— iyak, engak
<i>stoma</i>	— qon

 103-mashq. Quyidagi atamalarni mazmuniga qarab o‘z o‘rniga qo‘ying. *S—M.*

<i>Anamnesis</i>	— asab kasalligi
<i>angiostenosis</i>	— terining quruqlashishi
<i>apostema</i>	— siydik hosil bo‘lishi
<i>ascites</i>	— yurakning bir me‘yorda qisqarishi
<i>cardiorrhexis</i>	— ruhiy kasallik
<i>cataplasma</i>	— xotirlash
<i>diabetes</i>	— o‘tning to‘planib qolishi
<i>diastole</i>	— tomirning torayishi
<i>dyspnoë</i>	— yurak faoliyatining to‘xtashi
<i>neurosis</i>	— issiq suvga ho‘llangan doka
<i>psychosis</i>	— bog‘lash yo‘li bilan davolash
<i>cholestasis</i>	— qand kasalligi
<i>systole</i>	— yurakning bir me‘yorda kengayishi
<i>uropoësis</i>	— nafas qisishi
<i>xeroderma</i>	— chipqon — istisqo, qoringa suv yig‘ilishi

 104-mashq. Quyidagi atamalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. *M—F.*

<i>Aloë</i>	— ildizpoya
<i>asthma</i>	— belgi
<i>basis</i>	— chayqash

<i>chole</i>	— uxlatuvchi
<i>clysmā</i>	— dori-darmon
<i>dosis</i>	— o'pka
<i>diagnosis</i>	— ruh
<i>gargarisma</i>	— aloy
<i>hypnosis</i>	— nafas bo'g'ilishi
<i>pharmacōn</i>	— asos, negiz
<i>narcosis</i>	— o't (safro)
<i>phyton</i>	— to'g'ri ichakni yuvish
<i>psyche</i>	— miqdor o'lchovi
<i>rhizoma</i>	— kasallikni aniqlash
<i>symptoma</i>	— sun'iy uyqu holati
<i>pneumon</i>	— o'simlik

 105-mashq. Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va *Nom. et Gen. Singularis* hamda *Plur. da* turlang.

- M: tirsak, xavfli o'sma, bog'lam, qon, yog'li o'sma, gavda, yonoq.
- S—M: nafas olishning qisqaligi, o't pufagiga tosh yig'ilishi. Ichakning pastga qarab siljishi, terining ustki qavati, me'daning pastga qarab siljishi, jigarda suyuqlik to'planishi, ko'z rangdor pardasining yorilishi.
- M—F: aloy, o't (safro), kasallik jarayonining keskin o'zgarishi (miqdor o'lchovi), kasallikni aniqlash, chayqash, dori-darmon, o'pka, ruh.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen.Plur.
III	f	dosis	dosis	doses	dosium

 106-mashq. Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.

- rete (venosus, a, um) — rhizoma (amarus, a, um)
- os (latus, a, um) — rete (arteriosus, a, um)

diagnosis (certus, a, um) — auris (medius, a, um)
systema (nervosus, a, um) — oedema (malignus, a, um)

 107-mashq. Quyidagi soʻzlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.

<i>basis cranii</i>	— canalis dentis
<i>crisis morbi</i>	— rhizoma cum radicis
<i>radix dentis</i>	— symptomata gastricis
<i>anamnesis morbi</i>	— rhizoma Tormentillae

 108-mashq. Quyidagi retseptlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.

Recipe: Emulsi seminum Juglandis 180 ml
Da. Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 3 mahal.
Recipe: Decocti rizomatis Tormentillae ex 6,0—150 ml
Sirupi Sacchari 10 ml
Misc. Da.
Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 3 marta.
Recipe: Pulveris Glycyrrhizae compositi 20,0
Da.
Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 2 marta.

 Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Quilibet fortunae suae faber.
Har kim oʻz baxtini oʻzi yaratadi.
Potius mori quam foedari.
Sharmanda boʻlguncha, oʻlgan yaxshidir.
Nihil est tam popolare, quam bonitas.
Xalq yaxshilikni yuksak qadrlaydi.
Qui non laborat, non manducet.
Ishlamagan — tishlamaydi.
Aliis inserviando consumor.
Oʻzgalarga nur berib, oʻzim ado boʻlaman.

56-§. IKKINCHI GURUH SIFATLARI

Ikkinchi guruh sifatleri uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo'shimchalarida turlanadi. Ikkinchi guruh sifatleri uchta kichik guruhga bo'linadi:

1. (Teng murakkab) uch qo'shimchali sifatlarda har bir rod o'zining qo'shimchasiga ega bo'ladi:

Masculinum	rodi	-er, aser (m)	— o'tkir
Femininum	rodi	-is, acris (f)	— o'tkir
Neutrum	rodi	-e, acre (n)	— o'tkir

Bu guruhning lug'at shakli quyidagicha bo'ladi:

Silvester, tris, tre — o'rmonga oid

2. (Teng murakkab) ikki qo'shimchali sifatlarda Masculinum va Femininum rodi **-is**, medicinalis — tibbiy, Neutrum rodi **-e**, medicinale — tibbiy.

letalis, e — o'ldiruvchan

3. (Noteng murakkab) bir qo'shimchali sifatlarda uchala rod bir qo'shimchaga, ya'ni **-s**, **-x**, yoki **-g** qo'shimchalariga ega bo'lishi mumkin. Bunda lug'at shakli quyidagicha bo'ladi. Birinchi Nom. Sing. shakli to'liq yoziladi, keyin Gen. Sing. ning kelishik qo'shimchasi ko'rsatiladi:

<i>Simplex, icis</i>	— oddiy
<i>recens, ntis</i>	— yangi chiqqan, uzilgan, buzilmagan
<i>par, paris</i>	— bir xil, baravar, teng
<i>teres, etis</i>	— dumaloq, soqqasimon

57-§. IKKINCHI GURUH SIFATLARINING YASALISHIDA QO'LLANILADIGAN SO'Z YASOVCHI QO'SHIMCHALAR

1. **-ilis**, **-bilis** so'z yasovchi qo'shimchalari sifatning majhullik xususiyatini anglatadi:

facilis — yengil, *facere* — qilmoq, bajarmoq
mobilis — yengil, harakatchan, *movere* — harakatlanmoq
sanabilis — davolanishi mumkin, *sanare* — davolamoq
flagilis — moʻrt, sinuvchan, *frangere* — sinmoq
volatilis — uchuvchan, *volere* — uchmoq
feʼllaridan hosil qilingan

2. **-alis, -aris** soʻz yasovchi qoʻshimchalari sifatning biror narsaga qarashlilikini, biror narsaga bogʻliqligini yoki biror narsadan kelib chiqqanligini koʻrsatishi mumkin:

dorsalis — orqa tomonga oid, *dorsum* — orqa tomon
lateralis — yonboshga tegishli, *latus, lateris* — yonbosh
palmaris — kaftga oid, *palma* — kaft
plantaris — oyoq kaftiga oid, *planta* — oyoq kafti
soʻzlaridan hosil qilingan.

Tibbiyotda qoʻllaniluvchi sifatlarning asosiy qismini ikkinchi guruh sifatlari tashkil qiladi.

58-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>Biceps, bicipitis</i>	— ikki boshli
	<i>cerebralis, e</i>	— miyaga oid
	<i>cervicalis, e</i>	— boʻyinga tegishli
	<i>costalis, e</i>	— qovurgʻaga qarashli
	<i>intercostalis, e</i>	— qovurgʻalar orasiga oid
	<i>cranialis, e</i>	— kalla suyagiga tegishli
	<i>dorsalis, e</i>	— orqa tomonga qarashli
	<i>ethmoidalis, e</i>	— panjarasimon
	<i>facialis, e</i>	— yuzga (betga) tegishli
	<i>lateralis, e</i>	— yonboshga oid
	<i>nasalis, e</i>	— burunga oid
	<i>occipitalis, e</i>	— ensaga tegishli
	<i>renalis, e</i>	— buyrakka qarashli
	<i>sacralis, e</i>	— dumgʻazaga oid
	<i>sphenoidalis, e</i>	— ponasimon
	<i>spinalis, e</i>	— orqa oʻsimtaga oid
	<i>temporalis, e</i>	— chakkaga oid

S—M:	<i>vertebralis, e</i>	— umurtqaga tegishli
	<i>articularis, e</i>	— bo‘yinga oid
	<i>ascendens, entis</i>	— ko‘tariluvchi
	<i>descendens, entis</i>	— tushuvchi
	<i>brachialis, e</i>	— yelkasimon
	<i>brevis, e</i>	— qisqa
	<i>caudalis, e</i>	— quyruqqa oid
	<i>centralis, e</i>	— markaziy
	<i>distalis, e</i>	— markazdan (gavdadan) uzoq
	<i>femoralis, s</i>	— songa tegishli
	<i>frontalis, e</i>	— manglayga oid
	<i>intervertebralis, e</i>	— umurtqa oralig‘iga tegishli
	<i>intramuscularis, e</i>	— mushak ichiga qarashli
	<i>lacrimalis, e</i>	— ko‘z yoshiga oid
	<i>lingualis, e</i>	— tilsimon
	<i>sublingualis, e</i>	— til ostiga tegishli
	<i>longitudinalis, e</i>	— uzunasiga
	<i>lumbalis, e</i>	— belga oid
	<i>muscularis, e</i>	— mushakka tegishli
<i>ovalis, e</i>	— tuxumsimon shakli	
<i>parietalis, e</i>	— bosh (suyak)ning tepa qismiga oid	
<i>proximalis, e</i>	— yuqori kamarga yaqin qism	
<i>pulmonalis, e</i>	— o‘pkaga qarashli	
<i>radialis, e</i>	— bilakka oid	
<i>reconvalescens, tis</i>	— sog‘aytiruvchi, sog‘ayuvchi	
<i>sternoclavicularis</i>	— to‘sh-o‘mrovga tegishli	
<i>superficialis, e</i>	— yuzaki	
<i>teres, etis</i>	— dumaloq, aylanasimon	
<i>triceps, itis</i>	— uch boshli	
<i>ventricularis, e</i>	— me‘da	
M—F:	<i>aequalis, e</i>	— teng baravar
	<i>communis, t</i>	— umumiy

	<i>dulcis, e</i>	— shirin
	<i>letalis, e</i>	— o'ldiruvchan
	<i>majalis, e</i>	— may oyiga tegishli
	<i>medicinalis, e</i>	— tibbiy
	<i>naturalis, e</i>	— tabiiy
	<i>nitens, ntis</i>	— yaltiroq
	<i>Viride (is) nitens</i>	— brilliant yashili
	<i>(ntis)</i>	
	<i>officinalis, e</i>	— dorixonaga oid
	<i>pectoralis, e</i>	— ko'krakka tegishli
	<i>simplex, icis</i>	— oddiy
	<i>solubilis, e</i>	— eruvchan
	<i>enterosolubilis, e</i>	— ichakda eruvchi
	<i>subtilis, e</i>	— mayda
	<i>talis, e</i>	— shunaqa, o'xshash
	<i>vaginalis, e</i>	— qinga oid
	<i>vernalis, e</i>	— bahorgi
F:	<i>adiuvans, ntis</i>	— yordamchi, ikkinchi darajali
	<i>arvensis, e</i>	— dalaga oid
	<i>chinensis, e</i>	— xitoycha
	<i>consiluens, ntis</i>	— dori shaklini hosil qiluvchi
	<i>corrigenis, ntis</i>	— tuzatuvchi
	<i>expectorans, ntis</i>	— balg'am ko'chiruvchi
	<i>glacialis, e</i>	— muzsimon
	<i>laxans, ntis</i>	— surgi, ichni yumshatuvchi
	<i>mollis, e</i>	— yumshoq
	<i>originalis, e</i>	— asl nusxa
	<i>paluster, tris, tre</i>	— botqoqqa oid
	<i>pinguis, e</i>	— yog'li, moyli
	<i>purgans, ntis</i>	— surgi
	<i>rectalis, e</i>	— to'g'ri ichakka tegishli
	<i>recens, ntis</i>	— yangi chiqqan, buzilmagan, aynimagan
	<i>silvester, tris, tre</i>	— o'rmonga oid

<i>tricolor, oris</i>	— uch xil rangli
<i>utilis, e</i>	— foydali
<i>vegetabilis, e</i>	— o‘simlikka oid
<i>viridis, e</i>	— yashil, ko‘katsimon
<i>volatilis, e</i>	— uchuvchan
<i>vulgaris, e</i>	— oddiy

**59-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA’NODOSH
ATAMALAR**

Lotincha	Yunoncha	O‘zbekcha
dulcis	glyc	shirin
lacrimalis	dacri	ko‘z yoshiga oid
vegetabilis	phyton	o‘simlikka oid
naturalis	physis	tabiiy
lingualis	glossa	tilsimon
mollis	malac	yumshoq
ocularis	ophthalmos	ko‘zga oid
pulmonalis	pneumon	o‘pkaga tegishli
vertebralis	spondylos	umurtqaga oid

**60-§. IKKINCHI GURUH SIFATLARINING BIRINCHI,
IKKINCHI HAMDA UCHINCHI GURUHLARDA
TURLANUVCHI OTLAR BILAN RODDA, SONDA
VA KELISHIKLARDA MOSLASHUVI**

Ikkinchi guruh sifatlari birinchi, ikkinchi va uchinchi guruhlarda turlanuvchi otlar bilan rodda, sonda va kelishiklarda moslashadi, lekin kelishiklar bo‘yicha turlanganda qo‘shimchalari har xil bo‘ladi. Masalan:

1. *Tinctura simplex* — oddiy spirtli eritma
tinctura, ae, f — spirtli eritma
simplex, icis — oddiy

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	tinctura simplex	tincturae simplice
Genetivus	tincturae simplicis	tincturarum simplicium
Accusativus	tincturam simplicem	tincturas simplices
Ablativus	tinctura simplici	tincturis simplicibus

2. *Morbus gravis* — og‘ir kasallik
morbus, i, m — kasallik
gravis, e — og‘ir

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	morbu gravis	morbi grave
Genetivus	morbi gravis	morbo im gravium
Accusativus	morbum gravem	morbos graves
Ablativus	morbo gravi	morbis gravibus

3. *Pars aequalis* — teng qism
pars, partis, f — qism
aequalis, e — teng

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	pars aequalis	partes aequales
Genetivus	partis aequalis	partium aequalium
Accusativus	partem aequalem	partes aequales
Ablativus	parte aequali	partibus aequalibus

4. *Semen dulce* — shirin urug‘
semen, inis, n — urug‘
dulcis, e — shirin

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	semen dulce	semina dulcia
Genetivus	seminis dulcis	seminum dulcium
Accusativus	seman dulce	semina dulcia
Ablativus	semine dulci	seminibus dulcibus

 109-mashq. Sifatlarni tarjimasiga qarab moslashing. M.

- Cerebralis* — orqa o‘simtaga oid
cervicalis — chakkaga tegishli
costalis — umurtqaga oid
cranialis — buyrakka oid
intercostalis — miyaga oid
dorsalis — bo‘yinga oid
facialis — qovurg‘aga qarashli

<i>nasalis</i>	— qovurgʻalar orasiga oid
<i>occipitalis</i>	— kalla suyagiga tegishli
<i>renalis</i>	— orqaga qarashli
<i>sacralis</i>	— yuzga tegishli
<i>spinalis</i>	— burunga oid
<i>temporalis</i>	— ensaga tegishli
<i>vertebralis</i>	— dumgʻazaga oid

 110-mashq. Quyidagi sifatlarni mazmuniga qarab oʻz oʻrniga qoʻying. *M—F.*

<i>Articularis</i>	— meʼdasimon
<i>ascendens</i>	— bilakka oid
<i>descendens</i>	— oʻpkaga qarashli
<i>brachialis</i>	— bosh (suyak)ning tepa qismiga oid
<i>candalis</i>	— boʻgʻinga oid
<i>centralis</i>	— koʻtariluvchi
<i>femoralis</i>	— tushuvchi
<i>frontalis</i>	— yelkasimon
<i>intervertebralis</i>	— quyruqqa oid
<i>intramuscularis</i>	— markaziy
<i>lacrimalis</i>	— songa tegishli
<i>lingualis</i>	— manglayga oid
<i>lumbalis</i>	— mushak ichiga qarashli
<i>muscularis</i>	— umurtqa oraligʻiga tegishli
<i>parietalis</i>	— koʻz yoshiga oid
<i>pulmonalis</i>	— tilsimon
<i>radialis</i>	— belga oid
<i>ventricularis</i>	— mushakka tegishli

 111-mashq. Lotincha atamalarining oʻzbekcha muqobilini toping. *M—F.*

<i>aequalis</i>	— qinga oid
<i>communis</i>	— shunaqa
<i>dulcis</i>	— bahori
<i>letalis</i>	— mayda

<i>medicinalis</i>	— teng
<i>naturalis</i>	— shirin
<i>officinalis</i>	— o‘ldiruvchan
<i>pectoralis</i>	— tibbiy
<i>simplex</i>	— tabiiy
<i>solubilis</i>	— dorixonaga oid
<i>subtilis</i>	— oddiy
<i>talis</i>	— eruvchan
<i>vaginalis</i>	— ko‘krakka tegishli
<i>vernalis</i>	— umumiy

 112-mashq. Quyidagi atamalarni lotincha muqobiliga qarab joylashtiring. F.

<i>Adiuvans</i>	— o‘simlikka oid
<i>constituens</i>	— yashil
<i>corrigens</i>	— uchuvchan
<i>expectorans</i>	— foydali
<i>glacialis</i>	— to‘g‘ri ichakka tegishli
<i>laxans</i>	— yordamchi
<i>mollis</i>	— dori shakli hosil qiluvchi
<i>originalis t</i>	— uzatuvchi
<i>pinguis</i>	— balg‘am ko‘chiruvchi
<i>rectalis</i>	— muzsimon
<i>utilis</i>	— surgil
<i>vegetabilis</i>	— yumshoq
<i>viridis</i>	— asl nusxa
<i>volatilis</i>	— yog‘li

 113-mashq. Quyidagi sifatlarni lotin tiliga tarjima qiling va lug‘at shaklida yozing.

M: ikki boshli, qovurg‘alar orasiga oid, panjarasimon, dumg‘azaga oid, panasimon chakkaga tegishli, orqaga (o‘simtaga) oid, umurtqaga oid.

- S—M: yelkasimon, qisqa, markazdan uzoq, til ostiga tegishli, uzunasiga, shakli tuxumsimon, yuqori kamarga yaqin qism.
- M—F: may oyiga tegishli, yaltiroq, brilliant yashili, oddiy, ichakda eruvchi, qinga oid, mayda.
- F: dalaga oid, xitoycha, botqoqqa oid, surgil, buzilmagan, o‘rmonga oid, uch xil rangli, o‘simliksimon, oddiy.

 114-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Foramen (vertebralis, e)	vena (temporalis, e)
intestinum (tenuis, e)	foramen (ovalis, e)
musculus (brevis, e)	pars (aequalis, e)
papilla (lacrimalis, e)	aether (medicinalis, e)
glandula (lacrimalis, e)	pulvis (simplex)
pars (abdominalis, e)	palatum (mollis, e)
vena (centralis, e)	

 115-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Divide in partes aequales, da tales doses numero 10, pulveres simplicis, emplastrum simplex, aetner medicinalis, viride nitens, infusum herbae, Adonidis vernalis, Sulfacylum solubile, elixir pectorale, extractum Pini silvestris naturale, herba Violae tricoloris recens, acidum Aceticum glaciale, Ricinus communis, olea vegetabilia, succus baccarum recens, rhizoma cum radicibus Valerianae recens.

 116-mashq. *Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Succu gastrici naturalis 200 ml
Da in lagena originali.
Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 mahal.

Recipe: Solutionis Viridis nitentis aquosae 1 % 20 ml
Da. Signa: Og'izga surtish uchun.

Recipe: Tincturae Convallariae majalis
Tincturae Valerianae simplicis ana 7,5 ml
Adonisidi 15 ml
Misc. Da
Signa: 20 tomchidan bir marta ichish uchun.

Recipe: Olei Terebinthinae
Linimenti volatilis ana 20,0
Misc. Da.
Signa: Surtish uchun.

Recipe: Coffeini-natrii benzoatis 1,0
Natrii bromidi 3,0
Tincturae Schizandrae chinensis 6 ml
Aquae destillatae 200 ml
Misc. Da.
Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Acidi salicylici
Acidi lactici ana 6,0
Acidi acetici glacialis 3,0
Collodii ad 20,0
Misc. Da.
Signa: Qavargan joyga surtish uchun.

 117-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Bahorgi adonis o'ti damlamasidan 180 ml
Natriy bromiddan 6,0
Kodein fosfatdan 0,2
Aralashtir. Ber.

Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Ol: 20 % li sulfatsilning eruvchan surtmasidan 20 ml

Ber. Belgila: Burunga surtish uchun.

Ol: Xitoy limonnigi kukunidan 0,5
Shunday kukundan 12 dona ber.

Belgila: 1 donadan kuniga 2 mahal.

Ol: Gulxayri ildizi qaynatmasidan 180 ml
Ko'krak eleksiri
Novshadil spirti
Natriy gidrokarbonatdan teng miqdorda 3,5
Dionindan 0,15
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan har 3 soatda ichish uchun.

Mavzularga oid savollar

1. Ikkinchi guruh sifatleri necha guruhga bo'linadi?
2. Ikkinchi guruh sifatlarining lug'at shakli qanday ifodalanadi?
3. Uch qo'shimchali, ikki qo'shimchali va bir qo'shimchali sifatleri tushuntirib bering.
4. Sifatning majhullik xususiyatini anglatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
5. Sifatning biror narsaga bog'liqligini, qarashligini yoki kelib chiqishini ko'rsatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
6. Lotincha-yunoncha ma'nodosh sifatleri bayon eting.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Alit lectio ingenium.
O'qish aqlni rivojlantiradi.
Contraria contrariis curantur.
Zaharning davosi — ziddi-zahar.
Medice, cura te ipsum.
Shifokor, muolajani o'zingdan boshla.
Nil desperandum.
Hech qachon umidsiz bo'lma.
Non bis in idem.
Bir gunoh uchun ikki marta jazolama.

61-§. HOZIRGI ZAMON ANIQ SIFATDOSHI

Ham fe'llik, ham sifatlik xususiyatlariga ega bo'lgan ayrim fe'l shakllari sifatdosh deb ataladi. Hozirgi zamon aniq sifatdoshini hosil qilish uchun I va II tuslanishidagi fe'llarning

negiziga **-ns**, III va IV tuslanishdagi fe'llarning negiziga **-ens** qo'shimchasini qo'shish kifoya. Masalan:

- I *sanare* — davolamoq, *sanans* — davolovchi
 II *miscere* — aralashtirmoq, *miscens* — aralashtiruvchi
 III *dividere* — bo'lmoq, *dividens* — bo'luvchi
 IV *audire* — eshitmoq, *audiens* — eshituvchi

62-§. QUYIDAGI SIFATDOSHLARNI XOTIRADA SAQLANG!

M:	<i>Abducens</i>	— uzoqlashtiruvchi
	<i>afferens</i>	— keltiruvchi
	<i>deferens</i>	— chiqaruvchi
	<i>efferens</i>	— olib chiquvchi
	<i>ascendens</i>	— ko'tariluvchi
	<i>descendens</i>	— tushuvchi
	<i>comitans</i>	— yo'ldoshlik etuvchi, kuzatuvchi
	<i>communicans</i>	— birlashtiruvchi
	<i>fructuans</i>	— tebranib (liqillab) turuvchi
	<i>opponens</i>	— qarama-qarshi qo'yuvchi
	<i>perforans</i>	— teshuvchi (yo'qoluvchi)
	<i>recurrens</i>	— qaytuvchi
	<i>accelerans</i>	— tezlatuvchi
	<i>permanens</i>	— doimiy
	<i>prominens</i>	— chiqib turuvchi
	<i>reuniens</i>	— qo'shuvchi
	<i>limitans</i>	— chegaralovchi
S—M:	<i>migrans</i>	— adashgan
	<i>dissecans</i>	— yorib chiquvchi
	<i>alternans</i>	— o'zgaruvchi
	<i>deficiens</i>	— yetishmovchi, yo'qoluvchi
	<i>differens</i>	— har xil
	<i>deformans</i>	— shakli o'zgaruvchi
	<i>abscendens</i>	— yiringlovchi
	<i>reccurens</i>	— qaytuvchi

<i>intermittens</i>	— takrorlanuvchi
<i>remittens</i>	— soʻnuvchi
<i>intercurrens</i>	— oraliq, oradagi
<i>latens</i>	— yashirin
<i>penetrans</i>	— tarqaluvchi, yoyiluvchi
<i>perforans</i>	— teshuvchi
<i>serpens</i>	— sudraluvchi (yoyiluvchi)
<i>tremens</i>	— titratuvchi, qaltiratuvchi
<i>imminens</i>	— xavfli, tahlikali, dahshatli
<i>agitans</i>	— harakatlanuvchi
<i>delurans</i>	— bosinqirash
<i>convalescens</i>	— sogʻayuvchi
<i>reconvalescens</i>	— sogʻayuvchi
<i>recipiens</i>	— oluvchi
<i>iuvans</i>	— yordam beruvchi, koʻmaklashuvchi
<i>patiens</i>	— azob chekuvchi, kasallik tufayli azoblanuvchi
F: <i>laxans</i>	— yumshatuvchi
<i>purgans</i>	— tozalovchi
<i>excitans</i>	— uygʻotuvchi
<i>relaxans</i>	— susaytiruvchi
<i>adiuvans</i>	— yordamchi
<i>corrigens</i>	— tuzatuvchi
<i>constituens</i>	— shakllantiruvchi

 118-mashq. Lotincha sifatdoshlarni oʻzbekchasi bilan moslashtiring. M.

<i>abducens</i>	— qoʻshuvchi
<i>afferens</i>	— chiqib turuvchi
<i>prominens</i>	— qaytuvchi
<i>comitans</i>	— teshuvchi
<i>communicans</i>	— uzoqlashtiruvchi
<i>perforans</i>	— keltiruvchi
<i>recurrens</i>	— kuzatuvchi
<i>reuniens</i>	— birlashtiruvchi

 119-mashq. Quyidagi sifatdoshlarni o'zbekcha muqobiliga qarab o'z o'rniga qo'ying. S—M.

<i>Migrans</i>	— bosinqirash
<i>dissecans</i>	— xavfli
<i>alternans</i>	— yoyiluvchi
<i>deformans</i>	— teshuvchi
<i>abscondens</i>	— tarqaluvchi
<i>intermittens</i>	— adashgan (adashuvchi)
<i>remittens</i>	— shakli o'zgaruvchi
<i>penetrans</i>	— yorib chiquvchi
<i>perforans</i>	— o'zgaruvchi
<i>serpens</i>	— yiringlovchi
<i>delurans</i>	— takrorlanuvchi
<i>imminens</i>	— so'nuvchi

 120-mashq. Quyidagi atamalarning o'zbekchasini lotincha muqobiliga qarab joylashtiring. F.

<i>laxans</i>	— yordamchi
<i>purgans</i>	— shakllantiruvchi
<i>excitans</i>	— susaytiruvchi
<i>relaxans</i>	— yumshatuvchi
<i>adiuvans</i>	— tozalovchi
<i>corrigens</i>	— uyg'otuvchi
<i>constituens</i>	— tuzatuvchi

 121-mashq. Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

S—M: ren migrans, absessus dissecans, pulsus alternans, pulsus deficiens, pulsus defferens, arthritis deformans, pneumonia abscondens, typhus recurrens, febris intermittens, febris remittens, morbus intercurrentis, ulcus penetrans, ulcus perforans, ulcus serpens, delirium tremens, glaucoma imminens, paralysis M: agitans, diagnosis ex iuventibus nervus abducens, vasa afferentia, vasa efferentia, ductus deferens, aorta ascendens, aorta

descendens, arteria comitans, communicantes, costa fluctuans, musculus, opponens, arteriae perforantes, nervus recurrens, nervi accelerantes, dentes permanentes, vertebro seytima prominens, ductus reuniens, laminae limitantes.

F: remedium laxans, remedium purgans, remedium excitans, remedia myorelaxantia, remedium adjuvans, remedium corrigens, remedium constituens.

63-§. TO‘RTINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR

Otlarning to‘rtinchi guruhiga *Masculinum* va *Neutrum* roddagi otlar kiradi. *Masculinum* roddagi otlar *Nom. Sing.* da **-us** qo‘shimchasiga, *Neutrum* roddagi otlar esa *Nom. Sing.* da **-u** qo‘shimchasiga ega. Ikkala roddagi otlar *Gen. Sing.* da **-us** kelishik qo‘shimchasi bilan turlanadi va lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi. Masalan:

Spiritus, us, m — spirt,
genu, us, n — tizza.

Masculinum va *Neutrum* roddaridagi otlar kelishiklarda quyidagicha turlanadi:

Caus	Singularis		Pluralis	
	Masculinum	Neutrum	Masculinum	Neutrum
Nominativus	—us	—u	—us	—ua
Genetivus	—us	—us	—uum	—uum
Dativus	—ui	—u	—ibus	—ibus
Accusativus	—um	—u	—us	—ua
Ablativus	—u	—u	—ibus	—ibus
Nominativus	fructus	cornu	fruct—us	corn—ua
Genetivus	fruct—us	corn—us	fruct—uum	corn—uum
Accusativus	fruct—um	corn—u	fruct—us	corn—ua
Ablativus	fruct—u	corn—u	fruct—ibus	corn—ibus

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Femininum* roddiga tegishli:

manus, us, f — qo‘l, kaft
Quercus, us, f — eman

**64-§. TO‘RTINCHI GURUH TURLANUVCHI
OTLARNING YASALISHIDA QO‘LLANUVCHI
SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR**

-**tus** yoki -**sus** so‘z yasovchi qo‘shimchalari fe‘lning supin shaklidagi -**tum**, -**xum** qo‘shimchasi o‘rniga qo‘yiladi va sezishni, holatni yoki harakatni ifodalaydi. Masalan:

auditus — eshitish, *auditum* (fe‘lning supin shakli)
audire — eshitmoq
affluxus — oqish, *affluxum* fe‘lning supin shakli
affluere — oqmoq
effectus — harakat, *effectus* fe‘lning supin shakli
efficere — qilmoq
gustus — maza, ta‘m, *gustum* (fe‘lning supin shakli)
gustare — ta‘mini tatimoq
olfactus — hidlash, *olfactum* fe‘lning supin shakli
olfacere — hidlamoq
pulsus — tomir urishi, *pulsum* fe‘lning supin shakli
pellere — itarmoq
partus — tug‘ish, *partum* fe‘lning supin shakli
parere — tug‘moq
plexus — chigal, *plexum* fe‘lning supin shakli
plectere — to‘qimoq
status — holat, ahvol, *statum* fe‘lning supin shakli
stare — turmoq
tactus — paypaslab his etish, *tactum* fe‘lning supin shakli
tangere — tegmoq
visus — ko‘rish, *visum* fe‘lning supin shakli
videre — ko‘rmoq
sensus — sezish, *sensum* fe‘lning supin shakli
sentere — sezmoq
habitus — tashqi ko‘rinish, *habitum* fe‘lning supin shakli
habere — ega bo‘lmoq

65-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>Arcus, us, m</i>	— yod, ravoq
	<i>auditus, us, m</i>	— eshitish
	<i>ductus, us, m</i>	— oqim
	<i>manus, us, t</i>	— qo‘l, kaft
	<i>plexus, us, m</i>	— chigal
	<i>processus, us, m</i>	— o‘simta
	<i>abcessus, us, m</i>	— yiringlash
	<i>collapsus, us, m</i>	— yurak faoliyatining keskin susayib ketishi
	<i>defectus, us, m</i>	— nuqson, kamchilik
	<i>exitus, um, m</i>	— natija
	<i>habitus, us, m</i>	— tashqi ko‘rinish
	<i>infarctus, us, m</i>	— infarkt, qon bilan ta‘minlanishning to‘xtashi natijasida to‘qimalarning o‘lishi
S—M:	<i>status, us, m</i>	— holat, ahvol
	<i>afflexus, us, m</i>	— oqish
	<i>genu, us, n</i>	— tizza
	<i>effectus, us, m</i>	— harakat
	<i>meatus, us, m</i>	— o‘tish joyi, teshik
	<i>sinus, us, m</i>	— bo‘shliq, chuqurlik
	<i>textus, us, m</i>	— to‘qima
	<i>abortus, us, m</i>	— bola tashlash, mudda- tidan ilgari tug‘ish
	<i>decubitus, us, m</i>	— yotaverishdan uvishib qolgan joy
	<i>partus, us, m</i>	— tug‘ish
	<i>pulsus, us, m</i>	— tomir urishi
	<i>prolapsus, us, m</i>	— tushish
	<i>pruritus, us, m</i>	— qichish, qichima
	<i>tactus, us, m</i>	— paypaslab his etish
	<i>vomitus, us, m</i>	— qayt qilish
	<i>visus, us, m</i>	— ko‘rish
M—F:	<i>cornu, us, n</i>	— muguz (shox)

<i>fructus, us, m</i>	— meva
<i>olfactus, us, m</i>	— hidlash
<i>Quercus, us, f</i>	— eman
<i>spiritus, us, m</i>	— spirt
<i>sensus, us, m</i>	— sezish
<i>usus, us, m</i>	— qo'llash, ishlatish

 122-mashq. Quyidagi atamalarni lotincha muqobiliga qarab joylashtiring. *M.*

<i>Arcus</i>	— tashqi ko'rinish
<i>auditus</i>	— natija
<i>ductus</i>	— infarkt, qon bilan ta'minlanishning to'xtashi natijasida to'qimalarning o'lishi
<i>manus</i>	— holat
<i>plexus</i>	— yoy, ravoq
<i>processus</i>	— eshitish
<i>abscessus</i>	— oqim
<i>collapsus</i>	— qo'l, kaft
<i>defectus</i>	— chigal
<i>exitus</i>	— o'simta
<i>habitus</i>	— yiringlash
<i>infarctus</i>	— nuqson
<i>status</i>	— yurak faoliyatining keskin susayib ketishi

 123-mashq. Lotincha otlarni o'zbek muqobili bilan moslashtiring. *S—M.*

<i>genu</i>	— paypaslab his etish, sezish
<i>effectus</i>	— qayt qilish
<i>meatus</i>	— tug'ish
<i>sinus</i>	— tomir urishi
<i>textus</i>	— qichish, qichima
<i>abortus</i>	— ko'rish
<i>decubitus</i>	— tushish

<i>partus</i>	— tizza
<i>pulsus</i>	— harakat
<i>prolapsus</i>	— o'tish joyi, teshik
<i>pruritus</i>	— bo'shliq
<i>tactus</i>	— to'qima
<i>vomicus</i>	— bola tashlash, mudda- tidan ilgari tug'ish
<i>visus</i>	— yotaverishdan uvishib qolgan joy

 124-mashq. Quyidagi atamalarning o'zbekchasini lotincha muqobiliga qarab o'z o'rniga qo'ying. *M—F.*

<i>Cornu</i>	— sezish
<i>fructus</i>	— qo'llash
<i>olfactus</i>	— spirt
<i>Quercus</i>	— muguz (shox)
<i>spiritus</i>	— meva
<i>sensus</i>	— hidlash
<i>usus</i>	— eman

 125-mashq. Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qilgan holda *Nom. et Gen. Sing. hamda Plur. da* turlang.

M: qo'l, o'simta, yiringlash, nuqson.
S—M: harakat, bola tashlash, tug'ish, tomir urishi, tushish.
M—F: meva, hidlash, eman, spirt, qo'llash.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen.Plur.
IV	m	fructus	fructus	fructus	fructuum

 126-mashq. Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. *M—F.*

status naturalis, exitus letalis, arcus vertebrae, plexus cervicalis, ductus choledochus, abscessus pulmonis, infarctus myocardi, articulatio genus, arcus zygo-

maticus, processus spinosus, textus epithelialis, partus praematurus, spiritus aethylicus, decoctum corticis Quercus, sirupus fructuum Rosae, fructus Anisi, fructus Myrtilli, fructus Sorbi, spiritus dilutus.

 127-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtirish va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

abscessus (gangraenosus, a, um)	plexus (venosus, a, um)
arcus (venosus, a, um)	processus (osseus, a, um)
exitus (letalis, e)	spiritus (aethylicus, a, um)
fructus (amarus, a, um)	usus (internus, a, um)
manus (sinister, trum)	ductus (choledochus, a, um)

 128-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Spiritus aethylici 95 % 20 ml
Aquae pro inectionibus 100 ml
Misc. Da.
Signa: 10 ml. dan ko'k tomirga yuborish uchun.

Recipe: Solutionis Iodi pro usu interno 15 ml
Da. Signa: 1—5 tomchidan sutga tomizib kuniga 3 marta ichilsin.

Recipe: Sulfuris depurati 2,0
Glycerini
Spiritus camphorati ana 5,0
Aquae destillatae 60 ml
Misc. Da. Signa: Yuz terisiga surtish uchun.

Recipe: Decocti fructuum Rhamni catharticae 200 ml
Sirupi Rhei 20 ml
Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Resorcini
Acidi carbolici ana 10,0

Thymoli 1,0
Boracis 2,0
Glycerini 15 ml
Spiritus Vini rectificati 50 ml
Aquae destillatae ad 500 ml
Misce. Da. Signa: Teri qichishishida surtish uchun.

Recipe: Acidi salicylici 1,0
Spiritus aethylici 95 % 1,0
Collodii 8,0
Viridis nitentis 0,01
Misce. Da.
Signa. Sirtga qo'llash uchun.

129-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Ol: 20 % li tozalangan uzum spirtidan 30 ml
30 % li glukoza eritmasidan 70 ml
Aralashtirilsin! Tozalansin! Berilsin!
Belgilansin: 20 ml. dan kuniga bir martadan bir necha kun ko'k tomirga yuborish uchun.
- Ol: Metil ko'kidan 0,5
70 % li etil spirtidan 50 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: Teri kuygan paytda surtish uchun.
- Ol: 33 % li suyultirilgan etil spirtidan 50 ml
Tozalansin! Berilsin!
Belgila: 20 ml. dan ko'k tomirga yuborish uchun.
- Ol: Qatron
Yashil sovundan teng miqdorda 15,0
95 % li etil spirtidan 15 ml
Suyuq surtma hosil bo'lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Sovunli qatron spirti.

❓ Mavzularga oid savollar

1. To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
2. Sifatlar to'rtinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan qanday moslashadi?
3. To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlarning yasashida qanday so'z yasovchi qo'shimchalar ishlatiladi?

! Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Ut quisque est doctissimus, ita est modestissimus.

Kim aqli bo'lsa, u kamtarin hamdir.

Nota bene.

E'tibor ber.

Fer patienter onus, fac sapienter opus.

Qiyinchiliklarga chidagan holda, oqilona ish qil.

Festina lente.

Sekinlik bilan shoshil.

Suum cuique.

Har kimniki o'ziga.

66-§. BESHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR

Otlarning beshinchi guruhiga *Femininum* rodiga tegishli otlar kirib, *Nom. Sing.* da **-es**, *Gen. Sing.* da esa **-ei** qo'shimchalariga ega bo'ladi. Lug'at shakli quyidagi ko'rinishda bo'ladi:

Facies, ei, f — yuza, bet, yuz
res, rei, f — narsa, ish

Femininum roddagi otlar kelishiklarda quyidagicha turlanadi:

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	—es	—es
Genetivus	—ei	—erum
Dativus	—ei	—ebus
Accusativus	—em	—es

Ablativus	—e	—ebus
Nominativus	facies	facies
Genetivus	faciei	facierum
Accusativus	faciem	facies
Ablativus	facie	faciebus

Quyidagi soʻzlarni esda saqlang

1. Dosis letalis — oʻldiruvchi miqdor,
pro dosi — bir marta qabul qilinishi
kerak boʻlgan dori miqdori,
(dosis) pro die — bir kunda qabul qilinishi
kerak boʻlgan dori miqdori.
2. Species, **ei, f** — yigʻma soʻzi hamma vaqt koʻplik sonida
qoʻllaniladi, chunki yigʻma bir necha dorivor oʻsimlik-
lardan tashkil topgan boʻlishi mumkin:
yumshatuvchi yigʻma — species laxantes
siydik haydovchi yigʻma — species diuretical

Recipe: Specierum diureticarum 50,0

Misce, ut fiant species.

Ol: Siydik haydovchi yigʻmadan 50,0

Yigʻma boʻlguncha aralashtir.

67-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YODLANG!

- M: *Facies, ei, f* — yuz, bet, yuza
S—M: *caries, ei, f* — chirish
rabies, ei, f — quturish
scabies, ei, f — qichima
M—F: *dies, ei, f* — kun
dosis pro die — bir kunda qabul qilinishi
kerak boʻlgan dori miqdori
species, ei, f — yigʻma (dori turi)
F: *res, ei, f* — narsa, ish
res rudes — xomashyo

 130-mashq. Quyidagi atamalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M—F.

- facies* — kun
caries — narsa

<i>rabies</i>	— yig‘ma
<i>scabies</i>	— chirish
<i>dies</i>	— quturish
<i>species</i>	— bet
<i>res</i>	— qichima

 131-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. et Gen; Singularis hamda Plur.da turlang.*

M—F: yuz, chirish, quturish, qichima, kun, yig‘ma, narsa.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing	Nom.Plur.	Gen.Plur.
Y	f	species	speciei	species	specierum

 132-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

M: ossa faciei, nervus facialis, facies costalis, facies interna, facies lateralis.

S—M: facies nasalis, facies cutis, facies renalis, caries dentis, rebies morbi, scabies morbi.

M—F: species polyvitaminosae, species aromaticae, species sedativae, species antiasthmaticae, species laxantes, dosis letalis.

F: species stomachicae, species diaphoreticae.

 133-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

caries (acutus, a, um)	fabies (paralyticus, a, um)
facies (externus, a, um)	facies (costalis, e)
facies (albus, a, um)	facies (internus, a, um)
caries (siccus, a, um)	facies (muscularis, e)

 134-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tilida yozing.*
M—F.

Recipe: Specierum antiasthmaticarum 50,0

Da in scatula.

Signa: Bronxial nafas qisishida qo'llash uchun.

Recipe: Herbae Adonidis vernalis 2,0

Rhizomatis cum radicibus Valerianae 1,5

Misce, fiant species. Da in sacco.

Da. Signa: Damlab ichish uchun.

Recipe: Florum Chamomillae

Herbae Millefolii

Herbae Absinthii

Foliorum Menthae piperitae

Foliorum Salviae ana 10,0

Misce, fiant species

Signa: Damlab ichish uchun.

Recipe: Foliorum Menthae piperitae

Florum Sambuci

Florum Tiliae ana 30,0

Misce, fiant species, Da.

Signa: Choydek damlansin.

Recipe: Corticis Frangulae

Foliorum Sennae ana 15,0

Florum Sambuci

Florum Chamomillae ana 7,0

Florum Malvae 2,0

Misce, fiant species. Da.

Signa: Choydek damlash lozim.

Recipe: Radicis Althaeae

Radicis Glycyrrhizae ana 10,0

Herbae Thymi vulgaris 40,0

Misce, fiant species. Da in sacco.

Signa: Qaynoq suvda damlash uchun.

 135-mashq. Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.

- Ol: Siydik haydovchi yigʻmadan 50,0
Xaltachada ber.
Belgila: Choyga oʻxshatib damlash uchun.
- Ol: Bahorgi gulizardak oʻtidan 8,0
Qalampirmunchoq bargidan 1,0
Yigʻma boʻlguncha aralashtir.
Shunday miqdorda 6 ta xaltachaga solib ber.
Belgila: 1 stakan qaynagan suvga solib 15 daqiqa qaynagandan keyin suzish kerak.
Bir osh qoshiqdan kuniga 3—4 marta ichish lozim.
- Ol: Yumshatuvchi yigʻmadan 5,0
Mumli xaltachada ber.
Belgila: Choy kabi damlash kerak.
- Ol: Belladonna bargi
Bangidevona bargidan teng miqdorda 15,0
Kaliy nitratdan 4,0
Yigʻma boʻlguncha aralashtir. Ber.
Belgila: Nafas qisganda ichish uchun.

 Mavzularga oid savollar

1. Beshinchi guruhda turlanuvchi otlarning lugʻat shakli qanday yoziladi?
2. Sifatlar beshinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan qanday moslashadi?

 Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Bona fide.

Vijdonan, sofdillik bilan.

Est modus in rebus.

Hamma narsa meʼyori bilan.

In spe.

Umid, ishonch bilan.

Omnium medicorum antiquitatis Hippocrates clarissimus est.

Buqrot qadim zamon tabiblarining eng mashhuridir.

Omnium doctrinarum medicina difficillima est.

Tibbiyot — fanlar ichida eng qiyinidir.

68-§. LOTIN TILIDAGI OTLARNING BESH GURUHDA TURLANISHI

Otlar	I	II	III	IV	V
<i>Casus</i>	Fem.	Masc. Neutr.	Masc. Fem. Neutr.	Masc. Neutr.	Fem.
<i>Singularis</i>					
<i>Nominativus</i>	—a	—us, —er —um		—us —u	—es
<i>Genetivus</i>	—ae	—i —i	—is —is —is	—us —us	—ei
<i>Dativus</i>	—ae	—o —o	—i —i —i	—ui —u	—ei
<i>Accusativus</i>	—am	—um —um	—em —em Nom.	—um —u	—em
<i>Ablativus</i>	—a	—o —o	—e(i) —e(i) —e(i)	—u —u	—e
<i>Pluralis</i>					
<i>Nominativus</i>	—ae	—i —a	—es —es —a (—ia)	—us —ua	—es
<i>Genetivus</i>	—arum	—orum —orum	—um (ium) —um(ium)	—uum —uum	—erum
<i>Dativus</i>	—is	—is —is	—ibus —ibus —ibus	—ibus —ibus	—ebus
<i>Accusativus</i>	—as	—os —a	—es es —a(—ia)	—us —ua	—es
<i>Ablativus</i>	—is	—is —is	—ibus —ibus —ibus	—ibus —ibus	—ebus

69-§. SIFAT DARAJALARI

Lotin tilida sifat darajalari xuddi o‘zbek tilidagidek oddiy, qiyosiy va orttirma darajalarga bo‘linadi:

gradus positivus — oddiy daraja
gradus comparativus — qiyosiy daraja
gradus superlativus — orttirma daraja

Qiyosiy daraja

Masculinum va *Femininum* rodiga tegishli sifatlarning qiyosiy darajasini hosil qilish uchun sifat negiziga **-ior**, *Neutrum* rodga esa, **-ius** qo‘shimchasini qo‘shish lozim. Masalan:

Gradus	Positivus	Gradus comparativus
Nominativus Singularis	Gen. Sing.	Nominativus Singularis
purus —	pur—i	purior— purius—
subtilis —	subtilis	subtilior— subtilius—
simplex —	simplic— is	simplicior— simplicius

Qiyosiy darajadagi sifatlar uchinchi guruhda turlanuvchi otlar kabi turlanib, uchala roddagi sifatlar *Gen. Sing.* da **ior+is** qo‘shimchasiga ega bo‘ladi.

Qiyosiy darajali sifatlarning kelishiklarda turlanish namunasi:

Latior, ius — kengroq

	Singularis		Pluralis	
Gasus	Masc.	Fem. Neutr.	Masc.	Fem. Neutr.
Nominativus	latior	latius	latiores	latiora
Genetivus	latioris		latiorum	
Accusativus	latiorem	latius	latiores	latiora
Ablativus	latiore		latioribus	

Qiyosiy darajali sifatlarning lugʻat shakli quyidagicha boʻladi:

<i>longior, ius</i>	— uzunroq
<i>purior, ius</i>	— tozaroq
<i>subtilior, ius</i>	— maydaroq
<i>simplicior, ius</i>	— oddiyroq

Orttirma daraja

1. Sifatlarning orttirma darajasini hosil qilish uchun sifat negiziga **issim** va **-us**, **-a**, **-um** rod qoʻshimchalari qoʻshiladi:

<i>pur-issimus, a, um</i>	— juda ham (eng) toza
<i>subtil-issimus, a, um</i>	— juda ham (eng) mayda
<i>simplic-issimus, a, um</i>	— juda ham (eng) oddiy

2. *Masculinum* rodiga tegishli **-er** qoʻshimchali sifatlarning orttirma darajasini hosil qilish uchun *Nom. Sing.* ga **-rimus**, **-rima**, **-rimum** qoʻshimchalari qoʻshiladi:

<i>Niger-rimus, a, um</i>	— juda ham (eng) qora
<i>acer-rimus, a, um</i>	— juda ham (eng) oʻtkir

Orttirma darajali sifatlari I va II guruhda turlanuvchi otlar kabi kelishiklarda turlanadi. Orttirma darajali sifatlarning lugʻat shakli quyidagicha boʻladi:

<i>Purissimus, a, um</i>	— juda ham (eng) toza
<i>subtilissimus, a, um</i>	— juda ham (eng) mayda
<i>simplicissimus, a, um</i>	— juda ham (eng) oddiy

70-§. HAR XIL NEGIZLARDAN YASALGAN SIFAT DARAJALARI

Quyidagi beshta sifatning qiyosiy va orttirma darajasi notoʻgʻri hosil qilinadi, yaʼni har xil negizlarga ega boʻladi:

Oddiy daraja	Qiyosiy daraja	Orttirma daraja
parvus, a, um — kichik	minor, minus — kichikroq	minimus, a, um — juda kichik
magnus, a, um — katta	major, majus — kattaroq	maximus, a, um — juda katta
multus, a, um — ko'p	plures plura— ko'proq	plurimus, a, um — juda ko'p
bonus, a, um — yaxshi	melior, melius — yaxshiroq	optimus, a, um — juda yaxshi
malus, a, um — yomon	peior, peius — yomonroq	pessimus, a, um — juda yomon

71-§. QUYIDAGI SIFATLARNI YODLANG!

M:	<i>anterior, ius</i>	— oldingi
	<i>posterior, ius</i>	— orqangi
	<i>superior, ius</i>	— yuqorigi
	<i>inferior, ius</i>	— pastki
M—F:	<i>major, jus</i>	— kattaroq
	<i>minor, minus</i>	— kichikroq
	<i>maximus, a, um</i>	— juda ham (eng) katta
	<i>minimus, a, um</i>	— juda ham (eng) kichik
	<i>optimus, a, um</i>	— juda ham (eng) yaxshi

 136-mashq. Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

M:	musculus latissimus dorsi, musculus pectoralis major, vena cordis magna, vena cava superior, foramen occipitale magnum, membrum inferius, prognosis optima.
S—M:	musculus longissimus thoracis, paries anterior, canales palatini minores, foramen palatinum majus, foramen ischiadicum majus, venae frontales superiores.
M—F:	Vaselinum purissimum, Vaselinum optimum, oleum Vaselini purissimum, pulvis subtilissimus, remedia amarissima, pilula minima, pilula maxima, fructus majoris Cucurbita maxima, aether purissimus.

 137-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tilida yozing.*
M—F.

- Recipe: Benzylpenicillini-natrii 125000
Aethazoli 5,0
Misce, fiat pulvis subtilissimus. Da.
Signa: Burunga puflash uchun.
- Recipe: Acidi borici pulverati 4,0
Zinci oxydi pulverati 6,0
Talci purissimi 40,0
Misce. Da. Signa: Sirtga qo'llash uchun.
- Recipe: Hydrargyri oxydi flavi 0,1
Vaselini optimi pro oculis 10,0
Misce, fiat unguentum. Da.
Signa: Ko'z uchun surtma.
- Recipe: Viridis nitentis 0,025
Cupri citratis
Streptocidi albi ana 0,2
Vaselini optimi pro oculis 10,0
Misce, fiat unguentum. Da.
Signa: Ko'z surtmasi.
- Recipe: Zinci oxydi subtilissimi
Talci ana 20,0
Acidi salicylici subtilissimi 2,0
Misce, fiat pulvis. Da in scatula.
Signa: Terining yallig'langan joyiga sepish uchun.
- Recipe: Streptocidi albi 5,0
Penicillini 200000
Misce, fiat pulvis subtilissimus. Da.
Signa: Quloqqa puflash uchun.

 138-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tilida yozing.*
M—F.

- Ol: Juda mayda Streptotsiddan 20,0
Ber. Belgila: Jarohatga sepish uchun.

- Ol: Norsulfazol
Streptotsiddan teng miqdorda 5,0
Mentoldan 0,05
Juda mayda kukun bo'lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Burunga puflash uchun.
- Ol: Toza vazelin moyidan 200,0
Yalpiz moyidan 2 tomchi
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 2 mahal.
- Ol: Salitsilat kislotadan 0,5
Rux oksid
Bug'doy ohoridan teng miqdorda 5,0
Ko'z uchun toza vazelindan 10,0
Xamirsimon modda bo'lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: (Ko'z) Qovoq terisiga surtish uchun.

Mavzularga oid savollar

1. Sifatlarning qiyosiy darajasi qanday hosil qilinadi?
2. Qiyosiy darajali sifatlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
3. Sifatlarning orttirma darajasi qanday yasaladi?
4. Orttirma darajali sifatlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
5. Har xil negizli sifatlarni bayon eting.

72-§. OLMOSH

Ot, sifat va son o'rnida qo'llaniladigan so'z turkumlariga olmosh deyiladi.

Tibbiyotda quyidagi olmoshlar qo'llaniladi:

1. Pro me — o'zim uchun
2. Per se — toza holda
3. Da tales doses — shunday miqdorda ber

 139-mashq. Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.

Da pro me, da pro auctore, pro usu proprio, recipe Iodum per se ad usum internum, medicum me curat.

 140-mashq. Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.

Men uchun dori ber, muallif uchun dori ber, shunday miqdorda 10 dona ber, toza holdagi yod, toza holdagi oltingugurt, archagul bargi qaynatmasini men uchun tayyorla, oltingugurtni toza holda ber.

 141-mashq. Quyidagi retseptlarni oʻzbek tilida yozing. M—F.

Recipe: Euphyllini 0,1
Ephedrini hydrochloridi 0,025
Sacchari 0,2
Miscce, fiat pulvis. Da tales doses numero
12 in capsulis gelatinosis.
Signa: Muallif uchun.

Recipe: Iodi 0,1
Vaseline 1,0
Benzini 100 ml
M. D. S: Pro me.

73-§. RAVISH

Lotin tilida ravishlar sifat va boshqa soʻz turkumlaridan hosil boʻlishi mumkin.

1. Birinchi guruh sifatlarining negizi **-e** yoki **-o** qoʻshimchalarini qoʻshish bilan ravish yasaladi. Masalan:

<i>Latus, e, um</i>	— keng, lat-e,
<i>rectus, a, um</i>	— toʻgʻri, rect-e,
<i>citus, a, um</i>	— tez, cit-o,
<i>rarus, a, um</i>	— siyrak, rar-o.

2. Ikkinchi guruh sifatlarining negiziga **-iter** qoʻshimchasini qoʻshish natijasida ravish hosil qilinadi:

<i>gravis, e</i>	— ogʻir, grav-iter,
<i>simplex, icis</i>	— oddiy, simplic-iter.

Notoʻgʻri yasaluvchi ravishlar:

<i>bonus</i>	— yaxshi, bene,
<i>alius</i>	— boshqa, aliter.

**74-§. TIBBIY ATAMALARDA QO‘LLANILUVCHI
QUYIDAGI RAVISHLARNI YODLANG!**

M—F:	<i>ana</i>	— teng, baravar
	<i>cito</i>	— tez, tezlik bilan
	<i>citissime</i>	— juda ham tezlik bilan, shoshi- linch ravishda
	<i>statim</i>	— darhol
	<i>quantum satis</i>	— keragicha
	<i>bis</i>	— ikki marta
	<i>bene</i>	— yaxshi
	<i>optime</i>	— juda yaxshi
	<i>maxime</i>	— juda katta
	<i>minime</i>	— juda kichik
	<i>caute</i>	— ehtiyotlik bilan
	<i>aseptice</i>	— zararsizlantirilgan holda
	<i>exacte</i>	— aniq
	<i>exactissime</i>	— juda aniq
F:	<i>grosse</i>	— yo‘g‘on, katta
	<i>modice</i>	— o‘rta, me‘yorida
	<i>longe</i>	— favqulodda holat, yuqori darajada
	<i>calide</i>	— issiq, issiqlik holatida
	<i>frigide</i>	— sovuq, sovuq usul bilan
	<i>lente</i>	— sekin (harakat asosida)
	<i>tenuiter</i>	— yupqa, mayda
	<i>tenuissime</i>	— juda yupqa, mayda
	<i>semilente</i>	— yanada sekinroq
	<i>simpliciter</i>	— oddiy
	<i>ultralente</i>	— juda ham sekin

 142-mashq. Quyidagi ravishlarni o‘z o‘rniga qo‘ying.

<i>ana</i>	— zararsizlantirilgan holda
<i>cito</i>	— juda katta
<i>citissime</i>	— juda kichik
<i>statim</i>	— ehtiyotlik bilan
<i>quantum satis</i>	— teng

<i>bis</i>	— tez
<i>bene</i>	— juda ham tez
<i>optime</i>	— darhol
<i>maxime</i>	— keragicha
<i>minime</i>	— ikki marta
<i>caute</i>	— yaxshi
<i>aseptice</i>	— juda yaxshi

 143-mashq. *Quyidagi ravishlarni lotincha muqobiliga qarab moslashtiring. F.*

<i>Grosse</i>	— juda ham sekin
<i>modice</i>	— sovuq
<i>longe</i>	— yanada sekinroq
<i>calide</i>	— yo‘g‘on
<i>frigide</i>	— me‘yorida
<i>lente</i>	— favqulodda holat
<i>semilente</i>	— issiq
<i>ultralente</i>	— sekin

 144-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M–F.*

Da citissime, para infusum calide, extende tenuissime, spiritus Vini optime rectificatus, sirupus simpliciter, misce liquorem exactissime, statim da medicamentum, pulvis modice grossus, pulvis longe subtilissimus.

 145-mashq. *Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M–F.*

Statim!

Recipe: Solutionis Glucosi 25 % 50 ml

Methyleni coerulei 0,5

Da tales doses numero 3 in ampullis.

Signa: Sinil kislotasidan zaharlanganda qo‘llash uchun.

Cito!

Recipe: Linimenti Synthomycini 1 % cum Novocaino
0,5 % 25,0

Da. Signa: Kuygan joyga surtish uchun.

Citissime!

Recipe: Aquae bidestillatae recenter paratae 20 ml
Sterilisetur Detur.

Signetur: Poliklinikada muolaja qilish uchun.

? **Mavzularga oid savollar**

1. Ravishlar qanday hosil qilinadi? (Birinchi guruh sifatleri misolida ko'rsating.)
2. Ravishlar qanday yasaladi? (Ikkinchi guruh sifatleri misolida ko'rsating.)

75-§. SON

Lotin tilida sonlar o'zbek tilidagidek quyidagilarga bo'linadi:

Sanoq son — *numeralia cardinalia*
Tartib son — *numeralia ordinalia*

76-§. QUYIDAGI SONLARNI XOTIRADA SAQLANG!

I. Sanoq son

I,	1. unus, a, um	— bir
II,	2. duo, duae, duo	— ikki
III,	3. tres, tria	— uch
IV,	4. quattuor	— to'rt
V,	5. quinque	— besh
VI,	6. sex	— olti
VII,	7. septem	— yetti
VIII,	8. octo	— sakkiz
IX,	9. novem	— to'qqiz

X,	10. decem	— o‘n
XI,	11. undecim	— o‘n bir
XII,	12. duodecim	— o‘n ikki
XIII,	13. tredecim	— o‘n uch
XIV,	14. quattuordecim	— o‘n to‘rt
XV,	15. quindecim	— o‘n besh
C,	100. centum	— yuz
D,	500. quingenti	— besh yuz
M,	1000. mille	— ming

2. Tartib son

primus, a, um	— birinchi	sextus, a, um	— oltinchi
secundus, a, um	— ikkinchi	septimus, a, um	— yettinchi
tertius, a, um	— uchinchi	octavus, a, um	— sakkizinchi
quartus, a, um	— to‘rtinchi	nonus, a, um	— to‘qqizinchi
quintus, a, um	— beshinchi	decimus, a, um	— o‘ninchi

Old qo‘shimchali sonlar

bi — ikki	biceps, bicipitis	— ikki boshli
	bicolor, bicoloris	— ikki rangli
tri — uch	triceps, tripicis	— uch boshli
	triplex, triplicis	— uch hissa ko‘p
	trigeminus, a, um	— uch shoxli
	tricolor, oris	— uch rangli
quadri — to‘rt	quadriceps, itis	— to‘rt boshli
	quadripetalus, a, um	— to‘rt bargli
semi — yarim	semilunaris, e	— yarimoy shaklli
	semicircularis, e	— yarimaylana, doira

Yunoncha old qo‘shimchali sonlar

Yunoncha old qo‘shimchali sonlar kimyoviy nomlarda qo‘llaniladi.

1. mon (o)	— bir	8. oct (a)	— sakkiz
2. di	— ikki	9. ennea	— to‘qqiz

3. tri	— uch	10. dec (a)	— o‘n
4. tetra	— to‘rt	11. undec	— o‘n bir
5. penta	— besh	12. dodec	— o‘n ikki
6. hexa	— olti	13. tridec	— o‘n uch
7. hept (a)	— yetti	14. tetradec	— o‘n to‘rt
		15. pentadec	— o‘n besh

 146-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

M:	musculus biceps femoris, musculus quadratus femoris, musculus biceps brachii, musculus triceps brachii, nervus trigeminus.
S—M:	duodenum musculus quadratus plantae, musculus triceps surae, ligamentum quadratum, lamina quadrigemina, lobus quadratus hepatis.
M—F:	tabulettae «Pentalginum», unguentum «Undecinum», Trichloroethylenum pro narcosi, tabulettae «Decamevitum» obductae, dragee «Undevitum» et «Hexavitum».
F:	tabulettae «Panhexavitum» obductae, Viola tricolor, Polygonum bistorta, Trifolium fibrinum, Oxycoccus quadripetalus, Leonurus quadripetalus, extractum Millefolii fluidum.

 147-mashq. *Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Unguenti Tetracyclini hydrochloridi 1 % 10,0

Da. Signa: Ko‘z uchun surtma.

Recipe: Hydrargyri monochloridi

Lanolini

Vaselini ana 20,0

Misce, fiat unguentum. Da.

Signa: Surtma.

Recipe: Natrii tetraboratis 2,5

Glycerini 5 ml

Spiritus aethylici 95 % ad 10 ml

Misce. Da.

Signa: Sirtga qo‘llash uchun.

Recipe: Hydrargyri dichloridi 0,5
 Solutionis Acidi acetici 3 % 150 ml
 Misce. Da.
 Signa: Sirtga qo‘llash uchun.

Recipe: Hexamethylentetramini
 Phenylis salicylatis ana 0,25
 Dentur tales doses numero 10 in tabulettis.
 Signetur: 1 tabletkadan kuniga 3 mahal.

Recipe: Foliorum Menyanthidis trifoliatae
 Foliorum Menthae
 Radicis Taraxaci
 Gemmarum Betulae ana 25,0
 Misce, fiat species. Da.
 Signa: Choyga o‘xshatib damlash uchun.

? Mavzularga oid savollar

1. Lotin tilida sonlar nechtaga bo‘linadi?
2. Sanoq sonlarda o‘ngacha sanay olasizmi?
3. Tartib sonlarda o‘ngacha sanay olasizmi?
4. Lotinchada qanday old qo‘shimchali sonlar bor?
5. Yunonchada qanday old qo‘shimchali sonlar bor?

77-§. RETSEPTDAGI QISQARTMA OTLAR

Oliy va o‘rta maxsus ma’lumotli shifokorlar hamda hamshiralar retsept yozganda turli xil qisqartma otlardan foydalanadilar.

1. Ko‘pincha dori nomlarining shakli, dorivor o‘simlik qismlari, dorixona xodimiga har xil ko‘rsatmalar va retsepturaga tegishli aniq ifodalar qisqartiriladi.
2. Tarkibi jihatdan bir-biriga yaqin dori moddalarning nomi qisqartirilmasdan to‘liq shaklda yoziladi.
3. Agar so‘zning bosh qismida bir necha undosh harflar kelsa va shu so‘z qisqarsa, ular saqlanib qoladi.

Extractum	qisqartirilganda	extr.
compositum	— // —	comp.
emplastrum	— // —	empl.
infusum	— // —	inf.

4. Retseptlarda takrorlanib turuvchi soʻzlar va ifodalarni bitta harfgacha qisqartirish mumkin:
 Misce — M, Da — D, Signa — S.

**78-§. RETSEPTURADA QISQARTIRILISHI MUMKIN
 BOʻLGAN QISQARTMA OTLAR**

**BU QISQARTMA OTLARNI YODLANG!
 Retsepturada qoʻllaniluvchi qisqartma shakllar**

Qisqartma shakl	Toʻliq shakl	Tarjimasi
Rp.	Recipe	OI
D.	Da. Detur	Ber. Berilsin
D.S.	Da. Signa	Ber. Belgila
M.D.S.	Detur. Signetur	Berilsin. Belgilansin
	Misce. Da. Signa	Aralashtir. Ber. Belgila
	Misceatur. Detur.	Aralashtirilsin. Berilsin.
rep.	Signetur	Belgilansin
D.t.d.n.	repete	Takrorla
M.f.	Da (dentur) tales doses numero	Shunday miqdorda ber (berilsin)
M.f. pil.	Misce fiat	Hosil boʻlguncha aralashtir
M.f. pulv.	Misce, fiat pilulae	Hab dori hosil boʻlguncha aralashtir
O.D.	Misce, fiat pulvis	Kukun hosil boʻlguncha aralashtir
O.S.	oculo dextro	Oʻng koʻzga
Steril	oculo sinistro	Chap koʻzga
Pro inject.	Sterilisa sue Sterilisetur	Qaynatib tozala
ED.	Pro injectionibus	Dorini igna orqali quyish uchun
ggt.	guttam	Taʻsir birligi
in. amp.	in ampullis	Tomchi
in caps. amyl.	in capsulis amylaceis	Ampulalarda
in caps. gel.	in capsulis gelatinosis	Ohorli kapsulalarda
in ch. cer.	in charta cerata	Yelimli kapsulalarda
in ch. paraff.	in charta paraffinata	Mumli qogʻozda
in lag. origin.	in lagena originali	Parafinli qogʻozda
in vitr. nigr.	in vitro nigro	Asl shisha idishda
in vitr. fusc.	in vitro fusco	Qora shishachada
in obl.	in oblata	Qoramtir shishachada
V.	Verte	Gʻilof, qobiq
in tabl.	in tabulettis	Orqasiga qaralsin
vitr.	vitrum	Tabletkada
m. pil.	massa pilularum	Shishacha
		Xamirsimon modda

aa	ana	Teng, baravar
ac, acid	acidum	Kislota
aq. dest.	aqua destillata	Tozalangan suv
but. Cac.	butyrum Cacao	Kakao moyi
comp.	compositus	Murakkab
cort.	cortex	Po'stloq
dec.	decoctum	Qaynatma
dep.	depuratus	Tozalangan
emuls.	emulsum	Emulsiya
extr.	extractum	Ekstrakt
fl.	flos	Gul
fluid.	fluidum	Suyuq
fol.	folium	Barg
fr.	fructus	Meva
hb.	herba	O't
inf.	infusum	Damlama
linim.	linimentum	Suyuq surtma
liq.	liquor	Suyuqlik
mucil.	mucilago	Shilliq modda
obd.	obductus	Qoplama, g'ilof
ol.	oleum	Moy (suyultirilgan)
past.	pasta	Pasta
pulv.	pulvis	Kukun
q. s.	quantum satis	Keragicha
rad.	radix	Ildiz
rhiz.	rhizoma	Ildizpoya
sem.	semen	Urug'
sicc.	siccus	Quruq
simpl.	simplex	Oddiy
sir.	sirupus	Sharbat
sol.	solutio	Eritma
sp.	species	Yig'ma
spir.	spiritus	Spirit
stigm.	stigma	Tumshuqcha, og'izcha (bot.)
supp.	suppositorium	Shamcha
susp.	suspensio	Suspenziya
tabl.	tabuletta	Tugmachasimon dori shakli
tinc.	tinctura	Nastoyka
tr.	tritum	Qirg'ichdan o'tkazilgan (maydalangan)
ung.	unguentum	Surtma dori

 148-mashq. Quyidagi retseptlarni to'ldirilgan holda yozib, tarjima qiling. M—F.

Recipe: Natrii tetraboratis
 Natrii hybrcarbonatis — 20,0
 Natrii chloridi 10,0

Ol. Menthae gtt. III.
 M. f. pulv
 D.S: Chayish uchun.
 Recipe: Cocarboxylasi 0,05
 D.t.d. N. 10 in amp.
 S: Dorini qo'llash qoidasi asosida.
 Recipe: Oleandomycini phosphatis 0,25
 D. t. d. N. 30 in tab.
 S: 1 tabletkadan kuniga 4 — 6 mahal.
 Rp: Pulv. for. Digitalis 0,03
 Chinini hydrochloridi 0,05
 Bromcamphorae 0,25
 M.f. pulv.
 D.t.d.N. 12 in caps. gel.
 S: 1 kapsuladan kuniga 3 marta.
 Rp: Ol jecor. Aselli 20,0
 Celatosae 10,0
 Aq. dest. ad 200 ml
 M.f. emuls.
 D.S: Ikki marta ichish uchun.
 Rp: Sol. Viridis nitentis spirituosae 1% 50 ml
 D.S: Kasallangan joyga surtish uchun.
 Rp: Phenobarbitali 0,05
 Bromisovalii 0,2
 Coffeini-natrii benzoatis 0,015
 Papaverini hydrochloridi 0,03
 Calcii gluconatis 0,5
 M.f. pulv. D.t. d. N. 24
 S: Bir miqdordan kuniga 3 mahal.
 Rp: Sol. Desoxycorticosteroni acetatis oleosae
 0,5 % 1 ml
 D. t. d. N. 10 in amp.
 S: 1 ml. dan 1—2 kun oralatib muskul orasiga.
 Rp: Chinosoli
 Ac. borici aa 0,2
 But. Cac. q. s.

- M. ut f. glob. vag.
D. t. d. N. 6
S: Qinga qo'yish uchun.
- Rp: Spir. eathyl. 95 % 20 ml
Aq. pro inject. 100 ml
M. D. S: 10 ml.dan venaga yuborish uchun.
- Rp: Inf. fr. Anisi 15,0 — 200 ml
D. S: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta ovqatdan oldin.
- Rp: Bicillini-fortis 600000
D. t. d. N. 6 in lag.
S: 600000 TBdan haftasiga bir marta.
- Rp: Extr. Aloës
Pulv. r. Rhei aa 0,1
Extr. Belladonnae 0,015
M. f. pulv.
D. t. d. N 20
S: Bir miqdorda kuniga 2 marta.
- Rp: Amidopyrini 1,0
Coffeini-natrii benzoatis 0,8
Novocaini 0,5
Aq. pro inject. 20 ml
M. Steril.
S: Igna orqali quyish uchun.
- Rp: Theobromini-natrii cum Natrii Salicylate 0,5
Phenobarbitali 0,02
M. f. pulv.
D. t. d. N. 6 in ch. paraff.
S: Bir miqdorda kuniga 3 mahal ichish uchun.

MUSTAQIL BAJARISH UCHUN TOPSHIRIQLAR

Quyidagi so'zlarni tarjima qiling:

A). Uchki qism, qalampir, dumg'azaga oid, o'simta, umurtqaga oid, xantal, me'da, ko'tariluvchi, vaqt, tomir, mushakka tegishli, tarmoq, o'ldiruvchan, miyaga oid,

uchuvchan, tibbiy, bo'g'im, zubtutum, tabiiy, gavda, asal, eruvchan, chambar ichak, belgi, qinga oid, qovurg'aga oid, foydali, yoy (ravoq), yig'ma, yurak, suvqalampir tuzatuvchi, po'stloq, ko'knor, tog'ay, yeryong'oq, pufak, o'simlik, ensaga oid, asl nusxa, oqim, quturish, oddiy.

B). Gaster, sapor, amputatio, narcosis, asthma, gargarisma, sacralis, laxans, manus, caries, os (oris), sapo, anamnesis, injectio, carcinoma, elixir, derma, pharmacon, temporalis, plexus, os (ossis), odor, auscultatio, filix, glaucoma, alumen, encephalon, narcosis, vaginalis, facies, pes, carbo, contusio, dosis, symptoma, albumen, enteron, mensis, vertebralis, processus.

Quyida berilgan sifatlarni otlar bilan moslashtiring va tarjima qiling:

A). Dumg'azaga oid teshik, yuz suyagiga doir mushak, bo'g'imga oid o'simta, bronxial nafas qisishi, qoringa oid, ichterlama, tibbiy vosita, tozalangan suyuqlik, eruvchan kukun, mushak ichiga igna orqali dori yuborish, markaziy, ko'k tomir, tibbiy efir, oddiy kukun.

B). Vertebra (cervicalis), facies (muscularis), nervus (sacralis), os (fibularis), processus (maxillaris), os (nasalis), suppositorium (vaginalis), dosis liquor (volatilis), os (sphenoidalis), arteria (pulmonalis), cartilago (nasalis).

Quyidagilardan retsept tuzing va tarjima qiling:

Rp: Extract... Burs... pastor... fluid...
Extract... Viburn... fluid... ana 10 ml
M. D.
S: 20 tomchidan kuniga uch mahal.

Rp: Infus...herb... Thermops... 0,1—100 ml
Liqu... Ammon... anisat... 1 ml
Natri... benzo... 0,6
Sirup... Althae... 20 ml
M.D.
S: Bir choy qoshiqdan kuniga 3—4 mahal.

- Rp: Pic... liquid... Betul...
Sulf...praecipitat...ana 3,0
Vaselin... ad 30,0
M. f. ung.
D. S: Surtma.
- Rp: Natri... tetrabor...
Natri... hydrocarbon... ana 20,0
Natri... chlorid... 10,0
Ole... Menth... gtts. III
M.f. pulv.
D.S: Chayish uchun.
Pr: Tinctur... Convallari... maja...
Tinctur... Valerian... officin... ana 7,5 ml
Adonisd... 15 ml
M.D.
S: 20 tomchidan bir marta ichish uchun.
- Rp: Pic...
Sapon.. virid... ana 15,0
Spir... aethylic... 95 % 15 ml
M. f. linim.
D.S. Sovunli —qatron spirt.
- Ol: Suvqalampirning suyuq so‘rimidan
Bodrezakning suyuq so‘rimidan teng 20 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2—3 marta.
- Ol: Kalsiy karbonat cho‘kindisidan
Natriy gidrokarbonatdan
Bismut subnitratdan teng 0,3
Belladonna so‘rimidan 0,015
Kukun hosil bo‘lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Bir donadan kuniga 3 marta.
- Ol: Shoxkuyaning suyuq emulsiyasidan
Suvqalampirning suyuq so‘rimidan teng 10 ml
Jag‘-jag‘ning suyuq so‘rimidan 10 ml
Aralashtir. Ber.
Belgilansin: 30 tomchidan kuniga 3 marta.

- Ol: Aloy soʻrimidan
 Rovoch ildizpoyasining kukunidan teng 0,1
 Belladonna ning soʻrimidan 0,015
 Kukun hosil boʻlguncha aralashtir.
 Shunday miqdorda 20 dona ber.
 Belgila: Bir miqdorda kuniga 2 marta.
- Ol: Kodein fosfatdan 0,18
 Fenobarbitaldan 0,3
 Amidopirindan 1,8
 Kukun hosil boʻlguncha aralashtir.
 6 ta teng qismlarga boʻl.
 Ber. Belgila: Kuniga uch mahal.
- Ol: Gulxayri poʻstlogʻi qaynatmasidan 150,0
 Natriy benzoatdan 3,0
 Koʻkrak eleksiridan 2,0
 Oddiy sharbatdan 20,0
 Aralashtir. Ber.
 Belgila: Kuniga bir mahal.

TAKRORLASH UCHUN TEST SAVOLLARI

1. Otlardagi teng murakkablik deganda nimani tushunasiz?

- a) bosh va qaratqich kelishiklarida soʻzlar boʻgʻin soni teng boʻladi;
 b) bosh kelishikda boʻgʻinlar soni qaratqich kelishikdan kam boʻladi;
 c) birlik va koʻplikda otlar qoʻshimchalari teng boʻladi;
 d) bosh kelishik birlikda koʻplikdagiga nisbatan boʻgʻinlar koʻp boʻladi;
 e) bosh kelishik va boshqa kelishiklarda qoʻshimchalar oʻzgarmaydi.

2. Genus Masculinumning Gen. Sing. qoʻshimchalarini toping.

- a) onis, inis, oris, eris, ris, icis, edis, itis, itis;
 b) etis, oris, onis, utio, onio, sion, esio, is, um, us;
 c) oris, iris, oris, ixis, uxis, esis, isis, is, iosis, aceus;

- d) acis, ixis, uxis, esis, isis, is, iosis, udis, ucis, icis, tis;
- e) ucis, icis, tis, gis, inis, onis, onis, utio, onio, sion, esio.

3. *-tor, -sor, -xor, -or qo‘shimchalari qanday qo‘shimchalar?*

- a) uchinchi guruhda turlanuvchi Masculinum otlarini yasovchi;
- b) uchinchi guruhda turlanuvchi Neutrum otlarini yasovchi;
- c) ikkinchi guruhda turlanuvchi Masculinum otlarini yasovchi;
- d) to‘rtinchi guruhda turlanuvchi Femininum otlarini yasovchi;
- e) fe‘llardan sifat yasovchi.

4. *«Valeriana ildizining damlamasi» iborasini tarjima qiling.*

- a) decoctum corticis Valerianae; b) infusum radices Valerianae; c) Tinctura Valerianae; d) Succus Valeriana;
- e) Decoctum infusum Valerianae.

5. *Jag‘-jag‘ning retsept shaklini ko‘rsating.*

- a) Bursae pastoris; b) bursae pastoris; c) bursa pastoris;
- d) Burseae pastoris; e) Bursarum pastorum.

6. *«Miya po‘stlog‘i» atamasining to‘g‘ri javobini aniqlang.*

- a) cortex cerebri; b) corteks cerebri; c) cortex cerebrum;
- d) cortix cerebri; e) cartex cerobri.

7. *«Do‘lananing gullari» iborasining yorliq shaklini ko‘rsating.*

- a) Floris Crataegi; b) Floris Crategi; c) Flores Crataegi;
- d) Florum Crataegum; e) Flos Crataeumi.

8. *«Tirmoqgul gullari» iborasining tarjimasini ko‘rsating.*

- a) Florum Calendulae; b) Flores Calendulae; c) Floris Calendula;
- d) Flores Calendula; e) b va d.

9. «*Moychechak gullari*» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.

a) Flores Chamomillae; b) Floris Chamomillae; c) Floris Chamomilla; d) Florius Chamomillarum; e) a va d.

10. «*Suvqalampirning suyuq so'rimi*» iborasining yorliq shaklini toping.

a) Extractum Polygoni hydropiperis fluidum;
b) Extracti Polygoni hydropiperis fluidi;
c) Extractum Polygonii hydropiper fluidum;
d) Extractum Polygonum hydropiperum fluidum;
e) Extractis Poligoni hydropiperis fluidum.

11. Genus *Femininumning* Gen. Sing. qo'shimchalarini toping.

a) atis, idis, is, utis, udis, acis, ucis, icis, tis, gis, inis, onis;
b) ecus, exi, oris, onis, utio, onio, sion, esio, is, um, us, it is;
c) ulis, ilis, ofis, iris, oris, ixis, uxis, esis, isis, is, iosis, aceus;
d) ixis, uxis, esis, isis, is, iosis, udis, acis, ucis, icis, tis;
e) acis, ucis, icis, tis, gis, inis, onis, onis, utio, onio, sion, esio.

12. Quyidagi javoblardan qaysi biri retsept shaklida berilgan?

a) Rp: Pulveris foliorum Digitalis; b) Rp: Pulvis folium Digitalis; c) Rp: Pulverum foliorum Digitalis; d) Rp: Pulveris folium Digitale; e) Rp: Pulveris foliorum Digitas.

13. Yallig'lanish ma'nosini anglatuvchi so'z yasovchi qo'shimchani ko'rsating.

a) -itis; b) -atis; c) -isis; d) -icis; e) -inis.

14. «*Gulizardak*» so'zining retsept shaklini ko'rsating.

a) Adonidis; b) adonidi; c) adonidis; d) Adonis; e) Adonitis.

15. «Angishvonagul barglarining kukuni» iborasining retsept shaklini ko'rsating.

a) Rp: Pulveris foliorum Digitalis; b) Rp: Pulveris folium Digitalis; c) Rp: Pulveris foliorum Digitalis; d) Rp: Pulvis folium Digitalis; e) Rp: Pulveris folioras Digitalim.

16. «Zubtutum shirasi» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.

a) Succus Plantaginis; b) Sirupus et Succus Plantaginis; c) Siccus Plantagonis; d) Succus Plantago; e) Succum Plantaginum.

17. «Afsonak o'tining damlamasi» iborasining retsept shaklini toping.

a) Infusi herbae Thermopsidis; b) Infusi herbae Thermopsidi; c) Infusum herba Thermopsis; d) Infusum herbae Thermopsidis; e) Infusi herba Thermopsidis.

18. «Terining zamburug'li kasalligi» iborasining lotincha tarjimasini toping.

a) mycosis; b) micosis; c) mucosis; d) mycosus; e) mycasis.

19. «Miya pardasining yallig'lanishi»ning lotincha tarjimasini toping.

a) meningitis; b) meninx; c) miningit; d) muningitis; e) meningis.

20. «Tish ildizi»ning quyidan to'g'ri tarjimasini toping.

a) radix dentis; b) radex dentis; c) radyx dentis; d) radix dentes; e) radikz dendis.

21. Otlarning III guruhda turlanishi Neutrum rodiga tegishli so'z yasovchi qo'shimchalarni toping.

a) -tor, -sor, -xor; b) -itis, -oma, -ema; c) -icis, -oris, -inis; d) -eris, -ibus, -ebus, -edis; e) -itis, -icis, -eris.

22. *Genus Neutrumning Gen. Sing. qo'shimchalarini toping.*

- a) inis, oris, eris, uris, itis, atis, llis, tis, alis, aris;
- b) enus, usis, uris, utis, etis, onio, sion, esio, is, um, us, it is;
- c) ulis, ilis, ofis, iris, oris, ixis, uxis, esis, isis, is, iosis, aceus;
- d) esis, isis, is, iosis, aceus, etis, onio, sion, esio;
- e) atis, llis, tis, alis, aris, utis, etis, inis, oris, eris,

23. *-itis so'z yasovchi qo'shimchasi qanday ma'noni anglatadi?*

- a) yallig'lanish; b) shamollash; c) yiringlash; d) shikastlanish; e) b va d.

24. *-ema, -oma so'z yasovchi qo'shimchalari ma'nosi — bu ... ni anglatadi?*

- a) sepkil, shish, yiringli yara; b) qizarish, ko'karish, yo'talish; c) toshma, shikastlanish, yallig'lanish; d) isitmalash, qichish; e) b va c.

25. *«Baliq moyi emulsiyasi» iborasi retseptda qanday yoziladi?*

- a) Emulsi olei jecoris Aselli; b) Emulsum oleum jecorum Asellum; c) Emulsum olei jecoris Aselli; d) Asellum oleum jecoris emulsum; e) Emulsis oleis jecoris Asellis.

26. *«Makkajo'xori tumshuqchalarining suyuq so'rimi» iborasi retseptda qanday yoziladi?*

- a) Extracti stigmatum Maydis fluidi; b) Extracti stygmatum Maydis fluidi; c) Extractum stigmatum Maydis fluidi; d) Extractum stigmatis Maydis fluidis; e) Extractum stigma Mays fluidum

27. *Retseptni to'ldiring: Rp: Emulsi seminum ...*

- a) Juglandis; b) Juglans; c) Juglondi; d) Jiglandis; e) Jyglantis.

28. *Retseptni to'ldiring: Rp: Pulver... Glycyrrhiz... compositi*

a) is/ ae; b) es/am; c) as/ is; d) is/ is; e) is/ i.

29. *«Oshqovoq urug'lari» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.*

a) *Seminum Cucurbitae*; b) *Semenum Cucurbitae*;
c) *Simenum cucurbitae*; d) *Semen Cucurbita*; e) *Seminis Cucurbitaees*.

30. *«Yeryong'oq urug'i emulsiyasi»ning retsept shaklini toping.*

a) *Emulsi seminum Arachidis*; b) *Emulsum seminum Arachidis*; c) *Emulsum semen Arachis*; d) *emulsi semini Arachidis*; e) *emulsi siminum Arachis*.

31. *Yunoncha so'z yasovchi qo'shimchalarni toping.*

a) -a, -anti, -ald, -card; b) -cyst, -bili, intra, -cus;
c) -dys-, onco-, trans-, -re; d) -ur, -stomia; -onko, in;
e) -ur, -onco, -heur, -meta.

32. *«Kalanxoe bargi» iborasining lotincha tarjimasini ko'rsating.*

a) *folium Kalonchoës*; b) *foliuorum Kalonchoës*; c) *folii Kalonchoës*; d) *foliae Kalonchoës*; e) *folias Kalonchoës*.

33. *Og'iz bo'shlig'ining yallig'lanishi atamasining lotincha to'g'ri javobini ko'rsating.*

a) *stomatitis*; b) *osoritis*; c) *stamatitis*; d) *ostitis*;
e) *stomatutis*.

34. *Quyidagi javoblardan qaysi biri «Quloqning yallig'lanishi» ma'nosini anglatadi?*

a) *otitis*; b) *otutis*; c) *otutus*; d) *otitas*; e) *otitus*.

35. *«Chilla yara» atamasining lotincha nomini ko'rsating.*

a) *eczema*; b) *exzema*; c) *exema*; d) *ecseme*; e) *igzima*.

36. «*Huqna, to'g'ri ichakni yuvish*» atamasining lotincha nomini toping.

a) clyзма; b) clyzma; c) clisma; d) clizma; e) klyзма.

37. «*Ruhiy kasallik*» atamasining lotincha nomini toping.

a) psychosis; b) psichosis; c) psychasis; d) psychozis; e) psychoz.

38. «*Milk shilliq qavatining yallig'lanishi*» iborasining lotinchadagisini toping.

a) gingivitis; b) gingivetus; c) gingivutum; d) gyngivitis; e) gingivatis.

39. «*Burun shilliq pardasining yallig'lanishi*» — bu ...

a) rhinitis; b) rynyitis; c) rhyntis; d) rhinitas; e) rhinema.

40. *Qon kasalliklarini o'rganuvchi fan* — bu ...

a) Haematologia; b) Hematologia; c) Gaematologia; d) Gematologiya; e) Haemotologya.

41. *Oksidlar nomi to'g'ri yozilgan javobni toping.*

a) Magnii oxydum, Zinci oxydum; b) Oxydum Magnii, Oxydum Zinci; c) Magnium oxudum, Zincum oxudum; d) Magnii oxudi, Magnii Zinci; e) Zinci oxydi, Magnium oxydi.

42. *Tarkibida oltingugurt moddasi bor dorini aniqlang.*

a) Thioacetazonum; b) Theophyllum; c) Tetracyclinum; d) Tranquillum; e) Aesthazolum.

43. *Kislorod moddasining lotincha nomini aniqlang.*

a) Oxygenium; b) Hydrogenium; c) Nitrogenium; d) Hydrargyrum; e) Oxydum.

44. *Quyidagi javoblardan uzum kislotasini ko'rsating.*

a) Acidum lacticum; b) Acidum tartaricum; c) Acidum sulfuricum; d) Acidum citricum; e) Acidum aceticum.

45. *Magniy sulfatning lotincha nomini toping.*

a) Magnii sulfas; b) Magnium sulfiticum; c) Sulfas magnii; d) Sulfatis Magnium; e) Magnas sulfat.

46. *Berilgan retseptura iborasini to'ldiring: Acidi ... pulverati*

a) borici; b) boricim; c) boras; d) borii; e) borium.

47. *Retsept iborasiga quyidagilardan mosini qo'ying: Coffeini natrii ...*

a) benzoatis; b) benzoas; c) Benzoantis; d) Benzoati; e) benzoatum.

48. *Limon kislotasining lotincha variantini toping.*

a) acidum boricum; b) acidum lacticum; c) acidum citricum; d) acidum folicum; e) acidum ascorbinicum.

49. *«Novshadil spirti» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.*

a) Solutio Ammonii caustici; b) solutio ammonii caustici; c) Solutionis ammonii caustici; d) Solutionis Ammonii causticim; e) Solutionis Ammonis caustica.

50. *«Novshadil arpabodiyon suyuqligi» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.*

a) Liquor Ammonii anisatus; b) Liquoris Ammonii anisatus; c) Liquor Ammoni anisati; d) liquor Ammoni anisatus; e) liquor ammonium anisatum.

51. *Ikkinchi guruh uch qo'shimchali sifatlar rod qo'shimchalari berilgan javobni toping.*

a) -us, -er; -a; -um; b) -is, -is; -us; -e; c) -are; -ere, -ere; -ire; d) -ae, -i, -is, -us, -ei; e) -er; -is; -e.

52. *Ikkinchi guruh ikki qo'shimchali sifatlar rod qo'shimchalari berilgan javobni toping.*

a) -is, -is, -e; b) -us, -a, -um; c) -er, -is, -e; d) -x, -s, -r; e) -us, -is, -er.

53. Ikkinchi guruh bir qo'shimchali sifatlar tugallanuvchi qo'shimchalari berilgan javobni toping.

a) -is, -is, -e; b) -us, -a, -um; c) -er, -is, -e; d) -x, -s, -r; e) -us, -is, -er.

54. To'g'ri qo'yilgan qo'shimchalarni toping: Rp: Herb_ Adon_ vernal_.

a) -ae/ -idis/ -is; b) -a/ -is/ -is; c) -ae/ -is/ -e; d) -arum/ -idis/ -e; e) -ae/ -ae/ -ae.

55. Sifatni ot bilan moslashtiring: rhizoma (amarus, a, um)

a) rhizoma amarus; b) rhizoma amara; c) rhizoma amarum; d) rhizomatis amarus; e) rhizoma amaralis.

56. Sifatni ot bilan moslashtiring: corbo (activatus, a, um)

a) corbo activatus; b) corbo activatus, activata, activatum; c) corbo activatum; d) corbo activata; e) corboum activatus.

57. «Oddiy spirtli eritma» iborasining to'g'ri tarjimasini toping.

a) tinctura simplex; b) tincturae simplicis; c) tinctyram symplex; d) solutio spirituasa simplex; e) simplex spirituosa solutio.

58. Berilgan retseptni to'ldiring: Rp: Solution... virid... nitent... aquos...

a) is/ is/ is/ ae; b) us/ us/ is/ ae; c) is/ us/ is/ e; d) ae/ is/ is/ is; e) as/ is/ as/ ae.

59. Quyidagi javoblardan «Bahorgi Adonis o'ti damlamasi» iborasining to'g'ri variantini toping.

- a) Decocti herbae Adonidis vernalis;
- b) Infusi herbarum Adonidis vernalis;
- c) Decoctum herbarum Adonidis vernalis;
- d) Infusum herbae Adonidis vernalis;
- e) Decoctis herbae Adonidis vernale.

60. «Teng qismlarga bo'lib» iborasi qanday tarjima qilinadi?

- a) Divide in partes aequalis;
- b) Dividere in partes aequalis;
- c) Dividete in partes aequalis;
- d) Dividi in partis aequalas;
- e) Divido intra partes equalis.

61. To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlar berilgan to'g'ri javobni toping.

- a) exitus, us, m; cornu, us, n;
- b) musculus, us, m; manu, us, n;
- c) corpus, oris, n; geni, us, n;
- d) aqua, us, f; ecrema, atis, f;
- e) oleum, us, n; chirurgia i, m.

62. Nuqtalar o'rniga kerakli so'zni qo'ying: Na'matak mevalarining sharbati — Sirupus ... Rosae

- a) fructus; b) fructu; c) fructuum; d) fructibus; e) fructa.

63. Quyidagi atamalardan qaysi biri yorliq (etiketka) shaklida berilgan?

- a) Cortex Quergus; b) Cortex quergus; c) Cortix Querkus;
- d) Cortex Querex; e) Corteks Querqus.

64. To'rtinchi guruhda turlanuvchi Masculinum va Neutrumdagi otlar Gen. Sing. va Plur.da qanday qo'shimchaga ega?

- a) -us; -uum; b) -um; -us; c) -us; -ium; d) -uus; -uum;
- e) -ius; -u.

65. -tus va -sus so'z yasovchi qo'shimchalari qanday ma'noni ifodalaydi?

- a) sezish, holat, harakat; b) ko'rish, eshitish, gapirish;
- c) yugurish, suhbatlashish, davolash; d) aniqlash, xulosa chiqarish;
- e) hammasi to'g'ri.

66. «Na'matak mevalarining sharbati» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.

- a) Sirupus fructuum Rosae; b) Succus fructuum Rosae;
- c) Sirupus fructis Rosae; d) Sirupus fructuum Rosae;
- e) Sirupus fructum Rosa.

67. Quyidagi retseptura iborasini to'ldiring: Spirit... Vin... rectificat...

- a) -us/ -i/ -i; b) -is/ -i/ -i; c) -i/ -i/ -i; d) -us/ -us/ -us;
- e) -uis/ -is/ -is.

68. Beshinchi guruhda turlanuvchi otlar Gen. Sing.da qanday qo'shimchaga ega?

- a) -ei; b) -is; c) -i; d) -ae; e) -us.

69. «O'ldiruvchi miqdor» iborasining lotinchasini toping.

- a) dosis letalis; b) doses letales; c) dosum letalum;
- d) dosi letali; e) dosus letalus.

70. Berilgan iborani to'ldiring: Speci... polyvitaminos...

- a) -es/ -ae; b) -is/ -a; c) -us/ -ae; d) -um/ -ae;
- e) -ae/ -ae.

71. Sifatlarning orttirma darajasini hosil qilish uchun qaysi qo'shimchalar qo'shiladi?

- a) -ior, -ius, -ior, -a; b) -ius, -is, -us, -ar; c) -ior, -o, -er, -ior;
- d) -issim: -us, -a, -um; e) -us, -a, -orum, -er.

72. Sifat darajalari (gradus) yozilgan javobni toping.

- a) Positivus, Compositivus, Superlativus;
- b) Passivus, Activus, Imperativus;
- c) Cardinalia, Ordinalia, Numeralia;
- d) Casus, Genus, Numerale;
- e) Indicativus, Conjunctivus, Imperativus.

73. Qiyosiy darajadagi sifatlar qanday qo‘shimchalar bilan yasaladi?

- a) -ius, -ius, -ior; b) -us, -a, -um; c) -er, -is, -e;
d) -issim+ -us; -a; -um; e) -rim+ -us; -a; -um.

74. «bonus, melior, optimus» so‘zlarining tarjimasini toping.

- a) yaxshi, yaxshiroq, eng yaxshi; b) kaft, ensa, kurak;
c) shirin, asal, shirinlik; d) katta hab dori, aralashma, mutlaqo; e) yaxshi, yomon, o‘rtacha.

75. Qaysi javobda tibbiyot sohalari to‘g‘ri berilgan?

- a) Heriatria, Hygiena, Aestiologia, Neurochimia;
b) Frontitis, Vitas, Audiologia, Digitalis, Angioma;
c) Blastoma, Atheroma, Leucoma, Glaucoma;
d) Plexitis, Volvulitis, Typhlitis, Aortitis;
e) Mixtura, Mucilago, Bolus, Suspensio.

76. Yallig‘lanish kasalligi nomlari berilgan javobni toping.

- a) Blastoma, Atheroma, Leucoma, Glaucoma;
b) Heriatria, Hygiena, Aestiologia, Neurochimia;
c) Mixtura, Mucilago, Bolus, Suspensio;
d) Audiofaritis, Digitalis, Angiomatis, Adonis;
e) Plexitis, Vulvitis, Typhlitis, Aortitis.

77. Xavfli o‘smalar nomlari berilgan javobni toping.

- a) Melanoma, Osteosarcoma, Liposarcoma, Angiosarcoma;
b) Leucoma, Glaucoma, Atheroma, Xanthoma;
c) Neuroglioma, Syringoma, Myoma, Lymphadenoma;
d) Hepatitis, Glossitis, Mastitis, Miringitis;
e) Neuralgia, Biologia, Chirurgia, Psychiatria.

78. Qo‘shimchasini yozing: *Juda toza vazelin — Vaselin ... purissim ...*

- a) -i; b) -is; c) -a; d) -um; e) -us.

79. Sifat darajalaridan qiyosiyini aniqlang: Gradus ...

a) Comparativus; b) Positivus; c) Superlativus; d) Compositus; e) Compositivus.

80. «Favqulodda holatda» retsept varaqasiga qanday soʻzlar yozilishi mumkin?

a) Cito! Citissime! Statim! b) Cita! Cetissimi! Statum!
c) Cyto! Sytiscime! Statime! d) Bis. Repete, Verte;
e) Repetetur, Cito, Vertetur.

81. Sonlarning tarjimasini toping: octo, undecim, centum.

a) yuz, oʻttiz, besh; b) toʻrt, ikki, ming; c) sakkiz, oʻn bir, yuz; d) besh yuz, oʻn, bir; e) sakkiz, ellik, yarim.

82. Ushbu sonlarning tarjimasini toping: nonus, primus, mille.

a) toʻqqizinchi, birinchi, ming; b) beshinchi, oʻn ikki, yettinchi; c) toʻrtinchi, oʻninchi, million; d) beshinchi, minginchi, bir; e) oʻn sakkiz, olti, yarim.

83. Son turlari qaysi javobda berilgan?

a) Positivus, Compositivus, Superlativus;
b) Passivus, Activus, Imperativus;
c) Cardinalia, Ordinalia;
d) Casus, Genus, Numerale;
e) Indicativus, Imperativus.

84. «tetra, hexa, dodec» soʻzlarining tarjimasini toping.

a) daftar, gektar, dada; b) toʻrt, olti, oʻn ikki; c) uch, besh, ellik; d) qattiq, yumshoq, bir xil; e) termoq, ezmoq, bermoq.

85. Lotincha sonlar berilgan javobni toping.

a) unus, quattor, quingenti; b) centum, mille, albus;
c) albus, bis, mono; d) bi, semi, homo; e) mono, ennea, pentadec.

86. Yunoncha sonlar berilgan javobni toping.

- a) unus, quattor, quingenti; b) centum, mille, albus;
c) albus, bis, mono; d) bi, semi, homo; e) mono, ennea, pentadec.

87. «Mono, hepta, tridec» qanday soʻzlar?

- a) birinchi guruh oti; b) ikkinchi guruh sifati; c) inglizcha ravish; d) lotincha olmosh; e) yunoncha son.

88. Tarkibida oʻnta element bor vitaminni aniqlang.

- a) Decavitum; b) Undevitum; c) Hexavitum; d) Panhexavitum; e) Polyvitaminum.

89. Ravishlar qanday soʻzlardan yasaladi?

- a) Otlardan; b) Feʼllardan; c) Sifatlardan; d) Olmoshlardan; e) Ravishlardan.

90. Ravishlar qanday qoʻshimchalar yordamida yasaladi?

- a) -e; -o; -iter; b) -us; -a; -um; c) -er; -is; -e; d) -ior; -ius; -e; e) -ae; -i; -is.

91. Old koʻmakchi berilgan qatorni toping.

- a) ad, sine, pro, post, in; b) et, ou, pro, paly, da;
c) cum, de, da, per, ol; d) in, pyo, pyr, dys, sed; e) ut, um, cum, dum, der.

92. Bogʻlovchi berilgan qatorni toping.

- a) avec, i, intra, ex, ad; b) ad, et, seu, pro, contra;
c) contra, seu, cum, ex, ad; d) et, in, der, das, les;
e) et, set, seu, aut, ut fiat.

93. Bogʻlovchilar berilgan javobni toping.

- a) et, aut, seu, sed, ut, jiat; b) sine, aut, et, but, ex;
c) et, aut, sine, mais, ad; d) ad, aut, et, ut, jiat, seu;
e) seu, sine, contra, per, sed.

94. *Tibbiyotda qo'llaniluvchi olmoshlarni toping.*

a) me, per se, tales; b) octo, unus, centum; c) aqua, hydro, succus; d) et, ut fiat, contra; e) per, post, ante.

95. *«Quantum satis» so'zining tarjimasini toping.*

a) to'rtburchak; b) katta sabzi; c) keragicha; d) qora rangda; e) oxiridan boshlab.

96. *«Keragicha» so'zining tarjimasini toping.*

a) satis quantum; b) Quantum satis; c) permanens; d) breviter; e) substantivum.

97. *Sifatdosh berilgan javobni toping.*

a) permanens, serpens, laxans; b) teres, facilis, medicinalis; c) juglans, simplex, audio; d) amarus, dulcus, purus; e) sinister, acer, tiber.

98. *Mustaqil so'z turkumlarini aniqlang.*

a) substantivum, conjunctio, verbum, pronomen, adverbium, adjectivum;

b) verbum, particulae, interjectio, praepositio, numeralum, adjectivum;

c) verbum, pronomen, adverbium, substantivum, numeralum, adjectivum;

d) verbum, praepositio, numeralum, conjunctio, adjectivum, interectio;

e) pronomen, adverbium, substantivum, conjunctio, interjectio, praepositio.

99. *Yordamchi so'z turkumlarini aniqlang.*

a) particulae, conjunctio, interjectio, praepositio;

b) particulae, verbum, pronomen, adverbium;

c) particulae, conjunctio, interjectio, numeralum;

d) conjunctio, interjectio, substantivum, numeralum;

e) interjectio, pronomen, adverbium, substantivum.

100. Javoblarning qaysi birida bog'lovchi so'z turkumi berilgan?

a) conjunctio; b) praepositio; c) interjectio; d) verbum;
e) particule.

O'QISH UCHUN QO'SHIMCHA MAVZULAR

«Gaudeamus igitur» — «Shod-u xurram bo'laylik» she'ri talabalar madhiyasi bo'lib, taxminan o'rta asrda G'arbiy Yevropada yaratilgan.

<i>Gaudeamus igitur,</i>	— Yoshlik zavqin suraylik,
<i>Juvenes dum sumus!</i>	— Quvnaylik, yor-u do'stlar!
<i>Post jucundam juventutem,</i>	— Bu kunlar ham g'animat,
<i>Post molestam senectutem,</i>	— Yer o'z qa'riga chorlar.
<i>Nos nabebit humus.</i>	
<i>Ubi sunt, qui ante nos,</i>	— Qani bizdan oldingi
<i>In munbo fuere?</i>	— Yer yuzida yurganlar?
<i>Vadite ad superos,</i>	— Samoga chiqib ko'ring,
<i>Transeas ad inferos,</i>	— Do'zaxga tushib ko'ring.
<i>Ubi jam fuere (bis)</i>	— Yashaganlar — qanilar?
<i>Vita nostra brevis est,</i>	— Umr degani qisqa,
<i>Brevi finietur;</i>	— Bir zumda o'tar, ketar.
<i>Venit mors velociter,</i>	— Ajal degani tezda,
<i>Rapit nos atrociter,</i>	— Shafqatsiz kirib kelar.
<i>Nemini parcetur,</i>	
<i>Vivat academia,</i>	— Yashasin dorulfunun!
<i>Vivat professores!</i>	— Yashasin domlalar!
<i>Vivat membrum</i>	
<i>quodlibet!</i>	— Yashang, aziz do'stlarim!
<i>Vivant membra quaelibet</i>	— Doim yashnab yuringlar.
<i>Semper sint in flore!</i>	— Yashasin barcha qizlar,
<i>Vivant omnes virgines,</i>	— Nazokatli go'zallar!
<i>Faciles, formosae!</i>	— Yashasin latofatli,
<i>Vivant et mulieres,</i>	— Mehribon-u mehnatkash,
<i>Tenerae, amabiles,</i>	— Sevgiga loyiq mangu
<i>Bonae, laboriosae</i>	— Qadri abad ayollar.

*Vivat et Respublica,
Et qui illam regit!*

— Yashasin Davlatimiz,
— Va uni boshqarganlar.

*Vivat nostra civitas,
Maecenatum caritas,
Quae nos hic protegit!
Pereat tristitia,
Pereant osores
Pereat diabolus,*

— Yasha barchaga homiy,
— Yoshlarga zo‘r murabbiy
— Bizning odil jamiyat.
— Yo‘qolsin g‘am-u g‘urbat!
— Daf bo‘lsin qora niyat.
— Daf bo‘lsin mal‘un
shayton,
— Va talabalarga dushman,
— Ham undan kuluvchilar.

*Quivis antiburschius,
Atque irrisores*

Lotin tilida qo‘shimcha matnlar

**HIPPOCRATIS JUS JURANDUM
(GIPPOKRAT QASAMYODI)**

Per Apollinem medicum et Aesculapium, Hygiamque et Panaceam juro, deos deasque omnes testes citans, mepte viribus et judicio meo hos jusjurandum et hanc stipulationem plene praestaturum.

Illum nempe parentum meorum loco habiturum spondeo, qui me artem istam docuit, eique alimenta impertiturum, et quibuscunque opus habuerit, suppeditaturum.

Victus etiam rationem pro virili et ingenio meo aegris salutarem praescripturum a perniciosa vero et improba eosdem prohibiturum. Nullius praeterea precibus adductus, mortiferum, medicamentum cuique propinabo, neque huius rei consilium dabo. Caste et sancte colam et artem meam.

Quaecumque vero in vita hominum sive medicinam factitans, sive nom, vel videro, vel audivero, quae in vulgus efferre non decet, ea retictbo non secus atque arcana fidei meae commissa.

Quod si igitur hocce jusjurandum fideliter servem, neque violem, contingat et prospero successu tam in vita, quam in arte mea fruar et gloriam immortalem gentium consequar. Sine autem id transgrediar et pejerem contraria hisce mihi eveniant.

GIPPOKRAT QASAMYODI

Tabib Appolon, Asklepiy, Gigiyeya, Panakeya va butun ma‘budlar-u ma‘budalar nomi bilan ularning guvohligida o‘z kuchim va aqlimga mos tarzda quyidagicha qasamyod qilaman hamda yozma ravishda tasdiqlayman.

Menga tabiblik san‘atini o‘rgatgan ustozlarimni o‘z ota-onamdek ko‘raman, butun borlig‘imni ular bilan baham

ko'raman va zarur bo'lganida yordamimni ayamayman; ularning farzandlari mening qon-qarindoshlarimdir. Ularning farzandlari mening qon-qarindoshlarimdir va bu kasbni, san'atni, agar ular xohlashsa, hech qanday moddiy manfaatlarsiz o'rgataman. Ustozlik qilaman, og'zaki darslar va barcha-barchasini o'z farzandlarimga, ustozlarimning farzandlariga, shogirdlarimga majburiyatim va tibbiyot qonunlariga asosan o'rgataman.

Bemorlarga o'z aql-zakovatimga tayangan holda faqatgina ularga foydali bo'ladigan tavsiyalar beraman, turli vijdotsizliklar va ularga zarar keltirishdan o'zimni tiyaman. Hech kimga, hatto so'rasa ham, o'lim keltiruvchi vositani tavsiya qilmayman va shu fikrga yetaklovchi yo'lni ko'rsatmayman. Xuddi shuningdek, ayollarning sog'lom homiladorligini to'xtatish uchun yordam bermayman.

Hayotim va kasbimni toza hamda sof o'tkazaman. Hech qachon tosh kasalligi bilan og'riyotgan bemorlarni operatsiya qilmayman, shu ish bilan shug'ullanayotgan odamlarni bu yo'ldan qaytaraman. Men har qanday xonadonga faqatgina bemorlarning foydasi uchunгина kiraman, bemor xoh ayol yoki erkak, xoh qul yoki ozod kishi bo'lsin, undan hech nimani tama qilmayman.

Bemorni davolar ekanman (muolajadan keyin ham), uning shaxsiy hayotiga oid ma'lumotlarni sir sanab, hech qachon oshkor qilmayman. Hayotda va kasbimda baxt-saodatga erishish uchun qasamyodimni aslo buzmayman, ontiga vafqo qilmaganlarga esa buning aksi bo'lsin!

HEPAR

Hepar glandula maxima corporis humani est. Substantia hepatis mollis rubro-fusca est. Hepar in cavo abdominis sub diaphragmate locatur et secretioni bilis inservit. Illud in lo-bos duos impares dividitur: lobum dextrum majorem et lobum sinistrum minorem. Lobus sinister dextro tenuior est. In hepate facies tres distinguimus — faciem superiorem, in-feriorem,

DENTES

Dentes in cavitate (cavo) oris locati sunt. In aetate puer-ili dentes decidui increscunt.

Postea dentes decidui decidunt et dentes permanentes increscunt. In omni dente corona dentis, collum dentis et radix dentis distinguuntur. Alii dentes unam radicem, alii plures radices habent.

Materia dentium ex dentino, enamelo et substantia ossea constat. Radix dentis periodontio cingitur. Praeterea gingivae dentes cingunt item et periosteum. Intra coronam dentis locatur cavitas (cavum) et canalis dentis.

In apice radice dentis est foramen apicis dentis. Per foramen apicis dentis in cavitatem (cavum) dentis, ubi pulpa dentis est, vasa sanguinea et nervi intrant. Dentes forma coronae sunt: dentes incisivi, dentes canini, dentes premolares, dentes molares et dentes (sapientiae) serotini.

GASTRITIS

Gastritis est inflammatio ventriculi. Genera gastritidum: gastritis acuta et gastritis chronica. Gastritis acuta dividitur in gastritidem acutam simplicem, gastritidem corrosivam et gastritidem suppurativam, seu phlegmonosam. Gastritis chronica dividitur in gastritidem atrophicantem et gastritidem hypertrophicantem. Gastritis acuta simplex oritur a errore nutritionis.

DE MODISINTRODUCTIONIS MEDICAMENTORUM

Medicamenta saepissime «per os» sumuntur, rarius aliis modis introducuntur. Solutiones speciales adhibentur pro injectionibus subcutaneis, vel intra venas, intra arterias introducuntur etc. Suppositoria in rectum, globuli in vaginam inducuntur. Unguenta saepe «pro frictione» signantur. Sunt medicamenta «pro inhalatione». Sunt etiam medicamenta, quae sub linguam ponuntur.

DE DOSIBUS

Doses remediorum sunt: dosis minima, dosis media — dosis medicinalis seu dosis therapeutica, dosis maxima, dosis toxica, dosis letalis. Pharmacopoea doses maximas remediorum venenorum et remediorum heroicorum probe notat «pro dosi» et «pro die». Doses toxicae morbos molestos et interdum mortem provocant. Jam decigrammata duo (0,2) Morphini dosis letalis est. Medicus et pharmaceuta doses medicamentorum bene scire debent.

LITTERA YPSILON (Y, y)

Littera ypsilon in verbis graecis adhibetur. Exempli causa in verbis: amyllum, Oryza, Glycyrrhiza, cyanidum, Hyoscyamus, Amygdala, Ichthyolum etc. Littera ypsilon scribitur in praepositionibus hyperet hypo — Kalii hypermanganas, Natrii hyposulfis, injectiohypodermica, hypervitaminosis et hypovitaminosis etc. Saepe ypsilon occurritur in verbis compositis cum radicibus graecis: oxy-, hydr-, pyr — Oxygen-ium, Zinci oxydum, Hydrogenium, Hydrogenii peroxydum, Calcii hydroxydum, Hydrargyrum etc.

DEPULVERIBUS

Pulvis est forma medicamentorum dura. Nomina pul-verum varia sunt. Sunt pulveres grossi, grossissimi, subtiles, subtilissimi; sunt pulveres simplices et compositi; sunt pulveres divisi et indivisi; sunt pulveres ad usum internum et pulveres ad usum externum. Pulveres indivisi plerumque sunt pulveres ad usum externum, qui aspersiones nominantur. Pulveres divisi pro usu interno adhibentur.

DE UNGUENTIS

Unguentum est forma medicata ad usum externum, quae consistentiam adipis suilli habet. Pro basi unguentorum Lanolinum, Vaselinum, adipis animalium, olea vegetabilia, cera, Paraffinum, Ichthyolum, Naphthalanum etc. adhibentur.

Remedia ingredientia sunt liquores et pulveres varii.

Ad praeparatkmem unguentorum tales liquores sunt: Terebinthina, pix liquida, solutio Plumbi subacetatis, liquor Aluminium subacetatis etc. Ex pulveribus tales pulveres adhibentur: Camphora pulverata, amyllum Solani, Sulfur depuratum, Hydrargyrum praecipitatum album. Talcum, Bis-muthi subnitras etc.

Unguenta in ollis bene clausis in loco frigido et obscuro servantur. Unguentum ophthalmicum semper ex tempore paratur. Unguenta ex officinis praecipue in ollis cum signatura flava dantur.

DEACIDIS

Acida sunt cum oxygenio et sine oxygenio. Acida cum oxygenio: acidum carbonicum, acidum sulfuricum, acidum sulfurosum, acidum nitricum, acidum nitrosum etc.

Acida sine oxygenio: acidum hydrochloricum, acidum hydroiodicum, acidum hydrobromicum etc.

Acidum nitricum fumans et acidum hydrochloricum concentratum acida fortissima sunt. Mixtura acidi nitrici cum acido hydrochlorico (1:3) «aqua regis» nominatur, quia etiam aurum, «regem metallorum» solvit.

Medici acidum hydrochloricum purum dilutum contra dyspepsiam adhibent.

Formate nomina latina acidorum cum suffixo «icum» a verbis: citrus, arsenicum, formica, borum, nicotinum, acetum.

SUPRASTINUM

Suprastinum praeparatum antihistaminicum est. Medicus Suprastinum ad dermatoses allergicas (urticariam, eczema, prurium, dermatitidem), rhinitidem allergicam et conjunctivitidem, allergias medicamentosas saepe praescribit. Praeparatum effectum celerem dat atque effectum sedativum habet.

Suprastinum forma tabulettarum et solutionis praescribitur.

Rp.: Tab. Suprastini 0,025 №. 20

D. S.

Rp.: Sol. Suprastini 2 % 1 ml D.t.d. №. 6 in amp. S.

DISPOSITIO REMEDIORUM IN RECEPTO COMPOSITO

In receptis compositis post verbum contractum «Rp.» locum primum remedium basis occupat. Post basim saepe remedium adjuvans scribitur. Deinde, si necesse est remedium corrigens additur, quod saporem, odorem et colorem medicamenti corrigit. Remedia corrigentia sunt: saccharum, sirupi, oleum Menthae et alia.

Loco postremo remedium constituens stat, quod formam medicamenti constituit. Ex numero remediorum constitu-entium saepe in receptis videmus: aquam destillatam, spiritum Vini, adipem suillum (seu axungiam porcinam), Vaselineum, Lanolinum et butyrum Cacao.

OLEAPINGUIA

Olea pingua e seminibus et fructibus pressura conficiuntur. Olea pingua in aqua non solvuntur, male in spiritu solvuntur, in chloroformio et aethere bene solubilia sunt Oleum Ricini in spiritu bene solubile est.

In Pharmacopoea Rossica olea pingua sunt: oleum Amygdalarum, oleum Cacao (seu butyrum Cacao), oleum jecoris, oleum Persicorum, oleum Ricini. Plerumque olea pingua ut constituentia ad praeparationem unguentorum, pastarum, linimentorum, suppositoriorum, globulorum vaginalium et solutionum praescribuntur.

Oleum Amygdalarum et oleum Persicorum ad praeparationem solutionum injectabilium adhibentur. Nonnulla olea pingua exempli causa oleum Ricini, oleum Jecoris per se adhibentur.

LOTINCHA-O'ZBEKCHA LUG'AT

A

A. ab (predlog Abi kel:)	— dan
abdomen, inis, n	— qorin
abdominalis, e	— qoringa oid
(m) abductor, oris, m	— uzoqlashtiruvchi mushak
abortus, us, m	— bola tashlash, muddatidan ilgari tug'ish
abrasio, onis, f	— qirib tozalash (tishga oid)
abscessus, us, m	— yiringli yara, chipqon
Absinthium, i, n	— shuvoq, yovshan, ermon
Acacia, ae,	— akatsiya
acer, acris, acre	— o'tkir
acetabulum, i, n	— quymuch kosasi
acetas, atis, m	— asetat
acetosus, a, um	— sirkaga oid
acetum, i, n	— sirka
acetylsalicylicus, a, um	— asetilsalitsilatga oid
acidum, i, n	— kislota
acidum arsenicosum	— margimush kislota
Acrichinum, i, n	— akrixin
actio, oxis,	— harakat, ta'sir
activatus, a, um	— faollashtirilgan
acusticus, a, um	— eshitishga oid
acustus, a, um	— o'tkir
ad (predlog ass. kel.)	— gacha, uchun, -ga
adamantinus, a, um	— po'lat yoki olmosdek qattiq
addo, ere	— qo'shmoq
(m) adductor, oris, m	— yaqinlashtiruvchi mushak
adeps, ipis, m	— yog', moy
adhaerens, entis	— qo'shilib o'sgan, yopishgan
adhibeo, ere	— qo'llamoq, ishlatmoq
adjuvans, antis	— yordamchi
admisceo, ere	— qo'shmoq, birlashtirmoq
adnumero, are	— sanamoq
Adonilenum, i, n	— adonilen
Adonis, idis, m	— gulizardak, adonis
aegrota, ae, f	— bemor, xasta (erkak kishiga nisbatan)

aegrotus, i, m	— bemor, xasta (erkak kishiga nisbatan)
aër, aëris, m	— havo
aestimo, are	— teng
aetas, atis, f	— baholamoq
aether, eris, m	— yosh
aethereus, a, um	— efir (rangsiz uchuvchan suyuqlik), efirga oid
aethylicus, a, um	— efirli
agito, are,	— chayqatmoq
age, ere	— ishlamoq, qilmoq
albus, a, um	— oq
aliter	— boshqacha
alius, a, um	— boshqa
allergia, ae, f	— allergiya (a'zoning yot moddaga qarshiligi)
Allium (i) sativum (i)	— sarimsoqpiyoz
Aloë, ës, f	— aloy, sabur
Althaea, ae, f	— gulxayri
Alnus, i, f	— qandag'och
altus, a, um	— baland, katta
alumen, inis, n	— achitqi
Aluminium, i, n	— aluminiy
alveolus, i, m	— pufakcha
alvus, i, m	— qorin
amabilis, e	— sevishga munosib
amarities, ei, f	— achchiq ta'm, taxir maza
amarus, a, um	— achchiq
ambulatio, onis, f	— sayr qilish, ochiq havoda yurish
Amidopyrinum, i, n	— amidopirin
Ammonium, i, n	— ammoniy
amnion, i, n	— homilani o'rab turuvchi ichki parda
amo, are	— sevmok
amor, oris, m	— sevgi
ampulla, ae, f	— ampula, ichiga dori quyib og'zi payvandlangan naycha
amputatio, onis, f	— kesib tashlash
Amygdala, ae, f	— bodom
Amygdalus, i, f	— bodom (daraxti)
amylum, i, n	— ohor (kraxmal)
ana	— teng, baravar
anaemia, ae, f	— kamqonlik
Anaesthesinim, i, n	— anestezin
anatomicus, a, um	— anatomiyaga oid
angina, ae, f	— bodomsimon bezning yallig'lanishi
angina pectoris	— yurak siqilish kasalligi
angulus, i, m	— burchak
angustus, a, um	— tor, ensiz
anhydricus, a, um	— suvsiz
animal, alis, n	— hayvon

animalis, e	— hayvonga oid, hayvonsimon
animus, i, m	— ruh, qalb
anisatus, a, um	— arbabodiyonga oid
Anisum, i, n	— arbabodiyon
annalus, i, n	— gardish, halqa
annuus, i, m	— yil
anomalía, ae, f	— g'ayritabiiy holat
anonymus, a, um	— nomsiz, noma'lum
ansa, ae, f	— ilmoq, tugun
ante (predlog ass. kel)	— oldida
ante (ravish)	— avval, dastlab
anterior, ius	— oldingi
antidotum, i, n	— ziddi-zahar
anti-pyreticus, a, um	— issiqni pasaytiruvchi
antiquus, a, um	— qadimiy
anuria, ae, f	— siydik chiqmasligi
anus, i, m	— orqa chiqaruv teshigi
aorta, ae, f	— aorta
apex, icis, m	— yuqori qism, uchi, oxiri
aphtha, ea, f	— yaracha
aphthosus, a, um	— yaraga oid
apis, is, f	— asalari
apnoë, ës, f	— nafas faoliyatining to'xtashi
apopeurosis, is, f	— payning cho'zilishi
apparatus, us, m	— asbob
appendix, icis, f	— o'simta, o'siq
aqua, ae, f	— suv
aquaeductus, us, m	— suv oqadigan nay
aquosus, a, um	— suvli
Arachis, idis, f	— veryong'oq
Aralia, ae, f	— araliya
arbor, oris, f	— daraxt
arcus, us, m	— yoy, ravoq
Argentí nitras	— kumush nitrat yoki lyapis qalami
argilla, ae, f	— gil tuproq
Arnica, ae, f	— arnika
ars, artis, f	— san'at
arsenas, atis, m	— arsenat
arsenis, itis, m	— arsenit
arsenicicus, a, um	— margimushga oid
arsenicus, a, um	— margimushli
arsenicum, i, n	— margimush
arteria, ae, f	— arteria
arthritís, itidis, f	— bo'g'imlar yallig'lanishi
articulatio, onis, f	— bo'g'im
articularis, e	— bo'g'imga oid
artificialis, e	— sun'iy
arvensis, e	— dalaga oid
ascendens, entis	— ko'tariluvchi

ascites, ae, m
 Asellus, i, m
 aspersio, onis, f
 asperum, i, n
 asthma, atis, n

 atlas, ntis, m
 atomus, i, f
 atque
 atrium, i, n
 atrophica, ae, f
 atrophicans, ntis
 attente
 auctor, oris, m
 audio, ire
 auditivus, a, um
 auricula, ae, f
 auris, is, f
 Aurum, i, n
 auscultacio, onis, f
 axis, is, m
 axungia, ae, f

— qorin istisqosi
 — treska balig'i
 — sepma
 — dag'al, g'adir-budur
 — bo'g'ilish, nafas olishning qiyin-
 lashuvi
 — birinchi bo'yin umurtqasi
 — atom
 — shuningdek
 — yurak oldi
 — oriqlash
 — oriqlovchi
 — diqqat bilan, ehtiyotlik bilan
 — muallif
 — eshitmoq
 — eshitishga oid
 — quloq supراسي
 — quloq
 — oltin, tilla
 — eshitib ko'rib kasallikni aniqlash
 — ikkinchi bo'yin umurtqasi
 — yog', moy

B

bacca, ae, f
 bacillus, i, m
 bactericidus, a, um
 balneum, i, n
 basicus, a, um
 basilaris, e
 basis, is, f
 Belladonna, ae, f
 bene (ravish)
 benzoas, atis, m
 benzoicus, a, um
 benzoë, ë, f
 Betula, ae, f
 bibo, ere
 biceps, bicipitis
 bicipitalis, e
 bidens, ntis
 Bidens, ntis, f
 bidestillatus, a, um
 bilifer, fera, ferum
 bilis, is, f
 bis
 Bismuthum, i, n
 Bistorta, ae, f

— meva
 — tayoqcha
 — bakteriyaga qarshi
 — hammom, vanna
 — asosiy
 — asosiy
 — asos
 — belladonna
 — yaxshi
 — benzoat
 — benzoig'a oid
 — buxo'r, xushbo'y yelim
 — qayin
 — ichmoq
 — ikki boshli
 — ikki boshli muskulga oid
 — ikki tishli
 — ittikanak
 — ikki marta tozalangan
 — o'tga (safroga) oid
 — o't (safro)
 — ikki marta
 — vismut
 — ilonsimon toron

bolus, i, f
 bolus alba
 bonum, i, n
 bonus, a, um
 borax, acis, f
 boras, atis, m
 boricus, a, um
 brachium, i, n
 brevis, e
 briketum, i, n
 bromidum, i, n
 bronchialis, e
 bronchitis, itidis, f
 bronchus, i, m
 bucca, ae, f
 buccinator, oris, m
 bulbus, i, m
 bullosus, a, um
 bursa, ae, f
 Bursa, pastoris
 butyrum, i, n
 butyrum Cacao

— gil tuproq, katta hab dori
 — oq gul
 — yaxshilik, ezgulik
 — mehribon, rahmdil
 — tanakor, rangsiz mineral
 — borat
 — boratga oid
 — yelka, kift
 — qisqa
 — taxtakachlab tayyorlangan dori shakli
 — bromid
 — bronxga oid
 — bronxlarning yallig'lanishi
 — bronx
 — lunj, chakka
 — lunj muskuli
 — ko'z soqqasi
 — pufakchali
 — xalta
 — jag'-jag'
 — moy (quyuqlashtirilgan)
 — kakao moyi

C

Cacao
 cadaver, eris, n
 caecum, i, n
 calcaneus, a, um
 calcaneus, i, m
 calcaria, ae, f
 Calendula, ae, f
 calide
 calidus, a, um
 calor, oris, m
 calvaria, ae, f
 camera, ae, f
 campester, tris, tra
 Camphora, ae, f
 camphoratus, a, um
 canalis, is, m
 cancer, cri, m
 Cannabis, is, f
 capillaris, e
 capillus, i, m
 capitulum, i, n
 capsula, ae, f
 caput, itis, n
 carbo, onis, m

— kakao
 — jonsiz tana
 — ko'richak
 — tovon suyagiga tegishli
 — tovon suyagi
 — ohak
 — tirnoqgul
 — astoydil
 — issiq
 — issiqlik
 — kalla qopqog'i
 — maxsus jihozlangan xona
 — dalaga oid
 — kofur, kamfora
 — kamforaga oid
 — yo'l, naychasimon yo'l
 — xavfli o'sma
 — nasha o'simligi
 — bosh tuki (sochga oid)
 — soch
 — boshcha
 — kapsula, qobiq (anat.)
 — bosh
 — ko'mir

Carbolenum, i, n	— karbolen
carbonas, atis, m	— karbonat
carbonicus, a, um	— ko'mirga oid
carcinoma, atis, n	— xavfli o'sma, rak
cardiacus, a, um	— yurakka tegishli
cardinalis, e	— bosh, asosiy
caries, ei, f	— chirish
cariosus, a, um	— chirituvchi
caritas, atis, f	— hurmatlash, sevish
carneus, a, um	— muskulli, go'shtli
carotis, idis, f	— (o'q) uyqu arteriyasi
carpus, i, m	— kaft oldi
cartilagineus, a, um	— tog'ayga oid
cartilago, inis, f	— tog'ay
carus, a, um	— aziz, hurmatli
casus, us, m	— voqea, hodisa
catarrhus, i, m	— shilliq pardalarning yallig'lanishi
catheter, eris, m	— qovuqni bo'shatish yoki unga dori yuborish uchun ishlatiladigan naycha
	— sabab
causa, ae, f	— achishtiradigan, o'yuvchi
causticus, a, um	— ehtiyotlik bilan
caute (ravish)	— g'ovaksimon
cavernosus, a, um	— bo'shliq
cavitas, atis, f	— bo'sh
cavum, i, n	— mashhur
celeber, bris, bre	— tez
celer, eris, ere	— hujayra
cella, ae, f	— yashirmoq
colo, ere	— hujayracha
cellula, ae, f	— markaziy
centralis, e	— mum
cere, ae, f	— mumlangan
ceratus, a, um	— miyacha
cerebellum, i, n	— orqa miyaga oid
cerebrospinalis, e	— bosh miya
cerebrum, i, n	— aniq, ma'lum
certus, a, um	— bo'yinga oid
cervicalis, e	— bo'yin, bo'yincha
cervix, icis, f	— kashalotlarning miya kosasidan olinadigan yog'simon modda
cetaceum, i, n	— boshqa
ceterus, a, um	— va boshqalar
et cetera	— moychechak
Chamomilla, ae, f	— qog'oz
charta, ae, f	— qoncho'p
Chelidonium, i, n	— xina
China, aa, f	— xitoycha
chinensis, e	

Chininum, i, n	— xinin
chirurgicus, a, um	— jarrohlikka oid
chirurgus, i, m	— jarroh
Chloroformium, i, n	— xloroform
cholagogus, a, um	— o't (safro) haydovchi
chole, es, f	— o't (safro)
choledochus, a, um	— o't (safro)ga oid
cholera, ae, f	— vabo
chorda, ae, f	— tor (qilsimon tola)
choronicus, a, um	— surunkali
chylus, i, m	— sutsimon shira
cibus, i, m	— oziq-ovqat
cilium, i, m	— kiprik (mujgon)
Cina, ae, f	— darmana
cinareus, a, um	— kulrang
circulatio, onis, f	— aylanasimon harakat
circulatio sanguinis	— qonning aylanasimon harakati
circulus, i, m	— aylana, halqa
cirrhosis, is, f	— to'qima kasali
cisterna, ae, f	— suv saqlanadigan qurilma
citissime (ravish)	— juda tezlik bilan
cito	— tezlik bilan, shoshilinch ravishda
clarus, a, um	— mashhur, atoqli
claudio, ere	— yopmoq, mahkamlamoq
clausus, a, um	— yopilgan, mahkamlangan
clavicula, ae, f	— o'mrov suyagi
clavus, i, m	— qavariq, qadoq
clinica, ae, f	— bemorlarni davolash bilan birga o'quv va ilmiy tekshirish ishlari olib boriladigan kasalxon
Clostridium tetani	— qoqshol tayoqchasi
clyisma, atis, n	— huqna
coccygeus, a, um	— dum (quyruq)ga oid
coccyx, ygis, m	— dum, quyruq
cochlea, ae, f	— chig'anoq
Codeinum, i, n	— kodein
coelum, i, n	— ob-havo
coeruleus, a, um	— ko'k, havorang
Coffeinum, i, n	— kofein
cognatus, i, m	— o'xshashlik
colatura, ae, f	— suzilgan (tozalangan) suyuqlik
colitis, itidis, f	— yo'g'on ichak shilliq pardasining yallig'lanishi
collapsus, us, m	— yurak faoliyatining keskin susayishi
collega, ae, m, f	— hamkasb, hamkasaba
colligo, ere	— yig'ib-termoq
collodium, i, n	— kollodiy, quyruq yelimshak modda
collum, i, n	— bo'yin, bo'yincha
colo, are	— sizmoq, suzmoq

colon, i, n	— chambar ichak
color, oris, m	— rang
columna, ae, f	— ustun
coma, ae, f	— soch
combustio, onis, f	— quyish
commissura, ae, f	— bitishma
communis, e	— umumiy, oddiy
compactus, a, um	— zich, mustahkam
complexus, a, um	— birlashtirish
compositio, onis, f	— tuzish, qo'shish
compositus, a, um	— murakkab
compressio, onis, f	— bosim ostida qisish
compressor, oris, m	— siquvchi mushak
concavus, a, um	— botiq, botiqroq
concha, ae, f	— chig'anoq
concido, ere	— maydalab kesmoq
concisus, a, um	— maydalangan
congelatio, onis, f	— sovuq urish
conjunctiva, ae, f	— ko'z shilliq pardasi
conjungo, ere	— birlashtirmoq
connexio, onis, f	— bog'lanish, qo'shilish
conservatus, a, um	— konserva qilingan
consilium, i, n	— kengash
consistentia, ae, f	— zichligi, a'zolarining baquvvat yoki zaiflik darajasi
conspargo, ere	— sepmoq
constituens, entis	— hosil qiluvchi
constituo, ere	— ko'rmoq, shakllantirmoq
contagiosus, a, um	— yuqumli
continens, entis	— tarkibida bor
contineo, ere	— tarkibida bor bo'lmoq
contra	— qarshi
contractus, a, um	— qisqartirilgan
contraho, ere	— qisqartirmoq
contundo, ere	— kukun (tolqon) qilmoq, tuymoq
Convallaria, ae, f	— marvaridgul
convexus, a, um	— gumbazsimon
convulsivus, a, um	— changak, g'ayriixtiyoriy holat
coquo, ere	— qaynatmoq
cor, cordis, n	— yurak
Coriandrum i, n	— muguz (shox)
cornu, us, n	— kashnich
cornutus, a, um	— shoxsimon
corona, ae, f	— toj
coronarius, a, um	— tojsimon
corpus, oris, n	— tana
corrigen, ntis	— tuzatuvchi
corrigo, ere	— tuzatmoq
corrasivus, a, um	— achituvchi, o'yuvchi

corruptus, a, um
cortex, icis, m
costa, ae, f
costalis, f
coxa, ae, f
cranium, i, n
crassus, a, um
Crataegus, i, f
creosotum, i, n

cresco, ere
creta, ae, f
crisis, is, f
crista, ae, f
criticus, a, um
crouposus, a, um
crusi, cruris, n
crystallus, i, f
Cucurbita, ae, f
cum
Cuprum, i, n
cura, ae, f
curatio, onis, f
cura, are
cursus, us, m
curvatura, ae, f
cutaneus, a, um
cutis, is, f
cyanatus, a, um
cyanidum, i, n
cyclus, i, m
cylindrus, i, m
cystis, is, f
cystitis, idis, f
cytus, i, m

de
decen
decido, ere
deciduus, a, um
dens deciduus
decigramma, atis, n
decoctum, i, n
decortatus, a, um
decrementum, i, n
decubitus, us, m
decursus, us, m

— shikastlangan
— po'stloq
— qovurg'a
— qovurg'aga oid
— chanoq suyagi
— kalla suyagi
— yo'g'on
— do'lana
— o'tkir hidli rangsiz sariq moysimon
suyuqlik
— o'stirmoq
— bo'r
— kasallik holatining keskin o'zgarishi
— qirra
— favqulodda holat
— krupoz
— boldir, oyoqcha
— kristall
— oshqovoq, oshkadi
— bilan
— mis
— g'amxo'rlik
— davolash
— davolamoq
— yakunlangan davolash muolajasi
— egrilik, qiyshqlik
— teriga tegishli
— teri
— sianli
— sianid
— aylana, davr
— silindr
— pufak
— siydik pufagining yallig'lanishi
— hujayra

D

— dan
— o'n
— tushmoq
— tushuvchi
— (tushadigan) sut tishlari
— detsigramm
— qaynatma
— po'stloqdan tozalangan
— kichraytirilgan
— yotaverishdan uvishib qolgan joy
(a'zo)
— oqish, kechish

defectus, us, m	— nuqson, kamchilik
defendo, ere	— himoya qilmoq
deindo	— soʻng, keyin
delibero, are	— oʻylamoq, koʻrmoq, fikrlamoq
musculus dalitoideus, a, um	— deltasimon muskul
demonstro, are	— koʻrsatmoq
dendritum, i, n	— asab hujayrasining daraxtsimon oʻsintasi
dens, dentis, m	— tish
densitas, atis, f	— qalinlik, zichlik
dentalis, e	— tishga oid
Dentinum, i, n	— dentin
musculus depressor, oris, m	— pastga tortuvchi muskul
depressus, a, um	— 1) past, bosilgan; 2) gʻamgin koʻrinish
depuratus, a, um	— tozalangan
descendens, entis	— tushuvchi
destillatus, a, um	— distillangan suv
dexter, tra, trum	— oʻng
diabetes, ae, m	— qand kasalligi
diaeta, ae, f	— parhez
diagnosis, iis, f	— kasallikni aniqlash
diameter, tri, f	— diametr
diaphoreticus, a, um	— terlatuvchi
diaphragma, atis, n	— koʻkrak va qorin boʻshligʻi oʻrtasidagi toʻsiq, diafragma
diastola, es, f	— yurakning kengayishi
dico, ere	— gapirmoq, soʻzlammoq
dichloridum, i, n	— dixlorid
dies, ei, f	— kun
differentia, ae, f	— tafovut, farq
difficilis, e	— qiyin
diffusus, a, um	— yoyilgan, tarqalgan
digero, ere	— hazm qilolmaslik
digestorius, a, um	— hazm qilishga oid
Digitalis, is, f	— angishvonagul
digitus, i, m	— barmoq
diagnostico, ere	— kasallikni aniqlamoq
dilatatio, onis, f	— kengayish
dilutus, a, um	— suyultirilgan
diphtheria, ae, f	— oʻtkir yuqumli kasallik, difteriya
discedo, ere	— ketmoq
disciplina, ae, f	— tartib-intizom, fan
discipulus, i, m	— oʻquvchi
disco, ere	— oʻqimoq
discordia, ae, f	— tartibsizlik, adovat
dispositio, onis, f	— moyillik
dissimilatio, onis,	— odam aʼzolarida moddalarning sodda koʻrinishga oʻtib oʻzlashuvi

dissolutio, onis, f	— erish
distinguo, ere	— farqlamoq, ajrata bilmoq
diuturnus, a, um	— davomli
diversus, a, um	— har xil
divido, ere	— bo'lmoq
divisus, a, um	— bo'lingan
do, dare	— bermoq
doceo, ere	— o'qimoq, yodlamoq
doctus, a, um	— o'qimishli
dolor, oris, m	— og'riq
domus, us, f	— uy
dormio, ire	— uxlamoq
dorsalis, e	— orqaga oid
dorsum	— orqa
dosis, is, n	— miqdor o'lchovi
dibito, are	— shubhalanmoq
dubius, a, um	— shubhali
ductus, us, m	— oqim
ductus, choledochus	— o't (safro) oqimi
dulcis, e	— shirin
dum	— hozircha
duodenum, i, n	— o'n ikki barmoqli ichak
duplex, icis	— qo'shaloq
duplicatura, ae, f	— ikki hissa oshish
dura mater	— miyaning qalin pardachasi
durus, a, um	— qattiq, qalin
dysenteria, ae, f	— ichburug'
dyspepsia, ae, f	— ovqat hazmining buzilishi

E

ectropion	— ag'darilib qolish (bachadon bo'yinchasi)
eczema, atis, n	— chilla yara
elasticus, a, um	— bukiluvchan, egiluvchan
electuarium, i, n	— bo'tqa
elixir, iris, n	— tarkibida xushbo'y moddalar va ba'zan faol dorivorlar bo'ladigan tiniq, mazali suyuqlik
emphysema, atis, n	— o'pkaning havo yordamida kengayishi
emplastrum, i, n	— yaraga yopishtirib qo'yiladigan malhamli mato
emulsio onis, i	— bir-biriga mos kelmaydigan ikki xil suyuqlik aralashmasi
emulsum, i, n	— sirlangan, sirli
enamelum, i, n	— miyaning yallig'lanishi
encephalitis, idis, f	— bosh miya
encephalon, i, n	

endocardium, i, n	— yurakning ichki pardasi
endocrinus, a, um	— ichki bezlarning shira chiqarishiga oid
endometrium, i, n	— bachadon shilliq pardasi
enterosolubilis, e	— ichakda eruvchi
epidemia, ae, f	— keng tarqalgan yuqumli kasallik
epidemicus, a, um	— yoppasiga tarqaluvchi yuqumli kasallikka oid
epidermis, idis, f	— terining ustki qavati
epistola, ae, f	— xat
epithelialis, e	— a'zolari sirtidan qoplab turuvchi to'qimaga oid
Equisetum, i, n	— qirqbo'g'im
erosio, onis, f	— shilingan, tilingan
Erysimum, i, n	— kulrang sariq o't, jeltushnik
erythema, atis, n	— qizillik
Escherichia coli sue	
Bacterium	— ichak tayoqchasi
(o) esophagus, i, n	— qizilo'ngach
esse	— bor bo'lmoq
essentia, ae, f	— o'simlikdan olinadigan uchuvchi efirli moy
et	— va
ethmoidalis, e	— panjarasimon
Eucalyptus, if	— evkalipt
Eucommia, ae, f	— Xitoy daraxti, evkommiya
Euphyllinum, i, n	— eufillin
evaco, are	— chaqirmoq
ex	— da
ex tempore	— talab qilingan vaqtda, keragida
exacte	— aniq
exanthematicus, a, um	— toshmal
exemplum, i, n	— misol
exempli causa	— masalan
excitator, oris, m	— qo'zg'atuvchi
excito, are	— qo'zg'atmoq
exitus, us, m	— natija
existimo, are	— hisoblamoq
exprimo, ere	— siqmoq, ezmoq
exsiccatus, a, um	— quritilgan
exsicco, are	— quritmoq
extendo, ere	— surtmoq
musculus extensor, oris, m	— to'g'rilovchi (yoziluvchi) mushak
externus, a, um	— tashqi, sirtqi
extra	— tashqari
extractum, i, n	— so'rim, ekstrakt
extraordinarius, a, um	— g'ayritabiiy
extrauterinus, a, um	— bachadondan tashqarida
extremitas, atis, f	— tamom, oxiri, uchi
extrinsecus (ravish)	— tashqaridan

F

facialis, e	— yuz (bet)ga tegishli
facies, ei, f	— yuz, bet
facilis, e	— yengil
facio, ere	— qilmoq, ishlamoq
factitius, a, um	— sun'iy
faex, faecis, f	— achitqi
Farfara, ae, f	— tuyatovon
Farina, ae, f	— un
fascia, ae, f	— mushakni o'rab olgan qo'shilma to'qima pardasi
febris, is, f	— isitma
fel, fellis, n	— o't (safro)
felleus, a, um	— o't (safro)ga tegishli
femina, ae, f	— ayol
femininus, a, um	— ayolga oid
femoralis, e	— songa oid
femur, oris, n	— son
ferreus, a, um	— temirga oid
Ferrum, i, n	— temir
fiat, fiant	— hosil bo'lsin, hosil qilinsin
fibra, ae, f	— tola
fibrinosus, a, um	— tolasimon
fibrosus, a, um	— tolaga oid
fibula, ae, f	— kichik boldir suyagi
fides, ei, f	— ishonch, e'tiqod
filamentum, i, n	— ipsimon tolali bog'lam
filius, i, m	— o'g'il bola
Filix, icis, f	— qirqquloq
Filix mas, Filicis maris	— erkak qirqquloq
filtro, are	— filtrlamoq, doka orqali suzib tozalamoq
filium, i, n	— ip
finio, ire	— tugatmoq, tamomlamoq
finis, is, m	— tamom
fio, fieri	— hosil qilmoq
firmo, are	— mustahkamlamoq
firmus, a, um	— mustahkam
fissura, ae, f	— yoriq, darz
fistula, ae, f	— teshik (oqma)
flavus, a, um	— sariq
musculus flexor, oris, m	— bukuvchi muskul
flexura, ae, f	— bukilgan, qayrilgan
floreo, ere	— gullamoq
flos, floris, m	— gul
flavus, a, um	— suyuq
Foeniculum, i, n	— shivit
folium, i, n	— barg

Foilliculinum, i, n
 fomentatio, onis, f
 fons, fontis, m
 foramen, inis, n
 forma, ae, f
 formica, ae, f
 formicicus, a, um
 formo, are
 formosus, a, um
 formula, ae, f
 fornix, icis, m
 fortis, e
 fossa, ae, f
 fovea, ae, f
 fractura, ae, f
 Frangula, ae, f
 frictio, onis, f
 frigidus, a, um
 frons, ntis, f
 frontalis, e
 fructus, us, m
 fumalis, e
 fumans, ntis
 functio, onis, f
 fundus, i, m
 furunculus, i, m
 fuscus, a, um

— follikulin
 — malham
 — manba, asos
 — teshik
 — shakl, ko'rinish
 — chumoli, qumursqa
 — chumoliga tegishli
 — hosil qilmoq, shakllantirmoq
 — chiroyli, ko'rkam
 — shakl
 — gumbaz
 — mustahkam, kuchli
 — chuqur
 — chuqurcha
 — sinish
 — itshumurt
 — uqalab surtish
 — sovuq
 — manglay, peshana
 — manglayga oid
 — meva
 — chekiladigan
 — tutovchi
 — vazifa
 — tub, o'zan
 — chipqon, yiringli yara
 — qoramtir

ganglion, i, n
 gangraene, ae, f
 gargarisma, atis, n
 gaster, gastris, f
 gastricus, a, um
 gaudeo, ere
 gelatina, ae, f
 gelatinosus, a, um
 gemma, ae, f
 Gentiana, ae, f
 genu, us, n
 genus, eris, n
 gingiva, ae, f
 gingivitis, idis, f
 Genseng
 glacialis, e
 globulus, i, m
 globus, i, m
 gluconas, atis, m

G

— asab tuguni
 — to'qimalarning o'lishi, chirishi
 — chayqash
 — me'da
 — me'daga tegishli
 — xursand bo'lmoq, quvnamoq
 — yelimshak, jelatin
 — yelimshaksimon
 — kurtak (bot.)
 — gazako't
 — tizza
 — tur, xil
 — milk
 — milkning yallig'lanishi
 — odamgiyoh
 — muzsimon
 — sharcha
 — soqqa
 — glukonat

Glucosum, i, n	— glukoza
gluteus, a, um	— dumbaga oid
Glycerinum, i, n	— glitserin
Glycyrrhizam, ae, f	— shirinmiya, chuchukmiya
Gnaphalium, i, n	— gnafaliy
Gossypium, i, n	— g'o'za, paxta
gracilis, e	— xushqomat, go'zal, chiroyli
gramma, atis, n	— gramm
Granatum, i, n	— anor (mevasi)
granulum, i, n	— granula
gratuito	— in'om, bepul, sadaqa
gratus, a, um	— yoqimli, nazokatli
gravida, ae, f	— homilador
graviditas, atis, f	— homiladorlik
gravis, e	— qiyin, og'ir
grosse	— yirik, katta
cum grosso modo	— yirik shaklda
grossus, a, um	— katta, yo'g'on
gummi	— daraxt yoki o'simlik shirasi
gummi arabicum	— Arabistonda o'sadigan daraxt yoki o'simlik shirasi
gummi Armeniacae	— o'rik shirasi
gustus, us, m	— maza, ta'm
gusto, are	— mazasini tatib ko'rmoq
gutta, ae, f	— tomchi
guttur, uris, n	— halqum, tomoq

H

habeo, ere	— ega bo'lmoq
habitus, us, m	— tashqi ko'rinish, tana tuzilishi
haema, atis, n	— qon
haemorrhagia, ae, f	— qon oqishi
haemostaticus, a, um	— qon to'xtatuvchi
halux, ucis, m	— oyoqning bosh barmog'i
Helianthus, i, m	— kungaboqar
Helichrysum, i, n	— bo'znoq
helmins, nthis, f	— odam va hayvon organizmida parazitlik qilib yashovchi chuvalchangsimon jonivor
hemisphaerium, i, n	— yarim palla
hepar, atis, n	— jigar (odamniki)
hepaticus, a, um	— jigarga oid
hepatitis, idis, f	— jigarning yallig'lanishi
herba, ae, f	— o't (o'simlik)
hernia, ae, f	— dabba, churra tushishi
heroicus, a, um	— kuchli ta'sir etuvchi
herpes, etis, m	— temiratki

herpes zoster	— tez tarqaluvchi (kengayuvchi) temi- ratki
hic	— hozir, bundan keyin
Hierochloyo, es, f	— tilqiyor
Hippophayo, yos, f	— chirqanoq
hirudo, inis, f	— zuluk
hodie	— bugun
homo	— odam
homo sapiens	— aqli odam
homunculus, i, m	— odamcha
honor, oris, m	— hurmat, or-nomus, obroʻ
hora, ae, f	— soat
hormonum, i, n	— hayvonlar organizmining ichki sek- retsia bezlari ishlab chiqaradigan va toʻgʻridan toʻgʻri qonga quyiladigan suyuqlik
humanus, a, um	— odamiylik, insoniy, bashariy
humerus, i, m	— yelka suyagi
humidus, a, um	— namlangan, hoʻl
humilis, e	— past
humus, i, m	— yer
Hydrargyri dichloridum	— simob xlorid
Hydrargyrum, i, n	— simob
hydricus, a, um	— suvli
Hydrocarbonas, atis	— gidrokarbonat
Hydrochloridum, i, n	— gidroxlorid
hydrochloricus, a, um	— vodorod xloridga oid
Hydrogenii peroxydum	— vodorod peroksid
Hydrogenium, i, n	— vodorod
hydrophobia, ae, f	— quturish (suvdan qoʻrqish) kasalligi
hydrops, opis, m	— istisqo
hydroxydum, i, n	— gidroksid
hygienea, ae, f	— sogʻliqni saqlashga doir chora-tad- birlar va shu haqdagi fan
hyoideus, a, um	— til ostiga oid (suyak nomi)
Hyoscyamus, i, m	— mingdevona
hyperanemia, ae, f	— tananing maʼlum qismida qon meʼyorida oshishi
Hypericum, i, n	— qizilpoycha
hypermanganas, atis, m	— gipermanganat
hypertonia, ae, f	— qon bosimining meʼyorida yuqori boʻlish holati
hypertonicus, a, um	— qon bosimining meʼyorida yuqori boʻlish holatiga oid
hypertrophia, ae, f	— biron toʻqima yoki aʼzoning haddan tashqari kattalashishi
hypodermicus, a, um	— teri ostiga tegishli
hypoglossus, a, um	— til ostiga oid

hypotonia, ae, f	— qon bosimining me'yoridan past bo'lishi
hypotonicus, a, um	— qon bosimining me'yoridan past bo'lish holatiga oid
hypophysis, is, f	— miya ortig'i (pastki)

I

ibi	— o'sha yerda, u yoqda
Ichthyolum, i, n	— ixtiol
ictus, us, m	— zarba, chaqib (tishlab) olish
idoneus, a, um	— qulay, soz, yaxshi
igitur	— shunday qilib, keyin
ileum, i, n	— yonbosh suyak
immaturus, a, um	— pishmagan, yetilmagan
immobilis, e	— qo'zg'almas, harakatsiz
impar, imparis	— toq, tengmas
impero, are	— buyruq bermoq
impressio, onis, f	— siqish
in	— ga
incisio, onis, f	— kesik, tilingan joy
incisivus, a, um	— kesikka oid
incisura, ae, r	— kesma, kesib olingan joy (et)
incola, ae, f	— istiqomat qiluvchi, yashovchi
incrementum, i, n	— o'sish, bitish
increasco, ere	— o'smoq
incubatio, onis, f	— kasallikning yashirin davri
index, icis, m	— ko'rsatma, ikkinchi ko'rsatkich barmoq
indivisus, a, um	— bo'linmaydigan
induco, ere	— kirgizmoq
inertia, ae, f	— harakatsiz
infarctus, us, m	— biron a'zoning ma'lum qismiga qon yetarli kelmasligi natijasida shu joydagi to'qimalarning o'lishi
inferior, ius	— pastroq
inflammatio, onis, f	— yallig'lanish
infra	— ostida, biror narsadan past bo'lish
infundo, ere	— quymoq
infusum, i, n	— damlama
ingeniosus, a, um	— iqtidorli, iste'dodli
ingrediens, ntis	— asosiy qism
inhalatio onis, f	— dorili bug'da nafas oldirish yo'li bilan davolash
inhalator, oris, m	— dorili bug' chiqaruvchi asbob
injectio, onis, f	— igna orqali teri ostiga dori quyish
insectum, i, n	— hasharot
inservio, ire	— xizmat qilmoq
instrumentum, i, n	— asbob

insufficient, a, ae, f	— yetishmovchilik
integer, gra, grum	— shikastlanmagan
intelligo, ere	— tushunmoq
inter	— -aro, orasida
intercostalis, e	— qovurg'alararo
interdium	— har zamonda
intermittens, entis	— almashinadigan, o'zgaruvchi
internationalis, e	— xalqaro
internus, a, um	— ichki
interosseus, a, um	— suyak orasiga
interrogo, are	— so'ramoq
intestinalis, e	— ichakka
intestinum, i, n	— ichak
intra	— ichi, ichiga
intramuscularis, e	— mushak ichiga
intro, are	— kirmoq
introduco, ere	— kirgizmoq
introductio	— kirgizish
intus	— ichida
inutilis, e	— keraksiz
invaginatio, onis, f	— burab kirgizish
invalidus, a, um	— kasal, nimjon, mayib-majruh
invenio, ire	— topmoq, kashf qilmoq
invenitur	— turmoq, uchramoq
inversus, a, um	— buzuq, noto'g'ri
invidia, ae, f	— hasad, rashk, ko'ra olmaslik
Iodum, i, n	— yod
Ipecacuanha, ae, f	— qustiruvchi ildiz
iris, iridis, f	— ko'zning rangdor pardasi
ischadicus, a, um	— biror a'zo yoki to'qimadagi kamqonlik
ischadicus, a, um	— quymuchga oid
ischium, i, n	— quymuch suyagi
isogenus, a, um	— izogenli
isotonicus, a, um	— izotonik
item	— shunday qilib

J

jecur, oris, n	— jigar (dengiz jonivori, baliqlarga oid)
jejunum, i, n	— ingichka ichak
jecunde (ravish)	— yoqimli
jecundus, a, um	— yoqimtoy
jugularis, e	— bo'yinturuqqa oid
jungo, ere	— birlashtirmoq, biriktirmoq
Juniperus, i, f	— archa
jus, juris, n	— huquq
juvans, ntis	— yordamchi
juvenalis, e	— o'smirlikka oid

juvenis, is, m
juventus, utis, f
juvo, are

— o'smir (o'g'il bola)
— yoshlik
— yordam bermoq

K

Kalanchoë, ës, f
Kalium, i, n
keratoma, atis, n
keratinum, i, n

— kalanxoy
— kaliy
— shoxsimon o'sma
— shoxsimon modda

L

labium, i, n
labor, oris, m
laboriosus, a, um
laboro, are
lac, lactis, n
laceratus, a, um
lacrima, ae, f
lacrimalis, e
lactas, atis, m
lacteus, a, um
lacticus, a, um
laesus, a, um
lagenae, ae, f
Lagochilus, i, m
lamella, ae, f
lamina, ae, f
lana, ae, f
lanceolatus, a, um
Lanolinum, i, n
lapsus, us, m
laryngitis, idis, f
larynx, laryngis, m
lateralis, e
latus, eris, n
laudo, ara
lavo, are
laxans, ntis
Ledum, i, n
lego, ere
lege artis
lente
Leonurus, i, m
letalis, e
leucocytus, i, m
Leuzea, ae, f
musculus levator, oris, m

— lab
— mehnat, ish
— mehnatkash, mehnatsevar
— mehnat qilmoq, ishlamoq
— sut
— yirtiq
— ko'z yoshi
— ko'z yoshiga oid
— laktat
— sutsimon
— sutga oid
— shikastlangan, asabiylashgan
— shisha idish
— bozulbang, bangidevona
— pilakcha (ko'z pardasi)
— pilakcha, lavha
— jun, yung
— nishtarsimon
— lanolin
— xato, yiqilish
— hiqildoq (tomoq)ning yallig'lanishi
— hiqildoq, tomoq
— yonboshga oid
— yonbosh
— maqtamoq
— yuvmoq
— surgi, yumshatuvchi
— ledum
— o'qimoq
— qoidaga asosan
— sekin (ta'siri bo'yicha)
— arslonquyruq
— o'ldiruvchi
— oq qon hujayrasi
— levzey
— ko'taruvchi muskul

levis, e	— yengil
levo, ere	— yengillashtirmoq
lax, legis, f	— qonun
lex medicinalis	— tib qonuni
liber, eri, erum	— ozod, erkin
liber, bri, m	— kitob
liberatus, a, um	— ozod qilingan
liberi, orum, m	— bolalar
libero, are	— ozod qilmoq
libertas, atis, f	— ozodlik
lichen, enis, m	— temiratki
lien, enis, m	— taloq
ligamentum, i, n	— bog'lam
lignum, i, n	— daraxt (yog'och)
limpidus, a, un	— rangsiz
linea, ae, f	— chiziq
lingua, ae, f	— til
linimentum, i, n	— suyuq surtma
linteum, i, n	— mato
Linum, i, n	— zig'ir
liquidus, a, um	— suyuq
Liguitia, ae, f	— qizilmiya
liquor, oris, m	— suyuqlik
liquor Ammonii anisatus	— novshadil-arpabodiyon tomchisi
liquor (solutio) Ammonii	
caustici	— novshadil spirti
liquor Burovi	— Burov suyuqligi
littera, ae, f	— harf
Lobelia, ae, f	— lobeliya
lobulus, i, m	— bo'lakcha
lobus, i, m	— bo'lak
locatus, a, um	— moyil, o'ziga tez yuqtiruvchi
loco, are	— joylashtirmoq
locus, i, m	— joy, o'rin
longitudinalis	— uzunasiga
longitudo, inis	— uzunlik
longus, a, um	— uzun
lucidus, a, um	— oqroq rangsiz
ludus, i, m	— o'yin
lumbalis, e	— belga oid
lumbus, i, m	— bel
luna, ae, f	— oy
lunula, ae, f	— oycha
luteus, a, um	— sariq
lux, lucisi, f	— yorug'lik
luzatio, onis, f	— chiqiq (suyakka oid)
lymphateus, a, um	— limfasimon
lysis, is, f	— chirish, buzilish, erish; kasallikning sekin paydo bo'lishi

M

macero, are	— ivitmoq
magis (ravish)	— ko'proq
magister, tri, m	— ustoz, muallim, o'qituvchi
magistralis, e	— asosiy, bosh
magnasia, ae, f	— magneziya
Magnesium, i, n	— magniy
magnitudo, inis, f	— kattalik
magnus, a, um	— katta
majalis, e	— may oyiga tegishli
major, jus	— kattaroq
male	— yomon
malignus, a, um	— xavfli
maleus, i, m	— manqa, pishillash
malus, a, um	— yomon, sifati past
Malva, ae, f	— gulxayri
mamma, ae, f	— ko'krak (ayollarga oid), sut bezi
mandibula, ae, f	— pastki jag'
mane	— erta bilan
manubrium	— sop, dasta
manus, us, f	— qo'l
mare. is, n	— dengiz
margo, inis, m	— o'lka
marinus, a, um	— dengizga oid
mas, maris, m	— erkak
masculinus. a, um	— erkakka oid
massa, ae, f	— miqdor
mastoideus, a, um	— sut bezisimon
mater, ae, f	— ona, miya pardasi
materia, ae, f	— materiya, modda
Mays, Maydis, f	— makkajo'xori
maxilla, ae, f	— yuqori jag'
maximus, a, um	— juda katta
meatus, a, um	— tashqi eshituv yo'li
medianus, a, um	— o'rtalikdagi, oraliqdagi
mediastrium, i, n	— umurtqa bilan ko'krak qafasi oralig'i
mediatus, a, um	— o'rtacha, qiya
medicamentum, i, n	— dori-darmon
medicalus, a, um	— tibbiy
medicina	— tibbiyot
medicinalis, e	— tibbiyotga oid
medicus, i, m	— shifokor
medietas, atis, f	— o'rtalik, oraliq
medius, a, um	— o'rta
medulla, ae, f	— miya, miya moddasi
mel, mellis, n	— asal
membrana, ae, f	— parda
membranula, ae, f	— ko'zga qo'yiladigan plyonka (dori)

membrum, i, n	— a'zo, qo'l-oyoq
meningitis, idis, f	— miya pardasining yallig'lanishi
meninx, ngis, f	— miya pardasi
mens, mentis, f	— aql
mensis, is, f	— oy
mensura, ae, f	— dorixonaga oid o'lchovli idish
menstruum, i, n	— hayz (balog'at yoshiga yetgan qizlardagi holat)
mentalis, e	— iyakka oid
Mentha, ae, f	— yalpiz
Mentha piperita	— qalampiryalpiz
Mentholum, i, n	— mentol
Menyanthes, idis trifoliata, ae	— uchbarg
metallum, i, n	— temir
mentum, i, n	— iyak
mesenterium, i, n	— qatqorin
metastasis, is, f	— og'riqning bir a'zodan ikkinchisiga o'tishi
methodus, i, f	— usul, uslub
Methylenum coeruleum	— metil ko'ki
Millefolium, i, n	— dastarbosh
miles, itis, m	— askar
mineralis, e	— mineralga oid
minuta, ae, f	— daqiqqa
mirabilis, e	— ajoyib, mo'jizavor
misceo, are	— aralashtirmoq
mitralis, e	— mitralga oid
mixtio, onis, f	— aralashtirish
mixtura, ae, f	— aralashma
mobilis, e (ravish)	— harakatchan
modice	— o'rtacha, o'rtamiyona
modus, i, m	— o'lchov, usul
molaris, e	— katta jag' tishi
molestio, ae, f	— bezovtalanish
molestus, a, um	— qiyinchilik, mashaqqatli
mollis, e	— yumshoq
monstro, are	— ko'rsatmoq
morbilli, orum, m	— qizamiq
morbus, i, m	— kasallik
Morphinum, i, n	— morfin
mors, mortis, f	— o'lim
morsus, us, m	— chaqib (tishlab) olish
mortifer, fera, ferum	— o'ldiruvchi
mortuus, a, um	— o'lgan, jonsiz
motorius, a, um	— harakatlantiruvchi
moveo, ere	— harakatlantirmoq
mucilago, inis, f	— shilliq modda
mucosus, a, um	— shilliqsimon
mulier, eris, f	— erli ayol

multo	— anchagina, ko'proq
multum (ravish)	— ko'p
multus, a, um	— juda ko'p
mundus, i, m	— dunyo, koinot
musculus, i, m	— mushak
muto, are	— almashtirmoq
myocarditis, idis, f	— yurak mushaklarining yallig'lanishi
Myrtillus, i, m	— mirtil

N

narcosis, is, f	— og'riqsizlantirish, behush qilish
narcoticus, a, um	— narkotik
naris, is, f	— burun teshigi (kovagi)
narro, are	— aytib bermoq
nasalis, e	— burunga oid
nasus, i, m	— burun
Natrium, i, n	— natriy
natura, ae, f	— tabiat
naturalis, e	— tabiiy
necessarius, a, um	— kerakli, zarur
necesse	— kerakli, darkor
necrosis, is, f	— jonsizlanish, sezmaslik
negotium, i, n	— ish
nemo	— hech kim
neogalenicus, a, um	— yangi galenga oid
neonatus, i, m	— yangi tug'ilgan bola (chaqaloq)
Nerium, i, oleander, dri	— sambitgul
neurosus, a, um	— asab sistemasining funksional kasalligi
nervus, i, m	— asab
neuron, i, n	— asab hujayrasi
nexus, us, m	— ulanish, bitishish
niger, gra, grum	— qora
nihil	— hech nima
nitens, ntis	— yaltirovchi
nitras, atis, m	— nitrat
nitricus, a, um	— azotga oid
nitris, itis, m	— nitrit
nitrosus, a, um	— azotli
nobilis, e	— ma'lum, mashhur
noceo, ere	— zarar (ziyon) yetkazmoq
nodus, i, m	— tugun
nomen, inis, n	— ot, ism
nomino, are	— ism qo'yimoq, atamoq, nomlamoq
non	— yo'q
nonnulus, a, um	— ayrim
norma, ae, f	— miqdor, qoida
noto, are	— belgilamoq

nox, noctis, f
noxius, a, um
nucha, ae, f
nucleus, i, m
numerus, i, m
nutritio, onis, f
nutricium, a, um
Nux, Nucis, f
Nux vomica

— tun, kecha
— zararli, ziyonli
— ensa
— o‘zak, negiz
— son
— boqish, ovqatlantirish
— to‘yimli, oziqlantiruvchi
— yong‘oq
— qustiruvchi yong‘oq (mo‘tadil iqlimda o‘suvsuchi daraxtning zaharli urug‘i va ildizi)

O

obduco, ere
obductus, a, um
obliquus, a, um
oblongatus, a, um
obscurus, ae
obstetricius, a, um
obtineo, ere
obturatus, a, um
obtusus, a, um
occipitalis, e
occiput, itis, n
occupo, are
occurro, ere
octo
octoculatus, a, um
octoti
oculus, i, m
odontalgia, ae, f
odontogenia, ae, f
odor, oris, m
oedema, atis, n
oesophagus, i, m
officina, ae, f
officinalis, e
Oleander, dri, m
oleo, ere
oleosus, a, um
oleum, i, n
oleum Jecoris
oleum Olivarum
oleum Ricini
oleum Terebinthinae
olla, ae, f
omentum, i, n
omnis, e

— parda bilan qoplamoq
— qobiqli (pardali)
— qiyshiq, egri
— cho‘zinchoq
— qoraytirmoq
— doyalik
— egallamoq, band qilmoq
— yopiq
— o‘tmas, anqov
— ensaga tegishli
— ensa
— ishg‘ol qilmoq, bosib olmoq
— kutib olmoq
— sakkiz
— sakkiz ko‘z
— sakkiztadan
— ko‘z
— tish og‘rig‘i
— tish chiqishi
— hid
— shish
— qizilo‘ngach
— dorixona
— dorivor
— oleandr
— hid chiqarmoq
— moyga oid
— moy
— baliq moyi
— zaytun moyi
— kanakunjut moyi
— terebintin moyi
— shisha idish
— charvi, qoplama
— hammasi, butunlay

onus, eris, n	— qiyinchilik, mashaqqat
ope	— yordami bilan
operatio, onis, f	— jarrohlik usuli bilan davolash
Opium, i, n	— ko'knor shirasidan tayyorlangan dori
opletio, onis, f	— mushkul, og'ir
opponens, entis	— muxolif, opponent
ops, opis, f	— kuch, yordam
opticus, a, um	— ko'rishga oid
optime	— eng yaxshi
optimus, a, um	— juda yaxshi, a'lo
opus, eris, n	— mehnat, ish
orator, oris, m	— notiq
orbita, ae, f	— ko'z kosasi
ordinarius, a, um	— tabiiy, hamisha
organismus, i, m	— a'zo
organon, i, n	— tananing bir qismi
organum, i, n	— tananing bir bo'lagi
originalis, e	— asl nusxa
orior, oriri	— paydo bo'lmoq
orno, are	— bezamoq
Oriza, ae, f	— sholi, guruch
os, oris, n	— og'iz
os, ossis, n	— suyak
osseus, a, um	— suyakka oid
ostium, i, n	— teshik
otium, i, n	— dam olish, hordiq chiqarish
ovalis, e	— tuxumsimon (yassi) shakl
ovarium, i, n	— tuxumdon
ovis, is, f	— qo'y
oyum, i, n	— tuxum, moyak
Oxycoccus, i, m	— qizil, nordon mevali o'simlik
oxydum, i, n	— oksid
oxydulatus, a, um	— chala oksid
Oxygenium, i, n	— kislorod

P

Padus, i, f	— shumurt
palatinus, a, um	— tanglayga oid
palatum, i, n	— tanglay
palpebra, ae, f	— qovoq (ko'zga oid)
palpo, are	— paypaslamoq
pancreas, atis, n	— me'da osti bezi
pancreaticus, a, um	— me'da osti beziga taalluqli
Papaver, eris, n	— ko'knor
papilla, ae, f	— ko'krak so'rg'ichi
par, paris	— teng, barobar
paracentralis, e	— markaz oldi
paraffinatus, a, um	— parafinli

paralisis, is, f	— a'zoning harakatsizlanishi
paranasalis, e	— burun oldi
parasiti, orum, m	— tekinox'rlar (g'ijaga oid)
parathyreoideus, a, um	— qalqonsimon bez oldi
paresis, is, f	— a'zoning qisman harakatsizlanishi
paries, etis, m	— to'siq
parietalis, e	— tepaga oid (to'siq oldi)
paro, are	— tayyorlamoq
parotis, idis, f (gland)	— quloq oldi bezi
pars, partis, f	— qism
divide in partes aequales	— teng qismlarga bo'l
partium (ravish)	— qisman
partus, us, m	— tug'ish
parum	— kam, yetarsiz
parvus, a, um	— kichik
pasta, ae, f	— xamirsimon modda
patella, ae, f	— tizza qopqog'i
pater, tris, m	— ota
patria, ae, f	— vatan
paulatium	— oz-ozdan
pax, pacis, f	— tinchlik
pectoralis, e	— ko'krakka oid
pectus, oris, n	— ko'krak
pediculus, i, m	— bit
pelvinus, a, um	— chanoqqa (jomga) tegishli
pelvis, is, f	— chanoq
pelvis renalis	— buyrak jomi
penetro, are	— kirmoq, suqilib kirmoq
penis, is, m	— olat (erkaklarning jinsiy a'zosi)
per	— orqali
per diem	— kun mobaynida
per rectum	— to'g'ri ichak orqali
per se	— toza holda
percussio, onis, f	— to'qillatib eshitib ko'rib tekshirish
pereo, ire	— o'lmoq, yo'qolmoq
pericarditis, idis, f	— yurak oldi xaltasining yallig'lanishi
periculosus, a, um	— xavfli
perineum, i, n	— oraliq
periodontitis, idis, f	— tish suyak pardasining yallig'lanishi
periodontium, i, n	— tishning suyak pardasi
periodus, i, f	— davr, vaqt
periosteum, i, n	— suyak pardasi
peripheria, ae, f	— a'zoning tashqi (sirtqi) qismi
Periploca, ae, f	— periploka
peritoneum, i, n	— qorin pardasi
peritonitis, idis, f	— qorin pardasining yallig'lanishi
peritus, a, um	— tajribali, usta
permanens, ntis	— doimiy, muttasil
peroxydum, i, n	— peroksid

Persicum, i, n	— shaftoli
pertussis, is, f	— ko'kyo'tal
pes, pedis, m	— oyoq kafti
pessimus, a, um	— juda yomon, salbiy
pestis, is, f	— o'lat, vabo
peto, ere	— so'ramoq
petraeus, a, um	— qoyasimon
petrosus, a, um	— toshsimon
phalanx, ngis, f	— barmoq suyaklari
pharmaceuta, ae, f	— dorishunos
pharmacopoea, ae, f	— dori tayyorlash, saqlash va bemorga yozib berish qoidalari to'plami
pharmacopola, ae, f	— dorixona xodimi
pharynx, yngis, m	— halqum
Phenolum, i, n	— fenol
phlegmone, es, f	— yiringli yallig'lanish
phlegmonosus, a, um	— yiringli yallig'lanishga oid
phosphas, atis, m	— fosfat
phosphoricus, a, um	— fosforli
Phosphorus, i, m	— fosfor
phrenicus, a, um	— ko'krak va qorin o'rtasidagi pardaga oid
phthisicus, a, um	— silga oid
physiotherapia, ae, f	— odam a'zolarini tashqi muhitning fizikaviy omillari bilan davolash
pia mater	— miyaning yumshoq pardasi
pilula, ae, f	— hab dori
pinguis, e	— yog', moy
Pinus, i, f	— qarag'ay
Piper, eris, n	— qalampir, murch
pituitarius, a, um	— shilliqsimon
Pix, Picis, f	— yelim
Pix liquida	— qatron
plane (ravish)	— mutlaqo, butunlay
planta, ae, f	— o'simlik, oyoq tagi
Planiago, inis, f	— bargizub, zubturum
planus, a, um	— silliq, tekis
plasma, atis, n	— qonning suyuq qismi
platysma, atis, n	— bo'yinning teri osti muskuli
plerumque (ravish)	— katta qismidan
pleura, ae, f	— ko'krak va o'pkani o'ragan parda
pleuritis, idis, f	— ko'krak va o'pkani o'ragan pardaning yallig'lanishi
plexus, us, m	— chigal
plica, ae, f	— qatlam
Plumbum, i, n	— qo'rg'oshin
pneumonia, ae, f	— o'pkaning yallig'lanishi
poyota, ae, f	— shoir
pollex, icis, m	— qo'lning katta barmog'i

Polygala, ae, f	— poligala
Polygonum bistorta	— anjabor, yerqo'noq
Polygonum hydropiper (eris)	— suvqalampir
pomatus, a, um	— olmaga oid
pono, ere	— quymoq
populus, i, m	— xalq
porcinus, a, um	— cho'chqaga oid
porrigo, ere	— so'rmoq, tortib olmoq
positivus, a, um	— ijobiy
post	— keyin
postea	— natijada
posterior, ius	— orqadagi, ortki
postero die	— ertangi kunda
posterus, a, um	— navbatdagi
postremo	— nihoyat
postremus, a, um	— oxiri
postulo, are	— talab qilmoq
prae	— oldida, sabab
praecipitatus, a, um	— cho'kkan, cho'kindi
praecipue	— asosan, muhim
praematurus, a, um	— avval, vaqtidan oldin
praemolaris, e	— kichik jag' tishi
praeparatio, onis, f	— tayyorlash
praeparatum, i, n	— preparat, maxsus tayyorlangan dori
praeparo, are	— tayyorlamoq
praepositio, onis, f	— predlog, old ko'makchi
praescribo, ere	— yozib bermoq, buyurmoq
praescriptio, onis, f	— buyruq
praestans, ntis	— atoqli, mashhur, dong'i ketgan
practerea (ravish)	— shu bilan birga, bundan tashqari
pressura, ae, f	— taxtakachlash
primum (ravish)	— birinchidan, boshidan
primus, a, um	— birinchi
primus, inter pares	— tengdoshlar orasida birinchi
pro	— uchun
pro auctore	— avtor, dorixat yozuvchi uchun (shifokor retseptni o'zi uchun yozganda qo'llashi mumkin)
pro die	— kuni bilan, bir kunlik
pro dosi	— dorini bir marta qabul qilish miqdori
pro me	— men uchun
pro usu proprio	— o'zim qo'llashim uchun
probe	— yaxshi, to'g'ri
probo, are	— ma'qullamoq
processus, us, m	— o'siq, o'simta
prodormalis, e	— oldindan aytib berish, bashorat qilish
profligatus, a, um	— halok bo'lgan

progressivus, a, um	— rivojlanuvchi, o'suvchi
progressus, us, m	— taraqqiyot
prognosis, is, f	— kasallikni oldindan aytib berish
profundus, a, um	— chuqur
prolapsus, us, m	— tushish
prominens, ntis	— turtib (do'ppayib) chiqish
proprius, a, um	— xususiy, shaxsiy
prostata, ae, f	— erkaklar jinsiy a'zosining toq bezi
protego, ere	— himoya qilmoq, yashirmoq
provoco, are	— chaqirmoq
proximus, a, um	— eng yaqin
pruritus, us, m	— qichima, qichish
pterygoideus, a, um	— qanotsimon
pubes, is, f	— qov (qovuq)
pudentalis, e	— jinsiy a'zo
pudentum femininum	— ayollar jinsiy a'zosi
puer, eris, m	— o'g'il bola
puerilis, e	— bolalarga oid
pueritia, ae, f	— bolalik
pulmo, onis, m	— o'pka
pulmonalis, e	— o'pkaga oid
pulpa, ae, f	— yumshoq to'qima
pulsus, us, m	— tomir urishi
pulveratus, a, um	— kukunsimon
pulvis, eris, m	— kukun
punctio, onis, f	— sanchib teshish
purgans, ntis	— surgi, yumshatuvchi
purgativus, a, um	— surgi, yumshatuvchi
puritas, atis, f	— tozalik, ozodalik
purus, a, um	— toza
pus, puris, n	— yiring
pyelitis, idis, f	— buyrak jomining yallig'lanishi
pyloricus, a, um	— qorin bo'yniga oid
pylorus, i, m	— qorin bo'yni
Pyramidonum, i, n	— piramidon

Q

quadratus, a, um	— to'rtburchakli
quadriiceps, ipitis	— to'rtboshli
quadrigeminus, a, um	— to'rt tomonli
qualitas, atis, f	— sifatli
quam	— nima uchun, qanday
quantitas, atis, f	— son, miqdor
quantum, satis	— qancha miqdorda kerak bo'lsa, keragicha
quartus, a, um	— to'rtinchi
que (bog'lovchi)	— va

Quercus, us, f
qui, quae, quod
quid
quies, etis, f
quingenta
quinque
quinelobatus, a, um
quintus, a, um
quis, quid
quivis, quaevis
quotidianus, a, um
quotidia

— eman
— qaysi
— nima
— tinchlik, orom
— ellik
— besh
— besh parrakli, besh kurakli
— beshinchi
— kim? nima?
— qaysinisi lozim bo'lsa, har qanday
— har kungi, odatdagi
— har kuni

R

rabies, ei, f
rachitis, idis, f

radius, i, m
radix, icis, f
ramus, i, m
raphe, es, f
rapio, ere
raro (ravish)
rarus, a, um
reactio, onis, f

recens, ntis

recenter (ravish)
receptum, i, n
receptaculum, i, n
recipio, ere
reconvalescens, ntis
rectalis, e
rectificatus, a, um
rectum, i, n
rectus, a, um
recurrens, ntis
reductus, a, um
refrigero, are
regio, onis, f
regnum, i, n
rego, ere
regressus, us, m
reliquus, a, um
remedium, i, n

— quturish kasalligi
— D vitamini yetishmasligi natijasida
kelib chiqadigan bolalar kasalligi
— bilak suyagi
— ildiz
— shox
— chok
— yulib olmoq
— siyrak
— siyraklik
— ruhiy va jismoniy holatdagi keskin
o'zgarish
— yaqindagina uzilgan meva, hozir
tayyorlangan dori
— yaqindagina, yangitdan
— retsept
— biror narsa saqlanadigan idish
— olmoq
— sog'ayuvchi
— to'g'ri ichakka oid
— tozalangan (spirtida)
— to'g'ri ichak
— to'g'ri
— qaytuvchi
— sog'lig'i qayta tiklangan
— sovitmoq
— atrof
— podsholik
— boshqarmoq
— inqiroz, ahvolning yomonlashishi
— qolganlar, boshqalar
— dori-darmon

ren, renis, m
 renalis, e
 repetatur
 repeto, ere
 res, rei, f
 resistantia, ae, f
 respiratorius, a, um
 respondeo, re
 rastitutio, onis, f
 restitutio cum defect
 rete, is, n
 reticularis, e
 retina, ae, f
 revento, ere
 rex, regis, m
 Rhamnus(i) cathartica(ae)
 Rheum, i, n
 rheumatismus, i, m
 rhizoma, atis, n
 Ricinus, i, m
 rima, ae, f
 robus, oris, n
 robustus, a, um
 Romanus, a, um
 Rosa, ae, f
 rotundus, a, um
 rubeola, ae, f
 ruber, bra, brum
 rubor, oris, m
 Rubus, idaeus
 ruptura, ae, f
 rutilus, a, um

— buyrak
 — buyrakka oid
 — takrorlansin!
 — takrorlamoq
 — narsa
 — qarshilik, monelik
 — nafas olishga oid
 — javob bermoq
 — qayta tiklanish
 — qisman sog'ayish
 — to'r
 — to'rsimon
 — to'rsimon parda
 — qaytmoq
 — podshoh
 — itjumrut
 — rovoch
 — bod kasalligi
 — ildizpoya
 — kanakunjut
 — teshik, tirqish
 — kuch
 — kuchli, baquvvat
 — rimlik
 — na'matak
 — aylanasiimon, soqqa, dumaloq
 — qizilcha (bolalar kasalligi)
 — qizil
 — qizillik, qizarganlik
 — xo'jag'at, malina
 — yorilish, uzilish
 — qizilroq

S

saccharum, i, n
 sacculus, i, m
 sacer, cra, crum
 sacrum, i, n
 sacralis, e
 sacrococcygeus, a, um
 sacrolumbalis, e
 sacropelvinus, a, um
 sacrospinosus, a, um
 sacrotuberalis, e
 saepe (ravish)
 sal, salis, m

— shakar, qand
 — qog'oz xalta
 — dung'azasimon
 — dung'aza
 — dung'azaga tegishli
 — dung'aza-dumga oid
 — dung'aza-belga doir
 — dung'aza-chanoqqa qarashli
 — dung'aza-qirraga oid
 — dung'aza-nayga oid
 — ko'pincha, zich, qalin
 — tuz, namak

salicylas, atis, m	— salitsilat
salicylicus, a, um	— salitsilatli
Salmonella, ae, f	— salmonella
saluber, bris, bre	— sogʻ, sogʻaytiruvchi
salus, utis, f	— sogʻliq
saluto, are	— salomlashmoq, koʻrishmoq
Salvia, ae, f	— mavrak
Sambucus, i, f	— marjongul
sanguis, inis, m	— qon
Sanguisorba, ae, f	— sangvizorba, dorivor oʻsimlik
sanguineus, a, um	— qonli
sanitas, atis, f	— sogʻlik-salomatlik
sano, are	— davolamoq, sogʻaytirmoq
Santoninum, i, n	— santonin
sanus, a, um	— sogʻ
saphenus, a, um	— yashirin, yashirin vena
sapiens, ntis	— aqlli, donishmand
sapientia, ae, f	— donolik
sapo, onis, m	— sovun
sapor, oris, m	— maza, taʼm
scapula, ae, f	— kurak
scatula, ae, f	— quticha
sceleton, i, n	— skelet
sceletum, i, n	— skelet
Schizandra, ae, f	— limon
schola, ae, f	— maktab
sciro, ire	— bilmoq
scribo, ere	— yozmoq
Secale, is, n	— javdar, qora bugʻdoy
Secale, cornutum	— qorakuya (bot.)
secerno, ere	— ajratmoq
secretio, onis, f	— organizmdagi turli bezlar ishlab chiqaradigan shira
sectio, onis, f	— kesilgan joy (qism)
secundus, a, um	— ikkinchi
sed	— ammo, lekin
sedativus, a, um	— tinchlantiruvchi
sejungo, ere	— boʻlmoq
selectio, onis, f	— saralash
sella, ae, f	— egar, oʻrindiq
semel	— bir marta
semen, inis, n	— urugʻ
semilunaris, e	— oʻroqsimon shakl
semper	— hamisha
senectus, utis, f	— qarilik, keksalik
Senega, ae, f	— senega (bot.)
senex, senis	— qari kishi (qariya)

Senna, ae, f	— sano
sensorius, a, um	— sezgi a'zosiga oid
sensus, us, m	— sezgi, his-tuyg'u
sentio, ire	— sezmoq
sepono, ere	— ajratib qo'yimoq
sepsis, is, f	— chirish, buzilish, aynish
septem	— yetti
septum, i, n	— devorsimon to'siq
series, ei, f	— qator
serotinus, a, um	— kechki
serotinus, i, m	— aql tish
serratus, a, um	— tishsimon
servo, are	— saqlamoq
seu (bog'lovchi)	— yoki
severus, a, um	— talabchan, qattiqqo'l
sex	—olti
sexaginta	— oltmish
si (bog'lovchi)	— agar
siccus, a, um	— quruq
sigmoideus, a, um	— sigmasimon, S-simon
signo, are	— belgilamoq
signum, i, n	— belgi
silvester, tris, tre	— o'rmonga oid
similis, e	— o'xshash
simplex, icis	— oddiy
simpliciter (ravish)	— odatdagi, odmi
Sinapis, is, f	— xantal
sine	— siz
sinister, tra, trum	— chap
sinus, us, m	— zovur, chuqurlik
sirupus, i, m	— sharbat (dorivor o'simlik damlamasi)
situs, a, um	— joylanish
sive (bog'lovchi)	— yoki
sol, solis, m	— quyosh
Solanum, i, n	— ituzum
Solanum(i) tuberosum(i), n	— kartoshka
soleo, ere	— odat qilmoq
solubilis, e	— eruvchan
solutio, onis, f	— suyuqlik
solvo, ere	— eritmoq
somnifer, fera, ferum	— uxlatuvchi
somnus, i, m	— uyqu
Sorbus, i, f	— chetan
species, ei, f	— yig'ma (dorivor o'tlar yig'masi)
spero, are	— umidvor bo'lmoq
sphenoidalis, e	— ponasimon
musculus, sphincter, eris	— qisuvchi muskul

spica, ae, f	— boshqoq
spicum, i, n	— boshqoq
spina, ae, f	— qirra
spinals, e	— orqa o'simtaga oid
spinosus, a, um	— qiltiqli, serqiltiq
spiralis, e	— buramasimon
spirituosus, a, um	— spirtli
spiritus, us, m	— spirt
spiro, are	— nafas olmoq
spissus, a, um	— quloq
splen, enis, m	— taloq
splendidus, a, um	— chiroyli, ajoyib
spongia, ae, f	— o'ziga suvni singdiradigan narsa (mochalka)
spongiosus, a, um	— g'orsimon (bulutsimon)
spurius, a, um	— yolg'on
squama, ae, f	— tangachasimon teri
stadium, i, n	— davr
statim	— darhol
status, us, m	— holat, ahvol
status, quo ante	— o'zgarishsiz holat (bemorga oid)
stenosis, is, f	— torayish
steriliso, are	— qaynatib tozalamoq, sterillamoq
stenoclavicularis, e	— ko'krak-o'mrovsimon
sternum, i, n	— ko'krak
stigma, atis, n	— tumshuqcha, og'izcha (bot.)
sti pes, itis, m	— shoxcha, novda (bot.)
transversus, a, um	— me'daga oid
stomatitis, idis, f	— og'iz shilliq pardasining yallig'lanishi
Stramonium, i, n	— bangidevona
Strophanthus, i, m	— strofant
structura, ae, f	— tuzilish
Strychninum, i, n	— strixnin
Strychnos, i, m	— mo'tadil iqlimda o'suvchi daraxtning zaharli urug'i va ildizining nomi
studens, ntis	— o'quvchi, talaba, ilmi tolib
studeo, ere	— o'qimoq
studiosus, a, um	— o'z ishiga berilgan, tirishqoq
sub	— ostida, ostiga
subclavicularis, a, um	— o'mrov suyagi ostida
subcutaneus, a, um	— teri ostida
sublimatus, a, um	— haydalgan, vozgonka qilingan
sublingualis, e	— til osti
subnitras, atis, m	— nitrat asosi
substantia, ae, f	— modda, asos
subtilis, e	— yupqa, mayda
succus, i, m	— sharbat, shira
sudor, oris, m	— ter, terlash
suillus, a, um	— cho'chqaga oid

sulcus, i, m	— ariqcha, ajin (manglayga oid)
sulfas, atis, m	— sulfat
sulfidum, i, n	— sulfid
sulfis, itis, m	— sulfit
Sulfur, uris, n	— oltingugurt
sulfuricus, a, um	— oltingugurtli
sulfurosus, a um	— tarkibida oltingugurt boʻlgan
sum, esse	— bor, mavjud
summus, a, um	— eng yuqori
sumo, ere	— olmoq, qabul qilmoq
superficies, ei, f	— ustki qismi, yuzasi
superior, ius	— yuqorigi
superlativus, a, um	— aʼlo darajada, ajoyib
musculus, supinator, oris, m	— qoʻl kaftini buruvchi muskul
suppositorium, i, n	— shamcha
suppurativus, a, um	— yiringli
supra	— ustida, yuqorisida
supremus, a, um	— eng yuqori
sura, ae, f	— boldir
surculus, i, m	— zirapcha
sutura, ae, f	— chok
symphysis, is, f	— qoʻshilma, bitishma
symphysis, ossium pubis	— qov suyagining bitishishi
symptoma, atis, n	— belgi, alomat
synarthrosis, is, f	— harakatlanmaydigan boʻgʻim
systema, atis, n	— sistema, tuzilma
systole, es, f	— yurak mushaklarining torayishi

T

tabies, is, f	— ozish, oriqlash
tabuletta, ae, f	— tugmachasimon dori, tabletka
taceo, ere	— jim turmoq
talis, e	— shunaqa, shunday
Tanacetum, i, n	— dastarbosh
Taraxacum, i, n	— qoqi, momaqaymoq
tarsus, i, m	— oyoq panjasining kaft ustki qismi
tartarus, dentium	— tishga tosh yigʻilishi
testus, a, um	— qoplama, gʻilof
tego, ere	— qoplamoq
tela, ae, f	— mato, doka
temporalis, e	— chakkaga oid
tendo, inis, m	— chandir, pay
tener, era, erum	— nafis, yupqa
tensus, a, um	— tortilgan, taranglashgan
tenuis, e	— yupqa
tenuissime	— juda ham yupqa
tenuiter	— ingichka, yupqa
tepidus, a, um	— iliq

ter	— uch marta
Terebinthina, ae, f	— ignabargli daraxt, terpentin
teres, teretis	— yumaloq, dumaloq
terminatio, onis, f	— qo'shimcha
tero, ere	— surtmoq
terra, ae, f	— yer
tetanus, i, m	— qoqshol kasalligi
tetraboras, atis, m	— tetraborat
textus, us, m	— mato
therapeuticus, a, um	— davolashga oid
therma, ae, f	— cho'milish uchun iliq suv solingan idish (vanna)
thermometrum, i, n	— harorat o'lchagich
Thermopsis, idis, f	— afsonak (bot.), termopsis
thoracicus, a, um	— ko'krakka oid
thorax, acis, m	— ko'krak qafasi
Thymolum, i, n	— timol
Thymus, i, m	— tog'jambul
thymus, i, m	— ayrisimon bez
thyreoides, a, um	— qalqonsimon
tibia, ae, f	— katta boldir suyagi
Tilia, ae, f	— jo'ka
tinctura, ae, f	— nastoyka (spirtli eritma)
tingo, ere	— ivitmoq
Tormentilla, ae, f	— beshbarg, yerchoy
totus, a, um	— hammasi, butunlay
toxicus, a, um	— zaharli
transfusio, onis, f	— suyuqliklarni qon tomirga yoki suyak ichiga quyish
transversus, a, um	— ko'ndalang
trapezius, a, um	— trapetsiyasimon
tres, tria	— uch
triceps, tricipitis	— uch boshli
tricolor, oris, m	— uch rangli
tricuspidalis, e	— uch qopqoqli
triennis, e	— uch yoshli
Trifolium(i) fibrinum(i), n	— suv uchbargi
trigeminus, a, um	— uch shoxli asab
triginta	— o'ttiz
tripartitus, a, um	— uch bo'lakli
triplex, icis, m	— uch marta katta
tristitia, ae, f	— qayg'u, tashvish
Triticum, i, n	— bug'doy
tritus, a, um	— maydalangan
truncus, i, m	— gavda, tana
tu	— sen
tuba, ae, f	— nay, naycha
tuber, eris, n	— bo'rtma, do'mboq
tum (ravish)	— o'shanda, keyin

tumor, oris, m
tunica, ae, f
turbidus, a, um
tussis, is, f
tuto
tympanum, i, n
typhus, i, m

— shish, g'urra
— parda
— loyqasimon
— yo'tal
— xavfsiz
— nog'ora
— terlama kasalligi

U

ubi
ulcus, eris, n
uliginosus, a, um
ulna, ae, f
umbilicalis, e
umbilicus, i, m
umbra, ae, f
undecim
unguentum, i, n
unguis, is, m
unis, a, um
urethra, ae, f
urina, ae, f
urinarius, a, um
ursus, i, m
Urtica, ae, f
usque
ustio, onis, f
ustus, us, m
usus, us, m
ut
uterinus, a, um
utilis, e
Uva, ae, f
Uva ursi
uxor, oris, f

— qayerda
— yara
— qizitib eritilgan
— tirsak suyagi
— kindikka oid
— kindik
— soya
— o'n bir
— surtma (quyuq)
— tirnoq
— bir
— siydik chiqarish nayi
— siydik
— siydikka oid
— ayiq
— chayono't
— bir-biriga yaqin, yonma-yon
— kuydirish
— kuydirilgan
— qo'llash, ishlatish
— g'uncha
— bachadonga oid
— foydali
— uzum, tok
— archagul
— rafiq, qalliq

V

vacca, ae, f
vaccinum, i, n
vaccinus, a, nm
vaginalis, e
vagus, a, um
vale
valeo, ere
Valeriana, ae, f
validus, a, um
valva, ae, f

— sigir
— vaksina
— sigirga oid
— qinga oid
— adashgan (nerv)
— sog'-salomat bo'l
— sog'-salomat bo'lmoq
— valeriana
— kuchli, baquvvat
— yurak-qon yo'lini to'suvchi qism

valvula, ae, f	— qopqoq
vapor, oris, m	— bugʻ
varietas, atis, f	— xilma-xil, rang-barang
variola, ae, f	— chechak kasalligi
varius, a, um	— har xillik
vasa, vasorum, n, plur	— tomirlar; idishlar
vasa capillaria	— qil tomir
vasa sanguinea	— qon tomiri
vasa lymphatica	— limfa tomiri
vasculosus, a, um	— tomirsimon
Vaselinum, i, n	— vazelin
vegetabilis, e	— oʻsimlikka oid
velve	— yoki
velociter	— tez, tez orada
vena, ae, f	— vena
venenum, i, n	— zahar
venio ire	— kelmoq
venosus, a, um	— vena tomiriga oid
venter, tris, m	— meʼda (qorin) muskuli
ventriculus, i, m	— qorin, meʼda
Veratrum, i, n	— maralquloq (bot.)
verbum, i, n	— soʻz, gap
vermiformis, e	— gijjasimon
vermis, is, m	— gijja (chuvalchangsimon qurt)
vernalis, e	— bahorgi
vero	— ammo, biroq
vertebra, ae, f	— umurtqa
vertebralis, e	— umurtqaga oid
vertex, icis, m	— bosh suyagining tepa qismi, choʻqqi
verto, ere	— aylantirmoq
verus, a, um	— haqiqiy, chin
vesica, ae, f	— pufak
vesicalis, e	— pufakka oid
vesicatorius, a, um	— chipqonga qoʻyiladigan
vestibulum, i, n	— biror teshik yoʻlining boshlanishi, kirish qismi
vestio, ire	— kiyinmoq
vestis, is, f	— kiyim-kechak
via, ae, f	— yoʻl
Viburnum, i, n	— bodrezak
vir, viri, m	— er, erkak
virgo, inis, f	— qiz bola
Viride(is) nitens(antis), n	— yashil (koʻk) spirtli dori
virilitas, atis, f	— voya (balogʻat)ga yetganlik
virus, i, n	— zahar, virus
viscera, um, n, plur	— ichki qism (aʼzoga oid)
vita, ae, f	— hayot
vitium, i, n	— nuqson, kamchilik
vitium, cordis	— yurak nuqsoni

Vitis(is) idaea(ae), f	— brusnika
vitreus, a, um	— shishasimon
vitrum, i, n	— shisha idish
vivo, ere	— yashamoq
vocalis, e	— unli
voco, are	— chaqirmoq
vola, ae, f	— kaft (qo'l kafti)
volatilis, e	— uchuvchan
voluntas, atis, f	— istak, iroda
vomer, eris, m	— dimog ⁴ suyagi
vomicus, a, um	— qayt qildiruvchi (qustiruvchi)
vomitus, us, m	— qusish
vulgaris, e	— oddiy
vulnus, eris, n	— jarohat
vultus, us, m	— yuz, bet

X

Xeroformium, i, n	— kseroform
xiphoideus, a, um	— xanjarsimon

Y

Ypsiloideus, a, um	— ipsilonsimon
--------------------	----------------

Z

Zincum, i, n	— rux
zona, ae, f	— kamar, bel, soha
zonula, ae, f	— kamarcha
zonularis, e	— kamarsimon
(herpes) zoster	— tez tarqaluvchi temiratki
zugoma, atis, n	— bet (yuz) suyagi, yonoq
zygomaticus, a, um	— yonoqqa oid

O'ZBEKCHA-LOTINCHA LUG'AT

A

avval	— ante
adashgan	— vagus, a, um
adonilen	— Adonilenum, i, n
ayol	— femina, ae, f
ayolga oid	— femininus, a, um
ajratmoq	— secerno, ere
ajratib qo'yimoq	— sepeno, ere
aziz	— carus, a, um
azot	— Nitrogenium, i, n
azotga oid	— nitricus, a, um
azotli	— nitrosus, a, um
aylana	— circulus, i, m
aylantirmoq	— verto, ere
ayrisimon bez	— thymus, i, m
ayrim	— nonnullus, a, um
aytib bermoq	— narro, are
akatsiya	— Acacia, ae, f
akrixin	— Acrichinum, i, n
aktivlashtirilgan	— activatus, a, um
allergiya	— allergia, ae, f
almashtirmoq	— muto, are
aloy	— Aloë, ës, f
aluminium	— Aluminium, i, n
amidopirin	— Amidopyrinum, i, n
ammoniy	— Ammonium, i, n
ammo	— vero
anatomiyaga oid	— anatomicus, a, um
anesteziya	— Anaesthesinum, i, n
aniqlash	— diagnosis, is, f
aniq	— exacte
anor	— Granatum, i, n
aorta	— aorta, ae, f
aralashma, mikstura	— mixtura, ae, f
aralashtirish	— mixtio, onis, f
aralashtirmoq	— misceo, ere
araliya	— Aralia, ae, f
arnika	— Arnica, ae, f

arpabodiyon	— Anisum, i, n
arpabodiyonga oid	— anisatus, a, um
arsenat	— arsenas, atis, m
arsenit	— arsenitis, itis, m
archa	— Juniperus, i, f
archagul, toloknyanka	— Uva (ae) ursi
asab	— nervus, i, m
asabga oid	— nervosus, a, um
asab hujayrasi	— neuron, i, n
asalari	— apis, is, f
asbob	— apparatus, us, m
asl nusxa	— originalis, e
astoydil	— culide
atom	— atomus, i, f
atoqli	— praestans, ntis
afsonak	— Thermopsis, idis, f
asetat	— acetas, atis, m
asetilsalitsilatga oid	— acetylsalicylicus, a, um
achituvchi	— carrosivus, a, um
achchiqtosh	— alumen, inis, n;
achchiq	— amarus, a, um
a'zo	— organismus, i, m
a'zoning harakatsizlanishi, falajlik	— paralysis, is, f
a'zoning qisman harakatsizlanishi	— paresis, is, f
a'zoning ustki qismi	— peripharia, ae, f
a'lo darajada	— superlativus, a, um
aql	— mens, mentis, f
aqli odam	— homo sapiens
aql tishi	— serotinus, i, m

B

bakteriyaga qarshi	— bactericidus, a, um
baland	— altus, a, um
baliq moyi	— oleum Jecoris
bangidevona	— Stromonium, i, n
barg	— folium, i, n
bargizub	— Plantago, inis, f
barmoq	— digitus, i, m
barmoq suyaklari	— phalanx, ngis, f
bachadon	— uterus, i, m
bachadonga oid	— uterinus, a, um
bachadondan tashqari	— extrauterinus, a, um
bachadon shilliq pardasi	— endometrium, i, n
baquvvat	— validus, a, um
baholamoq	— aestimo, are
bahorgi	— vernalis, e
bez	— glandula, ae, f
bezamoq	— orno, are

bezovtalanish	— molestio, ae, f
bel	— lumbus, i, m
belgi	— signum, i, n
belgilamoq	— noto, are; signo, are
belladonna	— noto, are; signo are
bemor ayol	— aegrota, ae, f
bemor erkak	— aegrotus, i, m
benzoat	— benzoas, atis, m
benzoyga oid	— benzoikus, a, um
bepul	— gratuitio
besh	— quinque
bermoq	— do, dare
bet	— facies, ei, f
bet suyagi	— zygoma, atis, n
bet suyagiga oid	— zygomaticus, a, um
birinchi	— primus, a, um
bit	— pediculus, i, m
bilak suyagi	— radius, i, m
bir marta	— semel
bir	— unus, a, um
binafsha	— Viola, ae, f
birinchi bo'yin umurtqasi	— atlas, ntis, m
bitishma	— commisura, ae, f
birlashtirish	— complexus, a, um
birlashtirmoq	— conjungo, ere
bilan	— cum
bolalar	— liberi, orum, m
bolalik	— pueritia, ae, f
bolalarga oid	— puerilis, e
bod kasalligi	— rheumatismus, i, n
boshqarmoq	— rego, ere
boshqoq	— spica, ae, f
boldir	— crus, cruris, n
bosh suyagining tepa qismi cho'qqisi	— vertex, icis, m
bodrezak	— Viburnum, i, n
bola tashlash, homiladorlikning muddatidan ilgari to'xtashi	— abortus, us, m
boshqacha	— aliter
boshqa	— alius, a, um
bodom	— Amygdala, ae, f
bodom (daraxti)	— Amygdalus, i, f
bodom bezining yallig'lanishi	— angina, ae, f
borat	— boras, atis, m
boratga oid	— boricus, a, um
bosh tuki	— capillaris, e
bosh	— caput, itis, n
bosh miya	— cerebrum, i, n
bosim ostida qisish	— compressio, onis, f
botiq	— concavus, a, um

bog'lanish
 bozulbang
 bog'lam
 boqish
 bor bo'lmoq
 buzuq
 buyruq
 burun
 burunga oid
 burun teshigi
 burun oldi
 buyrak
 buyrakka oid
 buyrak jomi
 buramasimon
 bug'doy
 bug'
 buxo'r
 buzilmaydigan holat
 bukiluvchi
 bukilgan
 bug'doysimon donacha
 bugun
 burab kirgizish
 burchak
 bo'g'im
 bo'g'imga oid
 bo'g'implarning yallig'lanishi
 bo'shliq
 bo'yin
 bo'yinga oid
 bo'r
 bo'lmoq
 bo'lingan
 bo'tqa
 bo'znoch
 bo'yinturuqqa oid
 bo'lak
 bo'lakcha
 bo'yinning teri osti muskuli
 bo'rtiq
 bo'rigul

— connexio, onis, f
 — Lagochilus, i, m
 — ligamentum, i, n
 — nitritio, onis, f
 — sum, esse
 — inversus, a, um
 — praescriptio, onis, f
 — nasus, i, m
 — nasalis, e
 — naris, is, f
 — paranasalis, e
 — ren, renis, m
 — renalis, e
 — pelvis, renalis
 — spiralis, e
 — Triticum, i, n
 — vapor, oris, m
 — benzoyo, yos, f
 — conservatus, a, um
 — elasticus, a, um
 — flexura, ae, f
 — granulum, i, n
 — hodie
 — invaginatio, onis, f
 — angulus, i, m
 — articulatio, onis, f
 — articularis, e
 — arthritis, idis, f
 — cavum, i, n
 — cervix, icis, f
 — cervicalis, e
 — creta, ae, f
 — divido, ere
 — divisus, a, um
 — electuarium, i, n
 — Helichrysum, i, n
 — jugularis, e
 — lobus, i, m
 — lobulus, i, m
 — platysma, atis, n
 — tuber, eris, n
 — Vinca, ae, f

D

davolash
 davolamoq
 davolashga oid
 davomli

— curatio, onis, f
 — curo, are
 — therapeuticus, a, um
 — diuturnus, a, um

davr
 dalaga oid
 dam olish
 dastarbosh
 daraxt
 darmana
 darhol
 daqqa
 devorsimon
 dengiz
 dengizga oid
 deltasimon
 detsigramm
 diametr
 dimog' suyagi
 diqqat
 dixlorid
 donolik
 donishmand
 dorivor o'tlar yig'masi
 dori-darmon
 dorivor
 dorixona
 dorixona xodimi
 dori ichishga mo'ljallangan
 o'lehovli idish
 dorishunos
 doyalik
 dum
 dumga oid
 dumg'aza
 dumg'azasimon
 dumg'azaga tegishli
 dumg'aza-dumga oid
 dumg'aza-belga doir
 dumg'aza-chanoqqa oid
 dumg'aza-qirraga oid
 dumg'aza-payga oid
 dunyo
 do'lana

— stadium, i, n; periodus, i, f
 — arvensis, e
 — otium, i, n
 — Tanacetum, i, n
 — arbor, oris, f
 — Cina, ae, f
 — statim
 — minuta, ae, f
 — septum, i, n
 — mare, is, f
 — marinus, a, um
 — daltoideus, a, um
 — decigramma, atis, n
 — diameter, tri, f
 — vomer, eris, m
 — attente
 — dichloridum, i, n
 — sapienta, ae, f
 — sapiens, ntis
 — species ei, f
 — medicamentum, i, n
 — officinalis, e
 — officina, ae, f
 — pharmacopola, ae, f

 — mensura, ae, f
 — pharmaceuta, ae, f
 — obstetricius, a, um
 — coccyx, ygis, m
 — coccygeus, a, um
 — sacrum, i, n
 — sacer, era, crum
 — sacralis, e
 — sacrococcygeus, a, um
 — sacrolumbalis, e
 — sacropelvinus, a, um
 — sacrospinosus, a, um
 — sacrotuberalis, e
 — mundus, i, m
 — Crataegus, i, f

E

evkalipt
 egrilik
 ensa
 ensaga oid
 erkaklar jinsiy a'zosining
 toq bezi, prostata

— Eucalyptus, i, f
 — curvatura, ae, f
 — occiput, itis, n, nucha, ae, f
 — occipitalis, e

 — prostata, ae, f

erkaklar jinsiy olati
erish
eruvchan
efir
efirga oid
efirli
eshitib koʻrib kasallikni
aniqlash
eshitishga oid
ehtiyotlik bilan

fenol
follikulin
fosfat
fosforli
fosfor

gazakoʻt
gardish
gijja
giltuproq
gidroksid
giper-manganat
glitserin
glukonat
glukoza
gnafiliy
gramm
gul
gullamoq
gulizardak, adoniz
gulxayri
gumbaz
gumbazsimon
goʻzal

hab dori
havo
hazm qilishga doir
hayvon
hayvonsimon
halqum
hammom

— penis, is, m
— dissolutio, onis, f
— solubilis, e
— aether, eris, m
— aethereus, a, um
— aethylicus, a, um

— auscultatio, onis, f
— auditivus, a, um
— caute

F

— Phenolum, i, n
— Folliculinum, i, n
— phosphas, atis, m
— phosphoricus, a, um
— Phosphorus, i, m

G

— Gentiana, ae, f
— annulus, i, m
— helmins, ntis, f
— argylla, ae, f
— hydroxydum, i, n
— hypermanganas, atis, m
— Glycerinum, i, n
— gluconas, atis, m
— Glucosum, i, n
— Gnaphilium, i, n
— gramma, atis, n
— flos, floris, m
— floreo, ere
— Adonis, idis, m
— Althaea, ae, f
— fornix, icis, m
— convexus, erum
— gracilis, e

H

— pilula, ae, f
— aër, aëris, m
— digestorius; a, um
— animal, alis, n
— animalis e
— guttur, uris, n; pharynx,
yngis, m
— balneum, i, n

harakat
harakatlantiruvchi
harakatlanmaydigan bo'g'im
harakatsiz
hasharot
haqiqiy
hid
hiqildoq
hiqildoq yallig'lanishi
hodisa
homiladorlik
hosil bo'lsin
hosil qilinsin
hosil qiluvchi
hujayra
hujayracha
hurmatli
hurmatlash
hugna
huquq

— mobilis, e
— motorius, a, um
— synarthrosis, is,
— inertia, ae, f
— insectum, i, n
— verus, a, um
— odor, oris, m
— larynx, yngis, m
— laryngitis, idis, f
— casus, us, m
— graviditas, atis, f
— fiat
— fian
— constilucus, entis
— cella, ae, f; cymis, i, m
— cellula, ae, l
— carus, us, m
— caritas, atis, f
— clysmas, atis, n
— jus, juris, n

I

ivitmoq
ijobiy
izogenli
izotonli
ikki boshli
ikki boshli muskulga oid
ikkinchi
ikki marta
ikki marta tozalangan
ikki hissa oshish
ikki tishli
ilik
ilmoq
ingichka
ingichka ichak
in
ipsimon tolali bog'lam
isitma
issiq
issqlik
istisqo
ittikanak
itshumurt
itjumrut
ituzum
ixtiol

— macero, are
— positivus, a, um
— isogenus, a, um
— isotonicus, a, um
— biceps, bicipitis
— bicipitalis, e
— secundus, a, um
— bis
— bidestillatus, a, um
— duplicatura, ae, f
— bidens, ntis
— tepidus, a, um
— ansa, ae, f
— tenuiter
— jejunum, i, n
— filum, i, n
— filamentum, i, n
— febris, is, f
— calidus, a, um
— calor, oris, m
— hydrops, opis, m
— Bidens, ntis, f
— Frangula, ae, f
— Rhamnus cathartica
— Solanum, i, n
— Ichthyolum, i, n

ichak
ichakka tegishli
ichakda eruvchi
ichburugʻ
ichki aʼzolar
ichki
ichi
ichida
ichmoq
ish
ishlamoq
iyak
iyakka oid
iqtidorli

javdar
jarohat
jarroh
jagʻ-jagʻ
jigar (odamniki)
jigar (hayvonniki)
jigarga oid
jigar yalligʻlanishi
jim turmoq
joylanish
jonsiz tana
jonsizlanish
juda katta
juda ham yupqa
juda yomon
jun

kaliy
kalla qopqogʻi
kalanxoy
kamar, belbogʻ
kamfora, kofur
kamqonlik
kamqonlik, biron toʻqimaning
qonsizlanishi
kanakunjut
karbolen
karbolli
karbonat
kasallikning yashirin davri

— intestinum, i, n
— intestinalis, e
— enterosolubilis, e
— dysenteria, ae, f
— viscera, urn, n, plur.
— internus, a, um
— intra
— intus
— bibo, ere
— nigotium, i, n
— ageo, ere
— mentum, i, n
— mentalis, e
— ingeniosus, a, um

J

— Secale, is, n
— vulnus, eris, n
— chirurgus, i, m
— Bursa pastoris
— hepar, atis, n
— hepar, oris, n
— hepaticus, a, um
— hepatitis, idis, f
— taceo, ere
— situs, a, um
— cadaver, eris, n
— necrosis, is, f
— maximus, a, um
— tenussime
— pessimus, a, um
— lana, ae, f

K

— Kalium, i, n
— calvaria, ae, f
— Kalanchoë, es, f
— zona, ae, f
— camphora, ae, f
— anaemia, ae, f

— Ischaemicus, a, um
— Ricinus, i, m
— Carbolenum, i, n
— carbolicus, a, um
— carbonas, atis, m
— incubatio, onis, f

kasallikni oldindan aytib berish	— prognosis, is, t
katta	— magnus, a, um
kattalik	— magnitudo, inis, f
kasallikni aniqlash	— diagnosis, is, f
kattaroq	— major, jus
katta boldir suyagi	— tibia, ae, f
kaft oldi	— carpus, i, m
kashnich	— Coriandrum, i, n
kengayish	— dilatio, onis, f
kesib tashlash	— amputatio, onis, f
kesik	— incisio, onis, f
kesikka oid	— incisivus, a, um
kesma	— incisura, ae, f
kindikka oid	— umbilicalis, e
kiprik	— cilium, i, n
kislorod	— Oxygenium, i, n
kichik	— parvus, a, um
kichik boldir suyagi	— fibula, ae, f
kodein	— Codeinum, i, n
kollodiy	— Collodium, i, n
kristall	— crystallus, i, f
krupoz	— crouposus, a, um
kseroform	— Xeroformium, i, n
kuydirish	— ustio, onis, f
kuydirilgan	— ustus, us, m
kuyish	— combustio, onis, f
kukun	— pulvis, eris, m
kukunsimon	— pulveratus, a, um
kulrang	— cinereus, a, um
kurak	— scapula, ae, f
kurtak (bot.)	— gemma, ae, f
kuch	— robus, oris, n
kuchli	— robustus, a, um
ko'z kosasi	— orbita, ae, f
ko'k	— coeruleus, a, um
ko'knor	— Papaver, eris, n
ko'krak	— pectus, oris, n; sternum, i, ya
ko'krakka oid	— pectoralis, e
ko'k tomir, vena	— vena, ae, f
ko'k tomirga oid	— venosus, a, um
ko'krak qafasi	— thorax, acis, m
ko'krak qafasiga oid	— thoracicus, a, um
ko'mir	— carbo, onis, m
ko'mirga oid	— carbonicus, a, um
ko'richak	— caecum, i, n
ko'rishga oid	— opticus, a, um
ko'rsatkich barmoq	— index, icis, iri
ko'tariluvchi	— abscendens, entis
ko'tariluvchi mushak	— levator, oris, in

L

lab
laktat
lanolin
levzey
limon
limfa tomiri
limfasimon
lobeliya
loyqa
loyqasimon
lunj

— labium, i, n
— lactas, atis, m
— Lanolinum, i, n
— Leuzea, ae, f
— Schizandra, ae, f
— vasa lymphatics
— lymphaticus, a, um
— Lobelia, ae, f
— turbide
— turbidus, a, um
— bucca, ae, f

M

mavrak
magneziyum
magneziya
maza

maydalangan
makkajo'xori
malham
manglay
manglayga oid
manqa
maralquloq
marjongul
margimush
margimushli
margimushga oid
margimush kislotasi
mato
maxsus jihozlangan xona
meva
mentol
me'da
me'daga oid
me'da osti bezi
me'da osti beziga oid
milk
milkning yallig'lanishi
mingdevona
mineralga oid
mis
mirtil
miya moddasi, orqa miya

— Salvia, ae, f
— Magnesium, i, n
— magnesia, ae, f
— sapor, oris, m; gustus,
us, m
— tritus, a, um
— Mays, Maydis, f
— fomentatio, onis, f
— frons, ntis, f
— frontalis, e
— maleus, i, m
— Veratrum, i, n
— Sambucus, i, f
— arsenicum, i, n
— arsenicosus, a, um
— arsenicicus, a, um
— acidum arsenicosum
— textus, us, m
— camera, ae, f
— bacca, ae, f; fructus, us
— Mentholum, i, n
— gaster, gastris, f
— gastricus, a, um
— pancreas, atis, n
— pancreaticus, a, um
— gingiva, ae, f
— gingivitis, idis, f
— Hyoseyamus, i, m
— mineralis, e
— Cuprum, i, n
— Myrtillus, i, m
— medulla, ae, f

miya ortig'i, gipofiz
miya pardasi
miya pardasining yallig'lanishi
miyaning qattiq pardasi
miyaning yallig'lanishi
(bosh) miya
miyaga oid
miyacha
miyachaga oid
modda

modda miqdori
moyillik
moy
morfin
muallif
muguz (shox)
muzsimon
mum
munga oid
musallas
mustahkam
muskul
muskulga oid
muskul orasiga

— hypophysis, is, f
— meninx, ngis, f
— meningitis, idis, f
— dura mater
— encephalitis, itidis, f
— cerebrum, i, n
— cerebri, e
— cerebellum, i, n
— cerebellaris, e
— meteria, ae, f;
substantia, ae, t
— massa, ae, f
— dispositio, onis, f
— oleum, i, n
— Morphinum, i, n
— auctor, oris, m
— cornu, us, n
— glacialis, e
— cera, ae, f
— ceratus, a, um
— vinum, i, n
— firmus, a, um
— musculus, i, m
— muscularis, e
— intramuscularis, o

N

naychasimon yo'l
namlangan
narkotikka oid
natija
natriy
nasha o'simligi
nimjon
nitrat
nitrit
nuqson
nog'ora

— canalis, is, t
— humidus, a, um
— narcoticus, a, um
— exitus, us, m
— Natrium, i, n
— Cannabilis, is, f
— invalidus, a, um
— nitras, atis, m
— nitris, itis, m
— tympanum, i, n
— defectus, a, um

O

ovqat hazmining buzilishi
odamgiyoh
odam
odamcha
odamiylik
oddiy
ozish

— dyspepsia, ae, f
— Genseng
— homo, inis, ttl
— homunculus, i, m
— humanus, a, um
— simplex, icis
— tabes, is, f

ozod
 ozodlik
 oy
 oksid
 oltin
 ona
 oriqlash
 orqa
 orqaga oid
 orqa miyaga oid
 ota
 oshqovoq
 oq
 oq gid
 oq yoy parda, ko'zning
 rangdor pardasi
 oqim
 oqroq
 og'iz
 og'iz shilliq pardasining
 yallig'lanishi
 og'riq
 og'riqsizlantirish
 og'riqning bir a'zodan
 ikkinchisiga o'tishi

— liber, era, erum
 — libertas, atis, f
 — mensis, is, f
 — oxydum, i, n
 — Aurum, i, n
 — mater, tris, f
 — atrophia, ae, f
 — dorsum, i, n
 — dorsalis, e
 — cerebrospinalis, e
 — pater, tris, m
 — Cucurbita, ae, f
 — albus, a, um
 — bolus alba

 — iris, iridis, f
 — ductus, us, m
 — lucidus, a, um
 — os, oris, n

 — stomatitis, idis, f
 — dolor, oris, m
 — narcosis, is, f

 — metastasis, is, f

P

payning cho'zilishi
 panjarasimon
 parda
 pardacha
 parhez
 pastki jag'
 past
 pastroq
 periploka
 peroksid
 piramidon
 pilakcha
 poligala
 ponasimon
 preparat
 pufak
 pufakka oid
 pufakchali
 po'stloq
 po'stloqdan tozalangan

— aponeurosis, is, f
 — ethmoidalis, e
 — membrana, ae, f
 — membranula, ae, f
 — diaeta, ae, f
 — mandibula, ae, f
 — humilis, e
 — inferior, ius
 — Periploca, ae, f
 — peroxydum, in
 — Pyramidonum, i, n
 — lamella, ae, f
 — Polygala, ae, f «
 — sphenoidalis, e
 — praeparatum, i, n
 — cystis, is, i; vesica, ae,
 — vesicalis, e
 — bullosus, a, um
 — cortex, icis, m
 — decorticatus, a, um

Q

qavariq	— clavus, i, m
qadimiy	— antiquus, a, um
qayt qildiruvchi (qustiruvchi)	
yong'oq	— Nux vomica
qayip	— Betula, ae, f
qaynatma	— decoctum, i, n
qaytuvchi	— recurrens, ntis
qalampir	— Piper, eris, n
qalampiryalpiz	— Mentha piperita
qalinlik	— densitas, atis, f
qalqonsimon	— thyroideus, a, um
qandag'och	— Ainus, i, f
qand kasalligi	— diabetes, ae, m
qanotsimon	— pterygoideus, a, um
qarag'ay	— Pinus, i, f
qancha miqdorda kerak bo'lsa	— quantum satis
qarilik	— senectus, utis, f
qari kishi (qariya)	— senex, senis, m
qarshi	— contra; anti
qatron	— Pix liquida
qatlam	— plica, ae, f
qator	— series, ci, f
qattiq	— durus, a, um
qatqorin	— masenterium, i, n
qizamiq	— mereilli, orum, m
qizil	— ruber, bra, brum
qizillik	— erythema, atis, n, rubor oris, m
qizilmiya	— Liquiritia, ae, f
qizilpoycha	— Hypericum, i, n
qizilcha	— rubeola, ae, f
qizilo'ngach	— oesophagus, i, m
qiyin	— difficilis, e
qiyshiq	— obliquus, a, um
qiltiqli	— spinosus, a, utfi
qiltomir	— vasa capillaria
qin (ayollarning jinsiy a'zosi)	— vagina, ae, f
qinga oid	— vaginalis, e
qisman sog'ayish	— rcstitutio cum defestu
qisuvchi muskul	— sphincter, eris, m
qisqa	— brcvis, e
qisqartirilgan	— contractus, a, um
qovoq	— paipebra, ae, f
qovurg'a	— costa, ae, f
qovurg'aga oid	— costalis, e
qovurg'alararo	— intercostalis, e
qovuq	— pubes, is, f
qoidaga asosan	— lege artis

qon	— haema, atis, n; sanguis, inis, m
qopli	— sanguineus, a, um
qon oqishi	— haemorrhagia, ae, f
qon to'xtatuvchi	— haemostaticus, a, um
qon bosimining oshishi	— hypertonia, ae, f
qon bosimining pasayishi	— hypotonia, ae, f
qoncho'p	— Chelidonium, i, n
qon tomiri	— vasa sanguinea
qonning suyuq qismi	— plasma, atis, n
qonun	— lex, legis, f
qoplama	— obductus, a, um; testus
qopqoq	— valvula, ae, f
qora	— niger, gra, grum
qorakuya, shoxkuya (bot.)	— Secale cornutum
qoramtir	— fuscus, a, um
qorin	— abdomen, inis, n
qoringa oid	— abdominalis, e
qorin istisqosi	— ascites, ae, m
qorin bo'yni	— pylorus, i, m
qorin bo'yniga oid	— pyloricus, a, um
qoyasimon	— petraeus, a, um
qoqshol tayoqchasi	— clostridium tetani
qoqio't	— Taraxacum, i, n
qoqshol kasalligi	— tetanus, i, m
qog'oz	— charta, ae, f
qog'oz xaltacha	— sacculus, i, m
quymuch suyagi	— ischium, i, n
quymuch kosasi	— acetabulum, i, n
quymuch suyagiga oid	— ischiadicus, a, um
qulay	— idoneus, a, um
quyish	— transfusio, onis, f
quloq oldi bezi	— parotis, idis, f (grandula)
quloq suprasi	— auricula, ae,
quloq	— auris, is, f
quritilgan	— exsiccatus, a, um
quruq	— siccus, a, um
qusish	— vomitus, us, m
quticha	— scatula, ae, f
quyuq	— spissus, a, um
qo'zg'atuvchi	— excitator, oris, m
qo'zg'almas	— immobilis, e
qo'lning katta barmog'i	— pollex, icis, m
qo'l kaftini buruvchi muskul	— supinator, oris, m
qo'llash	— usus, us, m
qo'rg'oshin	— Plumbum, i, n
qo'shaloq	— duplex, icis, m
qo'shilma	— symphysis, is, f
qo'shilib o'sgan	— adhaerens, ntis
qo'shimcha	— terminatio, onis, f

ravoq
rang
rangsiz
retsept
rivojlanuvchi

sabab
sakkiz
sakkizko'z
salitsilat
salmonella
sano
sangvizorba
santonin
sanchib teshish
saralash
sariq
safro (o't)
safroga oid
sag'riga (dumbaga) oid
sevgi
sezgi
sezgi a'zosiga oid
senega
sepma
suzilgan (tozalangan) suyuqlik
siydik
siydikka oid
siydikning butunlay to'xtab
qolishi
silliqlik
simob
sinish
sirka
sirkaga oid
sistema (tuzilma)
sifatli
siqish
siqiluvchi mushak
skelet
sovun
sovuq
son
songa oid
soch
soqqa

292

R

— arcus, us, m
— color, oris, m
— limpidus, a, um
— receptum, i, n
— progressivus, a, um

S

— causa, ae, f
— octo
— octoculatus, a, um
— salicilas, atis, m
— Salmonella, ae, f
— Senna, ae
— Sanguisorba, ae, f
— Santoninum, i, n
— punctio, onis, f
— selectio, onis, f
— flavus, a, um; luteus, a, um
— chole, es, f
— choledochus, a, um
— gluteus, a, um
— amor, oris, m
— sensus, us, m
— sensus, a, um
— Senega, ae, f
— aspersionis, f
— colatura, ae, f
— urina, ae, f
— urinarius, a, um

— anuria, ae, f
— pain us, a, urn
— Hydrargyrum, i, n
— fractura, ae, f
— acetum, i, n
— acet'cus, a, um
— systema, atis, n
— qualitas, atis, f
— impressio, onis, f
— compressor, oris, tn
— sceletum, i, n
— sapo, onis, m
— frigidus, a, utri
— femur, oris, n
— femoralis, e
— capillus, i, m
— bulbus, i, m

sog'liq
 sog'ayuvchi
 sog'lig'i qayta tiklangan
 spirt
 strixinin
 strofant
 suv
 suvli
 suvsiz
 sulfit
 sulfid
 sulfat
 sun'iy
 surgi
 surunkali
 sut
 sutli
 sutga oid
 sutsimon shira
 suyultirilgan
 suyuq
 suyuqlik

 suyak
 suyakka oid
 suyak pardasi
 suyak orasiga oid
 so'rim, ekstrakt

— salus, utis, f
 — reconvalescens, ntis
 — reductus, a, um
 — spiritus, us, m
 — Strychninum, i, n
 — Strophanthus, i, m
 — aqua, ae, f
 — aquosus, a, um
 — anhydricus, a, um
 — sulfis, itis, m
 — sulfidum, i, n
 — sulfas, atis, m
 — artificialis, e
 — purgans, ntis
 — chronicus, a, um
 — lac, lactis, n
 — lacteus, a, um
 — lacticus, a, um
 — chylus, i, m
 — dilutus, a, um
 — liquidus, a, um
 — liquor, oris, m; solutio,
 onis, f
 — os, ossis, n
 — osseus, a, um
 — periosteum, i, n
 — interosseus, a, um
 — extractum, i, n

T

tabiat
 tabiiy
 tayoqcha
 tayyorlangan
 takrorlansin
 talabchan
 talab qilingan vaqtda
 taloq
 tamom
 tana
 tanglay
 tanglayga oid
 tangachasimon teri
 taranglashgan
 taraqqiyot
 tezlik bilan
 teatr
 temiratki

— natura, ae, f
 — naturalis, e
 — bacillus, i, m
 — praeparatio, onis, f
 — repetatur
 — severus, a, um
 — ex tempore
 — lien, lienis, m
 — finis, is, t
 — corpus, oris, n
 — palatum, i, n
 — palatinus, a, um
 — squama, ae, f
 — tensus, a, um
 — progressus, us, m
 — cito
 — theatrum, i, n
 — herpes, etis, m; lichen
 enis, n

temir	— Ferrum, i, n
temirga oid	— ferreus, a, um
teng	— aequalis, e
teng qismlarga bo'lib	— divide in partes aequales
tepaga tegishli	— parietalis, e
teri	— cutis, is, f; derma, atis, n
teriga oid	— cutaneus, a, um
terining ustki qismi	— epidermis, idis, f
teri ostiga oid	— hypodermicus, a, um
ter	— sudor, oris, m
terlatuvchi	— diaphoreticus, a, um
terebintin moyi	— oleum Terebinthinae
terlama kasalligi	— typhus, i, m
teshik (oqma)	— fistula, ae, f
teshik	— foramen, inis, n; osteum, i, n
tizza qopqog'i	— patella, ae, f
tizza	— genu, us, n
til	— lingua, ae, f
til osti	— sublingualis
til ostiga tegishli	— hypoglossus, a, um
til ostiga oid (suyak nomi)	— hyoideus, a, um
tilqiyor	— Hierochloë, es,
tinchlik	— pax, pacis, f
tinchlantiruvchi	— sedativus, a, um
tirnoqgul	— Calendula, ae,
tirnoq	— unguis, is, m
tirsak	— ulna, ae, f
tirqish	— rima, ae, f
tish	— dens, dentis, m
tishga oid	— dentalis, e
tish og'rig'i	— odontalgia, ae, f
tish chiqishi	— odontogenia, ae, f
tishning suyak pardasi	— peridontium, i, n
tishsimon	— serratus, a, um
tovon suyagi	— calcaneus, i, m
tovon suyagiga oid	— calcaneus, a, um
toj	— corona, ae, f
toza	— purus, a, um
tozalangan	— depuratus, a, um
tibbiy	— medicatus, a, um
tibbiyot	— medicina, ae, f
tibbiyotga oid	— medicinalis, e
tozalangan (soflangan) suv	— destillatus, a, um
tozalangan (spirtida)	— rectificatus, a, um
tozalik	— puritus, atis, f
toza holda	— per se
tola	— fibra, ae, f
tolasimon	— fibrinosus, a, um
tolaga oid	— fibrosus, a, um

tomirsimon
 tomir urishi
 tomchi
 tor
 torayish
 toshkali
 toshsimon
 tok
 tog'jambil
 tog'ay
 tog'ayga oid
 tugmachasimon dori
 tugun
 tugun (asabga oid)
 tuzish
 tuzatuvchi
 tuzilish
 tuz
 tumshuqcha (bot.)
 tur
 turtib chiqish
 tutovchi
 tushuvchi
 tushish
 tuxum
 tuxumsimon shakl
 tug'ish
 tuyatovon
 to'yimli
 to'siq
 to'rt boshli
 to'rt burchakli
 to'rt juft
 to'rtinchi
 to'r
 to'rsimon
 to'rsimon parda
 to'qillatib eshitib ko'rib tekshirish
 to'g'ri
 to'g'ri ichak
 to'g'ri ichak orqali

— vasculosus, a, um
 — pulsus, us, m
 — gutta, ae, f
 — angustus, a, um
 — stenosis, s, f
 — exanthematicus, a, um
 — petrosus, a, um
 — impar, imparis
 — Thymus, i, m
 — cartilago, inis, f
 — cartilagineus, a, um
 — tabuletta, ae, f
 — nodus, i, m
 — ganglion, i, n
 — compositio, onis, f
 — corrigens, entis
 — structura, ae, f
 — sal, salis, m
 — stigma, atis, n
 — genus, eris, n
 — prominens, ntis
 — fumans, ntis
 — descendens, entis
 — prolapsus, us, m
 — ovum, i, n
 — ovalis, e
 — partus, us, m
 — Fanara, ae, f
 — nutricius, a, um
 — paries, etis, m
 — quadriceps, ipitis
 — quadratus, a, um
 — quadrigeminus, a, um
 — quartus, a, um
 — rete, is, n
 — reticularis, e
 — retina, ae, f
 — percussio, onis, f
 — rectus, a, um
 — rectum, i, n
 — per rectum

U

uzoqlashtiruvchi muskul
 uzum
 uyqu
 ulanish
 uyqu tomiri
 umumiy

— abductor, oris, m
 — Uva, ae, f
 — somnus, i, m
 — nexus, i, m
 — carotis, idis, f
 — communis, e

umurtqa
 umurtqaga oid
 un
 unli
 urug' (bot.)
 urug' (pusht)
 ustida
 ustki qism
 ustoz
 usul
 ustun
 uxlatuvchi
 uchbarg

 uch boshli
 uch bo'lakli
 uch yoshli
 uch marotaba
 uch marta katta
 uch rangli
 uchuvchan
 uch
 uch shoxli (asabga oid)
 uch qopqoqli
 uqalab surtish

— vertebra, ae, f
 — vertebralis, e
 — farina, ae, f
 — vocalis, e
 — semen, inis, n
 — sperma, atis, n
 — supra
 — superficies, ei, f
 — magister, tri, m
 — methodus, i, f
 — columna, ae, f
 — somnifer, fera, ferum
 — Menyanthes (idis)
 trifoliata (ae)
 — triceps, tricipitis
 — tripartitus, a, um
 — triennis, e
 — ter
 — triplex, icis
 — tricolor, oris
 — volatilis, e
 — tres, tria
 — trigeminus, a, um
 — tricuspidalis, e
 — frictio, onis, f

V

va
 vabo
 va boshqalar
 vazelin
 vazifa
 valeriana
 vanna
 vatan
 vafodor
 vaqtidan oldin
 vismut
 vitamin
 vodorod
 vodorod peroksid
 vodorod xloridga oid
 voyaga yetganlik

— et
 — cholera, ae, f
 — et cetera
 — Vaselineum, i, n
 — functio, onis, f
 — Valeriana, ae, f
 — balneum, i, n
 — patria, ae, f
 — certus, a, um
 — praematurus, a, um
 — Bismuthum, i, n
 — vitaminum, i, n
 — Hydrogenium, i, n
 — Hydrogenii peroxydum
 — hydrochloricus, a, um
 — virilitas, atis, f

X

xavfli
 xavfli o'sma

 xavfsiz

— malignus, a, um
 — cancer, cri, m; carcinoma
 atis, n
 — tuto

xalta
xalqaro
xalq
xantal
xat
xilma-xil
xina
xinin
xitoycha
Xitoy daraxti
xloroform
xususiy
xo'jag'at, malina

— bursa, ae, f
— internationalis, e
— populus i, m
— Sinapis is, f
— epistola, ae, f
— varietas, atis, f
— China, ae, f
— Chininum, i, n
— chinensis, e
— Eucommia, ae, f
— Chloroformium, i, n
— proprius, a, um
— Rubus idaeus

Y

yakunlangan davolash
muolajasi
yallig'lanish
yalpiz
yaltirovchi
yangi tug'ilgan bola (chaqaloq)
yara
yaraga oid
yaxshilik
yaracha
yaqinlashtiruvchi muskul
yelimshak
yelimshaksimon
yelka
yelka suyagi
yengil
yengillashtirmoq
yeryong'oq
yigirma
yil
yiring
yiringli
yiringli yara
yiringli yallig'lanish
yiringli yallig'lanishga oid
yiringsimon
yod
yo'tal
yozmoq
yoy
yoyilgan
yoki
yolg'on
yomon

— cursus, us, m
— inflammatio, onis, f
— Mentha, ae, f
— nitens, ntis
— neonatus, i, m
— ulcus, eris, n
— apthosus, a
— aptha, ae, f
— bonum, i, n
— adductor, oris, m
— gelatina, ae, f
— gelatinosus, a, um
— brachium, i, n
— humerus, i, m
— facilis, e; levis, a
— levo, are
— Arachis, idis, f
— viginti
— annus, i, m
— pus, puris, n
— suppurativus, a, um
— abscessus, us, m
— phlegmone, es, f
— phlegmonosus, a, um
— vesicatorius, a, um
— lodum, i, n
— tussis, is, i
— scribo, ere
— arcus, us, m
— diffusus, a, um
— seu; sive; velve
— spurius, a, um
— malus, a, um

o'lat
 o'lgan
 o'ldiruvchi
 o'lchov
 o'lchov, miqdor
 o'mrov suyagi
 o'mrov suyagi ostida
 o'n bir
 o'ng
 o'n ikki barmoqli ichak
 o'pka

 o'pkaga oid
 o'pkaga havo kirishi natijasida
 paydo bo'lgan shish
 o'pkaning yallig'lanishi
 o'roqsimon shakl
 o'rtalik
 o'simlikka oid
 o'sish
 o'siq
 o'tkir
 o't (safro)ga oid
 o't (safro)
 o't (bot.)
 o't (safro) haydovchi
 o'tish joyi
 o'ttiz
 o'xshash
 o'qituvchi
 o'quvchi

 o'q tomir

g'ayritabiiy kattalashish
 g'ayritabiiy holat, normal
 bo'lmagan
 g'amxo'rlik
 g'ovaksimon
 g'urra, shish, o'sma
 g'o'za

shakar
 sharbat
 shivit
 shikastlangan

— pestis, is, f
 — mortuus, a, um
 — letalis, e; mortifer fra frum
 — modus, i, m
 — dosis, is, f
 — clavicula, ae, f
 — subclavius, a, um
 — undecim
 — dexter, tra, trum
 — duodenum, i, n
 — pulmo, onis, m;
 pneumon, i, n
 — pulmonalis, e

 — emphysema, atis, n
 — pneumonia, ae, f
 — semilunaris, e
 — perineum, i, n
 — vegetabilis, e
 — incrementum, i, n
 — processus, us, m
 — acer. acris' acre
 — choledochus, a, um
 — chole, es, f
 — herba, ae, f
 — cholagogus, a, um
 — mentus, a, um
 — triginta
 — similis, e
 — magister, tri, m
 — studens, ntis; discipulus,
 i, m
 — arteria, ae, f

G'

— hypertrophia, ae, f

 — anomalia, ae, f
 — cura, ae, f
 — cavernosus, a, um
 — tumor, oris, m
 — Gossypium, i, n

Sh

— saccharum, i, n
 — sirupus, i, m
 — Foeniculum, i, n
 — corruptus, a, um

shilingan
shilliq modda
shilliqsimon
shilliq pardalarning
yallig'lanishi
shisha idish
shisha idishcha
shishasimon
shish
shoxsimon
shox
shoxcha (bot.)
shumurt

— erosio, onis, f
— mucilago, inis, f
— mucosus, a, um

— catarrhus, i, m
— olla, ae, f
— vitrum, i, n
— vitreus, a, um
— oedema, atis, um
— cornutus, a, um
— ramus i, m; cornu us, n
— stipes, itis, m
— Padus, i, f

Ch

chakka
chakkaga oid
chala oksid
chambar ichak
chandir
chanoq
chanoq suyagi
chap
chayono't
chaqib (tishlab) olish
chekiladigan
chechak kasalligi
chigal
chiziq
chipqon
chirituvchi
chirish
chiroyli
chirqanoq
chiqiq
chig'anoq
chok
chuqur
chuqurcha
cho'kindi

— tempus, oris, m
— temporalis, e
— oxydulatus, a, um
— tendo, inis, m
— colon, i, n
— pelvis, is, f
— soxa, ae, f
— sinister, tra, trum
— Urtica, ae, f
— morsus, us, m
— fumalis, e
— variola, ae, f
— plexus, us, m
— linea, ae, f
— furunculus, i, m
— cariosus, a, um
— caries, ei, f
— formosus, a, um
— Hyppophaë, ës, f
— luxatio, onis, t
— concha, ae, f
— raphe, es, f
— profundus, a, um
— fovea, ae, f
— praecipitatus, a, um

MUNDARIJA

Muqaddima	3
Lotin tilining qisqacha tarixi	4

FONETIKA

Lotin tili alifbosi (1-§)	6
Tovushlar tasnifi. Unli tovushlar talaffuzi. Diftonglar	7—8
Undosh tovushlar talaffuzi. Harf birikmalari va qo'sh undoshlarning o'qilish xususiyatlari. Unli «Y» harfining tibbiy atamalarda qo'llanilishi (2—7-§)	9—14
So'zlarning bo'g'inlarga bo'linishi. Bo'g'inlarning cho'ziq va qisqalik qoidalari. Urg'u (8—10-§)	22—23
So'zlarning yasalishi (11-§)	24

MORFOLOGIYA

So'z turkumlari (12-§)	32
Fe'l. Gapda so'zlarning tartibi (13—15-§)	32—37
Ot (16-§)	40
Otlarning birinchi guruhda turlanishi (17—20-§)	42—49
Moslasmagan aniqlovchi (21-§)	53
Predlog (old ko'makchi)lar va bog'lovchilar (22-§)	54
Retseptura (23-§)	57
Tibbiyotda ko'p qo'llaniladigan yunoncha so'z yasovchi qo'shimchalar va atamalar. M—F (24-§)	63
Otlarning ikkinchi guruhda turlanishi (25—28-§)	65—71
Dori nomlari yasalishida qo'llaniladigan ma'noli so'z yasovchi qismlar (29—31-§)	79—81
Kimyoviy moddalar, oksidlar, kislotalar va tuzlarning nomi (32—33-§)	84—86
Sifat. Birinchi guruh sifatlarining yasalishida qo'llanuvchi so'z yasovchi qo'shimchalar (34—37-§)	91—96
Moslashgan aniqlovchi (38-§)	101
Uchinchi guruhda turlanuvchi otlar (39-§)	129
Birinchi guruh sifatlarining uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan moslashishi (40-§)	131
Uchinchi guruhda turlanuvchi <i>Masculinum</i>	

rodiga tegishli otlar (41—44-§)	132—134
Uchinchi guruhda turlanuvchi <i>Femininum</i>	
rodiga tegishli otlar (45—49-§)	140—146
Uchinchi guruhda turlanuvchi <i>Neutrum</i> rodiga	
tegishli otlar (50—53-§)	153—156
Yunon tilidan kirib kelgan tibbiy atamalar	
(54—55-§)	161—164
Ikkinchi guruh sifatleri (56—59-§)	170—174
Ikkinchi guruh sifatlarining birinchi, ikkinchi	
hamda uchinchi guruhlarda turlanuvchi otlar bilan	
rodda, sonda va kelishiklarda moslashuvi (60-§)	174
Hozirgi zamon aniq sifatdoshi (61—62-§)	180
To‘rtinchi guruhda turlanuvchi otlar (63—65-§)	184—186
Beshinchi guruhda turlanuvchi otlar (66—67-§)	191—192
Lotin tilidagi otlarning besh guruhda	
turlanishi (68-§)	196
Sifat darajalari (69—71-§)	197—199
Olmosh (72-§)	201
Ravish (73—74-§)	202—203
Son (75—76-§)	205
Retseptdagi qisqartma otlar (77—78-§)	208—209
Takrorlash uchun test savollari	215

O‘QISH UCHUN QO‘SHIMCHA MAVZULAR

Lotin tilida qo‘shimcha matnlar	232
Lotincha-o‘zbekcha lug‘at	239
O‘zbekcha-lotincha lug‘at	278

MUHIDDIN NURIDDINOVICH BOLIYEV

**LOTIN TILI VA MEDITSINA
TERMINOLOGIYASI**

Tibbiyot kollejlari uchun darslik

Qayta ishlangan va to'ldirilgan 10-nashri

Toshkent — «ILM ZIYO» — 2016

Muharrir *I. Usmonov*
Badiiy muharrir *Sh. Odilov*
Texnik muharrir *F. Samadov*
Musahhah *T. Mirzayev*

Noshirlik litsenziyasi AI № 275, 15.07.2015-y.
2016-yil 22-sentabrda chop etishga ruxsat berildi. Bichimi $84 \times 108^{1/32}$,
«Times» harfida terilib, ofset usulida chop etildi. Bosma tabog'i 19,0.
Nashr tabog'i 17,0. 1346 nusxa. Buyurtma № 56

«ILM ZIYO» nashriyot uyi. Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30-uy.
Shartnoma 26 — 2016.

«PAPER MAX» xususiy korxonasida chop etildi.
Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30-uy.

B 83 **Boliyev M. N. Lotin tili va meditsina terminologiyasi:** Tibbiyot kollejlari uchun darslik (qayta ishlangan va to'ldirilgan 10-nashri). T., «ILM ZIYO», 2016. — 304 b.

UO'K 811.124 (075) 61. 001.4
KBK 81. 2 Lot — 922.5 ya 722

ISBN 978-9943-16-309-6